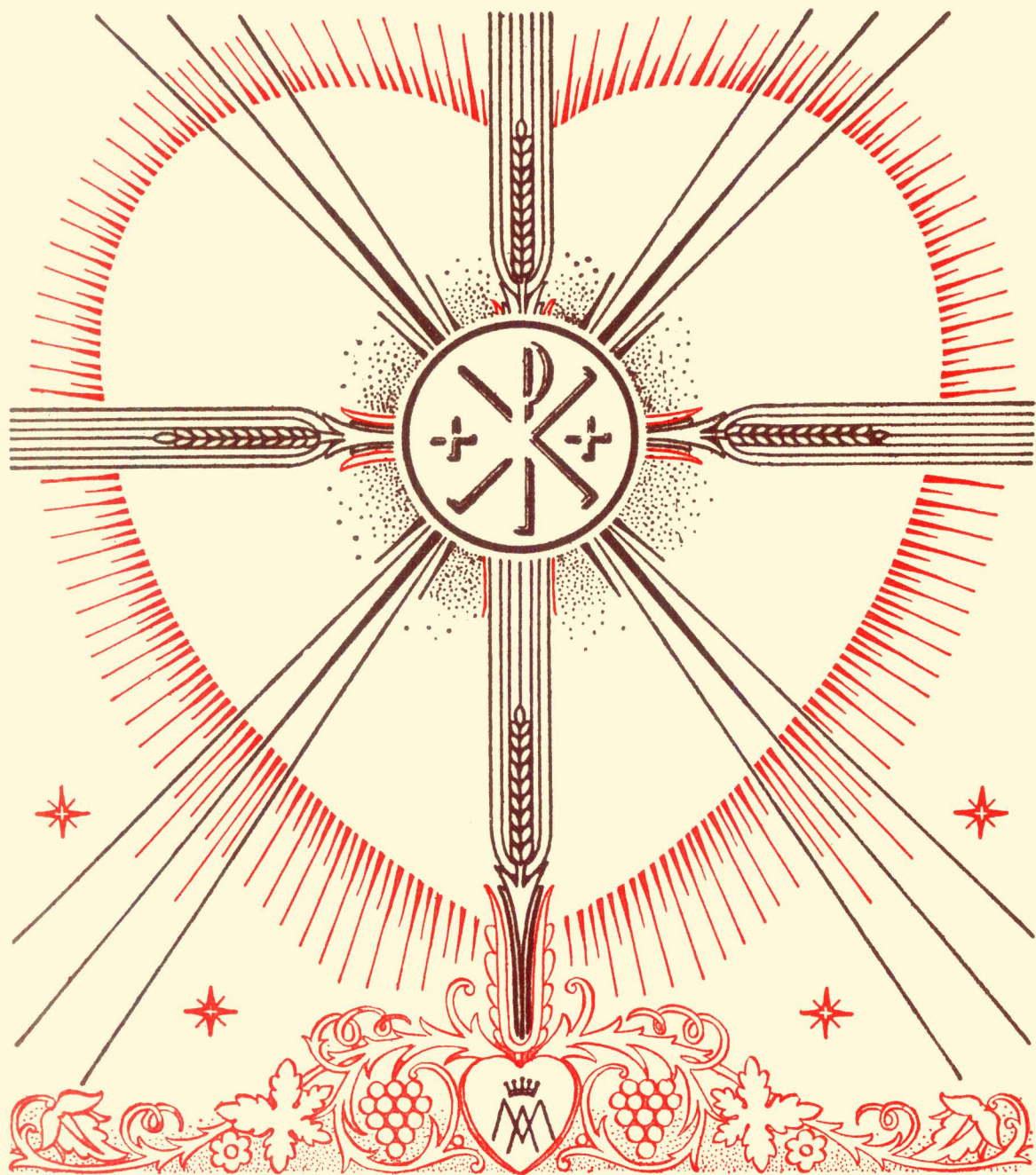

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

1. szám.

1942/43.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címzendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszámra száma: 51,576.

A kiadvány egyes számainak ára 3.— P. Fizetéseket kérjük csekken eszközölni.

*

Jelen szám főtárgya: *A papi fejlődés alapjai.*

A következő szám *a papi fejlődés eszményeiről* tárgyal.

*

Jelen szám a nyomda háborús nehézségei miatt két hetet késett.

*

Egyházi jóváhagyással.

Mindíg előbbre.

A lelkiiség komoly szolgálata mélységet sürget. Semmi sincs ettől az eszményi elgondolástól távolabb, mint a felszínesség és könnyedség. Úgy vélik sokan, szellemes keretben összegyűjteni közhelyeket s hétköznapi hangzatos frázisokból csokrot kötni oly teljesítmény, amellyel a lelki élet érdekeit szolgálják. Pedig a gondolathiány és komoly tervek helyett elnagyolt szójáték és akarnokoskodás nagyobb baj, mint a hallgatás és tehetetlenség őszinte bevallása.

Különös veszedelmet jelent, sőt egyenesen merénylet a tartalmasság helyett a külszín ragyogtatása egyháziak részéről. A küldetés, amellyel Krisztus apostolait és papjait újtukra bocsátja, minden inkább, mint ünnepi póz vagy üres szalmacsépelés. A szó a mi ajkunkon vagy a toll kezünkben sohasem lehet külső ügyességgel megejtő eszköz, hanem csakis lélekgazdagítás, gondolatközlés abból a célból, hogy Isten országához közelebb jussunk. Azt pedig nem lehet ünnepi sallanggal, hanem csakis tetterekészséggel megközelíteni. Erre vonatkozólag nem képzelhető komolyabb mementő, mint Krisztus figyelmeztetése: „Nem aki mondja, Uram, Uram, meggy be a mennyek országába, hanem aki Atyám akaratát cselekszi.”

A teljesítmény, a tett minden komolyságával és felelősségével Krisztus papjainak jogcím-igazolása. Erre nem lesz képes az, aki nem tud vagy nem akar elmerülni az igazság tengerébe és onnan hozni fel szellemi kincseket, amelyek a lelkiiséget gyarapítják. Azok a papok, akik megelégszenek négy-öt teológiai esztendő ismereteivel s nincsenek tisztában azzal, hogy ezek az alapigazságok tulajdonkép csak kiindulási pontok s mindegyikünknek komolyan meg kell valósítani az ősi közmondást, hogy a jó pap holtig tanul, lehetnek kellemes társalgók szalonban épp úgy, mint szószéken, de a közgondolkodást befolyásolni, a változó korok igehirdető igényeit kielégíteni s az emberiséget Krisztushoz visszavezetni semmiesetre sem fogják. Szegények sokszor nem is sejtik, mi az oka papi munkájuk sikertelenségének, holott ők mindig érdekesen kívántak szólni — csak azt feledték, hogy világot alkotni végtelen energiára volt szükség s csak ez tette termékennyé a „legyen” szót, s világot alakítani is csak oly egyéniség képes, mely erőt és tartalmat hordoz, s tehát nem hitegető szóval, hanem lelke folyton gazdagodó kincseivel hat a lelkekre.

Nincs egyetlen hivatás vagy munkakör, amely az önmagunkkal való megelégedettség érzetét és kényelmét annyira kizárná, mint a papi rend. A viharzó események között, amikor minden szellemi és anyagi érdek kockán forog s ezeréves jogok kétségesekké lesznek, a jó papnak nemcsak lelkesedni kell vallása és Egyháza igazáért, hanem fáradhatatlanul és szent találékonysággal el kell sajátítania mindazt az ügyességet, amely őt fegyvertelensége dacára egy minden fizikai

lehetőséggel rendelkező világgal szemben képessé teszi a győzelemre. Ehhez pedig tanulni és újból csak tanulni, valamint a modern harci technika által indokolt találékonyságot elsajátítani kell. Amikor a keresztény társadalom pilléreinek megingása idején lát az ember jelentős és jelentéktelen állásban egyaránt papokat, akik 50 és 100 éves szabályok szerint elvégezhetnek vélik feladatukat, s bár nem tétlenek, csak maradiak, mert nem érdeklődnek s nem kutatnak, mintha hallaná az elmarasztaló ítéletet: *Servi inutiles sumus, quod debuimus fecimus*. A kereszténység csatavesztései, az Egyház jogainak gyakori elsikkadása az ő számlájukra írandó, mivel a templomban és társadalmi érintkezésben csak bürokraták voltak. Lemaradtak, mert rozsdás és életvesztett fegyverrel küzdöttek. Sajnos csak az, hogy velük együtt lemaradt az általuk képviselt ügy is, s talán csak akkor kezdtek mulasztásuk tudatára ébredni, amikor az elvi csatavesztésben saját anyagi és jogi pozíciójuk is helyrehozhatatlan kárt szenvedett.

Nemcsak a teológiai tanároknak és hittudósoknak kell a szellemi mozgalmakat éber figyelemmel kísérni, hanem a legegyszerűbb lelkipásztornak is szent kötelessége olvasni, érdeklődni és az igazságot minél szélesebb körökkel megismertetni. Végzetes tévedés azt hinni, hogy az eldugott falu plébánosától vagy káplánjától nem kéri számon a modern élet problémáinak helyes megítélését s önekik szabad volna azt a katedrai tekintélyek kizárólagos gondjára bízni. Amikor ujság, ponyva és rádió egyaránt elviszi a legszerényebb kunyhóba is a keresztény-ellenes agitációt, akkor a legelmaradottabb falu lelkipásztora is felelős az ellenakcióért, különben nemcsak a vezető társadalom, hanem a legszélesebb népréteg lesz prédája a hazugságnak és általa felidézett anarchiának.

Ne mondja senki, hogy a falusi pasztorációnak nincsenek nagy problémái. Nagy emberismerők ellenkezőleg azt állítják, hogy ma nem annyira az értelmiségi osztály, mint inkább a falu népe szolgáltat aggodalomra okot. Kiskorúság vagy szenilitás volna ezzel a ténnyel szemben elavult prédikációk argumentumait lejátszani kopott szónoki kintornán vagy megelégedni a világ rosszasága fölött elsírt szólammokkal. Nem rég került kezembe Karl Mayer „Dorf-Seelsorge” c. könyve s csodálkozó örömmel olvastam benne, mint lehet és kell a legegyszerűbb helyeken és helyzetekben is a nagy világnézeti, társadalmi és nemzeti érdekeket szolgálni a falusi pasztoráció felületes ítélet szerint kicsinyes, de a komoly papi gondolkodás által döntő erejűvé fokozott lelkipásztori eszközeivel.

Valamikor a regalista és liberális államvezetők kívánták a pap-ságot díszes tétlenség ünnepi külsőségei közé visszaszorítani és sikerült is nekik formalisztikus egyházi élet asszisztenciája mellett a keresztény gondolatot tehetetlenségre kárhoztatni. Hogy a jámbor tétlenség és ravasz laicizmus természetellenes találkozásából nem származott nagyobb baj, mint amely bekövetkezett, az jórészt a Don Bosco és Vianney Szent János formája szerinti egyszerű lelkipásztorok kicsiny, de türelmetlenül tanuló és folyton tevékenykedő élcsapatának köszönhető, mely nem mulasztott el alkalmat, hogy az Egyház igazát hangoztassa, az ellenséges propagandát éber figyelemmel leszerelje

s minden tehetséget és munkaerőt megmozgasson, amely Isten harcainak megvívására életszentséggel és találékony készütséggel bárhol fel volt hajtható.

Korunk nagy pápái azért szorgalmazták oly nyomatékosan az Actio Catholicát, mert nyilvánvaló előttük, hogy a lelkeség jogát ma nem lehet valami hatalmi szóval biztosítani, hanem csak a széles néprétegek megnyerésével, tömegmozgalom és közvélemény erejével diadalra vinni. Ha egy pap manap arról ábrándoznék, hogy csendőri asszisztenciával biztosítsuk az istentisztelet látogatottságát vagy hárítuk el, mint egyetlen célravezető eszközzel, az erkölcsi veszedelmet, csakhamar ráeszmélne, hogy mechanikus elgondolásait a lüktető és mélységes szellemi hatásokkal igénylő élet megcáfolja. A szellemi fronton nem idejétmúlt kopott frázisokkal, hanem csak szellemi fölényvel lehet veszedelmet elhárítani s az Egyház tételei és törvényei számára sikert biztosítani. Aki nem érdeklődik, nem olvas és a világnézeti küzdelem lehetőségei felől nem tájékozódik s nem jut el kitartó, komoly elmélkedéssel annak tudatára, hogy úgy az ő kicsiny munkahelyén, mint a nagyvilágban hogyan lehet az ellenséges argumentációra rácsafolni s a katolicizmus örök igazságát szemléltethetővé és kívánatosná tenni, az lehet becsületes napszámos, de semmiesetre sem oly lélekművész, aminőkre Krisztus és az Ő Egyháza a kritikus XX. században vár.

A katolikus papi eszmény csődje volna a passzivitás és csodavárás, amikor tudjuk, hogy egész szent örökségünk veszélyben forog a gyűlölet minden eszközével és ügyességével fölfegyverzett ellenségek titáni támadása közben. Akik e viharban azt vallják, hogy Isten szolgálatában állnak, értsék meg, hogy Ő szünet nélkül tevékenykedik s már csak ezért is tettekészség jellemzi az Ő ügyének harcosait, s földi országát csak akkor fenyegeti veszedelem, ha annak védelmére rendelt szolgálói megfelelkeznek kötelességükről, amely lelkeség, szüntelen erőfeszítés és azokból leszárt szent optimizmus. Ne az üldözők fegyvereitől féljünk, hanem saját lelki energiáink elsoványodásától óvjuk hivatásunkat s akkor a pokol kapui nem fognak erőt venni a XX. század társadalmán.

Glattfelder Gyula

Fejlődési alapok.

Épületet csak alapokra lehet emelni. Azok nem szemrevalók, nem díszesek, el vannak rejtve a talaj szintje alatt, de ez semmit sem von le fontosságukból. Így van ez a lelki életben is: sok olyan alapra van benne szükség, mely annyira prózai, annyira triviális, hogy szinte nem szeretünk róla beszélni. Hogy egy mérsékelt triviálisat említsek, ott van az élelem. Az egyiptomi remeteség életében szinte főszerepet játszott. Már tudniillik annak minimumra való megszorítása.

A következőkben ne keressünk kimerítő értékezést ezekről az alapokról, hanem csupán egy öreg kármelitának önmagán és másokon

szerzett egyik-másik tapasztalatát, aki ezeket a köztudomásúaknak látszó megjegyzéseket csupán azért meri leírni, mert mások arról biztosították, hogy akad olyan fiatal pap, akinek hasznára lehetnek.

Nem a kosztón kezdem, bár arra is szándékom rátérni, de ne tessék attól félni, hogy az egyiptomi menü mellett fogok lándzsát törni. Nem, az nem nekünk való. Mérsékelt mennyiség, egyszerű asztal, az igen, de nem rendszeres koplalás. Nem mindenkinek adja meg az Úristen azt a kegyelmet, amelyben Vianney Szent János részesült, vagy pedig, hogy élőt említsek, Neumann Teréz, a konnersreuthi csoda. Azután meg ismertem papot — mint nagy kivételt a szabály alól — kitűnőt, imádságosat, köztisztelőben állót, annak ellenére, hogy étvágya a hősiesség határán mozgott. Szóval, nem ez a legfőbb. Fontos, igen fontos, mert hiszen túltáplált testben petyhüdt a lélek. de nem a legfontosabb; nem annyira fontos, mint az egészséges idegzet.

Páter Fáber, a nagy angol lelki író tekintélyeket sorakoztat fel azon nézete mellett, hogy a nagy egészség nem előnyös az életszentség szempontjából. Don Bosco és a rablóvezérből lett, herkulesi erejű Szent Mózes kivételek. A szabály az, hogy a szentek nem az atléta-típus soraiból kerülnek ki, sőt legnagyobb részük beteges volt. Azonban az idegzetük körül nem volt hiba. Példa rá Szent Terézia anyánk. Minden porcikája fáj, de idegerezje egészen rendkívüli. Hallatlan benne a munkaképesség.

Beteg idegekkel magasra vergődni a lelki életben: lehetséges, de igen nehéz, olyannyira, hogy rendes körülmények között az idegek leromlása nemcsak a lelki élet szintjének süllyedését vonja maga után, hanem még magát az örök üdvösséget is veszélyezteti, amennyiben a lelket súlyos bűnök útjára terelheti. Éppen azért minden papnak olyan gondosan kellene vigyáznia idegei épségére, mint akár a szemevilágára.

Az idegzet összeroppanását rendszeren. a hosszantartóan túlfeszített vagy rendszertelen szellemi munka okozza. Okozhatja más is, de arról most nem beszélünk. Salisbury angol miniszterelnök, aki az én fiatal koromban intézte Európa sorsát, feltűnően ép, egészséges ember volt, mikor nyolcvan éves korában nyugalomba vonult. Kérdezték, hogyan tudta frissességét ilyen késő aggkoráig megőrizni. „Mindíg dolgoztam, de sohasem siettem“, volt a felelet. Ezek a szavak csodálatosan bölcs életelvet fejeznek ki a testi egészség és a nagy teljesítmény szempontjából. Sokat tenni s a mellett egészségesnek maradni csupán így lehet. A lázas, rendszertelen, kapkodó munka, főleg az éjjeli nyugalom megvonásával egybekötve, megölője az idegzetnek. Hány, de hány ilyen papi roncsot ismertem én magam is, akik közül nem egy a tébolydában fejezte be valamikor annyit ígérő életét. Sőt, ami még szomorúbb, olyant is ismertem, aki innen maradt ugyan azon a gyászos küszöbön, de erkölcsi érzékének finomságát veszttette el s végül hitehagyott lett. De még ha nem is jutott valaki ennyire: ismerek olyant, aki tisztelőtreméltó, jó pap maradt, de szélütött, magával tehetetlen, munkaképtelen lett legjavakorában. Mekkora veszteség az ilyesmi az Egyház szempontjából! Hat prédikációt szokott volt naponta

elmondani, egyéb elfoglaltságai mellett! Hát szabad így játszani az idegek épségével?

Sokszor nem az egyéni túlzott buzgalom veszélyezteti az ifjú papot, hanem előljárói állítják olyan feladat elé, mely meghaladja erejét. Én bátor volnék azt mondani, hogy ilyen esetben az illető akkor engedelmeskedik, ha nem tesz többet, mint amennyit bír, mert hiszen nincs az a lelkiismeretes előljáró, aki alattvalója letörését óhajtáná. Ez az elv természetesen nem tág lelkiismeretű vagy tétlenségre hajló egyéneknek szól.

A dolognak azonban van egy bökkenője, az tudniillik, hogy a kedvvel végzett munka szenvedéllyé válik, az pedig vakít. Ennek következtében az ember nem veszi észre, hogy túlmegy a határon, s egyszerre csak bekövetkezik a letörés. Kisebb-nagyobb, ha nem is végzetes letörésekben ritka szellemi munkás az, akinek ne lett volna része. Tudjuk, kiváló tudósaink között hánynak volt már agyvérzése, mely hosszú gyógyulási folyamat után beláttatta velük, hogy az iramot mérsékelni kell. Nem tartozom közübük, de nemrég velem is megesezt, kisebb fokú letörés pedig régebbi életemben igen sokszor. Az a kérdés már most, mi ilyenkor a teendő?

Nekem magamnak is az volt mindig a tapasztalatom, hogy idegbaj esetén az ember a maga hivatott orvosa, értem az olyan embert, akinek megvan ehhez a szükséges kis ismeretköre, vagyis valamelyest konyít az anatómiához, biológiához, egészségtanhoz és így tovább s akiben van annyi akaraterő, hogy hetekre vagy hónapokra terjedő időre rá tudja magát szorítani az állapotának megfelelő csökkentett iramra vagy súlyosabb esetben teljes pihenésre. Hogy e tekintetben éppen a lelki életnek gyakorlatai mennyire zsongító és gyógyító szerepet játszanak, azt igen szépen kifejti egy 194 oldalas kis könyv, melyet a legmelegebben ajánlok mindenkinek. Címe: *Nervenkraft durch Gottes Geist. Studien und Erfahrungsfrüchte von Alfred Laub*. Kiadója: Herder, Freiburg. 1925. A szerző maga is a legsúlyosabb természetű idegbajba esett s abból orvosi szakművek tanulmányozása és következetes aszkéta élet által gyógyította ki magát. Rendszere, melyet részletesen kifejt természetesen nem segít elmebajosokon, de minden olyan esetben, amikor az agyvelő még nincs megtámadva, a legszebb eredménnyel kecsegtet. Alapvető gondolatát a következő szavakba foglalja: „Für den Nervenleidenden gibt es nur diese Wahl: entweder halbverrückt oder — halbheilig zu werden.” Vagy félbolond lesz belőle vagy szentéletű ember.

A szerző meglehetősen előrehaladt állapotban volt, mikor elkezdte önmagát gyógyítani. Egy levelezőlap megírása már rendkívüli megerőltetésébe került; más embernek néhány pillanatig nyugodtan a szemébe nézni, az teljesen megzavarta és kínos érzést keltett benne; különösen reggelenként úgy érezte, hogy a talaj süpped a lába alatt s a szilárd padlón mintha csak puha tésztában tipródott volna; kedélyállapota a kétségbeesés határán mozgott; a legborzasztóbb fejfájás gyötörte, úgyhogy nem egyszer fakadt e szavakra: „Csak most értem, hogy az olyan ember, akinek nincs hite vagy pedig nincs erős hite, ilyen állapotban öngyilkosságot követ el.” Ehhez járult még a nagy-

fokú kimerültség érzete; gondolkodásra való képtelenség; ingerlékenység és így tovább.

Ekkor kezdte tanulmányozni egy kiváló idegorvosnak művét s támadt az a szerencsés és eminenter papos gondolata, hogy annak tanácsait párosítja a keresztény katolikus aszkézis elveivel, értve rajtuk a szigorú napirendet, a rendes mindennapi elmélkedést, a papi étellel járó egyéb áhítatgyakorlatokat, az egyszerű, egészséges és szabott órákhoz kötött étrendet és így tovább. Nem nagy szigort, mert az még korán lett volna, hanem a rendet és az Istenbe merült életet.

Az eredmény meghaladta legmerészebb várakozását. Kigyógyult, ha nem is annyira, hogy ne kellene óvatosnak lennie és minden túlterhelést kerülnie, — mert ennyire az egyszer megrokkant idegzetű, szerinte, sohasem jut el — de kigyógyult, rendes, munkaképes ember lett belőle.

Igen, annyi bizonyos, hogy nincs hathatósabb idegcsillapító, mint az Istenbe merülés. Mihelyt behelyezkedünk az örökkévalóságba, mihelyt annak szemszögéből ítélünk meg mindent: azok a rettenetes orkánok, melyek felkavarták lelkünket és öngyilkosságot zúgtak a fülünkbe, egyszerre elkezdenek törpülni s lesüllyednek egy kellemetlen légnyomás színvonalára, végül pedig az is megszűnik. Mi pedig nevetünk azon, hogy olyan tragikusan tudtunk venni olyan semmiségeket. Csend és béke honol a lélekben, mihelyt az a szentély súlyaival mérlegeli a földi dolgokat.

Neuraszténiasoknak vigasztalására szolgálhat Laubnak az a megállapítása, hogy az emberiségnek színe-java többé-kevésbé az. Léha, mulató ember nem dolgozza magát agyon.

Tanácsai közül csupán egyet akarok megemlíteni, azt, amelyet én az ő könyvének olvasása előtt valami negyven esztendővel magam is fölfedeztem és magamon kipróbáltam akkor, amikor az én idegzeitem is már nagyon leromlott. Ez az, hogy el minden csüggesztő gondolattal. El mindennel, ami rontja a jókedvet. Mint valami tisztátalan kísértést, úgy űzni el magunktól mindent, ami rontja a szebb jövőbe vetett reményt. Feledni a multat, a jelenben élni, derűlátó kedéllyel. Tartsuk tisztán a lelkiismeretünket, s akkor: „Quis nos separabit a caritate Christi?!” Márpedig az magában véve elég és mindenért kárpótol.

Alkalmazzuk ezt az elvet még elmélkedéseinkben is. Neuraszténikusnak nem való a túlsok önmagába tekintés; saját csúnyaságának lekonstatálása; ez csüggesztő. Ne azt nézze, hogy mi önmagától, hanem azt, hogy mi Isten kegyelméből, megszentelő kegyelembe öltözött. Főleg pedig nézze az édes Jézust, nézze a szép Szűzanyát, nézze az égieket.

Azonban nézzük a magasabb lelki életnek további alapjait, és pedig amint már jeleztem, az *étrendet*.

Páter Fáber megállapítja, hogy a lelki embereknek gyakori hibájuk az, hogy sokat esznek. A dolognak magyarázata igen egyszerű. A szenvedélyek mind le lévén fékezve, a gyarló emberi természet ezen a szelepen sípol ki, mivel ez nincs a súlyos bűn nehezékeivel leszorítva. Nem egy világi ember, aki szabad folyást enged egyeb

ösztöneinek, ellenben az étrendben — hogy jobban élvezhessen — mértéket tart, hajlandó ezen rémségesen megbotránkozni és erről a legmélyebb megvetéssel nyilatkozni. Hát hiszen annyiban igaza van, hogy a dolog nem szép; s hogy kerékkötője a magasabb lelki életnek, az magától értetődik. Kitűnő pap lehet valaki, mint mondtam annak ellenére, hogy sokat eszik, de attól félek, hogy lelkiismeretes kötelességteljesítésen túl nem viszi sokra. Olyannak lelkiességéről pedig, aki ingyenc, aki az ételekben keresi a finomságot, a fényes, előkelő táálást, vagyis az étkezéasztal örömeinek él, ne is beszéljünk. Éppoly kevésbé érdemes említeni azt, aki az ivásban nem tart mértéket.

Nézetem szerint a sok evés egyszerűen rossz szokás, amelyet ellenkező szokással le lehet győzni. A mostani világháborús állapot kézzelfoghatóan bebizonyította, hogy az ember teljes munkaerőben tud maradni annak ellenére, hogy fele-, sőt talán negyedrészt annyit eszik, mint annakelőtte. Sőt az élelemnek lecsökkentése még az átlagos életkort is jelentékenyen meghosszabbítja. Hadd idézzem erre vonatkozólag Arany Jánosnak ezt a kedves négy sorát:

„Emberem embere, ki hogyha vendégem,
Nem eszik, nem iszik túl rendes elégen;
Ami nem árt, éli, ami sok, azt hagyja;
Tisztes öregségben ez lesz törzse atyja.”

Keresztény katolikus embernek, főleg pedig a papnak tovább kell mennie ennél, mert hiszen az Egyház bójtöket rendel és minden korok aszkétáinak az volt az elve, hogy bójt, vagyis az élelemnek időnkint való érezhető megszorítása nélkül magasabb lelki élet nem képzelhető. Szükséges ugyanis, hogy a lelki ember étkezés közben kezében tartsa a gyeplőt s csak annyit egyék, amennyit józan belátása alapján enni akar, s ne annyit, amennyit az oktalán étvágy töm belé. Péter Noldin Innsbruckban azt szokta volt nekünk mondani, hogy az ember, mielőtt asztalhoz ülne, csinálja meg a haditervet: ennyit fogok enni és nem többet, akármi lesz is az étel. Három évig voltam nevelő monarchiánk japáni nagyköveténél, Ambró Béla úrnál, kinek asztalára az egész nagybójt folyamán nem került sem hús, sem tej, sem tojás. Le is adtunk húsvétig jó egypár kilót, de senkinek egészsége nem sínylette meg. Ha világi úriember, aki pedig mint diplomata, minden bójt alól fel volt mentve, meg tudta tenni, pap nem volna arra képes, hogy lemondást gyakoroljon az asztalnál? Vagy nem sarkalja őt legalább az az ambíció, hogy megmutassa, ki őbenne az úr? — Az ész-e vagy pedig a benne lévő állati ösztön? Pedig, ha az állat legyőzi őt az asztalnál, igen félős, hogy más téren is az lesz a győztes. Nekünk azt a bestiát féken kell tartanunk. Annak éreznie kell, hogy neki nincs beleszólása semmibe, mert különben jaj nekünk. A mennyországot ingyen nem adják. Azt az erőszakosok hódítják meg, s ezek küzdelmében nem csekély szerepet játszik az, amelyet a fehér asztalnál kell lefolytatniok.

A papi konyha főztje legyen izletes, de nem ínycsiklandó. Legyen izletes, mert amit az ember nem tud étvággal megenni, azt a gyomor

is nehezen emésztí meg; de legyen egyszerű, polgári étel, hogy ne vigyen bele senkit a torkosság bűnébe.

(Ez írásom már készen volt, amikor kezembe került Tower Vilmos: „Papi és szerzetesi diéta” című kitűnő könyve, amelyben az általam mondottak bővebben és szakszerűen ki vannak fejtve. Részemről e könyvet pap és szerzetes számára valósággal nélkülözhetetlennek tartom.)

Még egy további fejlődési alapról óhajtanék szólni.

Valahol olvastam azt a gondolatot, hogy tulajdonképpen minden embernek szüksége volna valami mellékfoglalkozásra, mert különben egyoldalúvá lesz. Értjük természetesen a munkás embert, akár szellemi, akár anyagi téren. Azt hiszem, ez az elv igen fontos a papra nézve. Csak hogy természetesen az a mellékfoglalkozás ne legyen kártya vagy más ilyesféle. Nem mintha teljesen pálcát akarnék törni fölötte; hiszen ameddig nem válik szenvedéllyé, nem veszedelmes; de ülő foglalkozás lévén, nemigen való annak, aki hivatalánál fogva amúgy is hajlamos a kőtermelésre. Tanárom volt Egerben a nyolcadikban Kassuba Domonkos. Azután igazgató lett. Szívujja miatt aránylag korán kellett nyugalomba vonulnia. Szentgotthárdon gyümölcs-termesztésre adta magát; nagyszerű gyümölcsöst alapított; bajából kigyógyult és friss öregségben érte meg 78. esztendejét.

Nem mondom, hogy mindenki teheti. Ő sem lett volna rá képes igazgatói elfoglaltsága mellett. Ellenben azt hiszem, falusi plébános még a jelenlegi iredai munkahalmazódás idejében is tud erre időt szakítani. Vagy legyen méhésztudás vagy más ilyesmi, de keressen valami olyan mellékfoglalkozást, ami testmozgással jár s amivel kézzelfogható eredményt tud felmutatni, ami sarkalja az ember ambícióját, élesíti munkakedvét, főleg pedig: egészséges. Mert az egészség nagy dolog a papra nézve. Annak fenntartásával tartozik nemcsak magának, hanem népének és egyházmegyéjének. Tartozik ezzel már azért is, mert ha megromlik és ápolásra szorul, ez utóbbira rendkívül sok energia megy rá. Orvos és patika egyúttal kedélyleromlást is jelent és a lelkipásztori buzgalom elernyedését.

A mellékfoglalkozás az, mely *otthonná* teszi a pap lakását s megszűnteti reá nézve a súlyos kísértést, hogy azt szinte kerülje s szabadidejét kaszinóban vagy olyan társaságban töltsse, mely nem neki való. Innét van, hogy a remete-szerzetesek, például a kartauziak cellája műhellyel van megtoldva, melyben az illető valami mesterséget folytat. Nekem magamnak is egész életem folyamán mindig volt valami mesterségem: most könyvkötő vagyok. A mesterség nem akadályozza a léleknek Istenhez való emelkedését, úgyhogy beletartozik az imaélet keretei közé. Akadályozza az elszóródást, rendkívül elősegíti az összeszedettséget, kitűnő eszköze a kontempláció felé való irányításnak. Ugyanez áll a kertészetről is, mely szintén gyakorlatban van a kartauziaknál.

Azt sem lehet eléggé melegen ajánlani a papnak, hogy végezzen mindennap némi szobatornát. Erre nézve vannak kitűnő rendszerek és kézikönyvek.

Legyen szabad még néhány szót mondanom a céltudatos papi

életnek egyik igen fontos fejlődési alapjáról, a napirendről. Majdnem hajlandó volnék azt mondani, hogy ahol ez utóbbi megvan, ott az eddig említett alapok sem hiányozhatnak vagy legalább is nem szoktak hiányozni. A céltudatos életnek *conditio sine qua non*-ja ez, az egészséges idegzetnek egyik legjobb biztosítója.

Nem olyan napirendet értek, mely óráról-órára szabja meg a teendőket. Az ilyesmit meg lehet tartani egy lelkigyakorlat folyamán, de nem a pasztorációs életben. Magam is adminisztráltam valamikor plébániát s tudom, hogy mennyi váratlan körülmény húzza ott keresztül nem egyszer még a nagy vonásokban megszerkesztett napirendet is. Ez azonban nem ok arra, hogy legalább a lefekvés és a fölkelés órája, nemkülönben a három étkezési idő ne legyen rögzítve, hogy ily módon azután az elmélkedés, a szolozsma és a lelki olvasmány is be legyen illeszthető a napi teendők közé.

Szóval idejében lefeküdni, hogy az ember idejében tudjon felkelni. Természetes, hogyha a papot éjjel beteghez hívják, akkor kivételt tehet. De a kivételnek legyen ilyen tisztességes oka. A papi ház vendégének is meg kell értenie azt, hogy papi háznál napirend van érvényben, melyhez neki is alkalmazkodnia kell. Meg is fogja tenni, sőt épülni fog rajta, míg a másik fajta papot megveti. Nem gyónik meg nála.

Csak a napirend teszi lehetővé, hogy a papnak mindenre jusson ideje.

Páter Ernő

A teljesebb élet felé.

A kor követeli az életükben kiteljesedett vezetőket; az Egyház mindinkább sürgeti a papi életeszmény felé való határozott menetet. Ez az Isten akarata is.

1. *Meg kell töltenünk képességeinket* tárgyi ismerettel, tudománnyal, bölcsellett. Erre mutat jelképesen a galileai Kánában Jézusnak parancsa és első csodatette.

Názarettől hét-nyolc kilométernyire terül a kis galileai városka, melynek Kána a neve. Ebben a városban művelte Jézus első csodatettét. Régebben e helyen nagyszerű bazilika állt, ma ezt csak oszlopok és oszlopfő-maradványok hirdetik. 1862-ben e helyen a ferencesek építették szerényebb, kéttornyú szentélyt. E szentélyt szűkebb, virágos kis udvar veszi körül, amelyet a külső világtól keleties stílusú magas fal választ el. A szentély pedig magában foglalja a régi menyegzős háznak előhelyiségét, előszobáját, termét, melyben a zsidók tisztulására hat köveder állt. A tulajdonképeni menyegzős helyiség, ahol Jézus, Mária és a tanítványok is megjelentek, a szoba legbensőbb helye; ebbe a meghitt benső helyre, kegyhelyre több lépcsőn kell lemenni s bejárata fölött ez olvasható: „*Novum genus potentiae.*” — Így nyilvánvaló, hogy három területet kell itt megkülönböztetni. Az első a bekerített virágos kis udvar, a második a tisztulásra szánt

előterem, a harmadik a mélyebben fekvő intim, meghitt hely, ahol a menyegzős élet lefolyt. E három terület szimbolizálhatja személyes énünk: érzéki, értelmi és erkölcsi életét, vagyis tudati, öntudati és éntudati tartományait. A kánai ház legbensőbb szentélyébe csak azok léphetnek be, akik rádöbbennek „az életnek új nemére” (novum genus potentiae), a szellemi életnek egészére.

„Menyegző lőn a galileai Kánában; és ott vala Jézus anyja. Meg volt pedig hívva Jézus is tanítványaival együtt a menyegzőre. És fogytán levén a bor, mondá Jézus anyja neki: Nincs boruk... Mondá az ő anyja a szolgálknak: Amit nektek mond, cselekedjétek. Vala pedig ott hat köveder elhelyezve a zsidók tisztulására, egyenkint két vagy három korsó tartalmú. Mondá nekik Jézus: Töltsétek meg a vedreket vízzel. És színig tölték azokat.” (Jn. 2, 1—7.)

„Vala pedig ott hat köveder” különböző nagyságban, egyenkint két vagy három korsó tartalmúak. A kánai házban a különböző tartalmú kövedrek jelképezhetik a három lélektani — értelmi, akarat, érzelmi — és a három szellemi — lelkiismereti, eszményéleti, emlékezeti képességünket. Értelem az okokat keresi, akarat az értékekért foglal állást, érzelem a jelen jelenségét izleli; lelkiismeret a mélyből eszméket merít, eszményélet a maximum perfectionis-ra törekszik és a szellemi emlékezet fenntartja boldogan az Én egészének érvényességeit.

„Töltsétek meg a vedreket vízzel.” E szavak, melyeket az Úr Jézus a szolgálkhoz intézett, tartalmazzák azt a határozott parancsot, amelynél fogva kötelességévé tétetett az Egyháznak, hogy mindenk előtt egészséges szellemmel, tárgyi igazságokkal töltsék meg a részletek és az egész felé irányuló képességeket. Ugyanis a Szentírásban a víz szembehelyezve a földdel mindig szellemet jelent. Az Egyház mindig előljárt nemcsak a tapasztalati, de a bölcséleti, erkölcsi és szellemi tudományok kutatásában, közlésében, sőt a művészetek fejlesztésében is azért, hogy ebből meríthessen és vihessen a násznagynak, a lelkeknek.

„És színig tölték azokat.” Jézus ránézett a színig töltött edényekre s elpirult azok tartalma, a víz borrá, legjobb borrá változott isteni mindenhatósága alapján... Csodálatosak a modern kor benső elpirultjai, Papini-jei. Gyermekek koruk végén kételkednek, ifjúkoruk elején hitetlenek, sőt istenellenesek, meglett korukban rengeteget tanulnak, mélyen gondolkoznak, csendben, magányban öntudatosulnak minden életirányban és érett korukban a Szentírást találjuk kezükben: elpirulnak lelkükben s konvertálnak. A modern konvertáltak mind a négy létkomplexumon keresztülhaladtak, ahol a legmélyebben a Kána szentélyébe tartozók jártak és járnak, azért ezek az igazságkeresők szükségszerűen Krisztusnál s Egyházánál álltak meg és konfessziót írtak és írnak.

Ha valamikor, úgy napjainkban van a legégetőbb szükség az objektív igazságok komplexumára, hogy lelkünk zárt világa vele töltődjék meg és általa képesek lehessünk az evangéliumi apostolkodásra. A jó pap holtig tanul és holtig imádkozik — komolyan. A föl-eszmélés, a szellemi életre való bevonulás, a konvertálás, a megtisz-

tulás: a hat kővedernek vízzel való megtöltése által megy végbe a legbiztosabban. De a konverziós elpirulás csak Krisztussal való találkozásban történik meg: *Isten országába* csak így lehet bevonulni.

2. *Ki kell építenünk önünkben Isten országát.*

Istennek országát, mely bennünk van, ki kell építenünk a természetfeletti hit szellemének jellegzetességében, t. i. totális világosságában, értékességében, érvényességében, jog és kötelesség hivatás-egészsében, eszményességében, szellemi fenntartásában és énes életforrásában. Erre rádöbbsent bennünket Szent Máté evangéliuma 13. fejezetében az Isten országaról szóló példabeszédek csodálatos szépsége, mélysége, sorrendje; velük a Szentírás illatosan, olajosan megtölteni akarja értelmünket, akaratumkat, ízlésünket, továbbá lelkiismeretünket, eszményéletünket, szellemi emlékezetünket, sőt teljes énes alanyunkat. Vegyük szemügyre röviden e példabeszédeket, melyek Isten országaról szólnak. Isten országa, amelyet Jézus a Nikodémussal folytatott éjjeli beszélgetésben oly nyomatékosan hangsúlyozott, az újszövetségben 151-szer fordul elő. Nem csoda, hiszen vele Jézus a lélektani és szellemtani képességeket, nemkülönben az énes alanyt abba a természetfeletti életdinamikába akarja beleállítani, amely életegészsünknek újjászületését, égvilági felébredésünket jelenti.

ELSŐ PÉLDABESZÉD. „Egyszer egy magvető kiméne vetni. S amint vetett, némely szemek az útfélre esének... Mások meg köves helyre... Mások ismét tövises közé esének... Mások pedig jó földbe hullának és termést hoztak, egyik százszorosat, másik hatvanszorosat, másik harmincszorosat. Akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg.” (Mt. 13, 3–9.) — E példabeszédet maga Jézus magyarázta meg: „Mikor valaki hallja az ország igéjét és meg nem érti, eljön a gonosz és az ígéket elrabolja... ez az, ami az útfélre esett. Ami pedig köves helyre vetődött, az, aki az ígét hallja és mindjárt örömmel fogadja... Mikor szorongatás és üldözés támad az ige miatt, mindjárt megbotránkozik. Ami pedig a tövises közé vetődött, az, aki az ígét hallja, de a világi gondok és a gazdagság csalárdsága elfojtják az ígét... Ami pedig jó földre vetődött, az, aki az ígét hallja és megérti és gyümölcsöt hoz százszor, hatvanszor, harmincszor annyit.” (Mt. 13, 19–23.) — Az első példabeszéd vonatkozik az okkereső értelem természetfeletti felemelésére az égi, a kinyilatkoztatott világosság által. Az eleven, élő hit azonban nemcsak az értelem képességét, hanem a többi képességeket is erővel, ízléssel, totalitással, vagyis az élet egészével úgy látja el, hogy a hit világszemléletének birtokába jut az énes alany, ami határtalan boldogsággal tölti el. A hit világosságának egésze, világszemlélete, amely betölti az egész lelket s minden képességét, adja az Isten országának, mely bennünk van alapjellegzetességét. (Zubriczky: A ker. lényege. 1907.)

MÁSODIK PÉLDABESZÉD vonatkozik az egyéni akarat végleges állásfoglalására. „Hasonló a mennyek országa olyan emberhez, ki jó magot vetett földjébe. Mikor pedig aludtak az emberek, eljőve az ellensége és konkolyt vete a búza közé és eltávozék... A szolgák

pedig kérdezők tőle: Akarod-e, hogy menjünk és kigyomláljuk azt? Ő meg mondá: Nem; nehogy a konkolyt szedegetve kitépjétek vele együtt a búzát is. Hagyjátok mindkettőt felnőni aratásig és aratáskor majd megmondom az aratóknak: Szedjétek ki előbb a konkolyt és kössétek azt kévébe, hogy elégessék; a búzát pedig gyűjtsétek össze csűrőmbé." (Mt. 13, 24—31.) — E példabeszéd értelme kézenfekvő. Jézus az, aki az emberek termőföldjébe, a lélek tudatába a legtisztább búzát, az égből származó indításokat, sugallatokat vetette, de a vigyázatlanság perceiben jön az ellenség, a sátán, a világ, a test ösztöne s konkolyt vet a tiszta búza közé és feltetszik a konkoly is. S mi lesz a búzának s konkolyinak sorsa a lélek termőföldjén? „Hagyjátok mindkettőt felnőni aratásig és aratáskor majd megmondom az aratóknak” mi legyen az egyikkel és a másikkal... Itt legteltesebben az egyéni szabadakarat állásfoglalására van téve a hangsúly: vajjon Isten vagy sátán szolgálatába óhajt-e lépni az én? Próbára voltak téve égből az angyalok, próbára vagyunk téve mi emberek a siralom-völgyben. Egyáltalán lehet-e jobban feszíteni az akaraterőt a konkoly megvetésére és a tiszta búza megszeretésére, mint ahogy ezt a mennyek országának Mestere tette, aki szabadakaratunk elé helyezte végérvényesen a pokol tüzeit és a mennyország örömét — a maguk örökkévalóságában?...

HARMADIK PÉLDABESZÉD a szívek *ézelmének* szól. „Más példabeszédet ada eléjük, mondván: Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, melyet vevén az ember, elvete földjébe; mely kisebb ugyan minden magnál, mikor pedig fölő, nagyobb minden vetemény-nél, és fává leszen, úgyhogy az égi madarak eljönnek és ágai közt laknak." (Mt. 13, 31—33.) — Az egyházi nagyok, a szentek élete igazolja, hogy legtöbbször egy szó, egy hang, egy pillantás, egy tekintet, egy kézszorítás, amelynek nyomában nagyobbat dobban a szív, olyan életnek elindítása szokott lenni, amelyért hálások nemcsak az egyesek és családok, de a nemzetek, sőt az emberi nem is. Kicsi szívszikrák énes mustárfává lesznek: az egyesekben is, a közösségekben is. A nemes szeretet énességére vonatkozik e remek példabeszéd.

NEGYEDIK PÉLDABESZÉD. Mélységesen szimbolizálja ez a példabeszéd a *lelkiismeretet* és ennek égi hivatását. Így aia elő ezt az Úr Jézus: „Hasonló a mennyek országa a kovászhoz, melyet vevén az asszony, elvegyíte három véka lisztbe, míg mind megkovászosodott. Mindezeket példabeszédekben mondá Jézus a seregnek, és példabeszédek nélkül nem beszélt nekik, hogy beteljesedjék a próféta szava, ki mondotta: Megnyitom számat példabeszédekben, hirdetni fogom, ami el volt rejtve a világ kezdetétől." (U. o. 33—35.) — A kovásznak titkos benső erjesztő erejéről beszélt az Úr. Ha lisztanyagba vegyítjük a kovászt, ez a liszt egész anyagát megváltoztatja, megkovászosítja. A három véka liszt, amelyet a kovásznak át kell járnia, meg kell változtatnia, meg kell kovászosítania, itt nem jelenthet mást, mint a lélek három lélektani képességét: az értelmet, az akaratot és az ézelmet. Így a kovász csak a lelkiismeretet jelentheti,

mert a lelkiismeret benső, szellemi egyetemes képesség, amelynek ellenőriznie, irányítania, ítéletet gyakorolnia kell a küső, lélektani részleges képességekre. Ezért több, jobb, nemesebb, szentebb a lelkiismeret, mint az agy, a gerinc és a szív. Isten országa abban az emberben él, kiben a lelkiismeret a vezénylő szót viszi és helyesli az egyén gondolkodását, cselekvését és alkotását mindenben. Lelkiismeret a lélek mélye és Isten közvetlen érintése, sugárzása, hangja, világossága, illatozása, amint ezt a cselekvő kegyelemről tanítja a dogmatika. Lelkiismeretből erednek az örökértékű eszmék, a hivatások és minden jog s kötelesség körének életegésze. Innét táplálkoznak a karakterstruktúrák is. Lelkiismeretünk az erjesztő kovász.

OTODIK PÉLDABESZÉD csak az *eszményekre* vonatkozhat. „Hasonló a mennyek országa a szántóföldön elrejtett kincshez, melyet az ember, aki megtalált, eldugott és azon való örömeiben megyen és eladja minden vagyonát és megveszi azt a szántóföldet. Ismét hasonló a mennyek országa a kereskedő emberhez, aki szép gyöngyöt keres. Találván pedig egy drágagyöngyöt, elment és eladá minden vagyonát, és megvevé azt.” (U. o. 44—46.) — Nyilvánvaló e példabeszéd értelme azok részére, kik tudják, hogy az életvonal az, mely a mélységből, a lelkiismereti eszmékből a végetlen tárulásokba, lombozatokba, mustárfának koronájába tör, amely beárnyékolni képes a tér és idő tájait. A szántóföld, a rejtett kincs és a drágagyöngy olyan értékek, amelyek annyira boldogítani képesek, hogy megtalálójuk mindenről hajlandó lemondani, csakhogy megszerezhesse, megvehesse s megtarthassa a kincset, a gyöngyöt. Ha e két azonos irányú parabolát szemügyre vesszük, akkor bennük a következőket kell megállapítanunk: a kincs- és gyöngykereskedő szerelmi tárgyukra bukkannak, aminek teljes szívükből örülnek; régebbi vagyonukról rögtön lemondanak; megszerzik a talált új kincset és gyöngyöt; szokatlanul gyorsan fordultak el régi vagyonuktól és fordultak oda az újhoz, nehogy másvalaki megelőzze őket, megvegye a kincseket. Ezt az óriási lelki változást csak az eszmény igézete, attrakciója, varázsa képes előidézni mind a természetes, mind a természetfeletti rendben. Az eszményinek, a fenségesnek szemlélete csodálatot, magasfokú örömet, meglepődést, ámulatot, néha még elragadtatást is ébreszt az alanyban. Vannak, akik idáig nem képesek felemelkedni: „Hallván, hallani fogtok és nem értetek, és látni fogtok és nem láttok, mert megkeményedett e nép szíve, és füleikkel nagyot hallottak, és szemeiket behúnyták, nehogy lássanak szemeikkel és halljanak füleikkel és értsenek szíveikkel és megtérjenek.” (Iz. 6, 9.) Eszményvaksággal sujtottak „inevabiles ad maximum spiritualitatis”.

HATODIK PÉLDABESZÉD szépen jelképi egyéni zárt világunk *emlékezetben* fennálló egészét, mert mindegyikünknek „történelmi múzeuma, éni könyvtára” van saját idejéről, tájáról, helyzetéről és körülményeiről, amivel a világ végén megjelenik Bírāja előtt. A lélek immanens szellemi állag, amelynek élményemlékeit fénybe boríthatja a „gratia et gloria”, de véglegesen eltörölni nem fogja individualitásunk fennmaradása végett. Ime: „Ismét hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, mely mindenféle halat össze-

fog, melyet midőn megtelt, kihúztak a partra és leülván kiválogattak, a javát az edényekbe, a selejteseket pedig kivetették. Így lesz a világ végén is: Majd kimennek az angyalok és az igazak közül kiválasztják a gonoszokat és a tüzes kemencébe vetik őket; ott leszen sírás és fogak csikorgatása. Értették-e mindezeket? Felelik neki: Igen.” (U. o. 13, 47—52.) — Jézus szavai szerint: a tenger jelenti a földön élő emberi nemet; a varsa, a háló az Anyaszentegyházat; a hálóba került selejtes és java halak a megkeresztelteket; a kiválogató angyalok a világvégi borzalmas szétválasztásokat, amely után a gonoszok az örök tűzre vettetnek, ahol sírás és fogak csikorgatása leszen. Miért? Gonosz élménytartalmuk miatt, ami antipolárisa az erénytartalmaknak. S mindezeknek fenntartója: az emlékezet.

Az ember emlékezete tényleg olyan, mint a tengerbe vetett varsa, háló, amely jó és selejtes halakat összefog és megtart. Emlékezetünk tényleg mindent összegyűjt és fenntart, ami az ember érzésében, értelmében, szellemében nap-nap után mint élmény lejátszódik. „Az emlékezet életélmény-összefüggésünk.” S ki meri tagadni, hogy igen-igen sok értékellentét húzódik meg benső, zárt lakásunkban? Ha valaki önéletrajzot akar írni, annak emlékezetbirodalmába kell vonulnia, ahol megtalálja meglapult énes magamagát. Egyetemes gyónásainkban a selejtes halakat kivetjük a lelünkéből, de emlékenyomai azután is megmaradnak a lélekben. „Én-könyvtárunkat”, „múzeumunkat” mint táji történelmet magunkkal visszük a Végtelen-szellem távlataira.

HETEDIK PÉLDABESZÉD. E parabolában a személyes Én mint különálló *énes életforrás* nyer evangéliumi nyomatékot. „Minden írástudó, aki tanítvány lett a mennyek országában, hasonló a házigazda emberhez, aki kamrájából újat és régít hoz elő.” (U. o. 52.) — Világos, hogy Szent Máté evangéliuma 13. fejezetének utolsó példabeszédében az énes személyről mint egyéni életforrásról van szó, vagyis arról az emberről, aki komoly lelki és szellemi életet élve, rendszeresen nemcsak olvassa, de tanulja a Szentírást, mint a remeték s középkori szerzetesek és így abból megértései alapján újat és régít hoz elő — a jegyzetes magyarázatok keretében.

Istenien szépek e példabeszédek mélységei és sorrendje! Az első, az ige parabolája szól az értelemnek; második, az aratásig megmaradó búza és konkoly a szabadakaratnak; harmadik, a mustárkának mustárfává való kibontakozása az érzelmes szívnek; negyedik, a három véka lisztet megkovászósító parabola szól a lelkiismeretnek; ötödik, a keresett kincs és drágagyöngy az eszményigényre vonatkozik; hatodik, a tengerbe vetett háló az emlékezetet teszi kézenfekvővé és a hetedik az élet személyiségét sürgeti. Csak meg kell világítani e fejezetet a lélek élettani és szellemi képességeinek kategóriás fogalmával s rögtön fénybe borul előttünk Krisztus istenországának: tana, szelleme és élete.

A megpróbáltatások idejébe eső föleszmélkedésünk: Isten országának kiépítésére segít — az Úr Jézus hét ígérete alapján.

3. Támaszkodnunk kell a krisztusi hét ígéretre.

A megpróbáltatások sötét éjeiben Szent János evangéliumának XIV. fejezete után kell nyúlunk, amely annyira illatos az égi részvét-szeretettől, hogy már első áttanulmányozása után teljesen megvigasztalódunk. Amit Keresztes Szent János és Nagy Szent Terézia tanítottak a lappangó szemlélődésnek sivárságáról, amidőn nemcsak az érzékek, hanem a magasabbrendű képességek is meg vannak fosztva minden vigasztalástól, azt jelen és közeljövői időnkben nekünk is át kell élnünk, amiért is legjobb, ha előre szerelmes Mesterünk, Jézusunk evangéliumi ígéreteiben megfürdünk s megvigasztalódunk. Krisztusnak vigasztaló ígéretei, amelyekkel életet emel, ezek:

a) A „Vigasztalások” új fényről biztosítanak. „Ne nyugtalanodjék szívetek. Higgyetek az Istenben, én bennem is higgyetek. Atyám házában sok lakóhely vagyon. Máskülönből megmondottam volna nektek... Én vagyok az út, az igazság és az élet... Annyi idő óta vagyok veletek és nem ismertél meg engem?!... Higgyetek nekem, hogy én az Atyában vagyok és az Atya én bennem... Bizony, bizony mondom nektek, aki én bennem hiszen, amely tetteket én cselekszem, ő is cselekedni fogja azokat; sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál.” (Jn. 14, 1—13.) — Erre csak annyit kell megjegyeznünk, hogy a szentélyiekkel, a szentélyhez közelállókkal a sivár nyugvásban olyan benső és külső jelenségek szoktak történni, hogy azokat természetes emberi erőkre sehogy sem lehet visszavezetni: csak Óréa.

b) „Kérni fogom az Atyát és más Vigasztalót ad nektek.” Menynyi bátorítás és *akaraterősítés* van ebben a mondatban. A Vigasztaló leginkább a sötét megpróbáltatások idejében osztogatja szent ajándékait. Mi mások a Szentlélek ajándékai, mint égvilági akaraterők és reményt nyújtó életalapozások azok részére, kikben titokzatosan építődik az istenország, az énes örök szellemi élet. (Jn. 14, 14—17.)

c) „Nem hagylak árván benneteket, *hozzátok jövök*.” Milyen édes itt az Úr Jézus! Hozzátok jövök és kijelentem magam nektek. Mit szól ehhez az érzelmes, de megtépázott, sivárságba temetkezett szív? Ujjongjon Jézus látogatásának: „Én Atyámban vagyok, ti pedig én bennem és én tibennetek.” Jézus emberi kerublelkének is vannak tudattartományai, ezekben szellemileg mi is élhetünk. A földi megpróbáltatások következményeként Jézusnak eme intimitásaiba mélyülünk el s ott a „kijelentetteken” örökre megvigasztalódunk: túláradoan boldogok leszünk — *a szívben*. (U. o. 18—21.)

d) „*Atyám is szeretni fogja őt, hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála...*” Tehát nemcsak vigasztalásban s új világosságban lesz részük azoknak, akikre a megpróbáltatások sötét éjjelei borulnak, nemcsak elküldi hozzájuk Jézus a Vigasztalót, hanem Ő maga is hozzájuk jön, sőt szeretni fogja e sóvárgókat „*Atyám is...*” hozzájuk megyünk és lakóhelyet szerzünk náluk. Jézus hozzáteszi, hogy ez a beszéd „nem az enyém, hanem az Atyáé”. Mélységében ez az ígéret a leggazdagabb, mert az Atyaisten mindennek az alapja. Így tárulnak fel az Atya fényei, karizmái a *lelkiismeret* vezúvján át. (22—25.)

e) „A Szentlélek... majd megtanít titeket mindenre.” (25—26.) Az elküldött Szentlélek Úristennek itt azok a távlatai nyílnak, amelyek a magárahagyatott apostoli lelkeknek életírányaikban szükségesek és szellemegészükre fontosak. Másszóval ez azt jelenti, hogy *újabb eszményi távlatokat* nyernek a templombazártak, ahol magasan vannak az ablakok és csak a szentélyi mécses serceg s világít...

f) „És eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.” (26.) Felragyog majd az emlékezet birodalma a szellemi élet egészében. Ezen valami csodálatos szellemi zsenialitást kell értenünk, amivel oly gyakran találkozunk az evangéliumiak és a szentek életében. Nem „ködlovagokká”, hanem „hitlovagokká, fénylovagokká” és égi „műzeumokká” avatódnak ők.

g) „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek; nem miként a világ adja, adom nektek.” (27.) Ezen Krisztus harmas békéjét értjük: Isten, magunk, felebarátunk irányában, amely nemcsak a cenákulumban megriadt apostolokat, hanem a történelem folyamán minden passzív megpróbáltatáson keresztüleső személyt boldogított. Ez a béke az *énes alany* boldogító derűje.

Jézus a IV. evangéliumnak XIV. fejezetében rendkívüli ígéretekkel bátorítja övéit: „Ne riadjon meg szívetek és ne féljen” — mondja a fejezet befejező részében, azért mert elmegyek, hiszen visszajövök hozzátok. Az evangéliumi hét ígértet a lélek lélektani és szellemtani ágazatait színpompás, illatos, termő új virágokkal láttatja el, ezért a *főleszméltetési időben* ne féljünk. Ezt vagy az ilyen időt az aszketikusok *Passzív szemlélődésnek* nevezik, amelyet s melynek *égi varázsát* Szent János evangéliumának XIV. fejezete tartalmazza. Erre támaszkodik az égi élet. (Várkastély. IV. helyiség.)

4. De támaszkodjunk lelkünk lényegére és az Egyház élet- és elvtételeire. Ezt is csak dióhéjba zártan érinthetjük, hivatkozva a modernekre, a középkoriakra és a régiekre.

„Ez az első eset az emberiség történelmében, hogy egy bukófélben levő civilizáció képes megállapítani hanyatlásának okait. Ez az egyetlen reménységünk is arra nézve, hogy elkerülhessük a mult valamennyi nagy civilizációinak sorsát. Sorsunk a kezünkben van. Csak el kell indulnunk az új úton... Az ember hozzátartozik egy olyan világhoz, amely az emberben rejlik ugyan, de túlterjed az időn és a téren. Ebben a világban végtelen köröket járhat be: Igazság körét, Szépség körét, Szeretet körét és a Kegyelem körét, ami végső jutalma mindazoknak, akik szenvedélyesen keresik minden dolog végső okát.” (A. Carrel: Az ismeretlen ember. 344—346.) Csak még egyet.

J. Huizinga a „Holnap árnyékában” sürget: „Új, fiatal nemzedéket, melynek feladata, hogy ezen a világon újra uralkodjék úgy, ahogy azon uralkodni kell; hogy ne engedje elsüllyedni elbizakodottságba és balgaságba, hanem újra átítassa szellemmel, amely annak a nevét viseli, ki így szólt vala: „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet.” (196—202.)

Szent Bonaventura Itinerariumában és Soliloquiumában szólaljon meg a középkor. A szerafikus doktor is a legmélyebben meg-

értette; hogy a lélek vegetatív-szenzitív-intellektív energiáiból ki kell bontanunk földi életünkben a szellemiséget, a szellemi élet egészét, hogy halál utáni tisztulások nélkül egyenesen, szellemünkkel a Szellem imádására járassunk. Ezt kézenfekvően igazolja Soliloquiuma, melyben „A benső ember a lelkével” beszélget. Élesen van ebben elválasztva a kegyelmi szellemélet a többitől... (Beszélgetek a lelkemmel; magyar fordításban, A lelki élet ferences mesterei. 6.) A személyes Én életének: „előképe az a hat lépcső, amely Salamon trónjához vezetett, az a hatszárnyú Szeráf, amelyet Izaiás látott; Mózes hat nap mulva szólította elő az Úr a felhő közepéből és Szent Máté szerint Krisztus „hat nap mulva vitte fel tanítványait a hegyre és változott el színében előttük”. (A lélek útjai Istenhez. A lelki élet ferences mesterei. 1. sz.)

Szent Ágoston pedig a *lélek lényegét* az Istenre és az örök boldogságra való: odarendeltségben, odairányultságban, odafordultságban látja. Tehát a lélek lényege nemcsak Istenre fordulási képesség, de lényegbeli *aktuális odafordultság*. Ez elhomályosulhat, eltévedhet, de sohasem szűnik meg bennerejlő erői voltában.

Mit lehet az előzőkből végérvényesen lekövetkeztetni? Azt, hogy az élet: igaz, szép, jó és szent tartományaira kell vetnünk magunkat összes képességeinkkel, adottságainkkal; és fenségesen, érvényesen, egyetemesen kiépített intellektualizmusunk után és mellett fel kell állítanunk az Istenbe egyenesedett élet merőlegesének struktúráját az örömteljes *Perszonalitásnak* győzelmes diadalmasságában. (Schütz.)

Szent Bonaventura Itineráriuma alapján pedig ki kell építenünk *bensőnkben* a hatszárnyú Szeráfnak *szelleme egészét*, amelyet Isten dicsőségére és a lelkek javára kell fenntartanunk. De ezt a ma igényének megfelelően kell eszközölnünk, hogy a szellemi lélekbúvároknak előnyét jelentsük. A szellembúvárok: a föld, haza szerelméről, a tiszta logika érvényéről, az élethivatás kötelességéről, az egyéni hivatások isteni eszményéről, az élet dicsőséges multjáról és győzelmes jövőjéről írnak, beszélnek, hevülnek és lelkesítenek; de akik az élet eme ágazataiban a ködön túlra nem látnak, nekik itt, e ködhatáron ki kell gyujtanunk az öröktűzet, hadd tegye ez őket még tüzezebbekké, bátrabbakká, elszántabbakká (Itinerarium).

Ezt hogyan érhetjük el egész teljességében? Úgy, ha a XVI. században elindult s teljes érvényűnek bizonyult lélektani és szellemtani tételeken-elveken felépítjük az *Evangéliumi Pedagógiát* (Teológia. Hittud. f. 1939. 12).

A fáradhatatlan szellemi „Ködlövagok”-nak a távlatain túl, a végtelenségben majd az égvilági, *személyiségi* Pedagógia világít, mert: a föld keletkezése előtt, a végtelenséget szomszédhozó logika mögött, a lelkiismereti örök eszmék alatt, a végtelenbe táruló eszmények fölött, az egyedi élet kezdetén és ennek befejezésén ég az örök SZELLEM és ÉLET; az életnek e hat szeráfszárnyát a személyes én benső struktúrája tartja fenn; és ennek az *eucharisztikus* Élet és Szellem a fókusza — imában (Krisztocentrikus szellem és élet).

P. Oslay Oswald O. F. M.

Világi papok lelki fejlődése.

A fejlődés egyetemes törvénye.

Isten végtelen bölcseségének úgy felelt meg jobban, hogy e világ *bontakozva* tükrözze Őt. A teremtett világ legbelső törvénye szerint kezdetleges állapotból haladjon nagyszerű kifejet felé, csírákból pompázó virágzás és dús gyümölcstermés felé. A természet csodálatos rendje ősködből indult, amelyben azonban minden kifejet csíraerői együtt voltak. A természetfölötti világ még csodálatosabb: a krisztusi kegyelmiség és annak kiteljesedése egy megelőző kegyelmi világ romjain, az összülők bűnének mintegy talajában fogant az isteni ígéret ősevangéliumi csírájával, s mint az emberiség történelmének legfőbb értelme nőtt folyton és nő a világ végéig, amikor a Krisztus-fej és a Krisztus-tagok csodálatos teljessége mutatkozik be a Szentháromságnak.

Szervetlen és szerves lét, tudattalan és tudatos élet, egyed és közösség, természet és kegyelem: csodálatos törvényszerűségek útjain halad a még csodálatosabb kifejet felé, hogy végül is minden fejlődés teljes értelmét megtalálja a Krisztus-test tökéletes kibontakozásában. A teremtett létnek, emberi történelemnek, lelkiségnek ez a legmélyebb értelme és elvszerűsége.

Hogyan viszonylik ehhez a papság? A krisztusi test kifejlesztése elsősorban és hivatalosan a papságra van bízva: isteni elrendezés szerint. Valami mérhetetlen jelentőségű küldetés, megbízatás ez, de ugyanolyan roppant arányú vállalkozás és felelősség is.

Ez az emberiség legelső és legmagasabbrendű küldetése, vállalkozása és felelőssége.

Ebben a küldetésben, vállalkozásban és felelősségben való helytállás legfontosabb konkrét ténye a papi fejlődés. Fejlődés, amely valódi, Isten szándékának megfelelő. Ez a fejlődés a krisztusi test fejlődése teljes szabályszerűségének biztosítása.

Ha a papok fejlődése rendben van, akkor a krisztusi test fejlődése is szabályszerű. Ha a papok fejlődése nincs rendben, akkor a krisztusi test fejlődése folytonos gátlásokkal küzd.

Az Isten akarata szerint való papi fejlődés tehát legelsősorban az egész teremtés legfőbb értelmének és törvényének: a fejlődésnek abszolút követelménye. Vagyis nem nagylelkű többletbuzgóság, amelyért elvárhatjuk, hogy Isten rendkívül bőkezűen megáld minket, mert hiszen olyasmit tettünk, amire nem vagyunk szorosan kötelezve.

Sokat foglalkoztatott életemben, főleg papnevelői életemben a nagy kérdés: hol van a hívek és papság életében, gyümölcseiről kétségtelenül felismerhetően a roppant tény, a hatalmas adottság: a kegyelem? Csak egy feleletben találok elég magyarázatot: ez a hatal-

mas adottság a papok sorvataiban fejlődésében erőtlenedik el és terem oly megdöbbentően kevés gyümölcsöt.

Ha mi papok egyszer ennek a felelősségnek teljes tudatára döbbenünk! Akkor aztán megsejtenők azt is, hogy a kegyelem mire volna képes a kereszténységben — Isten-akarta papi fejlődések alapján.

A papi fejlődés ténykérdése.

Elméletileg kezelve e kérdést, végtelen egyszerűnek tűnik föl. Ime:

Micsoda hatalmas erő és abszolút biztos fejlődési törvényszerűség érvényesült mindig és érvényesül az *élettelen kozmoszban*. Az ösködtől a mai világrendig, amelyben — hogy a törvényszerűségek fölmérhetetlen sorának csak egy nevetségesen csekély pontját érintsem — ha például a föld körforgásában a naptól való távolsága csak keveset változnék, azonnal fékevesztett örült iramban rohanna a föld teljes pusztulásba akár a napba zuhanva, akár a világűrben tévelyegve.

Micsoda nagyszerű erők és abszolút biztos fejlődési törvényszerűség érvényesült mindig és érvényesül a növényvilág, állatvilág és az emberi test életében!

Vajjon Isten, aki a fejlődés ilyen erőit és törvényeit adta teremtményeibe, az élet magasabb síkjain: a szellemi és kegyelmi síkon nem adott volna-e bőségesen elég erőt e síkokhoz méltó magasabbrendű fejlődésre?! Ellenkezőleg, minél magasabbra megyünk a lét fokain, annál tökéletesebb berendezkedést találunk életre és fejlődésre. Szellemi és kegyelmi síkon tehát relative a legtökéletesebbet.

A papságnak pedig mindkét síkon döntő szerepe van. A papok fejlődési berendezkedése tehát — amennyiben Istentől függ — relative a legtökéletesebb.

Gyakorlatban azonban mást látunk, bármilyen igazak is az előbbi megállapítások. Tehát valahol lényeges eltolódás történik az Istentől adott erők és fejlődési törvények ellenére. Igen, ott, ahol a szabadakarat és a bukott embertermészet rosszra való hajlamai találkoznak, illetve ütköznek. Pontosan ott, ahol az ember szellemi és kegyelmi fejlődésének titka van rejtve, ahol az ember összes értékrendi küzdelmei lefolynak, ahol az ember értékrendisége eldől s ahol az ember teljes kibontakozásának gyökere van.

Itt, ebben a mélységben, az embervilág klasszikus mélységében, ahol szabadakarat, rosszra hajló ösztönösség és kegyelem találkoznak, illetve küzdenek, itt dől el az emberi és papi fejlődés kérdése.

S hozzá bizonyos az is, hogy a teljes értékű fejlődés abban a titokzatos mélységben lezajló döntő küzdelemben a szabad helytállás *hősiességét* követeli.

A papi fejlődés egészértékűsége ezen a hősiességen múlik.

Világi papok lelki fejlődése.

Minden emberi fejlődés között ez a legnehezebb. Főleg a világi papság ilyen helyzetében, amilyenben él. Így szétszórva, magukra hagyva, a szolidaritás, az összefogás, a kölcsönös támogatás ilyen hiányával, a hivatásrendi érdekvédelem ilyen gyöngye szolgálatával. Ma még hiányzik a papi hivatások nélkülözhetetlen éltető légköre is: a papság valóban papi közszelleme; hirtelen az átmenet a szeminárium meleg üvegházából a külső élet hideg realitásába; nincs még kiépítve a világi papok plébániai kis közösségeinek az az életformája, amelyben védve és istápolva volna a papi lélek kincse, kegyelmi életolaja.

A lelki fejlődésnek elemi követelménye az elvi egyvonalúság a szeminárium és a rajta túllevő papi élet között. A kettő között való törés, szakadék, amilyen természetes ma még a pap életében, olyan áthidalhatatlan is. Pedig a lehajló, elkopó egyvonalúság elégtelen. Elégtelen a vízszintes, vagyis nem emelkedő egyvonalúság is, amely kitartás a szemináriumi elveknél. Pedig ez ma a szórványosan található mutogatni való nagy dolog. *A fejlődés érést követel a papi kiteljesedés irányában.* Nem más ez, mint az Istentől adott hivatás-csírának gyümölcsbe növése. Ez a szemináriumi szellemnek az élet szabad levegőjétől, szelétől, napjától, esőtől, viharaitól, hűvös éjjeleitől kialakított férfikorbeli életteltsége.

Lehetséges magatartások, amelyek leginkább segíthetnének.

Csoportokba osztom ezeket a legfontosabb magatartásokat.

1. Testre vonatkozólag.

a) Ép, erős test kiképzése.

Leendő papoknál kicsi kortól kezdve a legkomolyabb gondot kellene fordítani egészséges, erős test kiképzésére. Szakszerűen, tervszerűen, ellágyulásoktól, jámborsági köntösbe burkolt lustaságoktól mentesen. Az erős test kemény test, izmos test. Az erős test kidolgozott, kicserzett test. Az erős test fizikai feladatokban megedzett test.

Ma még beláthatatlan előnyei lennének az ilyen spártailag edzett ifjú papi testeknek. Bőséges tapasztalatból tudom, hogy a keményen megedzett testű ifjak papi alkalmassága összehasonlíthatatlanul nagyobb a keményen meg nem edzett ifjak papi alkalmasságánál.

Nemcsak testi egészség és munkabírás síkján van azonban ropant jelentősége az edzettségnek, hanem lélektani síkon is. Felbecsülhetetlen kincs a teljesen egészséges pszihikum: a kiválasztó mirigyek, idegek és egyéb szervek hibátlan működése alapján előálló pszihé, főleg az érzésvilág életkedve és életlendülete. Ezzel és ezáltal lesz az edzett test a jellemnek és erkölcsi értéknek is kitűnő alapja, amint-hogy a jellemtelenségnek és erkölcstelenségnek valóságos kitenyész-tője a puha, ernyedtt test. Megemlítem még azt, hogy az Egyháztól, Krisztustól távolálló munkástömegeket és nélkülöző milliókat csak olyan igénytelen evangéliumi szellemű papok tudják meghódítani, akiknek nem tétel az, hogy eleget aludtak-e az éjjel vagy eleget

esznek-e ma, — nem is szólva az élet puhaságairól, kényelmeiről — akik játszva vállalják a proletárral való sorsközösséget, akár a testi munkáig.

A mai papság már túl van az ilyenirányú papnevelés lehetőségén, a legtöbben közülük a testi fejlődés korán is. Mégis azt kell mondanunk, hogy mindenkinek sokat használ a tervszerű, okosan megválasztott, komolyan végrehajtott mindennapi testedzés: fizikai munkával, tornával stb. . . . Láttam már 70 éves papot is, aki napi tornáját nem engedte volna el. Orvosságra, úgy tudom, még nemigen költött. — A tervszerű testedzésnek föltétlen jó hatása van az egész emberre, testére-lelkére. Természetesen minél idősebb korban kezdi valaki, annál lassabban jelentkezik üdvös hatása. Ugyanígy agyongyöngült testű embereknel. De ezek is megérzik félév múlva az okosan végzett tervszerű gyakorlatot. Ajánlatos olvasásra e könyvecske: Lockington—Varga: Testedzés és lélekkultúra. Budapest, 1927.

Megjegyzendő, hogy a szabadban végzett testi munkának, a mellett, hogy produktív lehet, jelentősége a szobatorna fölött van. Csak a lemosást nem kell elmulasztani utána, főleg ha megizzadt a test.

A test fejlettségét, edzettségét és egész életre szóló tervszerű edzését nemcsak azért kell hangsúlyozni, mert elsősorban testében él az ember és testi életének épségével arányos szellemének ereje és munkabírása, főleg pedig pszihéjének épsége, életének egyensúlya, optimizmusa, hanem főleg azért, mert bőséges tapasztalat igazolása szerint ma sok az ernyedtt test, sok a fáradt ideg, a közép- és főiskolai erőltettség, a szemináriumi kifáradás, a papi munkában való kimerülés. Ezek nemcsak a munkaerő csökkenését jelentik, hanem — s a papi fejlődés szempontjából ez sokkal fontosabb — jelentik az idegélet s vele az emberi alapérzésvilág olyan eltolódását, meghamisítását, mely a szabadakaratra örökös, legyőzhetetlen holterhet ró, bénító gáncsokat rak. Az elernyedtt, az életkedvétől megfosztott, lendületében elakadt pszihé a papi fejlődés sírját ássa meg, sőt a papi becsület sírját is. A papi lelakiség erőtlenségének oka sok esetben testi és idegernyedtség.

A vázolt testedzésnek és edzett testnek nincs öncélja. Vigyázni is kell nagyon, hogy öncéllá ne váljék. Könnyen fellép ugyanis a hajlam: öncéllá tenni a testkultúrát. A testedzésnek és edzett testnek helyes célja csak az lehet, hogy rásegítse az embert élete föladatainak tökéletes teljesítésére; hogy ne kelljen soha megtorpannia, hűtlenné, kötelességmulasztóvá válnia a testi erők hiánya miatt. Főnséges nagy célkitűzés ez. Megér minden gondot és fáradságot.

b) Teljes fegyelem.

Onfegyelemről van szó. Egészen komolyan vett, kidolgozott alakban, éspedig a testre, testies ösztönökre vonatkozóan. A papi lelakiségnek legalapvetőbb alkateleme ez. Különféle összetevői vannak: lélekerő, bátorság, önismeret, akaratgyakorlatok, küzdelmek, a lélek fölszabadulási és szabadságharca, több-kevesebb hősiesség. Lényege mindig belül van, akármilyen rendezett, kidolgozott külső magatartásban jelenik is meg. Az ilyen külsőségek a lényeges belső

nélkül sohasem valódiak s inkább állatszselidítéshez hasonló szoktások, esetleg megtévesztésre szánt képmutatások.

Az edzett testnek a teljes fegyelem a méltó párhuzama. De nemcsak párhuzama, hanem szükséges kiegészítője is, mert a komoly és kitartó testedzés, főleg pedig az egészértékű edzettség csak kemény önfegyelmezéssel valósítható. Testedzés és edzettség teljes értelemben ugyanis magában foglalja a testi ösztönök rendetlen hajlamainak megzabolázását is, főleg evésben-ivásban, nemiségben, lustaságban, a szenvedélyek bármilyen kitöréseiben. A nemcsak mai értelemben kisportolt, hanem a szó teljes értékjelzése szerint edzett test egyben jellemileg és erkölcsileg fegyelmezett test is. S csakis akkor jelenti a lelki fejlődés nagyszerű támaszát, biztosítékát.

A lelki fejlődés mindig a fegyelem útján halad. Minden önfegyelmezési tény komoly siker. Gyakorlatára épp elég alkalmat nyújtanak életünk körülményei, az emberek, főleg pedig saját természetünk. A papi élet hozzá még különösen is bővelkedik türelmi próbákban, önfegyelmezési alkalmakban. A legszebb és legfontosabb papi erénygyakorlatok közé tartozik: mindig ura lenni a testnek, testies ösztönöknek és fegyelmezetten helytállni az élet által szolgáltatott türelmi próbákban.

2. Lélektani-erkölcsi vonatkozásban.

a) Az életfeladat vállalása és betöltése.

Az életnek legemberibb, legtermészetesebb, de ugyanakkor legnemesebb, lélektanilag és erkölcsileg is legmagasabbrendű fogalmazása: az életfeladatok teljes betöltése.

A mai etikai, pedagógiai gondolkodás szívesen foglalkozik a hivatáskérdéssel. A hivatást azonban még szűken értelmezi, az *élet-körülmények, életállapot* feladatainak betöltésére vonatkozó elhivatást érti rajta. Nem az *egész ember összes feladatainak* betöltésére vonatkozó hivatást. A hivatásfogalom maga is olyan szűkebb értelmű; így fejlődött ki történelmileg. Azért e miatt előnyösebbnek látom az *életfeladatok* fogalmát hangsúlyozni, amíg ki nem fejlődik az *élet-hivatás* teljes fogalma.

Minden ember nagy, szinte hatalmas feladatcsoport középpontjában áll. E feladatokhoz való lélektani, erkölcsi viszonya kezdődik öntudatának kifejlődésével. Az ő nagy és nagyszerű élethivatása: betölteni ezeket a feladatokat. A lényeges és döntő magatartás pedig részéről az, hogy lényének egész jóindulatával, készségével fordul a feladatok felé: ismerni akarja őket mindig teljesebben és valósítani akarja őket az ismeret szerint maradéktalanul. Ez a készség, ez az odafordulás, ez a megvalósítási egészértékű legbelső magatartás: ez az ember minden értékrendiségének összefoglalója és minden érték-kiteljesedésének egyetlen valódi, egészséges gyökere.

Hogy ez a roppant jelentős lélektani-erkölcsi magatartás létrejöjjön az emberben, megmaradjon, az ösztönök és életkörülmények támaszaiban győzelmesen helytálljon, két alapfeltétele van: lélektani normalitás és hiánytalan becsületesség.

Amit előbb az ép és erős testről mondtam, azt főleg a lélek-

tani normalitás biztosítására mondtam. Nincs ugyanis ennek a biztosításnak fontosabb eszköze, sőt még megközelítően olyan fontos eszköze sem, mint az edzett és fegyelmezett test.

A *hiánytalan becsületesség* pedig az, amit itt a papi fejlődés érdekében lélektani-erkölcsi vonatkozásban mint legfontosabbat mondanom kell. Hosszú utat tettem meg a papnevelésben elméletileg is, gyakorlatilag is, amíg ide eljutottam. A pedagógia, az aszketizmus ugyanis nagy, sokszor rakétaszerű célkitűzésekkel dolgozik. Aztán keresi a mesterfogásokat, olykor szinte bűvészfogásokat a célok gyors valószínűsítésére. Nevelődése folyamán mindannyiunk épp eleget találkozott ezzel. És talán épp elégszer találkozott azzal a kiábrándító jelenséggel is, hogy a nagy célkitűzés nem sikerült, a rakéta kilobbant, a mester- és bűvészfogások csődöt mondtak. S végül megálltunk a bukott embertermészet nagy igazságánál, amely igazság kevésbé helyes kezelés esetében letargiának szolgálhat alapul. Még jobb, ha megálltunk a kegyelemtan misztériumainál azzal a meggyőződéssel, hogy a fejlődésben csak a kegyelem segít, ennek *döntő* hatékonysága nélkül nincs haladás, még igazi indulás sem, nemesebb emberi kibontakozás felé. Csak azon csodálkoztunk sokszor, hogy a katolikus Egyházon kívül, sőt a pogányságban is milyen nemesen emberi egyéniségek lehetségesek, mennyi jólelkűség, mennyi művelt finomság, mennyi fegyelmezettségi erő egyesekben. Pedig alig gondolhatunk arra, hogy ez az ott titokzatosan érvényesülő kegyelmektől van.

Lassan aztán kiérlelődött bennem a meggyőződés, hogy a legyszerűbb logikával kell dolgoznunk. Aki épít, az alapot ás és csak biztos talajon kezdi el az építést. Aki nevelni akar, önmagát vagy mást, annak is *biztos kiindulási alapot* kell keresnie. Ez az edzett és fegyelmezett testben kifejlett lélektani normalitás, a célirányos cselekvés felé pedig a hiánytalan becsületesség.

Mikor ezekre világosan rájöttem, akkor lepett meg a gyakorlati élet fonáksága: a mi pedagógiánkban és aszketizmusunkban pont e két alapra fordítunk legkevesebb gondot. Mert ugye az, hogy igyekezzünk jól táplálkozni, a becsületességet pedig mint magától értetődött feltételezzük: ez csak nem nevezhető igazi nevelési gondnak, annál kevésbé tervszerű alapvetésnek. A nevelési realizmus hiánya önkénytelenül úgy rajzolódtott elém építési képben, hogy valaki mindenáron az épület legfelső részét csinálja, mikor aztán ott a magasban meg akarja állítani, igen csodálkozik, hogy nem áll meg, csak addig, amíg fogja. A nevelési realizmus hiányának természetesen másik véglete, amikor valaki a kegyelemtől vár mindent s a legkülönbefélebb címeken rosszalja az emberi erőlködést.

Evangélium, kegyelem, természetfölötti sík nem az egész igazság-világ, nem az egész értékrend, nem az egész ember, nem az egész pedagógia, hanem mindezeknek és még sok egyébnek *kiteljesedése, koronája*. Előbb van a fejlődés rendjében is mindaz, ami természete és létezése szerint is előbb van. A természet fölemelését megelőzi a természet, a megváltást a teremtés. Ez a papi fejlődés vonalán azt jelenti, hogy gondos alapokat kell vetni *emberi* fejlődésben és erre épített *keresztény* fejlődésben. Aki nem fejlődött ki mint ember és

mint keresztény, az sohasem fejlődhetik ki mint pap. (A lényeges emberi, keresztényi és papi fejlődést értem, mert hiszen nem lényeges dolgokban nincs ez a szoros összefüggés.) Minél fejlettebb valaki emberileg és keresztényileg, annál nagyobb fejlődési lehetősége van (fölteve a papi hivatást) papi vonalon.

Nem lehet a teremtő Isten nagy gondolatait elhanyagolni a nélkül, hogy a megváltó Isten gondolatainak valószínűsítésébe is ne vinnénk bizonyos hanyagságot. A nem kamatoztatott talentumok példázata pedig elég világosan bizonyítja, hogyan viselkedik Isten az általa adott kincsek hanyag, illetve semilyen kamatoztatásával szemben. Ha a teremtésből fakadó nagy célokat, feladatokat nem váltjuk valóra, a dolgok rendes útjain nem várhatjuk a megváltási nagy célok és feladatok valószínűsítését. Ez papi vonalon egészen konkrétan így hangzik: emberileg fejlett emberek képesek csak egész papi fejlődésre. Amiből az következik, hogy ha egészértékű papokat akarunk nevelni, gondoskodjunk arról, hogy egészértékű embereket neveljünk. Ha ezt a gondot elhanyagoltuk, akár beleszakadhatunk a magasabb aszketizmus erőlködéseibe, egészértékű papokat nem kapunk, de még egészértékű keresztényeket sem.

Itt nyitunk rá az eddig mondottak teljes értelmére: neveljünk testileg épértékű, lélektanilag épértékű és erkölcsileg épértékű embereket s akkor leszünk abban a helyzetben, hogy papilag épértékű embereket tudunk nevelni. Akkor aztán majd nekünk papnevelőknek is megnyílik értelmünk annak épséges fölfogására, hogy mit jelent papokat = legfőbb vezetőket nevelni az emberiség számára.

A szentek példájából hozható ellenvetésre itt csak annyit felelek, hogy a szentek testileg igen szívós, feladataikat feltűnően bíró és minden esetben ép idegzetű emberek voltak. A becsületességnek pedig ragyogó példái. — Hogy közülük sokan pont az emberi alapok gondozásával nemigen törődtek, az lélektanilag érthető, ha valakit egészen elkapott és lefoglalt a benne jól kifejtett magasabbrendű élet. — Mint nekünk szóló éleleteszmények azonban ebben csak arra hivatottak indítani, hogy lankadt lelkünket lendülettel emeljük az örökkévalók felé. — Különben a szentek szentségi pedagógiája sohasem a teljes pedagógia, hanem az átlagemberin messze túllevő kegyelmi és erőlködési csúcsteljesítmény, amit másnak elérni csak hasonló adottságokkal lehet.

Lélektani-erkölcsi vonatkozásban, mint mondtam az épséges fejlődés egy meglepően egyszerű, de mérhetetlenül fontos magatartásra épül: *a hiánytalan becsületességre*.

Mi az a becsületesség? Mindenki tudja vagy legalább sejti hétköznapi fogalommal. Elemelve talán így mondhatjuk: az ember erkölcsi adottságainak legmélyebb és legelső mozdulása, az ember etikai jellegének alapvetése. Teljes értelmét és fejlettségét pedig akkor éri el, amikor az ember egész cselekvésvilágát áthatja mint legfontosabb jellemzője. Mindkettőről (alapvető és teljes értelemben vett becsületességről) szó van mostani tárgyalásunkban. Az ember egyetemes cselekvésvilágának lelke ez az életerős és erejében kiteljesedett becsületesség. Ha cselekvésvilágunknak ez a jellege rendben van,

akkor vagyunk erkölcsileg ép, egészséges emberek, *papi* cselekvés-világ kibontására is alkalmas emberek.

A becsület mozdulásai feladatok, teendők felé néznek s azok végrehajtására irányulnak. A papban átöleli az emberi, keresztényi és szorosan papi feladatokat és teendőket. Mindig tisztábban látni ezeket és mindig maradéktalanabban végrehajtani: ez a papi fejlődés egyetlen egészséges *gerince, tengelye*.

A hiánytalan becsületességet jellemzi nagyfokú egyszerűség, puritánság, természetesség, realizmus, okosság, helytállás, hűség, kitartás, pontosság. Megérezzük mindjárt e jellemzők során, hogy mennyire a hiánytalan becsületesség az, ami az embert valóban nemesen emberré, a keresztényt kereszténnyé, a papot pappá teszi. A fejlődés útja az ilyen embernél nyitott és biztos. Csalhatatlanul érezzük, hogy az ilyen embernek nem is kell egyéb alapvetés fejlődésében, mint *nem engedni hiánytalan becsületességéből*.

Szóval csak ennyi az egész? Majdnem tréfásan hangzik, amikor néha mondani szoktam, hogy nekünk papi síkon legalább olyan becsületességnek kell lennünk, mint egy tisztességes kondásnak kondási síkon. Számára az napnál világosabb, hogy napról-napra pontosan meg kell tennie, ami kondási kötelesség; senki az ő dolgaiban hibát ne találjon, mert azt az ő becsülete nem bírja el. Mily nagyszerű és mily elegendő ez a becsületességi alapvetés a papi élet összes feladatainak maradéktalan betöltéséhez is!

S mennyire nem lehet eltévedni ezen az úton! Itt nincs hold felé nyúlás, tetőépítés alap nélkül. Nincs ragyogó jellemről, klaszszikus szentségről, titokzatos istenélményekről való képzelődés — legegyszerűbb kötelességekben tanúsított vaskos hibákkal vegyítve.

Hiánytalan papi becsületesség! Jöjjön el a te időd és a te országod! Az lesz majd a papi életfeladatok betöltésének áldott, természetben gazdag világa. Az lesz és csakis az lesz az evangéliumi, kegyelmi, krisztusi élet kiteljesedésének szilárd alapja és biztosítóka.

b) A papi becsületesség főbb tételei, illetve kérdései.

Tételek:

A pap hivatása folytán Isten rendkívüli szeretetének választottja és megváltó nagy terveinek mindenese az emberek felé. Rábízta mindenét, amivel embereket akart boldogítani. Onmagát is, hiszen főleg önmagával akarja boldogítani őket. Elképesztő bizalom és megbízás ez. De ha ez a szeretet, mely erős, mint a halál, lefoglalta a papot és ő szentségileg is megpecsételten állt szolgálatába, el ne feledje soha, hogy neki csak kiteljesednie és maradéktalanul helytállnia lehet vagy tönkre menni. Isten nem a megalkuvások és félmunkák Istene. — A pap vagy hős vagy tragikus!

Másik tétel az, hogy: a papok az emberiség legnagyobb vállalkozói.

Vállalkoznak arra, hogy Istennél rendbehozzák az emberek ügyét; Isten jóságának s javainak kapuit megnyitják az emberek felé; őket rendbeszedik, kioktatják és eligazítják örök boldogulásuk biztos útjára és menetelésére. S ezen az úton nem hagyják el őket,

hanem elől világítanak megnyugtató, biztató, hívogató fénnel: egyéniségük és életük fényével.

A pap a lelkek mindenese és sok lélek számára minden. Hány és hány léleknek Isten, Jézus Krisztus, vallás, Egyház, hit, erkölcs annyiban valóságok és annyiban éli meg e nagy valóságokból fakadó elkötelezettségeket, amennyiben a pap személyében és életében ezeket a nagy valóságokat életszerűen és szinte kézzelfoghatóan valóra váltva szemlélheti.

A papok ilyenformán a legfőbb közjó nagyvállalkozói. Hogy e nagyvállalkozás szintiszta becsületesség és nem szélhámosság, arra csak egy döntő bizonyítékuk van: *teljes odaadottságuk a hivatásbeli feladatoknak és önzetlenségük.* Pappá nem azért lesz valaki, hogy a közjóból megtöltse üres zsákjait vagy jól megéljen. Még azért sem, hogy a legszorosabb természetfölötti javakból szentté legyen (ez csak eszköz a papi kiteljesedéshez), hanem azért lesz pappá, hogy a legfőbb közjóért áldozza életét. Ez emberileg a legnagyobb vállalkozás, mert maradéktalan, önzetlen mások-boldogítására való vállalkozás.

A betöltött papi feladat épp e miatt a jellemiség és erkölcsiség legnagyobb teljesítménye.

Harmadik tétel: a papok az emberiség lelkiismerete és megtestesült felelőssége.

Abszolút bírói ítélet kéri tőlük számon a lelkeket. Mi ehhez képest Cézár lelkének fölszakadó kiáltása: *Vare, redde legiones meas!* Hogyan hangzik majd a pap felé az isteni szó: *redde rationem!*? Adj számot lelkekről, ideiglenes és örök boldogságukról! Felelj az emberiség sorsáért, a történelem irányvonalaért! *Ille autem obmutuit.* Borzasztó lesz, ha felelni nem tud. De valami csodálatos, fönséges dolog lesz a talpig becsületes pap elszámolása Istennél, aki elmondhatja: *omnia feci, quod potui. Opus, quod mihi tradidisti, consummavi. Judica me Deus!*

Kérdések:

Egyszerűen, röviden fogalmazva, hogy lelkünkben forgathatók legyenek.

Tudom-e, hogy az ordo sacerdotalis a legobjektívebb és legszociálisabb szentség és aki ezt fölvette, annak csak önzetlenül lehet élnie mások boldogítására?

Talpig becsületes ember vagyok-e?

Megadtam-e magam Istennek életre-halálra? (Mert csak akkor tud egészen kezébe venni alkalmas eszköze gyanánt.)

Tudom-e, hogy a papi mivolt legveleje az áldozat? Amiért is, ha kifordulni nem akarok papi mivoltomból, mindenemet és mindent föl kell tennem nagylelkűen az oltárra, a paténára!

Mi ad a papi hivatás teljes betöltéséhez kellő lendületet? A maradéktalan becsületesség és áldozatosság alapján kifejlődő szent szeretet, amor sanctus, amelyben minden egyéb szeretet összpontosult és átnemesült.

Mi az a sarok, amelyen az értékes papi élet vára titokzatosan áll? A hősiesség a szabadakarat legmélyén.

Melyik a legfőbb papi lelkiismereti szempont? Szemed a fel-

adatról ne vedd le és balra ne dönts soha! (Balra dönt, aki tudatosan tesz becsületbe ütközőt.)

A papi becsületesség erős tudatosodása, a becsületesség tételeinek világos szemlélete és a kérdésekre őszintén adott igenlő válaszok képesítik az embert arra a lélektani-erkölcsi egyensúlyra és szilárd megalapozottságra, amelyre fölépülhet a feladatait egészen betöltő papi élet.

c) *A cselekvő lendület titka.*

Bergson híres bölcseletében központi helyre került az „élet-lendület” (élan vital). Fajának gyakorlatiságával megérezte, hogy a bölcseletnek életet kell szolgálnia, az életnek pedig mégiscsak legfőbb hajtóereje, egyben megkönnyítője az érzés, az élmény, főleg pedig a lendületté, sodró élménnyé fölfokozott életérzés. Ezért állapodott meg a nemkatolikus Bergson meglepő módon a katolikus misztikusoknál. Helyesen, mert hiszen bennük vált leginkább lendületté és sodró élménnyé az élet.

A cselekvő lendület titka az erős élményszerűség. Nem más ez, mint összefüggő erős érzések, átélések egésze. Ez ad a lélektani-erkölcsi cselekvésvilágnak életszerűséget, életkedvet, életerőt, mozgató, sodró hatóerőt. Főleg ha elérte legmagasabb fokát: az egyéniség lángbaborulását és izzását a tiszta istenszeretetben. Ez a misztikusok világa.

Kétfajta élményszerűség van: egyik külső behatások által létesül az emberben, másik belülről termelődik ki. Ez utóbbi a valódi. Ezeket az endogén életérzéseket kitermelheti az egészséges test is, amint láthatjuk egészséges gyermekek, ifjak duzzadó érzésvilágában. Kitermelheti aztán az a szellemi kivirágzás, amely gondolatok, vágyak, magasabbrendű érzések alakjában pattantja ki az egyén mélyebb pszichikai-szellemi képességeit s valamely egészen nekik való egy-egy céltalan állítja munkába és érvényesíti ezek erőit.

A misztikusoknál találjuk meg a legvitálisabb, leglendületesebb, belülről kitermelt élményszerűséget. Az ő pszichikai-szellemi erőik lángban és izzásban váltak élménnyé és cselekvéssé. Ők lényük legmélyéből hozzák föl a lendületet és árasztják másokra is. A legéletse-
rűbb lendületet.

Kétségtelen, hogy papi életben ez az élményszerűség lenne a legnagyobb segítő erő. De senkinek nem áll módjában tetszésszerűen így kilobbantani legmélyebb lélektani erőit. Egészen sajátos lelki fejlődésben érett állapot kell hozzá, hogy a legbelső életerők így föl-nyíljanak és föllobbanjanak.

Mi lehetséges tehát az átlagpapnál? Mert valami hasonló kell egészértékű papi élethez és cselekvésvilághoz. A következőket mondhatnám.

Mélyrelátó nevelői tudással kellene az egyéni képességeket kiismerni, ezek egységes fejlődési irányát megtalálni és helyesen megfogalmazva *életcél* gyanánt kellene az egyén elé állítani. Ha ebben a célban egészen önmagára talált valaki s mint lényének legkedve-
sebb képébe, eszményképébe egészen bele tud szeretni: ez lenne annak

a nagyfontosságú életlendületnek a misztikusok lángolását emberileg még leginkább megközelítő kifejezése.

A papi hivatások első élményeiben, mondhatnók szerelmében ez a vázolt lélektani jelenség érvényesül. De ez csupa kezdetlegesség. Hosszabb-rövidebb ideig tart s aztán ellankad, elfakul és könnyen eljön az idő, főleg szeminárium után, amikor valakit már egyáltalán nem is érdekel. Az ilyen papnak üressé vált a lelke és megszűnt hivatási életlendülete. Terhe önmagának és a nagy célnak, amelyért élnie kellene.

A papnevelés legfontosabb és legfelelősségteljesebb feladata ezt az első szerelmet úgy alakítani át a mélyebb egyéni adottságok helyes kibontakozási vágyává, céljává, tüzévé, hogy képes legyen az egész embert lefoglalni és magával sodorni élete végéig. *Ez lenne az átlag lehetséges, egészséges, életképes papi életlendület.* Csakis ilyenekkel lehet papi életcélra egészen valószínűsíteni.

Van azonban még ennek is egy gyöngye pontja az alanyban. Nem azt akarom mondani, hogy ez az életlendület a papi hivatások nagy számában ma még a nevelő hozzáértés hiányában nem fejlődik ki. Nem is azt akarom érinteni, hogy ma még a papi hivatások gyermekkorától való gondozásának és a szemináriumi kiválasztásnak hiányossága miatt sok ifjú szentelődik föl, aki nem alkalmas papi életlendületre. Azt akarom mondani, hogy a papságra hívottak legjavában is — valószínűleg a mai papi közszellem ernyesztő hatása miatt — a papi cél és eszmény érzéseket fölgyújtó és képességeket kibontakoztató és egészen lefoglaló ereje nem is fejlődött ki kellően és nem is marad életképesen még az sem, ami kifejlődött. Az életlendületnek tehát póteszközre van szüksége, amely fölntartja.

Két lehetőség kínálkozik. Egyik az, hogy magát a papi célt hozzánk közelebb esően úgy kell megfogalmaznunk, hogy önkénytelenül megéljük: ez nekünk való, mai embereknek, magyaroknak; ez az, ami bennünket is ki tud tölteni és a kor bajaira is hatékony orvosság; ez az, amiért korunkban érdemes élni és meghalni. Ez a megfogalmazás tehát nem más, mint az általános és örök papi célnak mai időkre, viszonyokra való alkalmazása, korszerűsítése. Például kikristályosítani az objektív magyar papi célt s teljes életrevalóságával engedni hatni a fiatal papi lélekre. Ez már inkább fölcsítja a lélek tüzét, mert teljesen bekapcsolja a hazaszeretetet, nemzeti érzést, faj- és népszerűségi érzést.

A másik lehetőség még közelebb nyúl az egyedhez. Vannak az egyesekben sajátos hajlamok, készségek, amelyek talán kevésbé vagy alig tudnak érvényesülni az általános papi célban, de egy sokkal közelebbi és az egyént igen érdeklő célban már egészen jól. Ha ez a cél valamiképpen benne van az általános papi célban vagy legalább összeegyeztethető vele, akkor nincs annak tilalma, hogy valaki abban találja meg cél-szerelmét s azzal kapcsolatban fejlessze ki mélyebben képességeit, érzéseit és életlendületét. Nevezhetnők ezt *papi specializálódásnak*. Ma mindinkább fölismertük ennek jelentőségét, amely jelentőség alanyi is, amennyiben lendületet, munka-

kedvet teremt, tehetségeket fejleszt ki és tárgyi is, mert sokkal többet és jobbat tesz és alkot így a pap élete folyamán.

A papi specializálódásnak igen sokféle tárgya és iránya lehet az egyedi hajlamok szerint. Csak arra kell nagyon ügyelni, hogy ütközésbe ne kerüljön az általános papi feladatokkal és a szoros állapotbeli köteleességekkel. Ha ezeket nem éri sérelem, nagyon lehet ajánlani az ilyen sajátos irányú önképzéseket, amelyek oly sokat használhatnak lelkeknek, Egyháznak, papságnak. Hogy a foglalkozási tárgy tekintetében is elég szélsőséges példát említsek a világi papság köréből: mit jelentett az Egyház, a papság idegenek szemében való értékelése és a lelkekre való hatás tekintetében egy Kneipp világhírű víz- és növénygyógyászata vagy egy Künzle (Zizers bei Chur, Svájc) legalább európai hírű növénygyógyászata, akinek az állam hivatalos gyógyítási szabadalmat is adott sikerei elismeréséül. Ezek kitűnő papok is voltak s ugyanakkor rengeteg embert hoztak közel az Egyházhoz pont azért, hogy visszaadták nekik egészségüket, sokszor olyan állapotban, amikor már minden orvos lemondott róluk. Nagy jövedelmükből pedig (számtalan ingyengyógyítás mellett) jótékonykodtak. Hogy csak egy nagyobb tételt mondjak, a vorarlbergi Feldkirchben levő hatalmas és szép lelkigyakorlatos házat és szerzetesi ujoncházat Künzle, a haláláig egyszerű falusi plébános építtette.

A papság speciális önképzési lehetőségei komoly tanulmányozást igényelnek és ha ezt majd megteszik a papság nevelői, az így előálló szakszerű eligazítás folytán a papok életkedvének, hivatás-szeretetének és tevékenységének egészen új és kitűnő gyümölcseit lesz módunkban látni.

d) Az életszentségi csőd kiküszöbölése.

Semináriumból rendszeren nagy öntudattal és felfokozott önértéssel jönnek ki az ifjú papok. Aztán előbb vagy utóbb a legtöbben megélik magukban legalább részleges összeomlást. Ha becsületes-ségük talpraállítja is őket újra, azért életük belső-külső ütközések és csatavesztések között menetel.

Könnyen előáll az életszentségi öntudat csődje s aztán az életszentségre való törekvés csődje is. Amikor e törekvést feladta a pap, ugyanakkor papi értékvilágáról is lemondott s vele lényeges papi becsületességét tette tönkre. Hogy ez mit bénít egy papi életen, annak külső szemlélete is nehéz.

Vajjon lehet-e ezen a csődön és csődélményen valamit segíteni? Gondolom, igen.

A paptestvéri szeretet segítségéről majd a végén szólok. Itt most csak az egyedi önsegítésről.

Nagy feszültségi távlat képződik ki az átlag fogalmazni szokott papi életszentség távolból integető és sürgető követelménye s az ütközésekben megélt erőtlenség, alsóbbrendűség, bűnösség öntudata között. Ebből a feszültségből sok kijutott mai papságunknak. S hozzá a legtöbb így vergődő pap képtelen e feszültséget föloldani és a távlatot áthidalni. A vergődésében is elakadt pap pedig természetesen még képtelenebb.

Ezen úgy lehetne segíteni, hogy az életszentségnek kissé más fogalmazást adnánk és abban is a lényegét keresnők. Körülbelül így. Az első mindig a kegyelmi állapot. *Csak bűnben ne éljünk!* Ennek az elvnek súlyosságához semmi nem fogható a pap életében. Csak bűnben nem élni! Tehát azonnal fölkelni. Ez a leglényegesebb rendbejövés; a kegyelmi állapot pedig a lényeges rendbenlevés, olyan alapvető szentségi állapot. Erre épül az élet szentsége. Ennek lényege is ugyanolyan egyszerű, mint a kegyelmi állapoté. Az élet szentsége lényegesen nem külsőségekben van, hanem a lélek legbelsejében. Főleg ott, ahol az embernek egész magatartása Istennel, erkölccsel, feladatokkal, köteleességekkel szemben eldől: szabadakaratú állásfoglalásában. Mármost elég könnyen lehetséges a teljesértékű szabadakaratú állásfoglalás, amely minden életszentségnek gyökere. Ez nem más, mint a *szabadakaratú tökéletes készség mindarra, amit Isten a papi hivatásban vagy egyébként is tőlünk akar vagy elvár*. Maradéktalan készség, készséges megadottság és megajánlottság Isten minden szent akaratára, akár vezeklésül, akár papi becsületből, akár Isten szeretetéből, az indítóok már nem döntő. Ez a gyökérszerű életszentségi magatartás amilyen tetsző Istennek (ezt kedveli Isten elsősorban az emberben) és amilyen elsődlegesen és lényegesen nagyértékű, olyan roppant egyszerű is. Ehhez igazán nem kell semmi egyéb, mint büntelen jóakarat. Ezt komolyan, mélységes becsületességgel akár pillanat alatt fölindítva: máris birtokoljuk a valódi életszentség *gyökerét, lényegét*. Így áll aztán elő a lélektani helyzet, amelyben a legvégső, messzelevő életszentségi kifejelet többé nem jelent feszültséget és áthidalhatatlan űrt, hanem boldog birtoklást — a gyökér szerint.

Ennek a gyökérnek egészséges fejlesztési módszere pedig az, hogy ne sokat foglalkozzunk a múlt bukásaival, még a jelen hibáival és jellemcsökevényeivel sem, csak nagyon, szinte görcsösen kapaszkodjunk ebbe a gyökérbe. Ez legyen nagy, erős akarásunk, ez becsületességünk legfontosabb beszédje s legyen sziklaszilárd meggyőződésünk is, hogy ezzel a legbiztosabb életszentségi úton vagyunk. Így majd ki is hajt a gyökér, törzset is növeszt egyéniségünkben, virágokat is, gyümölcsöket is termel. De legjelentősebb lesz számunkra mindig a gyökér, mert ez van igazán és egészen akaratunk birtokában és mert abból van az életszentség növekedése.

Mennyire lehetséges ez a legbukottabb papnál is, ha becsületét valami diabolikum el nem temette! De ez a diabolikum olyan ritka. Tehát nagyon föl lehetne támadnia mindenkinek igazi papi lényeges életszentségre.

3. Lehetséges főbb magatartások a kegyelem világában.

A pap a kegyelmi világ nagymestere és bizományosa. Természetfölötti síkon a kegyelem a minden. Hitünk roppant jelentőséget tulajdonít neki a keresztény élet egész vonalán. Minél nagyobb a pap hite, annál inkább kegyelemre építi minden tervét és munkáját. És meg van győződve, hogy csakis Isten bőségesen áradó kegyelmeinek erejében lehet a keresztény, annál inkább a papi élet feladatait hiánytalanul betölteni.

Sok megpróbáltatást nyújt azonban a nagyhitű papnak is az élet a kegyelemre nézve. Azáltal is, hogy sokszor nem részesül azokban a kegyelmekben, amelyeket éppen kér, de méginkább azáltal, hogy nem látja a keresztények és papok életében, sőt saját életében sem a kegyelem átütő erejét.

A megélt kegyelmek segítő ereje és törvényszerűsége szabályokban még nem kifejezhető valóság. Megállapíthatók azonban lélektani-erkölcsi-vallási magatartások, amelyek hatékonyabban kapcsolnak a kegyelem világába, mint egyéb magatartások. Ilyenek körülbelül a következők:

a) *Az igaz teremtményi öntudat.*

A teremtés legfontosabb igazsága, hogy a teremtmény nem Isten. Ez igazságtól tolódtak el a kígyó szavára az ősszülők a paradicsomban. Azóta benne van természetünkben ennek a mélységes hamisságnak mételye. Autonóm, abszolút képzelgésekre és feszelésekre hajlik makacsul az ember. Utánamondja Istennek: Én vagyok, aki vagyok. A legnehezebb lélektani átalakulás: teremtményi igaz öntudatra szert tenni. Amíg ez nincs, addig az ember mindig hamisan áll Isten előtt. És Isten nagyon utálja a hamisságot. A kegyelem világának teljesen egészséges talaja csakis ez a valódi teremtményi öntudat. Csodálatosan tud is rajta fejlődni. Viszont roppant nehézkes fejlődése ennek hiányában.

Ennek a valódi teremtményi öntudatnak legfontosabb tartalma az, hogy magamtól, sőt magamban semmi vagyok, Istentől vagyok, ami vagyok és csak Őbenne vagyok, ami vagyok; Ő a minden.

Minthogy lélektanilag ezt a mi senki- és semmi-voltunkat közvetlen élménnyel nem éljük meg, azért ennek a végtelenül fontos igazságnak tudata lassan fejlődik a becsületes emberben is. Legfőbb gátlása a már említett paradicsomi métely. Viszont igen segíti fejlődését minden fogyatkozásunk, nyomorúságunk, bűnünk, hibánk, testi-lelki erőtlenségünk. A teremtményi öntudat mozdulásánál minden inaszakadtságunk és bűnpoklosságunk arra készítet, hogy igaz módon álljunk Isten elé. A Magdolnák, Jézust megtagadó Péterek csodálatosan megigazult öntudattal borultak Jézus elé.

Ezt nemcsak azért hangsúlyozom, mert a kegyelmi fejlődésben ez a legjelentősebb lépés, hanem azért is, mert a papi lelkeknek általában épp elég okuk van a „servus inutilis” és a senki-ember öntudatával állni Isten elé. „Ő szerencsés bűnös ember!” — aki pont e miatt tud rányitni az Isten nagy kegyelmeire.

Roppant helyzeti előny az inaszakadtság öntudata az igaz ember alakulása felé és Isten nagy kegyelmei felé. Ez képesít leginkább a mélyen gyermekded lelkületre is és ennek a lelkületnek imádságos Istenbe-kapaszkodására. S hogy mit jelent ez a gyermekdedség a kegyelem világában, ragyogó példa rá Kis Szent Teréz élete.

b) *Nagy fogalom a kegyelemről.*

Életközösség Istennel.

Általában nagyon elméleti dolog számunkra a kegyelemtan. Pedig a kegyelem a legmagasabbrendű teremtetett valóság. S hozzá

nem élettelen dologi, tárgyi valami, hanem élet. Isteni élet. S minden emberben külön kis isteni világ. Bennem az én isteni világom, Isten-nel közös világom.

Mily nagyra tartanám, ha Isten érzékelhető személyi kapcsolatba lépne velem, mint pl. Ábrahámmal tette. Több ennél a kegyelem: nemcsak közelség és beszéd, hanem az Ő legbenső életének átáradása belém. És csupa szeretetből. Végtelen szeretetnek áldó ölelése, csókja, életárama lelkemben.

Életközösség Krisztussal.

Isten az Ő életét adva nem darabolja föl az egyesekben, hanem szent Fiában, Jézus Krisztusban egyetlen hatalmas kegyelmi organizmust teremtett, melynek részei az egyes lelkek kegyelmiségei. Szerves részei. Az egészbe szervesen, kapcsolt s önmagukban is szervesen élő részei. Isten teremője és megváltója szeretetének kiteljesedése Jézus Krisztus. Jézus Krisztus kiteljesedése pedig a csodálatos kegyelmi organizmus. Krisztusban és Krisztussal egyetlenegy egész gyanánt akart az Atya keblére ölelni bennünket.

Életközösség a lelekkel.

Értelmünket egészen meghaladó együttest, egységet tesz lehetővé a kegyelemben való testvériség. Nem is hasonlat ehhez a fizikai testvériség, még a házassági viszonyban való összetartozás sem.

Keveset szoktunk ezzel foglalkozni, mert nem értjük. Még a mennyországi testvériséget is úgy gondoljuk, mint valami szerető, boldog egymásmellettiiséget, társas létet. Hogy ott a kegyelmi világ egyetlen csodás organizmusa a dicsőségnek valami észállító fönséges egységébe és egységes boldogságába teljesedik ki, erről hallani sem szoktunk.

Nagy fogalom a kegyelemről kifejleszti bennünk a kegyelem olyan nagybecsülését, hogy inkább életünket vagyunk hajlandók elveszteni, mint a kegyelmet. Kifejleszti aztán az egész életnek kegyelmies, egységes szemléletét s ebben a szemléletben való leghelyesebb értékelését minden földi dolognak és cselekedetnek. Ez a világnézet a valódi és teljes papi világnézet.

c) Mélyes szolidaritás a kegyelemmel.

Feléje hajló hűséges szeretetet értek ezen, összetartozást vele, örök elkötelezettséget vele szemben.

Ez a szolidaritás elsősorban a kegyelem forrásaira vonatkozik: Szentmiseáldozatra, Oltáriszentségre, szentségekre, szentelményekre, egyházi imákra. Egységes fejlett bemutatkozása az eucharisztikus lelkület, amelyben sok szeretet, finomság, gond, tapintat van az oltár Jézusa iránt.

Aztán pedig eltálat kegyelmies magatartásokra vonatkozik a szolidaritás, amelyek a lélek kegyelmiségét őrzik, erősítik. Ilyenek: büntől való irtózás, imabuzgóság, áldozatosság, a lelket csúfitó szenvedélyek és hibák szorgalmas tisztogatása önlegyőzésekkel.

Ez a szolidaritás, főleg pedig a mélyen eucharisztikus lelkület

biztosítja a lélek igazán papi előkelőségét s fejlődésének legtermészetesebb menetét.

d) *Mysterium crucis.*

Szent félelemmel vesz tudomást az ember arról, hogy ennek a csodálatos kincsnek, a kegyelemnek, az egy fönséges krisztusi organizmusnak szülőhelye a kereszt, kiérdemlője az Istenember kínoskeserves keresztthalála.

Miért tartoznak ezek össze? Sejthetjük, hogy azért, mert az Isten szeretete így mutatkozott be legkézzelfoghatóbban, legmeggyőzőbben, véres-valóságos őszinteséggel és komolysággal, erővel és halálíg tartó hűséggel, — végeredményben azonban titok marad számunkra a kereszt és kegyelem viszonyának, legbelső értelme egész földi életünkben.

A titok azonban akkor nehezedik ránk egész súlyával, amikor saját kis kegyelmi világunkat s ennek érését is összefüggni látjuk a kereszttel: saját életkeresztjeinkkel. Oly nehéz hinni az Isten még ekkora szeretetének is, amelyet a Golgotán és az oltáron tanúsít, ha ez a szeretet nekünk szánt kereszttekben közeledik felénk.

A munka keresztjét még csak könnyebb elfogadni, egy-egy kis nélkülözés sem riasztja meg a bátor embert, de a testi bajok és szenvedések, ezek fölött pedig a lelki gyötrelmek (megaláztatások, sikertelenségek, rágalom, hitben, reményben való elsötétedések stb.) bizony könnyen kikezdi az erősebb jellemű papot is. A jelszó ilyenkor: Helytállni! Ne hagyd el magad! Az ilyen helytállásokban a kegyelem csodálatos áradata indul el, olykor pedig valóságos zuhataga. Ilyenkor éli meg világosan a pap, hogy saját keresztjei mennyire összefüggnek a neki szánt isteni kegyelmekkel, különösen a rendkívüli kegyelmekkel, amelyek mindig nagy kereszt hűséges elviselése után következnek.

Si scires donum Dei! Ha fölismernéd a keresztben hozzád közeledő Istent!

Ez a tudomány mint érett bölcsesség a szentek sajátja, de mint kezdő bölcsesség minden papnak sajátja, aki elfogadja. Hogy elfogadjuk, ehhez nagyon segít mindaz, amit előbb mondtam: edzett test, erős fegyelem, mély becsületesség, teremtményi öntudat stb. Ilyen pap a keresztutat is egészen másként járja, mint aki nem ilyen. S a legfontosabb, hogy kitart és nem hasonlik meg Krisztussal. A keresztúton ugyanis olyan hamar meghasonlanak még papok is Krisztussal.

Tu autem Domine, miserere nobis!

4. A papközösségi segítség.

Csak azokról van szó, amelyek aránylag elég könnyen lehetségesek s ugyanakkor igen jelentősek a lelki fejlődésben.

a) Gyakori gyónások.

Roppant jelentőségük van ezeknek. Időhöz kötve (körülbelül hetenkint), komolyan készülve rá, meghozva az áldozatot érte, amikor nincs pár lépésre paptestvér. Némely küszködő papi életben ez a leg-

hatásosabb eszköz. De mindenkinél sok kegyelem forrása. Tudjuk tapasztalatból.

Milyen jó lenne, ha a paptestvérek, főleg idősebbek legalább arra a kis időre nagy szeretettel fogadnák a gyónót és teljes megértést és segítő készséget tanúsítanának lelke állapota iránt. Hogy föl lehet emelni ilyenkor a bágyadt paptestvért! Természetesen nagy becsületesség kell a gyónatásban is: nem lehet a bűnnel kapcsolatban megnyugtató a gyónó paptestvért, még könnyed magatartásunkkal sem.

b) *Őszinte lélekföltárás.*

Ehhez már több lelki igény és mondjuk akaraterő kell. De ha elkezdte valaki és kitart benne, lelke fejlődése elsőrangú eszközt nyer vele.

Természetesen megértő s rendesen valamivel idősebb paptestvér kell hozzá, aki maga lelki ember és diszkréciójához nem férhet kétség. Ilyenek ma még nem állnak rendelkezésre lépten-nyomon. De javul a helyzet.

A maradéktalan lélekföltárásnak roppant lélektani, erkölcsi és kegyelmi jelentősége abban van, hogy a legkényesebb dolgokat, amelyek még nem éppen bűnök, tehát gyónásban sem kerülnek szóba, egyszerűen és őszintén, úgy amint vannak, pontosan elmondja az illető. Ez lélektanilag is megkönnyebbülést, néha valóságos megváltást jelent; erkölcsileg nem ritkán hősiek tény, mert pont a legkényesebb dolgok elmondásához nincs erő és elszántság; kegyelmileg pedig rendesen túlaradó segítséget nyújt. Jelentőségének csúcspontja pedig az, hogy a papi lélek tönkremenésének útját vágja el. A papi lélek tönkremenésében ugyanis legfőbb szerepük van a legtitkosabb lélektani hajlamoknak, gondolatoknak, vágyaknak, tetteknek, terveknek. Ezek ernyesztik el és veszik be lassan a lélek várát. Az őszinte lélekföltárás pont ezzel a stratégiával áll szemben.

c) *Összetartás.*

Legegyszerűbb két pap barátsága. Ha becsületességük rendben van, akkor sok segítséget nyújt nekik ez a barátság a papi fejlődés útján.

Fölbecsülhetetlen nagy dolog aztán egy plébánia papjainak kölcsönös megbecsülésben és szeretetben való összetartása. Ez alig lehet a nélkül, hogy a plébános maga lelkes ember ne legyen. Így aztán a plébániai összetartás minden esetben föltétlenül lelki támaszt jelent. Jó szellemű papi közösség pedig a lelki fejlődés elsőrangú eszköze. Bárcsak ilyen helyekre kerülhetne minden újmisék. Keveset fájna akkor főpásztorok és szemináriumi nevelők feje.

Nagy jelentőségű összetartás alakítható ki, plébániai közösségtől függetlenül azok között, akik együtt nevelődtek, esetleg együtt szentelődtek. Ilyenek átgondoltabb és kiépítettebb keretben is tömörülhetnek, és jól is teszik, ha tömörülnek. Ilyesmi a fiatalok lelki fejlődésének nagyszerű eszköze, ha szerencsés kézzel irányítják, főpásztori jóváhagyás mellett és a többi papokkal minden ellentétet kerülnek.

d) *Közös rekollekciók.*

Nagy érték, ha jól vezetik s a megjelenők komolyan veszik, vagyis nemcsak találkának nézik.

Az előbbi három közösségi eszközzel szemben megvan az az előnye is, hogy kötelezővé lehet tenni az egész egyházmegye papságára s akkor nemcsak azok vesznek részt benne, akik számára talán legkevésbé sürgős, hanem a többiek is, kivétel nélkül. Magyarországon a rozsnyói egyházmegye messze elől vezet ebben. Az egyházmegyék mindenkire kötelező rekollekciói a papság fejlődésének fokmérője is a mellett, hogy elkerülhetetlen eszköze.

e) *Buzgó papok programja.*

Aki valóban buzgó pap, az aligha idegenkedik az alábbi programtól.

Legyen gondja rá, hogy egész lénye és élete minél kedvesebb legyen Isten előtt. Isten ugyanis a neki kedves személyekért, annál inkább a papokért százaknak szívesen megkegyelmez. S ezt az életet ajánlja naponkint Istennek különösen a papokért.

A tiszta lelkek mások bűneiért való vezeklése és engesztelése igen kedves Isten előtt. Azért a tiszta lelkű pap vállaljon itt-ott vezeklést, engesztelést a papok bűneiért.

Kérjen föl és buzdítson szentéletű személyeket (gyónói közül stb.) papokért való imákra, vezeklésekre.

Vegye egészen különösen programjába a paptestvérek iránt való *szeretetszolgálatot*. Gondoljon rá gyakran, hogy a papok sokat tengődnek szeretet híján. Bűnös szeretet nem szeretet számukra. Lelküket segítő tiszta szeretetet pedig oly keveset kapnak. A paptestvér önzetlen, áldozatos és igazán meleg szeretete a pap lelkének egyik legfőbb támasza. Fordítsunk erre nagy gondot! Még úton-útfélen is! Ismeretlen papokkal szemben is. Bárcsak szert tehetnénk arra a művészetre, mellyel a ránk neheztelő papok lelkét is fölmelegítenők. Ilyen meglelelkű és szolgálatkész papok között aztán nehéz lenne papi lelkeknek elkallódnioik és aposztáziáig jutniok.

Volna aztán még egy nagy programpontjuk a buzgó papoknak: letéve minden féltékenységi és versengési ellenszenvet, ellentétet, minden hideg különállást és elvi tartózkodást, megélni azt, hogy a krisztusi testben ha valakinek, hát a papoknak kell erősen együttérezniök, egyet gondolniok és akarniok, és ezzel az egymásra találó papi lélekkel kell megteremteniök a *papi közéletnek* egységes lelki-ségét, magasrendű tisztességét, vezetésre alkalmas szellemét és tekintélyét s végül szervezeti szilárd egységét, erejét és alkotó hatékonyságát.

Ez kellene népünknek is, talán jobban, mint egy falat kenyér.

*

Világi papok lelki fejlődéséről szóltam. Miért mondtam pont ezeket, amiket mondtam? Segíteni akaró lelkem sugallta. De vezetett az a tapasztalat is, amelyet sok papi lélek fejlődésének problémáiból merítettem. A valódi problémák a lelkek mélyén vannak. Módomban volt sok mélységet is látni.

A világi papok legfőbb fejlődési problémái kb. ezek:

1. Szétnézve kint, többnyire nem tudják nagyra értékelni az élő papságot. Ez az élmény hamarosan lejjebb rántja őket és nem tudják értékelni magát az elméleti és kegyelmi papságot sem, amely ilyen papságban mutatkozik be. Valóban rendkívüli szilárdság és emelkedettség kell ahhoz, hogy valakit eszményibb papi életszemléletében nagyon le ne egyszerűsítsen a megélt valóság. A lelki fejlődést aztán gyökerénél bénítja ez.

2. A papi értékek ifjúkorban és szemináriumban megélt szép színei kint az élet napsugarában egészen kifakulnak. Ez más szavakkal azt jelenti, hogy a szív eltompul, a képzelet ellustul a papi értékekkel szemben. A szív is, a képzelet is új értékek felé kacsint vagy esetleg magába lustul.

A lelki fejlődést gyökereinél támadja meg ez is.

3. Ma testileg is sok pap gyöngül el. Lehet, hogy munkák miatt, lehet, hogy testi, szervezeti okok miatt.

A gyöngye test nem jó tanácsadó. Ritkán is tanácsolja a komoly lelki fejlődést mint problémái megoldóját. Ha a gyöngeség ideggyöngeség, akkor meg körülbelül sohasem tanácsolja.

4. Az utolsó lehelletig helytálló puritán, katonás becsületesség — papi síkra való áttételében nincs kiképezve.

Ezekben van kb. adva a világi papok fejlődésének legmélyebb problémavilága. Ezekhez keresgettem a megoldási kulcsot és orvosságot.

Hunya Dániel S. J.

Fölkelés.

Az év folyamán megtárgyaljuk a pap napirendjének egyes tényeit. Szerk.

Világiak sem, papok még kevésbbé szeretik, ha őket valaki atyailag kioktatja. De az őszinte szót szívesen meghallgatja minden magyar ember. Őszintén fogok most beszélni én is.

Mi papok inkább szónokolni tudunk megható hangon arról, hogy reggel meleg, forró imában emeljék fel lelküket a hívek a jóságos menyeyi Atyához. — És sok szegény, jólelkű hívő felsóhajthat: de jó a tisztelendő úrnak, hogy olyan melegen fel tudja emelni lelkét Istenhez.

Az igazság az, hogy bizony nem nagyon emelgetjük mi lelkünket reggelenként Istenhez — se melegen, se hidegen.

Még jó, ha nagynehezen kijutunk az ágyból. Térdreereszkedünk ugyan az ágy előtt, ha ezt is, mint véleményünk szerint felesleges ceremóniát már el nem hagytuk. És ha sikerült elhagyni, akkor térdrehullás nélkül az ágytól egyenesen a mosdóhoz ballagunk nyújtózkodások és ásítósok között. Megint jön ma a robot — gondoljuk. Kezdődik a hajszá előlről.

Ez lehet, hogy így van sokaknál, lehet, hogy nem így van, de az az egy biztos, hogy igazi papi felkelés és jó reggeli ima nem születik meg magától, azt ki kell csikarni lelkünkéből.

A felkelésre vonatkozólag legyen ez az elvem: ha a felkelés ideje elérkezik és csörög az óra, kiugrom az ágyból gondolkodás nélkül, még ha azzal ijesztene is képzeletem, hogy belehalok e hősi tettbe. Második elvem, hogy minden reggel ugyanazon időpontban kelek! — És ha ez sok nehézséget okoz, Istennek tett ígérettel csikarom ki lényemből a napnak e döntő lépését.

De nemcsak az ágyból kell kitépnem magamat, hanem ki kell szakítanom magamat az álomvilág hatásából és nyomottságomból is és tényleg akarattal kell az Istenhez emelnem lelkemet.

Prohászka írja az „Élővizek forrása” c. művében: „Reggel, mihelyt öntudatunk visszatér, már az ébredés feleszmélő homályában keresünk Krisztus felé. Jézussal való eleven kapcsolatunk tisztuló tudatában kezdjük a napot. A lélek zavart, pókhálós reggel, tisztítsuk, tapogassuk, kapaszkodjunk! Eszmélésünk csikorgó kapuja, világosságunk első hasadása Krisztusra nyíljon; ne bocsássuk el a pihenség első fehér galambját másfelé! Ó, milyen fontos a reggel! Milyen élettermő az az első fogódzás! Mennyi léleknevelés kell ahhoz, hogy a féltudatos ébredő lélek ne tévedjen tehetetlen, nyálkás napi aprólékosságok közé”... „A tehetetlenség, mely a derengő öntudatra ráfekszik, talán egész délelőttödre vagy napodra rányomja a maga kelletlen, únott, akaratgyöngeséget okozó bélyegét. Ellenben ha az akarat ragadja mindjárt magához a gyeplőt, talán csak egy keresztvetés és felülés vagy (ami a legajánlatosabb) talpraugrás alakjában, akkor az ösztönösség, jóra való restség mint valami denevérhad a napsugár láttára elkotródik a sötétség területére, ahová való.”

Vezérebereket, acélembereket nem tudok elképzelni mint mosdóhoz dülöngélő, félszeg alakokat. Ezeknek van céljuk és tervük. Ez hevíti és lendíti őket. Nekünk is vannak céljaink, csak ezek mindennapivá lesznek. Akarattal kell talpraállítani magamban a papot reggel.

Szalézi Szent Ferenc „esténként Istennel való csodálatos társalgás közben aludt el s ugyancsak abban találta már hajnali első ébredése is; mintha nem is ő helyezkedett volna Isten jelenlétébe, hanem Isten maga helyezte volna őt jelenlétébe. Nem ő társalgott Istennel, hanem Isten kereste fel őt. Nem ő ment Istenhez, hanem Isten jött el hozzá... Erre bizonyosságunk van, mert ő maga vallotta be nyíltan egy bizalmasának, hogy reggelenként amint felébred, érzi, mint ragadja meg Isten jelenléte...” (A pap Szalézi Szent Ferenc iskolájában. 63. lap.)

Jó volt Szalézi Szent Ferencnek. Neki könnyű volt így Istenhez emelni reggelenként a lelkét. Bennünket ilyen érzékelhetően nem vonz magához reggelenként a jó Isten. Nekem erőszakkal kell Istenhez fordulnom: Istenem, szeretlek! Köszönöm a mai napot! Mindig akaratodat akarom tenni! Segíts meg!

Kell-e, illik-e a papnak külön reggeli imát végezni?

1. Ha valakinek kell a faluban vagy városban a nap első percében Istenre gondolni, akkor a papnak, az Isten emberének kell első-sorban. Hiszen az igaz papnak mindene az Isten. Ha nem is érzi ezt, de tudja fényesen! — Ha a kisgyermek megkérdezné édesanyját: Anyukám, ki gondolt ma először az Istenre? Az édesanya ezt felelhetné: A plébános bácsi és a tisztelendő bácsi. Miért? — kérdezhetné újra a kisgyermek. Mert nekik Isten a mindenük — felelné az édesanya. — Jó lenne, ha így lenne!

2. Ha csak futólagosan meggondolom, hogy mi mindenre gondolnak a nap első percében az emberek, akkor áldozatképen is rögtön Istenre gondolok reggel.

A millió szegény nyomorgó szidja a létet, mely neki több jussot nem adott; mások első gondolata: a kávé... ujság... pénz... élvezet... kenyér... munka...

Ósi elvem legyen, hogy én, a pap nem gondolkozhatok úgy, mint aki előtt Isten nem sokat számít. Elöttem Isten sokat számít. Ezért a többi emberek helyett is valami egészen emelkedett papi lelkülettel gondolok Istenre reggelem első percében.

3. Az Egyház közös reggeli imája a zsoltos Laudes-e és Prima-ja. Boldog, aki ezekkel tudja és igazán eredményesen tudja lelkét fölkeléskor Istenhez emelni. Az átlagos világi pap azonban, de talán még szerzetes sem képes lelkét reggel fölkelés után azonnal úgy Istenhez emelni, hogy az egész Laudes-t elmondja. Legföljebb egy-két fohászfélét belőle vagy a Prima-ból. S kérdés, sikerül-e ezeket átítatnia odaadással.

Kell tehát mindjárt fölébredéskor, fölkeléskor külön reggeli ima. Csak egészen röviden, amíg lelkemet személyes akarati készségemmel fölemeltem Istenhez és napomat mintegy elindítottam.

4. Aztán elmélkedéshez nincs jobb előkészület, mint a jó reggeli ima. A legkomolyabb szerzetekben nagy gondot fordítanak a lélek elmélkedésre való előkészítésére. Egy alkalommal kármelita kolostor főnökétől kérdeztem a napirendjüket. Elmondta. A legnagyobb hatást tette rám az, hogy elmélkedés előtt negyedóraig készítik elő a lelküket. Hit, remény, szeretet felindítása vagy keresztút elvégzése vagy röpimák vagy szentséglátogatás. — Sokszoros tapasztalatom igazolja, hogy ha nem sikerült a reggeli imám, nem sikerült nekem az elmélkedés sem. Átszórakoztam, átkalandoztam akkor az elmélkedési időt.

Szent Klimakusz is azt vallja magáról, hogy reggeli imájából pontosan következett arra, hogy mint fog eltelni az egész nap. „Jól végzem azt, akkor minden jól sikerül. Ha azonban rosszul végzem, akkor rendszerint a nap többi munkái is rosszak.”

Mit végeznek reggeli imának?

Olyan lelki tényt, mely az ágyból való ideális kiugrás, felkelés után és a lelki koncentráció után azonnal kapcsol Istenbe, Jézusba, Oltáriszentségbe vagy a Szűzanya felé, védőszentem, őrangyalom, esetleg a napi szent felé irányít.

P. Hunya Dániel S. J. a következőképpen foglalta össze a jó reggeli ima kellékeit. A reggeli ima:

a) Legyen akaratomunk! Tehát nem okoskodás, elképzelés, a nap eseményeire való szétterülés, érzelmes ellágyulás, sem pedig valami lélektelen szövegdarálás.

b) Legyen tartalmilag olyan, amely legjobban belekapcsol életforrásomba, az Istenbe. Legjobban belekapcsol, vagyis

α) legelszántabban, pl. így: Érted élek, Uram! Csak Te kellesz nekem! Feléd török állandóan! Mindent meg akarok tenni Neked és Érted e napon, kifogás nélkül és maradék nélkül!

β) legmelegebben: Szeretlek Téged, Istenem, hálás vagyok, hűséges vagyok és leszek mindig!

γ) legátfogóbban: Egész napi munkámat, minden viszonylatomat Akaratod szerint fogom össze, Akaratod szerint hatok ki mindenre, Akaratod szerint fogadok el mindent (a kellemetlent is, a nehezet is)!

Lehet ilyenformán egy rövid és állandó jellegű reggeli imát végezni. Lehet aztán a hét minden napjára szétosztva ezeket az elveket, a következőképpen alakítani a reggeli imákat:

Első reggel: Pap vagyok! Nem világi! Ma egészen és mindenütt pap akarok lenni! Egész pap!

Második reggel: Becsületes ember leszek. Becstelen nem leszek. Ha vállaltam a papi életet, akkor teszem egészen. Ehhez adj erőt, Istenem!

Harmadik reggel: Lelkek vezére vagyok! Tehát vezér és nem közlegény. Nem élhetek akárhogy, csak vezérhez méltóan, Istenhez is méltóan!

Negyedik reggel: A kegyelem megtestesítője és bemutatója leszek ma. Ki hisz abban, amit nem lát?! Akarom a kegyelmet láthatóvá tenni rajtam, azért minden áldozatot meghozok és minden kegyelmi érintésedet símuló lélekkel fogadom, Uram.

Ötödik reggel: Itt vagyok, Uram! Parancsolj, mit tegyek! Bármit kívánsz, megteszem. Jöhet bármilyen áldozatalkalom, nem menekülök meg előle. Eléje állok. Csak egyet kérek, hogy ne sajnálj. Ha én nem sajnálom magam, Te ne sajnálj, Uram!

Hatodik reggel: Istenem! Ma kérhet tőlem a felebarát, amit csak akar, megteszem. Ma bosszanthat a felebarát, ahogy akar. Tűrök. Türelemben néma hős leszek.

Ma mindenkire kedves leszek, ha érzelmeim szerint gyűlölnek is mindenkit és ha érzelmeim szerint legszívesebben az ablakon hajigálnék is ki mindenkit. — Uram, Istenem, ma a felebaráti szeretetet teljesen tenni akarom. Jöhet bármi! Segíts meg, Szűzanyám!

Hetedik reggel: Jézusom, a szenteléskor örök hűséget fogadtam Neked. Kezemet az evangéliumos könyvre esküdőző szavak között raktam.

Tehát ma is a Tiéd vagyok, Jézusom. És ezért is lelkem mélyéből gyűlölöm a Sátánt. Minden ütését visszaverem. És nyugodt leszek. Nem idegeskedem. Csak győzhetek, mert Téged soha el nem hagylak, Jézusom!

Akinek az előbbi módszer nem felel meg, az állítson össze olyan reggeli imát, amely őt leginkább fölemeli és elindítja Isten akarátának útján.

Talán a legszebb, leggyermekdedebb reggeli ima a kis katekizmusé: „Szívem első gondolatja...”

Jól sikerült elmélgésekéből is lehet készíteni reggeli imát.

Az élet folyamán nyert mély világosságot adó igazságokat is fel lehet újítani a reggeli imában.

Prohászka reggeli imája így hangzik:

„Uram, Te hívsz szolgálatodra ma reggel; én fölpattanok fehelyemről és sietek beállni szent szolgálatodba. Tied vagyok. — Mindenem a Tied. Add, hogy a teremtménynek abszolút hozzá tartozását kiváltsam hűségben, korrektségben, pontosságban, felebaráti szeretetben s minél tisztább, hűságtól, látszatosságtól, emberi tekintetektől s ösztönösségtől ment tiszta szándékban. Add a te lelkedet s életem kialakul a te szent, édes, erős, élniérdemes akaratod szerint. Egy ambícióm van, tetszeni Neked; egy nagy vágyam, hogy a te tetszésed sugara pihenjen rajtam. Ah ez az örök életnek földre vetődött visszfénye. E fényben járni, melegedni, örvendezni, dolgozni és szenvedni s mindenekelőtt és fölött szeretni akarok. Jézus Szíve, én imádtott szívem, szeretlek és kérlek add, hogy még jobban és jobban szeresselek! Amen.”

Befejezésül csak ennyit: Reggeli magatartást papivá alakítani a papi dolgok között a legnehezebb.

Reggeli magatartásomat jellemezze:

fizikailag: lelkek vezéréhez méltó kikelés az ágyból;

etikailag: igazi jellemtény legyen szétszórt pszichológiám koncentrációja;

vallásilag: azonnal kapcsolódjam Istenbe!

Ha így sikerül alakítanom reggeli első magatartásomat, akkor napjaim papilag sikerülnek.

Szakács József

Elmélgedés.

Felvetődhet könnyen még az elmélgedő pap lelkében is az a gondolat: felesleges talán az elmélgedés. Nincs annak semmi fogható haszna. Aztán ott van a breviárium. Az is elvesz egy óránál többet. Talán elég is az. Van ezer dolog. Kár szaporítani még eggyel. Van ezer teher, mért növeljük még eggyel. — Aztán kielmélgedtem én magamat a szemináriumban. Ott előlegeztem azt egész életre. Kontemplatív szerzeteseknek, kármelitáknak, trappistáknak, egy életet némaságban eltöltő Remete Szent Antalnak megfelelhet az elmélgedés, de nekem, a mai tempós világ korszerű apostolának még se lehet ez a napi félórás elmélgedés a kenyerem.

Aztán sokkal kényelmesebb dolog az ágyban a másik oldalra feküdni reggelfelé, mint megint kellemetlen percek szerezni magam-

nak, mert elmélkedés alatt dolgozik a lelkiismeret, de nem is csendesen.

Szóval lehet egy tucat ellenérv lelkemben, hogy hagyjam el az elmélkedést, azt a szemináriumi jámbor szokást. — De az igazság az, hogy ilyen felvetődő, egyénileg helyeselt gondolatok mögött egy bokor mögé is bepillantani képes elme — lustaságot, testiséget, komolytalan papot lát. — Komoly papnak érveket az ilyen gondolatok nem jelentenek, annyira érzi alacsonyrendűségüket és hamisságukat.

Első kérdésünk ezekután az, hogy *mi az elmélkedés a világi pap látószögéből?*

Az elmélkedés nem más, mint imádságos gondolkodás az igazságokról, hogy mindig igazabb pap és dolgozabb apostol lehessenek.

Második kérdés: *Szükséges-e az elmélkedés?*

Mindenki elmélkedik az életében, csak nem tudatosan. Ha a földművest, aki mélyen maga elé néz kapájára támaszkodva megkérdezem: mit csinál most, barátom? Azt feleli: Nem csinálok én most semmit, csak azon gondolkodom, hogy hogyan csináljam jobban.

Ez az elmélkedés lényege. — „Hogy csináljam jobban az életet?”

Az elmélkedés szükségességét harsogva hirdeti:

1. Emberlénység.

Ha ember vagyok, ha ember lettem, fel kell ismernem, hogy minek szánt engem az Alkotóm. Minden embernek, a téglavetőtől, a miniszterelnökön át fel a pápáig — csak azért, mert emberek, elmélkedést kell végezniök, hogy jól megértsék, mit akart velük a Teremtő. — E tudás nélkül nem lehet egész emberként élni. — Ha más semmi haszna nem lenne az elmélkedésnek, ez magában is nagyon elég lenne az elmélkedés szükségességének bizonyítására.

Az elmélkedés szükségességét bizonyítja:

2. A paptól megkívánt finom, úri modor.

Ezt a modort pedig senkinek nem adják ingyen. Annyi bennünk a durvaságra való hajlam, lépten-nyomon kiütköző ösztönös magatartás, a testnek testes megnyilvánulásai, — hogy ezeket a megnyilatkozásokat már természetünknek tartjuk, amiért is ezeket saját magán helyesen megítélni csak az önmagára csendben néző szellem képes. Ezt a csendet biztosítja számomra az általam biztosított napi félóra elmélkedés. — Széchenyi: „Illedelem, lovagiasság, kicsinosult lelki tehetség, erény, mindmegannyi alkatrészei az állatiasságból kibontakozott férfiúnak.” — Szalézi Szent Ferenc ezeket írja: „Legyen elég bátorságunk, hogy megvessük hajlamainkat, furcsa szeszélyeinket és kedélyállapotunkat, küzdjünk ezek ellen híven minden alkalommal.”¹

3. A papnak ideális emberi mivolta.

A papnak evilágra született talpig embernek kell lennie. — Nem lehetek felhőben járó ködszerű lény, nem lehetek ajkait mindig mozgó imagép sem, de nem lehetek elparlagiasodott tanyai típus se, — hanem ember, férfiember, ki elsősorban a ma fiának imponál már megjelenésével is.

Kisszeminarista koromban láttam reggelenként egy szerzetest. A rózsafüzért mindig a kezében csüngette. Az ajkai mindig mozogtak. Külseje is eléggé elhanyagolt volt. Ekkor megirtóztam ettől a típustól.

Egy igazgató jegyezte meg nekem egyszer, mint érdekes jelenséget: Tisztelendő úr, láttam egy tanyai papot a főtéren végigmenni. — Hogy a két ferde típus sorai közé ne kerüljek, megint reflexióval kell élnem. Ez a reflexió pedig nem lesz igazi, ha nem szánok reá nyugodt percekre. A nyugodt percekben észreveszem: „itt tompítanom kell” — „ezzel fel kell hagynom”. — E reflexió követelte nyugodt percekre legalkalmasabb a lélek legtisztább ideje, a reggeli fél óra elmélkedés.

De a mai kor embere elnézi a papban még a finomság hiányát is és az ideális emberies embert is szívesebben keresi finommodorú, művelt világiak között, egyet azonban okvetlenül megkövetelnek tőlünk papoktól, mégpedig azt, hogy a pap, ha pap lett, akkor *lelki ember* legyen.

Jogos ez a követelés kétségtelenül. De amennyire megkövetelik e lelkiességet a papban a világiak, annyira kevésbé tudják, hogy ez bizony igen nehéz dolog. E nehéz munkában biztos eredményű eszköz az elmélkedés.

4. Tehát az elmélkedést követeli a pap lelkiisége.

Mert lelki ember csak akkor leszek:

a) *Ha reggelenként önmagam szemébe merek nézni.*

Mi papok nagy szervezőknek, nagy szónokoknak, klasszikus exegétáknak, eredeti lelki vezetőknak, írói talentumoknak és meleg emberkezelőknek képzeljük magunkat. P. Bangha úgy fejezi ki ezt az igazságot: „Jaj, milyen klasszikusan tudják az emberek áztatni és ámitani önmagukat. Milyen zseniálisan, milyen gonosztevő zsenialitással tudnak sűrű ködöt terjeszteni önmaguk körül, a saját szemük s a saját lelkiismeretük előtt...”² — Szent Teréz pedig így ír: Sokszor úgy tűnik fel előttünk, mintha semmi tökéletlenség sem volna bennünk, mihelyt azonban elmélkedésbe fogunk, azok egész sokasága jelenik meg, mert abban megnyitja Isten szemünket, hogy fogyatkozásainkat lássuk.

Az igazság napja rávilágít az elmélkedésben, hogy nemcsak tömegek szervezője nem vagyok, de még magamat se tudom megszervezeten összetartani, a nagy szónokot, a klasszikus exegétát, eredeti lelki vezetőt inkább másokban, mint magamban keressem, mert az igazság szerint ütődött, kopott, igen egyszerű emberke vagyok, ki túlméretezetten gondolkodik önmagáról. Sokkal okosabban teszem, ha Isten felé kapaszkodom. — Persze az ilyen beszéd nemigen tetszik hiú lényemnek. Ezért aztán nem is kapkodok az elmélkedés után.

b) *Ha szenvedélyeimet legyőzőm.*

Csodálatosan imponál az embereknek a teljesen rendezett, kegyelem és akaraterő erejében nyugodt pap.

Hiába csendesedtek el a Szeminárium utolsó éveiben a szenvedélyek, a világi papi életben naponként kopogtatnak: mi is élünk és

soha meg nem halunk. — Ezeknek fékentartása és naponkénti megtaposása az országos híró író előtt, Herczeg Ferenc előtt nem más, mint az emberi élet célja. Ez lefokozott életcél ugyan, de mutatja, hogy egy világi értékítéletében milyen csúcstelenség a szenvedélyek fölött álló férfi. Így ír Herczeg Ferenc „A várhegy” c. munkájában: „Én egyébként... nem tudtam az életből más értelmet kihámozni, mint azt a küzdelmet, melyet a vérünkben (Káin fiainak a vérében!) lappangó állati hajlamok ellen viselünk. Az emberi méltóság követelménye a bennünk leselkedő bestia leleplezése, üldözése és irtása. Az emberiség fölemelkedésének föltétele, hogy önmagunkban végezzük a civilizáció munkáját.”

Prohászka pedig az „Élő vizek forrása” c. munkájában ezeket írja: „Az állat bennünk van, iga kell neki és ostor. Minden vágyak közt leghangosabbak az ő vágyai. Ha fegyelme nincs, elnyomja a lélek természetéből folyó magasabb szándékokat. A lelkiségért meg kell küzdenünk a test győzelmes ösztönösségével előbb, a lélekre ráfeszítő testiséggel azután, míg szellemünk hatalomra jut és nemességét, tisztaságát visszaszínezi. Egészségesen megépített, szolgálatkész test és e testet szüntelenül a maga eszközének néző, őt használó, nemesítő, tökéletesítő lélek legyen az ideálunk.”

Schütz Antal a filozófus, teológus és lelki ember mélyenlátásával így szól e témáról: „... az ember... mélységes tragikum kipattanó szelepe. Ott áll ő két világ mezsgyéjén, szellem és anyag, erkölcs és természet mezsgyéjén; benne sül ki ennek a két világnak minden problematikája, neki kell a szellem uralmát az anyag fölött, az erkölcs felsőbbségét a természettel szemben képviselni, tulajdon szívének meleg párájával kell a két elemet egy nemes ötvözeté olvasztani. Ebből fakad emberlétünk minden tragikuma és kínja és a kínzó kérdés: érdemes-e, sőt: lehet-e igazán embernek lenni?”...³

P. Bangha pedig sokatmondó rövidséggel ezt írja: „Ahogy a tisztatlanságnak gyökere a testiség, úgy a tisztaság a lelkiség.”⁴

A szenvedély legyőzése kegyelmi világosság és akaratot erősítő motívumok kérdése. Hányszor tapasztaljuk mi papok is, hogy a szenvedély megjelenésekor és utána azokban az ingatag percekben nem segít más, csak ha az akaratom belekapcsolódik az elmélkedésekben kapott igazságokba vagy ezen igazságok alapján kicserzett akarat kardvágásszerűen elutasítja az Istentől eltérítő erőket. Az imádságosan eltöltött elmélkedési félórák igen alkalmasak a kegyelmek fogására és a nekem szükséges igazságok felismerésére. Nem csodálkozom a testiség útján bukdácsoló, elmélkedést elhanyagoló papokon és a testiség útján bukdácsoló, elmélkedést nem ismerő világiakon. Legtermészetesebb, hogy elbuknak. Nem tudnak mibe kapaszkodni. Rendkívüli kegyelmeket ugyanis senki sem igényelhet naponkint Istentől.

c) *Ha motívumvilágomat és lelkem arcát rendezem.*

Önzés, hiúság, féltékenység, irigység, sexualitás lépten-nyomon beférkőzik a legjobb indulatú és legszebbnek látszó tetteinkbe is. Ezeket csak az elmélkedés csendjében veszem észre. Ott szerzek igaz motívumokat. Ott szánom el újra és újra magamat a tiszta irányban. Prohászka így tanít elmélkedni: Az elmélkedésben megkérdem ma-

gamat, hogy „mi következik ebből meg abból rám nézve, nem egész lelki életemet, hanem annak egyes irányát, erényét, nehézségét, rossz vagy jó hajlamát tekintve s azt külön gyúrom meg magamban. Itt a részletmunka a legfontosabb, s aki lelki világát ki akarja művelni, annak az egyes erényeket s azok részletes gyakorlatát s éppen úgy a hibák, bűnök s rosszra való hajlamok csalfa világát alaposan szét kell szednie s a jót részletekben kidolgoznia s a rosszat gyökérszálan-kint kitépnie.”⁵

S ha elmélkedésekben önmagam lelkét így izenként átvizsgáltam és megkerestem a bajok megoldási kulcsát, csak akkor lesz belőlem igazi lelkivezető is. Az igazi lelki vezetésnek ez az önmagam-átvizsgáló munka a leggazdaságosabb tanulmányi forrása. Miért? Mert az emberek lelki alkata lényegileg hasonló egymáshoz.

Ez az önlelkemen tapasztalt, átlátott tudás képesít az embertestvérek megértésére és krisztusi alapon való szervezésére. P. Hunya Dániel így ír erről az érdekes lélektani jelenségről: „Nehezen lehet az a tömegek igazi vezére, aki az egyeseket nem tudja helyesen kezelni. Viszont aki ebben mester, annak már valami alapvető vezéri adottsága van: ismeri, érti az egyént, vele érez, megtalálja vele a magasabb célra vezető cselekvési kapcsolatot.”⁶

Nem is gondolná az ember, hogy mi minden kincset rejteget számomra az elmélkedés. Ez mind igaz. Ez nem belemagyarázás.

d) *Ha a Sátán támadásait vissza tudom verni.*

Öregemberrel beszélgettem egyszer. Ő mondta ezt a nagy igazságot: Tudja, Tisztelendő úr, a Sátánnak a legzsírosabb falat a pap.

Ezt mi papok is tapasztaljuk. Vagy minket nyugtalanít vagy az embereket nyugtalanítja körülöttünk. Szövögeti titkos, de biztos célra menő hálóját. Vagy váratlanul és arcátlanul a lelkünkbe vág és erőszakosan akarja becsutellen szándékát rajtunk végrehajtani. Szent Pál is tapasztalta ezt. Vianney is. Más nagy lelki emberek is. — E tapasztalt, lelke mélyéig rosszindulatú öreg rókával, ezzel az esküdt ellenféllel szemben csak az áll meg két sarkon, aki az elmélkedésekben megismerte ezt az ellenfelet, saját személyének szóló támadásait és saját személyéhez alkalmazott sajátos támadási módszerét. Csak az áll meg két sarkon, aki Krisztus átelmélkedett igazságaihoz kötötte lelkét és azt kegyelemmel és akarattal ott is tartja, bármilyen ráncigálás és szélvész idején. — Nem csoda, hogy az elmélkedést feledő és nem ismerő lelkek sakkfigurák a Sátán kezében. — Nagy Szent Teréz írja: Nagyon jól tudja a gonoszlélek, hogy már eleve elvesztette azokat a lelkeket, akik az elmélkedő imádsághoz hívek maradnak.

e) *Ha Isten indításait átveszem.*

Ha meg vagyok arról győződve, hogy Istennek gyermeke vagyok és hogy Jézus barátjává tett, akkor tudom, ha pedig nem lennék meggyőződve, akkor is biztos, hogy a bennünket túlságosan szerető Isten mindnyájunkat sajátos egyedi utakon akar vezetni magához. Ezeket az indításokat át kell vennem és fel kell dolgoznom. Nyugodt percek szükségesek ehhez. Elmélkedés szükséges ehhez. Nem egyszer tapasztaltuk, hogy hosszú szárazság után egy-egy elmélkedést mennyire

megvilágít Isten vagy váratlanul mennyire megvilágosodik egy-egy igazság előttünk. Ez igazságok világossága mellett kell nekem élnem és dolgoznom.

És aki nem fogja e fényeket? Az bizony vakoskodik. Nem is tudja, hogy mit kezdjen a papi étellel.

Pont az elmélkedés az az út, melyen járva a legmagasabb lelki-ségig, a legnagyobb kegyelmekig is eljut az, akit Isten ide hívott. Ez az állapot lenne az igazi papi lelki állapot. Szent Ignác erre vonatkozólag ezt írja Borgia Szent Ferencnek: „Nem azért kell a misztikus kegyelmeket keresnünk, hogy gyönyörűséget találjunk bennük, hanem mert tudjuk, hogy nélkülük gondolataink, szavaink és cselekedeteink tökéletlenek, rendetlen önszeretettel kevertek és hidegek. Azért kívánjuk tehát azokat, hogy tetteink szeretettel izzók legyenek; még világosabban és egyenesebben: hogy Istennek minél nagyobb szolgálatát mozgósítsák elő.”⁷

Értem most már, hogy az elmélkedés vezet a lelki-ség legértékesebb felhasználása felé, az igazi apostolkodás felé is, ha az igazi apostolkodást Aquinói Szent Tamással „az Istennel egyesült élet túlcsoportolásának” tartjuk.⁸

Az elmélkedés mellett kardoskodtak eddig a jórészt belső világot érintő motívumok, de az elmélkedés után sírva kiált a papban az aktív élet is. Mert:

5. Csakis elmélkedéssel leszek elvek embere és a katolikus világnézet hordozója.

Ez pedig nem alakul ki az emberek lelkében három perc alatt. Hosszú, imádságosan eltöltött elmélkedések, gondolkodások, összevetések eredménye az ilyen ember. Hosszú évek komoly elmélkedései után szép lassan tele lesz a papi lélek a legfőbb világnézet elveivel.

Tarzusi Pál évekig elmélkedett és gondolkodott.

Gellért első csanádi püspök „beljebb ment egyedül” az erdőbe elmélkedni.

P. Segneri — a világhírű szónok — mondja magáról, hogy tanulmányainak idején elmélkedéseiben inkább elmélkedett, mint gerjedezett; de Isten később felnyitotta szemeit s azóta többet könyörög és ennek — meg hogy Istennek ajánlotta magát — köszöni mindazt a jót, amit magában talált.

Ignác nyomán Canisius, a németek nagy apostola napi hét órát elmélkedett és imádkozott.

Bangha írásait nem érteném, ha nem tudnám, hogy naponként egy óra hosszáig elmélkedett.

Nem csoda aztán, ha ezek előtt verőfényben áll az igazság. Nem csoda az sem, hogy ezek után hirdetik az igazságot. Kell nekik hirdetni, mert mozgatja őket. Akkor vannak életelemükben, ha szórhathják az igazságot. Hisz tele van a lelkük. — Ezen átélések, átlátások, mélybenézések nélkül a legtermészetesebb az a magatartás, hogy fáznak a prédikációtól. Örülünk, ha nem kell beszélni. Nyűg nekünk, ha valahová felkérnek szerepelni. Száz bűvőhely áll mindig rendelkezésre.

kezésünkre, csak hogy tudjuk takarni magunkat. — Ilyenfajta emberek persze sose vették komolyan az elmélkedést.

Elmélkedő papság kell! Gyakorlatiasan, reálisan, húsba-vérbe vágóan elmélkedő papság kell! Az elmélkedés igazságait önmagán behajtani bátor papság kell! Csak az ilyen papság képes a kereszténységet átérteni és átélni! Akkor majd lesz szavunk és lesz szavunknak súlya és életereje.

P. Bangha is ezt hirdette egy komoly, országos munkában eltöltött papi élet utolsó évében, 1940 januárjában az Utunk c. folyóirat hasábjain: „Ha jobban behatolnánk... az igazságoknak fényes csarnokaiba, ha állandóan megreszketne a lelkünk a vallásos élmény fölségétől, amely ezekből az igazságokból árad és kínálkozik, ha mindenekelőtt magunkat tüzesítene át igazán az örök javak szeretete, az elragadottság érzete, valahányszor Krisztus soha el nem múló fényes birodalmáról van szó s a lelkek megmentésének mindent elárnyékolóan magasztos és kíváncsú gondjáról, nem fordulhatna elő, hogy lelkiségünk, példánk, igehirdetésünk hideg és lélek nélküli legyen, hogy ne tudjunk másokat is, a tömegeket is Krisztus és a mennyei javak szeretetére gyullasztani.

Nemigen lenne akkor lehetséges, hogy az emberek úgy nézzenek a papokra, mint valami mesteremberekre, akik csak az érdeküket hajszolják s csak azért prédikálnak, mert ebből élnek; akkor az emberek nem félve, fázva közelednének hozzánk s a vallási kérdésekhez, hanem megsejtenék és kiéreznék, hogy az egyházi igehirdetés és a hívek buzgalma mögött valami páratlanul fönséges és mindenekfelett kíváncsú kincsek rejlenek; hogy a vallás olyan szép, nagy és ígéretes dolog, amelyet a legszebb álomnak kellene tartani, még annak is, aki nem tudna meggyőződni annak igaz voltáról, de mindent el kell követnie érte, hogy meggyőződjék róla.

A tömegek ma nem hogy nem rajonganak a krisztusi igazság hirdetőiért, hanem megvetnek, félrelöknek, igen sok esetben éppenséggel gyűlölnék mindenkit, aki Krisztust hozza nekik.”

Nézzünk egy kicsit mélyébe ennek a Krisztustól való tömegelfordulásnak. Csak futólagos, záporként átfutó jelenség-e ez vagy a legpontosabban előkészített aknamunka és ellenakció eredménye? Okos ember szűnyog ellen nem ül páncélcocsiba, de életére törő ellenséggel szemben felgyürkőzik.

Legrövidebben megfelel erre a korjelenségre a mélyrenéző és európai hírű teológus, Schütz Antal, aki „Az antikrisztus árnyai és Krisztus napja” c. értekezésében a mai kor szelleműségeiről ezt írja: „Teljes határozottsággal meg kell látni, hogy itt soha nem tapasztalt arányban lélekhatás és lélekölés folyik. Az európai szellem nagy hitehagyása, mely megindult a 15. század végén és megteremtette a vallásújítást, a racionalista filozófiát, az abszolút államot, a fölvilágosodást, a szabad gazdasági versenyt és a marxista munkásmozgalmat, a 19. századi Krisztus-, majd Isten-tagadó tudományt, eleinte csak az atyai házat elhagyó tékozló fiúnak mutatkozott. Most kitűnik, hogy halálos komolysággal végiggondolja nagy aposztáziájának gondolatát: mindenestül ezen a földön akar berendezkedni! Az éggel egy ideig

nem törődött, most letagadja és kiagitálja hitét az emberek lelkéből. A földi mennyország Isten nélkül, lélek nélkül, áldozat és áhítat nélkül: útja az új gazdasági szervezkedés, istene a gép, poézise és valláspótléka a primitív életstílus, erkölcsé a tömegigények kielégítése.

Ha ezekből a programokból és kezdésekből születik meg az új világ, — legyünk ezzel tisztában — annak nem lesz Krisztusa és evangéliuma, nem lesz komoly istentisztelete és emberszeretete, ott nem lesz hitvesi hűség és gyermeki kegyelet, nem lesz igazságszolgáltatás és szépségkultusz, nem lesz egyéni szabadság és lelkiismeret; ott az egyest marcangoló problémákra csak a Júdás-fizető farizeizmus vállvonogatása lesz: „Magad lássad” ...

A győzelem reménységével csak az indul, akinek ezzel az ellenséggel arányos a fegyverkezése, haditusája, elszántsága. *Lélek ellen lelket, elvvel szemben elvet, szellemmel szemben szellemet, antikrisztussal szemben Krisztust! ... Az antikrisztus rémes árnyait nem a gazdasági fellendülés, nem a politikai, meg társadalmi szervezkedés űzi tova, hanem csakis a krisztusi lélek.*”

Schütznek korunk eszmetusájáról alkotott keresztmetszete is meggyőzhet bennünket papokat arról, hogy ilyen milliók lelkét tönkretévő Isten-gyűlölő áramlat vashomlokát bezúzni, földreteríteni és főeret vágni rajta vagy legalább is vértanúságra kész embermellet feszíteni vele szemben csakis a krisztusi front vezérei lesznek képesek. Vezérek, kiket húsig-vérig-velőig átjárt és éltet és hajt az igazság, Krisztus igazsága. — Ezek a vezérek lennének a papok! Mi is! Saját falunkban vagy városunkban.

De ilyen telivér lelkű papság nem hull harmatként az égből, de igenis támad a térdenállva, legkomolyabban végzett elmélkedések nyomán. — Ha én mindennap százszázalékos pap módjára az elmélkedésekben Isten felé fordult lélek-arccal akár esküszzerűen is ígérem: Uram, bármit óhajtasz, biztosan megteszem — akkor a legszilárdabb köveket rakom le a legnagyobb papi tett felé, a vértanúság felé. Ilyen lélekbeállítottsággal igazi, nagyhatású, lelkeket hódító vezéregyenység leszek, ha egyelőre vagy egész életen keresztül csak néhány beteg kell is gondoznom. Az ilyen pap az Úristen előtt százszor inkább vezér, mint aki csak nagy hangereje és természetes esze és éleslátása miatt vezér.

6. Elmélkedésünk legértékesebb pozitív termése lesz a legnagyobb papi kincs és földi kincs: a Jézus-szeretet. E nélkül nincs az előbb jelzett lélek sem, munka sem, munkakönnyítés sem és papi összetartás sem.

7. Az elmélkedés szükségessége mellett bizonyít végül negative a szerencsétlen lelkű és szerencsétlen életű papok szálnalmas hada, kik az elmélkedést csak hírből ismerik vagy hallatára kesernyésen mosolyognak. — Kár bővebben festeni önmaguktól is elátkozott pszichológiájuk nyomorúságát. — Álljon itt két idézet: Ibsen legszegényebbnek azt mondja, akinek eszményei nincsenek. — Szent Ágoston megállapítása pedig így hangzik: „Minthogy Uram Istenem, nem akartam azt, amit Te akartál, szükségképen odajutottam, ahová magam se akartam.”

Van még egypár igen fontos tisztázni való kérdés az elmélkedésre nézve.

Mikor elmélkedjem?

Reggeli! Ekkor a lélek ébersége és nyugodtsága még megvan. Legyenek Istené napom legértékesebb első percei. — És ha megzavar-nak az elmélkedésben? Ez ritka eset! De ha előfordul is, még akkor is ebből a jelenségből csak annyi következik, hogy napközben utána pótolom. De el nem hagyni! Ha egypárszor hanyagságból elhagyom, utána lélektanilag többször is hajlandó leszek elhagyni, végül is ott találom magam azok között, kik az elmélkedést könnyen mellőzhető tehernek bélyegzik.

Hol végezzem az elmélkedést?

Tavasszal, nyáron és ősszel, vagyis míg nem hideg a templom, az Eucharistia előtt. Télen szobámban, térdenállva. — Egy jó testi kondícióban lévő pap magyarázta egyszer, hogy ő legjobban tudott elmélkedni külföldön az egyik szerzetház kertjében. Hátradőlt kényelmesen karosszékében — mondta — és az aláfestést a gyönyörű rigó-fütty és madárdal szolgálta. — Szíve mélyéből magyarázta, hogy az aztán elmélkedés volt, hallatlanul kényelmes és élvezetes elmélkedés. — Feleletünk erre az, hogy az ilyen elmélkedésből nem kérünk. Nem komoly dolog az. —

Hogyan végezzem az elmélkedést?

Komolyan, a legkomolyabban, mint aki tisztában van azzal, hogy ez a napnak legfontosabb része a nap lélektani megnyerése szempont-jából. — Távol áll tőlünk az üldögélő, el-elszunnyadó, könyökölve nagyokat ásító és nyújtózkodó elmélkedő típus. Ez nem komoly dolog. — Az se komoly dolog, ha valaki elmélkedés közben törpesé-gére és nyomorúságára ébredve csak sóhajtozik, mint aki nincs magá-val megelégedve. S miután jól kisóhajtozta magát, komoly javulási feltétel nélkül feláll, becsukja az elmélkedési könyvet. — Az ilyen sóhajok csoportja nem ér egy hajítófánál többet.

Elmélikedésbeli komolyságot több dologban kell bizonyíta-nom:

1° Előző este kb. 10 percig előkészületet végzek. Prohászka, az elmélkedés apostola ezt írja: „Lefekvés előtt olvassunk át egy-két pontot — ne többet — s azontúl ne foglalkozzunk semmi mással. Ha éjjel vagy reggel felébredünk, fordítsuk gondolatunkat mindjárt az elmélkedés tárgyára s már öltözködés közben is foglalkozzunk vele.”⁹

Soha nem gondoltam volna, hogy ennyire nehéz dolog legyen ez a távolabbi előkészület. Valami mélységes, titkos elfordulás van a lélekben, hogy ne foglalkozzék se este lefekvés után, se éjjel felébre-déskor, se reggel felkelés után az elmélkedés anyagával. Erőszakkal kell ezt kicsikarni magunkból. Elöttem teljesen világos, hogy ettől az előkészülettől függ alanyilag lényegesen az elmélkedés sikere. — Szent Ignác az előkészületre vonatkozólag ezeket írja: „Aki mindent megtesz, hogy lelke körül csendet teremtsen, az nemcsak sok érdemet

szerez Istennél, hanem alkalmas lesz arra, hogy Teremtőjéhez és Urához közeledjék és Őt elérje.”

2° Komolyságomat közvetlenül elmélkedés előtt azzal bizonyítom, hogy tiszta lélekkel vagy bánatban, gyónásban megtisztított lélekkel, Istennek kijáró térdénálló tisztelettel, őszinte mély vággyal a fény után — szorgalmas munkásember szorgosságával nyúlok az elmélkedési anyaghoz. — Szemem előtt tartom állandóan az igazi elmélkedés menetét. Elmélkedés célja: szent pap, dolgos apostol. a) Mi hiányzik bennem, hogy egész pap legyek, olyan, amilyen az elmélkedésben vázolta van? b) Milyen eszközökkel tüntetem el a hiányt? c) Használok-e azonnal ezeket az eszközöket? — Ilyen egész becsületességgel lefolytatott elmélkedés biztos eredményű.

Meddig elmélkedjem?

Komoly dolgot nem lehet fél perc alatt elintézni. Legalább fél óráig elmélkedem. Ez se nem sok, se nem kevés.

3° Hogy az egész elmélkedést a legkomolyabban veszem, azt azzal is bizonyítom végül, hogy elmélkedés után 5 perc reflexiót tartok. Ez is igen fontos. Ez villanyoz, hogy jobban tegyem napról-napra.

Milyen legyen az én sajátos elmélkedési módszerem?

Olyan, amilyenre az Isten tanít meg kegyelmeivel. Évek folyamán lesz egy-két gócpont, amire tudok vonatkoztatni mindent. Ez a gócpont főproblémámat súrolja és a sajátos lelki utamat jelzi.

És ha nem megy az elmélkedés se előre, se hátra, mit tegyek akkor?

Tényleg, az elmélkedés legfőbb problémája a szárazság. Ez hamar megjön. Ott dől el a dolog, hogy kitart-e az ember. Papi lelkies összefüggések és lelki összefüggések elősegítik az elmélkedésben való kitartást. Ha egyáltalán nem tudok elmélkedni, akkor vegyek a kezembe egy szentképet vagy feszületet. Egy-egy jó gondolat, fohász támad a lélekben. Kis világosság és indítás, hogy teszem most már a dolgot. De *kegyelmileg* biztosan megnyerem az elmélkedést, ha kínlódom is félórán keresztül. — Szalézi Szent Ferenc az ilyen lelki állapotra vonatkozólag ezt a meggondolást ajánlja: „A legszebb szónoklat, amit egy koldus tarthat nekünk az, ha szemünk elé tárja sebeit és szükségét. De talán azt mondja erre, hogy néha még ennyit sem tesz, hanem élettelen, mint valami szobor. Pedig még ez sem kevés. A királyok és hercegek palotáit telerakják szobrokkal és azoknak semmi más rendeltetésük nincsen, csak az, hogy gyönyörködtessék tulajdonosuk szemét.”¹⁰ Máshol ezt írja: „Hány udvaronc van, aki százszor is megjelenik királya előtt, nem azért, hogy beszéljen vele vagy hallja őt, hanem egyszerűen csak azért, hogy a király lássa, ő pedig jelenlétével bizonyítsa, hogy készen áll szolgálatára.”¹¹

Mit elmélkedjem?

A következők ajánlhatók: Huonder—Várkonyi: A Mester lábainál; Plus: Papi elmélkedések; P. Müller: Jézus Szíve tisztelete; Parsch Pius: Udvösség éve. Nagyon ajánlatosak a liturgikus napi

elmélkedések. És ezekben az elmélkedésekben segítene szenteket bemutató sikerült szentképek kollekciója. Lehet azután a Papi lelkeségből is venni elmélkedési anyagot, esetleg úgy válogatva, hogy lelki olvasmányképen olvasgatom, (talán az Eucharisztia előtt) és a lelki olvasmányban rámmaradó dolgokat másnap veszem elmélkedésnek. — Szalézi Szent Ferenc így ír az elmélkedési könyv problémájáról: „Az a nyugtalanság és izgatott keresgélés, amellyel valami olyan tárgyat iparkodik találni elmélkedéséhez, ami megragadná és kielégítené lelkét, már egymagában elegendő arra, hogy ne találja meg, amit keres. Ha túlságosan nagy hévvel keresünk valamit, megtörténik, hogy az százszor is kezünk ügyébe és szemünk elé kerül a nélkül, hogy észrevennénk. Az ilyen hiú és hasztalan buzgóság nem eredményezhet mást, mint szellemi kifakadást; innen származik lelkének hidegsége és érzéketlensége...” Nyugalmat ajánl Szalézi Szent Ferenc és azt azzal indokolja, hogy az ima kegyelmeit úgyis Isten adja, nem az emberi kapkodás eszközli ki.¹²

Nem lelkesítés kedvéért, de az igazság kedvéért befejezhetjük az egészet Tóth Tihamér szavaival: „Senki sem tudja megjósolni, mily napok várnak még Isten országára... De az biztos, hogy amíg lesz papság, amely a munkáraindulás előtt meditációban minden reggel belenéz a mi Urunk Jézus Krisztus szemébe s megkérdezi Tőle: Uram, mint teljesíthetem ma a te szent akaratodat — addig az Isten országa minden támadás és üldözés ellenére is élni és virulni fog...”¹³

Szakács József

FORRÁSMUNKÁK:

- ¹ Tissot: Hibáink jórafordításának művészete. Uhl Antal fordítása. 1931. 48 l.
- ² P. Bangha Béla: Örök élet igéi. IV. k. 173. l.
- ³ Schütz Antal: Krisztus. 256. l.
- ⁴ P. Bangha Béla: Örök élet igéi. I. k. 152. l.
- ⁵ Prohászka O.: Elmélkedések az Evangéliumról. 5. l.
- ⁶ P. Hunya Dániel: A rendalapító: Loyolai Szent Ignác című dolgozatban. (P. Bangha: A négyszázéves Jézustársaság 79 l.)
- ⁷ P. Bangha: A négyszázéves Jézustársaság 158 l.
- ⁸ I. m. 138. lapján.
- ⁹ Prohászka: Elmélkedések az Evangéliumról. 3. l.
- ¹⁰ A pap Szalézi Szent Ferenc iskolájában. 81. l. Ford.: Csepy Pál.
- ¹¹ I. m. 85. l.
- ¹² I. m. 83. l.
- ¹³ Péterffy G.: Tóth T. 122. l.

„Nem tudok elmélkedni!”

Lelki embereknek minduntalan hallható panasza: „Nem tudok elmélkedni.” A kevésbbé lelkieknek pedig állandó megnyugtató: „Ez sem tud elmélkedni, az sem tud: tehát minek próbálkozzam vele én?” A mellett pedig minden lelki vezető hirdeti, hogy elmélkedni muszáj, mert a nélkül nincs lelki élet. Naponta legalább egy félórát, ha törik, ha szakad.

Valamikor réges-régen olvastam annak az egyébként annyira vallástalan irányú s azóta egészen a spiritizmusba tévedt angol írónak, Wells-nek „Anticipations” című könyvét s ha csak nem csal az emlékezetem, abban volt leírva valamelyik jövőendő század fantasztikus keretében, hogy miképen kesereg egy kisfiú azért, mert egy napra kitiltották az iskolából. Széttépett egy darab papírost a lurkó s a darabokat elszórta a padlón: ezért érte ez a súlyos büntetés. Akkoriban ugyanis olyan lesz az iskola, hogy a gyermekeket erőszakkal sem lehet belőle visszafogni. Ott fogja találni legnagyobb örömét.

Azt hiszem, az iskolának nagyot kell változnia ahhoz, hogy ez bekövetkezzék. Azonban tessék elhinni, hogy szakasztott így vagyunk a mi hitéletünk nagy iskolájával, az elmélkedéssel. Volt nekem a gimnáziumban — s vajjon kinek ne lett volna — olyan tanárom, aki szovjet-kínzókamrát tudott csinálni az órájából; volt, éspedig a legtöbbje, akihez Isten akaratán való megnyugvással jártunk; sőt olyan is akadt, akinek előadására öröm volt elmenni.

Ezzel máris elárultam a gondolatomat, tudniillik azt, hogy ne csináljunk az elmélkedésből erkölcsi kínpadot. Alakítsuk olyanná, hogy az legyen egész napunknak fénypontja, legkellemesebb órája vagy félórája.

Az elmélkedést az ember vagy nagyon szereti vagy nagyon unja.

Igen fontos azonban tisztázni azt a kérdést, hogy mit értünk elmélkedésen, mert az való tény, hogy annak bizonyos módjai, például az ignaciánus vagy még a sokkal könnyebb szulpiciánus is nem minden embernek való. De hiszen nem is ezek az egyedüli elmélkedések. Mert végre is mi az igazi lényege az elmélkedésnek? Mi más, mint az, hogy az eszünket szeretettel Istenen vagy istenes dolgokon jártatjuk. Hogy azokból okulunk, azt nem kell kifejezetten hozzátennünk, mert az magától értetődik. Az ilyen gondolatmenet nem maradhat gyakorlati haszon, lelki gazdagodás nélkül. A természetes rendben egy hadifogolynak otthonáról, szülőfalujáról, családjáról való ábrándozását tekinthetnők ezen tágabb értelemben vett elmélkedés paralleljének.

Az ilyen elmélkedés nem egyéb, mint *hazagondolás* az égi hazába s így csupán csak azért lehet terhessé, mert nem a megfelelő módon végezzük. Értem, nem azon a módon, amely kinek-kinek megfelel.

Az ignaciánus elmélkedés csodaszép, de nem könnyű. Olyanféle, mint egy bonyolult matematikai példa megoldása, de ha sikerül, ugyanolyan örömet is okoz. Ezt is tudom, tapasztalatból. Hiszen

Innsbruckban a nyolcnapos lelkigyakorlatot, minden újév elején, a tanév legnagyobb élvezetei közé számítottuk. De az is igaz, hogy alaposan belefáradtunk. Nyolc napig megy, de egy életen át nem mindenki bírja, mégha nem is napi három, hanem csak napi egy ilyen elmélkedésről van is szó. Ellenben a hazagondolás, az nem jár semmi megerőltetéssel. Nézzük csak azt az írástudatlan öreg anyó-kát, mennyi ideig elüldögél a templom padjában s milyen jól érzi magát. Hazagondol, az égbe. Beéri néhány egyszerű gondolattal, el van ott órahosszat.

Magától értetődik, hogy papi embernél a dolog nem olyan egyszerű. Elméje eszméket, fantáziája képeket követel az otthonra vonatkozólag. Ha ezeket nem tartja fejében, nem tud hazagondolni. Neki a kinyilatkoztatás kincstárában tájékozottnak kell lennie, a dogmatikát tudnia kell, csak úgy lesz képes elfoglalkozni élvezetesen, mondjuk az Úristen valamelyik attributumával: a mindenhatósággal, mindentudással és így tovább. Mindig az volt a meggyőződés, hogy a lelki embernek szilárd dogmatikai alapra van szüksége; hogy orthodoxia tekintetében minden próbát ki kell állnia. Hogyan akar például egy pap az édes Jézusról vagy a Szűzanyáról csak egy félóráig is elgondolkozni, ha a *De Verbo Incarnato* traktátus és a *Mariologia* nincs a kisujjában? Maga az a körülmény, hogy valamikor a szemináriumban tanulta s azóta elfelejtette, el fogja venni a kedvét az ilyen eszme-futtatástól.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az, akiben ezek az ismeretek megvannak, azokat fel is sorakoztatja elmélkedése folyamán. Szó sincs róla. Esze ágában sincs dogmatizálni. Azonban, hacsak egyetlen egy oldaláról akarja is nézni a tárgyat s egy gondolattal éri be egy félóra hosszat, kell, hogy közte és tárgya között meglegyen az ismeretségi kapcsolat. Mikor hazagondol, az égiek ne legyenek idegenek számára, hanem régi, jó ismerősök, az ő drága övéi. „Enyém az Úristen, — szokta mondani Keresztes Szent János — enyém Jézus, enyém a Szűzanya, enyéme az angyalok és a szentek.”

Vagy talán rosszul beszélek? Talán helytelenül gondolom elmélkedésnek példának okáért a következő vagy hozzá hasonló elme-futtatást?

Egy öreg szerzetes pap egy vidéki kis állomáson ragad. Nem kapott összeköttetést. Vele együtt vagy száz utasnak másfél óráig kell várnia a vonatra. Ott ül a nyüzsgő kis váróteremben a méltatlankodó tömeg közepette. Elgondolja, hogy valamikor őt is mennyire felizgatta az ilyen kellemetlenség. Mennyire nem tudta elviselni akkoriban már pusztán az idővesztésnek a gondolatát is. Mennyire agyonúnta volna magát, főleg ha nem akadt volna valami érdekes olvasnivalója. Most pedig mennyire önelégült. Mit számít az, hogy ennek a földtekének melyik pontján találja magát: hiszen mindene megvan. *Omnia mea mecum porto*. Hiszen igaz, ha napokról volna szó, akkor a cella magánya talán éreztetné hiányát, de az is csak talán, mert annyira elszigetelten érzi magát a világtól, mintha csak méteres betonfalak vennék körül. *Omnia mea mecum porto*: ez az egy gondolat foglalkoztatja annyira, hogy szinte alig hall valamit a körülötte folyó zsidongásból. „Enyém a Szentháromság, enyém az

édes Jézus, enyém a Szűzanya, enyéme az angyalok, enyéme a szentek. Ez az, amit mindig és mindenütt magammal hordok, amitől senki és semmi sem foszthat meg. *Quis nos separabit a charitate Christi?* A világon nincs többé senkim és semmim. Akik voltak, — szülő, testvér, rokon, jóbarát — mind elhaltak. Az új nemzedéket szeretem ugyan, de gondolkodása számomra annyira idegen . . . De mit számít? *Omnia mea mecum porto*. Mit nekem a világ, mikor enyém a mennyország." Ennek lakóiról ábrándozik az öreg s szívét béke árasztja el. Nem valami lelkes öröm, kitörő ujjongás. Nem, — az Úristen lelki szárazságban tartja őt s a kellemes áhítat-érzelmekből csak igen ritkán csurran és csöppen nála, de igenis nagy lelki béke és hálaérzet az Úristen iránt. S íme, a másfél óra hihetetlenül gyorsan múlt el. Indul a vonat.

De vegyünk az öreg szerzetespap helyett fiatal világi papot ugyanabban a helyzetben. Csupa apostoli buzgóság ez a fiatal lélek. Pontosan előirányzott teendői voltak megérkezése után. Ezzel a késséssel ütközni fognak a teendők. Elfogja lelkét a nyugtalanság. Kritikus gondolatok villannak át értelmén: vasúti intéző személyek felületességéről, kulturális elmaradottságról stb. Majd hirtelen rádöbben arra, — nem csoda, sokszor gondolt már rá — hogy ő pap, minden emberi probléma végső oldozgatója. Mi lenne, ha ő egészen papiasan tudná megoldani e másfélóra nehézségét?! „Egészen papiasan”, ez annyit jelent, hogy az itt morgó száz ember problémáját ő oldja meg. Ezt régi szabású apostolok úgy tették volna, hogy szép oktató beszédbe kezdenek a zsibongó népnek, türelemről, hitről, Istenről. S a tömeg lassan úgy hozzásimul a beszédhez, hogy amikor berobog a vonat, sajnálja félbeszakítani a hallgatást. De ilyen beszédek ma nincsenek szokásban. — Olvasott ő azonban a papi közvetítések, kiegyenlítések mélyebb módjairól is. Igen, ilyesmi csakugyan lehetséges. Neki kell először megoldania önmagában a nyugtalansági és kritizálási problémát. Éspedig papi türelemmel, megadással, amely elnyeli először saját türelmetlenségét, aztán apostoli behelyettesítéssel a morajló tömeg türelmetlenségét: imádkozva értük, a megelégedett ember türelmével járva köztük s talán barátságos beszédbe elegyedve velük. Alig jut végére ezeknek a gondolatoknak, azonnal fölajánlja Jézusnak ezt az eminens papi szándékot és máris ott van a legzsibongóbb csoportban és mosolyogva kapcsolódik társalgásukba . . .

Mármost e két elmélkedési gondolatsorban nyoma sem volt kifejezetten a praeludiumoknak; hiányzottak belőle a pontok: egy, kettő, három; nem történt benne módszeresen tanulság levonása, önmagunkra alkalmazás, jó föltétel és így tovább, s mégis ki minősítené még az előbbi esetet is haszontalanul eltöltött időnek? Nézetem szerint nem lehet másnak nevezni, mint belső imának. Ennek pedig két fajtát szoktuk megkülönböztetni: az elmélkedést és a szemlélődést. Mivel pedig az adott esetben nem lehet szó szemlélődésről, nem marad más hátra, mint hogy valamiféle elmélkedésnek nevezem, annál inkább, mert hiszen az említett hiányzó részek virtualiter mégis csak megvannak benne.

Ezt a fajta elmélkedést én már sokaknak ajánlottam s úgy

tudom, nem vallották kárát. Az elmondott eset a lehető legkedvezőtlenebb, zavaró körülmények közt folyt le; mennyivel könnyebb ilyen elmefuttatásnak a szoba csendes magányában vagy a templomban szentelni egy kis félórát!

Még egy szempontra óhajtanám itt felhívni a figyelmet, arra tudniillik, hogy elmélkedéseink tárgyának megválasztásánál ne szorítkozunk az önismeretet erőltetőkre. Pedig ha nem csalódom, az elmélkedési kézikönyvekben ezek vannak túlsúlyban. Mintha csak mindegyiknek ez volna a vezető gondolata: ilyeneknek meg olyanoknak kellene lennünk s íme mik vagyunk, s azzal következik a lesújtó betekintés saját természetes hitványságunkba. Hát hiszen igaz, hogy — amint a nagy francia katolikus, De-Maistre gróf mondja — még a legnemesebb lelkű embernek benseje is tele van undorító csúnyaságokkal, de azért legkevésbé sem következik, hogy mi állandóan vagy csak túlnyomóan is lefelé tekintsünk, mikor fölfelé is nézhetünk. Hiszen végre is az Úristen engem kiemelt természetes állapotomból s a megszentelő kegyelem által isteni szépségbe öltöztette a lelkemet! Miért kellene tehát nekem annyira alázatoskodnom, hogy csupán multamnak ocsmány bűnein s jelenemnek rendetlen hajlamain merengjek? Világos, hogy sohasem szabad elfelednem, mi vagyok önmagamtól, de viszont nem volna-e hálátlanság nem vennem vagy ritkán vennem tudomást arról, hogy mi vagyok Isten kegyelméből. Azt hiszem, minél inkább emelkedik lelki életünk az istenszeretet színvonalára; minél inkább lesz ez utóbbi tetteinknek, ha nem is — sajnos — egyedüli, de mégis gyakori rúgója: annál inkább siklanak át hazagondolásaink is a hála jegyébe.

Ha tehát — amint én nevezném őket — a betekintő elmélkedéseket nem is lehet egészen mellőznünk, sőt addig egyáltalában nem, amíg valamelyes fokig ki nem fejlődött lelki életünk, azért jól tesszük, ha szaporítjuk a fölfelé tekintőket, nehogy az előbbiek csüggesztő hatást gyakoroljanak ránk s elvegyék a kedvünket az elmélkedéstől. Mert bár igaz, hogy az ember a saját bűneiről is képes bűnbánatos szeretettől áradozva elmélkedni, de ez már a szentek tudománya. Mi nem vagyunk sem Szent Ágoston, sem Cortonai Szent Margit s bizony sokszor nem bírjuk el a hátratekintést. Legyünk nyugodtak: ez magában véve is elegendő jele annak, hogy az Úristen nem kívánja azt tőlünk s megengedi, hogy legalább ideig-óráig elfelejtsük azt, ami fölött Ő amúgyis napirendre tért már.

Ne forduljunk minduntalan szembe a fűriákkal, hanem nézzünk az Ő jóságos atyai szemeibe.

No meg azután számoljunk le végre-valahára egyszersmindenkorra azzal, hogy szórakozottság nélkül csak egészen kivételes esetekben leszünk képesek elmélkedni. Tehát ne idegeskedjünk, ha a képzeletünk elkalandozik. Ne veszítsük el kedvünket azért, mert nem tudtunk az egész idő alatt odafigyelni a tárgyunkra, sőt még akkor sem, ha tényleg szórakozottságba fulladt volna az egész elmélkedésünk. Meg volt a szándékunk, hogy jól végezzük: márpedig az Úr a szívet nézi. „*Vouloir aimer, c'est aimer*” — mondogatta a Szahara apostola, Foucauld Károly atya; szeretni akarni annyi, mint szeretni. „A kutya ugat, a karaván halad” mondja az arab közmon-

dás. Mi se törődjünk túlságosan azzal, ha a rosszabbik eszünk olykor-olykor ugatja a jobbikat. Szent Terézia azt tanácsolja, hogy olybá vegyük a szórakozást, mint az a földszinti lakó, aki nyugodtan végzi munkáját annak ellenére, hogy kénytelen hallani az emeleten lakóknak lármáját, zenéjét, hangos mulatozását. Idővel hozzászokunk ahhoz, hogy a szórakozottság nem köti le egész figyelmünket, sőt mindig kevesebbet ragad magához belőle; végül pedig afféle utcai láрма lesz, melyet alig-alig hallunk már. Illetve hallani halljuk, de nem figyelünk oda.

Mondom, az elmélkedést szeretni kell. Amíg robotmunkaszámba megy, keserves teher. Miért ne csinálnánk belőle élvezetet, mikor lehet.

Páter Ernő.

A papi lélek fejlesztése.

Ma illik legjobban a papra a Szentírás örök értékű figyelmeztetése, hogy amíg a pap híveinek lelki üdvösségeért dolgozik, addig maga lassan kiszárad, kincsei fogyatkoznak. Folyton adunk, de állandóan fogyunk. S ha egyszer kiszáradunk, szárazságunkból képtelenek leszünk a reánk bízott, sokszor kiégett lelkekre égi harmatot bocsátani.

Régen elmúlt az a világ, amikor a pap bezárkózhatott szobájába s nap-nap után egyebet sem csinált, mint pipázott vagy a jobbik esetben elmélkedett. A mai pap vagy mindenkinek mindene vagy semmi, harmadik eset kizárva. A mindenkinek mindene aztán annyira szétzaggatja a pap idejét, lelkét, gondolatvilágát, hogy mindennel foglalkozik, csak saját magával nem! Ez a legnagyobb baj, de szomorú valóság. Nem azért szomorú, mert a papot hivatásának és képességének magaslatára állítja, hanem azért, mert nem képes saját magával annyit foglalkozni, mint amennyire szüksége volna. Vannak jó könyvei, de elmélyedő olvasásra nincs idő, vannak barátai, de lelki problémáinak megtárgyalására ismét csak nincs idő. Ezek eredménye bizony a teljes lelki sorvadás! Ezt pedig meg kell akadályoznunk, még akkor is, ha a könyvek olvasására és barátkozásra szánt nagyon csekély időt a felére redukáljuk! Elszáradt fa gyümölcsöt nem hozhat, hanem kivágják és tűzre vetik! Meg kell oldanunk a kérdést a teljes elszáradás előtt! E kérdés egyik megoldását a lelkipásztorkodó világi papság lelki felkarolásában látom. Vannak jó könyveink, akad egy-két jó folyóirat is, amely ad gondolatokat, de valami nagyon hiányzik: az élőszó! Másképen hat egy jó gondolat, ha olvasom vagy hallok... In medias res: spirituálisra van szükségünk, a világi papság spirituálisára! E gondolat megvalósítása volna az, amely száradásnak indult lelkünket megöntözné, ez volna az, amely elszáradt gallyainkat lemetszené, ez volna az, amely lelki direktívákat adna, ez volna az, amely gyónásban és gyónáson kívül számonkérné cselekedeteinket, ez volna az, amely sokszor elcsüggedt és kifáradt lelki világunkat megerősítené és felfrissítené. Legyen spirituálisunk! Ez már nem kérdés, hanem jajveszékelés, amely éhségtől gyötört lelkünkben tör elő!

A megoldás is lehetséges. Minden egyházmegyében legyen egy-két spirituális, akiknek csak az a feladatuk, hogy a világi papságot látogassák, nem vendégeskedés céljából, hanem lelki irányítás végett! Évenként keressenek fei egyszer-kétszer, töltsenek egy-két napot a plébánián, amely idő alatt a papi ház ismét szemináriummá alakul át. Mily jóleső érzéssel gondolunk vissza a szemináriumi évekre, a helyes lelki irányításra, amely magasba törő ideákat kovácsolt belénk, de amelyeket lassan a szomorú reáliák kiszorítanak. Spirituálist! Spirituálist!

Másik módszer, amely nagyon elősegítené lelki világunk fejlesztését: a kerületi rekollekciók intézményes és kötelező bevezetése. Jöjjön össze a papság havonként a kerület központjában, de nem vendégeskedésért, nem családias összejövetelre, hanem havi számadásra és új erők felvételére. Ezt a rekollekciót tartsa valamelyik pap, aki ismeri társai életkörülményeit és tud élőlőszóval tanácsot adni. Lehetne ez olyan nyilvános gyónás is, ahol rámutathatnánk egymás hibáira sok-sok szeretettel és minél kevesebb fölényeskedéssel.

Ha valaki azt mondaná erre: elég érett a pap, eléggé megtalálva bocsátották el a szemináriumtól, gondolja saját magát! Válaszunk az: vajjon a szerzeteseket gyengébben képezték ki? Azt hiszem, nem! És mégis van lelki vezetőjük! Ezeknek tökéletesedni kell, mert ez a hivatásuk! Nekünk nincs szükségünk tökéletesedésre? Nekünk szabad elszáradnunk? Vagy talán tökéletesebbek vagyunk, mint ők? Napi szentmise, elmélkedés, zsolozsma mind kimeríthetetlen bányája a lelki tökéletesítésnek, de ha avatott lelki ember csokorba foglalva lelkünkbe veti, akkor válik igazi gyümölcscsé!

Ne vitatkozzunk azon, hogy a vándorspirituális intézményének bevezetése csak egyik-másik embertípusnak szükséges! Valamennyien nélkülözzük, csak egyikünk már érzi, másikunknak öntudatlanul hiányzik. Ha megvalósul, akkor látjuk és tapasztaljuk, hogy lelki életünk tökéletesítésének nélkülözhetetlen eszköze.

Álmosd (Bihar vm.), 1942 július 6-án

Timaffy Endre

magyar gör. kat. adminisztrátor.

A lelki összeszedettség begyakorlása.

(P. Croiset S. J. után.)

Egy istenszeretetre törekvő paptestvér említette, hogy a lelki koncentráció irodalmát próbálta összeszedgetni. Nem talált mást, kisebb keresési lehetőségek között, mint Kempist, Keresztes Szent Jánost és P. Croiset műveit, melyeknek egyes fejezetei a lelki összeszedettség művészetéről szólnak. Nem ugyan direkt módon, hanem mint egy aszketikus írói célt szolgálva.

Vegyük most a kevésbé ismert Croiset művét s vázoljuk röviden a koordinált, koncentrált lelki élet szépségeit és elsajátítását.

Jézus-szeretetünk kötelez arra, hogy világiak kifordult lelkét

megútálva, önmagunkba térjünk vissza s először is bűnmentességgel készítsük elő lelkünk talaját egy specializált irányú munkára. — Izgatottság, szétszóródottság, az energiák szétesettsége mindenre alkalmas, csak arra nem, hogy Isten kegyelme bekapcsolódjék a lélekbe s mint egy fűtött mozdony precíz csőhálózatában a gőz, egy irányba vigye hatalmas erővel a lelket.

Egyedüllétbe akarlak vezetni, ez a Jézus Szíve-ájtatosságnak is alapfeltétele, mely az isteni csend és béke honába emeli a lelket a világiak lármás, nyüzsgő hangyabolyából. Csak így szólalhat meg tisztán Krisztus hangja s lehet hatásos kegyelme. Egyébként szilárd alap híján a kegyelem ereje: vízbe, homokba írt „malaszt” lesz, melynek hatása csak percekig tart. Nagy Szent Gergely szerint az összeszedettségre irányuló kegyelmek biztos jelei Isten lelket emelő munkájának. Ez az ördög műve nem lehet, szerinte. Vagy miért és mitől vannak egyébtől, mint a lelki összeszedettség hiányától ilyen jelenségek: lelki emberek, buzgó imával, áldozásokkal, talán önzetlen áldozatokkal is nem sokra jutnak lelki életükben; mások lelki javára dolgozva, maguk elszáradnak, erős szenvedélyekkel bírnak, életük ernyedtség és nyugtalanság keveréke, félnek a haláltól, sőt egyszerű keresztesekké a földhöz szegeznek őket s így nem élvezhetik az Isten békéjét. Mert nem ölelik át lelkük szentegyházában az Isten trónusát és magát az Istent a legerősebb energiával. Ha végeznék az összeszedettség fenséges gyakorlását, haladnának igazán természetfeletti módon is tetteikben, életükben. Így érték el a szentek is a lelki élet magas csúcsait (Ignác, Szalézi Ferenc, Xavér Ferenc, Teréz, Gonzága Alajos).

Gonosz ellenségünk ismeri azt a nagy hasznot, mely a lélek és szív belső békéjének tudatos, szétesettség nélküli őrzéséből származik. Ezért akarja azt minden erővel elrabolni. De mivel nehezen vagy egyáltalán nem tud a lélek és az összeszedettségi gyakorlatok mélyére nyúlni, hát dörömböl a lélek érzékek felőli ajtóin. S ha az óvatlan lélek hallgat a szétszóró, vakító, süketítő kísértésekre (ha nem is mindjárt kimondottan bűnbe visznek ezek), kiesik a lelki béke központjából s hiába dolgozott sokat, kevés eredményt ér el. — A szétszóró lélek tévelygő, elhagyatott bárány, mely a farkasok prédája lesz vagy a vérszopó, tüskés növényzeté. Ezekért hagyja ott Krisztus a 99-et, mert végveszélyükbe mennek oktalan barangolásukkal, melyek között elvesztik s el is felejtetik könnyen a Pásztor szavait, modorát s nélkülözik segítségét. — Isten jelenlétének hite, tudata s ennek gyakorlása lesz az alap, mely a billegő lélek mély egyensúlyát megeremti.

Az összeszedettség Isten kegyelmi ajándéka, melyet mindenki megkap, aki komolyan törekszik rá s alkalmazza a szükséges eszközöket.

Eszközök: sűrű, partikuláriszerű betekintés lelkünkbe, tetteinkbe, a reflexió. De legalább eleinte naponta kétszer examenszerűen. — Lassítani beidegzett, gyors cselekvéseinket, akarati irányulásainkat s tett előtt mérlegelni, hogy jó-e az, tetszik-e Istennek, érte van-e? Kivitel közben újítsuk meg a tett előtti magatartást s a lelket emeljük

az Úr jelenlétébe. Jele az Úrnál időző léleknek: ha tetteinket aggodalom nélkül tudjuk külső vagy akarati belső hatásra abbahagyni, megszakítani és folytatni; a nyugtalan, zavaró érzés hiánya jó jel már. — Krisztus példájának követése lesz a mérték: hogyan töltené be hivatását helyemben? Ebből természetes, emberekhez idomuló, mégis kegyelmies tónus jön ki.

Nem zárják ki egymást a külső munka és a belső összeszedettség. Igenis szinkronizálhatók, mint a szentek életében látjuk. Akik ugyanis a lehető legpontosabban tettek eleget hivatásbeli kötelességüknek, mint katonák, cselédek, lekipásztorok vagy tanárok, azok életszentségük folytán egyúttal Istennel a legbizalmasabb közelségben voltak. Az Isten tervei szerint „fárasztó” külső munkákat tévedés volna az összeszedettség megölőjének tekinteni. — Gyakorlattal odajuthatunk, hogy ezek Istennel egyesítő dolgok lesznek. Lelkünket szabad az ilyen munkáknak kölcsönözni, csak szívünket (a szeretetet) ne adjuk oda, az maradjon Istené. Vagy-vagy — mondotta egy lelki ember: vagy a belső összeszedettségre törekszünk s célt érünk vagy szétrobbanunk elemeinkre, szenvedélyeinkre: más lesz az úr lelkünkben, hol ez, hol az, végül maga az ördög. Ez utóbbinak a jellemvonása az ide-oda tévelygés, céltalanság, mohó kapkodás mindig más-más után a nélkül, hogy jóllakna, betelne velük. — Aki betér szívének belsejébe, megtalálja tisztán Istent, ki elhalmozza minden jóval, melyek közül egyetlen ajándék is bőven jóllakatja, betölti lelkét.

Ha valaki megszilárdult a lelki életben, az összeszedettségben, ebből húzzon minél több igazi hasznót magának és másnak. — Ennek szimptomái: emberi félelmek megszűnése, magas, megingathatatlan hit-remény-szeretet. Minden Istenhez emeli. A teremtményekben is meglátja Istent (mint a napba néző ember szemében maradt utókép). — Nem is tesz tétlenné az igazi összeszedettség. Sőt az aktív hivatású ember sokkal többet tesz összeszedettséggel s jobban teszi, értéke-sebbek munkái, mint másoké összeszedettség nélkül, mégha azoknak több talentumuk is volt. Így már maga Isten dolgozik általa, annyira átvette Krisztus példáját és szellemét, hogy valóban nála már nem elcsépett, érthetetlen szó (mint legtöbbünkénél) az Apostol szava: „vivo ego . . . sed jam Christus”.

Nézzünk csak meg kétféle embert (mindkettő jószándékú): az egyiknél nehezen megy a jámborság, a legszebb erényeket elsőtíti valami felhő, valami visszataszító van az egész lelkében, bár nem teljesen rossz, szavai kissé keneteseek, de egyáltalán nem meggyőzőek. — A másiknál: béke, szelíd biztonság van, fölényes, de nem fölényeskedő nyugalom, meggyőző, szuggeráló, kíváncsi egyensúly, mint aki mögött tényleg megérezhető egy nagy, legyőzhetetlen erő, Krisztus. Hiszen ő ennek állandó érzetére törekszik.

Pontokba foglalt néhány szabály:

1. Tetteinkben kerülni a már szinte berögződött sietséget, lázas hajszát, mely teljesen lefoglal s nem engedi az ugyanabban az időben Istenre történő rá gondolást. Így tolja ki a lélekből a szenvedély az Istent!

2. Csak a fontosabb dolgokat megtenni, a kevésbbé fontosakat módjával, azokat pedig nem, melyeknek mohó felölelésére (minden lehető dolog habzsolására) a szenvedély indít.

3. Több reflexió. Ha visszaestünk, kiemelkedni (mint az úszásnál).

4. Tetteid közben a teendőket eszköznek nézd s a célt, az Urat tartsd mindig összeszedetten szemed előtt; mint misézés közben a keresztet (a liturgia előírása szerint is).

5. Erős eszköz a hallgatóság és rezerváltság. A fecsegő ember szétesett.

6. Jele és jutalma a szívtisztaságnak az összeszedettség.

7. Válassz jelet (óraütés, képre tekintés, munka kezdete és vége, szobából ki- és odamenet stb.), mikor reflektálsz éppen folyó gyakorlataidra e téren.

8. Krisztus példájának követése munkáinkban (főleg magábanvonultság és szerénység terén).

9. Gyakori kis elmélkedő ima (lehetőleg az Eucharisztia előtt vagy csak lélekben, szentkép előtt). Isten-jelenlét aktusokat ébreszteni: Ő lát, hall, segít.

10. Alázatos ima érte, mint isteni ajándékért.

11. Életrajzi tanulmányozások után szent pártfogó kikeresése, választása, szemmeltartása és segítségének kérése.

Ha ezeket gyakoroljuk, tapasztalat szerint sok egyéni meglátást kapunk még Istentől, melyeket éppen a legnehezebb pontokon gyakorolunk s így Isten segítségével második természetünkbe tesszük a legfőbb igazságot: *Deus est!* Isten van, jelen van, bennem van.

Dr. Farkas Lajos
lelkész

Beküldött könyvek:

Csávossy Elemér S. J.: *Sponsa Dei*. (Elmélkedések mélyebb lelki életre törekvők számára.) Szalézi Művek kiadása. Rákospalota. 1942. Kis alak, 260 l. Ára 2.20 P.

A „Bevezető”-ben a lelki élet mivoltáról tárgyal a szerző. A tudatos Isten-viszonyban jelöli meg lényegét. E viszony nem elmélet, hanem élet, átélés. Mint ilyen, nagy fejlődési lehetőséggel rendelkezik. — A fejlődés magaslátát mutatja be a szerző az Isten iránt való jegyesi szeretet kiteljesedésében. Ehhez legalkalmasabb keretül szolgál az *Énekek éneke*. Ennek vonalán vezetí végig a lélek szeretet-életének kifejlődését világos teológiai fejtegetéssel.

„Mélyebb lelki életre törekvők számára”, főleg olyanoknak, akik a misztika iránt érdeklődnek, igen ajánlatos elmélkedési könyv. — Kiállítása ízléses. Kezelése és áttekintése könnyű.

JÓPÁSZTORI SZELLEM.

„Jobb, hogy egy ember haljon meg a népért . . .” (Jn. 11, 50.)

„... mintsem az egész nemzet elvesszen. Ezt pedig nem magától mondá (Kaifás), hanem főpap lévén... megjövendölé, hogy Jézus meg fog halni a nemzetért, és nemcsak a nemzetért, hanem hogy az Isten szétszórt gyermekeit egybegyűjtse. Attól a naptól tehát elhatározták, hogy megölik őt.” (Jn. 11, 50—53.)

„Bizony, bizony mondom nektek; ha csak a földre esett gabona-szem el nem hal, egymaga marad; ha pedig elhal, sok termést hoz. Aki szereti életét, elveszíti azt; és aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt. Aki nekem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is.” (Jn. 12, 24—26.)

Akit az Isten papságra hívott, jól teszi, ha sokat elmélkedik a Szentírás itt idézett két helye fölött. Hívását érintő jelentősebb szöveget nem választhat elmélkedése tárgyául.

Akit pedig lelkek pásztorává rendelt az Isten, annak — ha eddig még nem tette — sürgősen kell elmélyednie abban a mérhetetlenül fontos igazságban, mely e két szövegben jut kifejezésre.

Nagykapornakon tartózkodva, az egyik zenekedvelő testvértől hallottam, hogy amikor a templom orgonáját javíttaták, a főszakértő a szentélyből hallgatta a hangolást. Valamelyik hangnál hosszabb próbálgatás és javítgatás után sem volt megelégedve. A hangoló végül leszól, hogy mi hiányzik, vajjon magas a hang vagy mély? A felelet az volt, hogy se nem magas, se nem mély, csak nem az *igazi*.

Az igazi hang, a valódi hangoltság! Hányszor juthat eszünkbe ilyesmi, főleg a papi lélekkel kapcsolatban. A szorgos hangszerelő erőlködik; a hang már nem is mélyebb és nem is magasabb, mint amilyen kell, csak éppen még nem a valódi. Aki pontosan tudja, milyennek kell lennie, az nincs megelégedve vele. Hallását és szakértelmét bántja.

A hívek között is sokan vannak, akik pontosan megérik, valódi papi lélekkel van-e dolguk, s ha nem találják valódinak, legalább is bántja őket.

Hogyan érintheti akkor Istent a papi lélek valódi hangoltságának, jellegzetes alaphangjának hiánya?!

Mi mármost ez a valódi hangoltság, melyik a papi lélek jellegzetes alaphangja?

A *maradéktalan áldozati beállítottság*. Ez a papi lélek valódi hangoltsága, jellegzetes alaphangja. S ez olyan természetesnek is látszik. A pap legfontosabb teendője az oltáráldozat s abba foglal-

tan saját életének áldozata is. Elsősorban és lényegesen az áldozatért pap, aki pap. Erre kell tehát lelkét tökéletesen és maradandóan főlhangolnia. Ha megtette, akkor lett valódi az alaphangja.

Áldozat. Nem probléma ez addig, amíg csak fogalom, talán az altruizmus szép színeiben játszó fogalom. Ó igen, hiszen mindig mások boldogítója akart ő lenni...

De akit az Isten kezelésbe vesz, annak áldozati hangolását Ő ejti meg. A valódi áldozati hang felé elég hosszú a gyakorlat. A megértés is lassan tisztul. A teljes elfogadás pedig csak ezután van s ezt követi a helytállás.

Vannak közben kisebb-nagyobb útszakaszok, amelyeket a hősiek lélek is megborzongva vesz tudomásul s talán csak verejtékes önrátörés után tud megindulni rajtuk.

Mi a valódi alaphang belső mivoltának és létezésének titka?

„... a törvény szerint meg kell halnia!” — harsogták a zsidók Pilátus és Krisztus felé. (Jn. 19, 7.) Ők is hasonló csodálatos igazságot mondtak ki, mint Kaifás. Ugyanez a félreérthetetlen nagy igazság van kifejezve Krisztus példabeszédében is a gabonaszemről.

Az apostoli élet legfőbb törvénye a halál. Nem az a halál, mely ernyedtt aggkorban az élet maradványát kaszálja le, hanem az a halál, melyet a virágzó élet fogad el szabad jószántából, teljes megadással. Nem is kell hozzá a kaszás művelete, márcsak azért sem, mert nem a fizikai halál a lényeges benne. A fizikai halálnál sokkal több ez a másik halál. Aki ezen átment, annak már nem is tétel a kaszás művelete. Mily fönséges egyszerűséggel fejezi ezt ki Assisi Szent Ferenc Naphimnusza: „... boldogok, kik magukat megadták te szent akaratodnak. A második halál nem fog fájni azoknak.”

Az a halál, amely az apostoli élet legfőbb törvénye, *nem életvesztés és tönkremenés, hanem az életerő legnagyobb teljesítménye, legszentebb és legtermékenyebb kivirágzása.* És mégsem kevesebb semmivel, — áldozatban — mint a másik halál, sőt nehezebb lehet, mert nem elaggott, hanem életerős természet ellenkezését kell legyőznie. — A teljes lendületű életáldozat csak Jézus nyomában lehetséges és Isten nagy nevelő művészetének segítségével, amely elvezet az életteljesítmények eme csúcsára: a papi hősiességre.

De amíg idáig eljut a papi hivatás birtokosa, neki magának is próbálgatnia kell a félelmet legyőző bátorságot és az áldozatok lendületét. A próbák segítik rá a *teljes életáldozat vállalására*, illetve az egészlendületű megajánlásra bármilyen életáldozatokkal szemben. Az életet és boldogsági kincseit féltő öserős ösztön legyőzése a komoly gyakorlatok gyümölcse.

Amikor a pap (papnövendék) odajutott, hogy jólétéért, javaiért, életéért való félelmét és aggodalmát *egészen* legyőzte, akkor jutott a lényegesen papi magatartás birtokába, olyan magatartásnak, mely minden gátlást lehengetelt és önmagában is olyan izmossá lett, hogy akármilyen vállalkozással vagy kereszttel szemben készségesen áll ki.

Amíg pedig idáig nem jutott, addig a félelemnek, gyávaságnak és belső erőtlenségnek olyan akadályaival küzd, amelyek akaratit

magatartását nagyobb áldozatok előtt játszva akasztják el. Innen van az a rengeteg meghasonlás és elernyedés a papok életében.

Hogy még világosabbá legyen mondanivalónk, vegyünk katonai hasonlatot. Hogy valaki igazán vitéz legyen, hogy gyávaságtól, megalkuvástól mentesen tudja önzetlen elszántsággal szolgálni hazáját, föltétlen le kell számolnia életével, szemébe kell néznie akármilyen halálnemnek. S csakis amikor életét egészen rátette a haza oltárára, akkor lett szabaddá, erőssé és győzelmessé katonai vitézsége, akkor jutott abba a helyzetbe, hogy teljesértékű szolgálatot nyújtson nemzetének.

Háborúban is lehet, ha nem is könnyen, egyéni életet közjónál többre becsülni s a haza kárára menteni. A pap lekipásztori munkájában még inkább lehet életét, sőt kényelmét, élvezetét, rangját, hírnevét, vagyonát, becsületét a közjónál többre tartani s a lelkek és Isten országa kárára menteni. — Ebben van a papi állapot, hivatás, öntudat, becsület, kötelességteljesítés rosszhangoltsága és hamis alaphangja, amely miatt a papságtól elfordul az, akiben valamelyes szakértelem vagy érzék van az iránt, mit jelent papnak és lelkek gondozójának lenni.

Amikor ezrek és ezrek adják életüket harctereken halált megvető bátorsággal — és amikor a papság becsületét és jelentőségét soha inkább, mint ma csak az Isten ügyéért és a lelkekért való teljes önfeláldozás hősiessége biztosíthatja és semmi más: ha valaha, ilyenkor célszerű a papi életáldozatról és annak titkáról: a halált bármikor és bárhogyan vállaló életbátorságról szót ejteni. Nem mintha nem értenők, hanem mert ilyenkor jobban kell értenünk, mint valaha.

*

A papi élet hatalmas törvényének gyakorlatára nézve mondok még egyetmást. Előbb a teljes áldozati szellemnek kialakításáról, aztán gatlásáról, végül a mindennapi életben való érvényesítéséről.

1. *A teljes áldozati szellem kialakítása.*

Körülbelül ezek a lépcsők hozzá:

a) *Objektív emberré kellennem!*

Aki leszámolt azzal, hogy nem ő a legfontosabb e világon, bármennyire is így éli meg ösztönös önzésében. A szubjektívizmussal való kellő leszámolás elengedhetetlen alapvetés a teljes áldozati szellem kialakításához. Az ember ösztönei ugyanis egocentrikusak. A szubjektív ember önmagához méri a világot. A legfontosabb, hogy ő hogyan van, ki van-e elégitve, jól megy-e dolga, boldogul-e. Kialakít egy zárt érdekkört, egy sajátos érvényesülési kis világot s abban uralkodik, mint a pók a háló közepén.

Az objektív ember egész világszemléleti és értékszemléleti iránya fordított. Először is tudja, hogy hatalmas világ veszi körül, amelyben ő igen kis pont; a világegyetem semmit sem zökkenne, ha ő megszűnnék benne létezni. Tudja azt is, hogy legfőbb értéke abban van, vajjon a neki kijutott feladatnak él-e maradéktalan becsületes

odaadással. Az objektív embert tehát leginkább arról ismerhetjük fel, hogy nem kedvtelésének és érvényesülésének él, hanem a feladatnak, amely neki hivatásától, életkörülményeitől és előljáróitól kijutott. S ezeknek a feladatoknak betöltésében sem a hiúságos reménykedés, hanem a feladatok betöltésének öntudata vezérli.

Azonnal megérezzük már a mondottak alapján is, hogy csakis az objektív embernek van nyitva lelke az áldozatok felé, mert hiszen nála a vezérszempontról nem az, hogy önmagát miképpen mentheti és elégítheti ki leginkább, hanem a közösségben való helytállása.

Objektív embernek lenni azonban nem könnyű. Önösségi, önzési, önbálványozási szellemünk gyökérszerű. S minél kevésbé fölnyílt és emelkedett szellem valaki, annál kevesebb az alkalmassága is objektív életirányra.

A vallási szubjektivizmus is nagy veszély és sok ember esik bele. Még a szentségi törekvések is gyakran a szubjektivizmus gyökerén táplálkoznak, amiért is vallási kiteljesedést az ilyenek nem érnek el.

Papnak, főleg világi papnak nem a szubjektivizmus az életiránya. Ha valakinek, neki objektív embernek kell lennie, aki feladatának tárgyi kívánalmaiban él, azokat valósítja és általuk oldódik fel a lelkek és az Egyház nagy közös érdekeiben s végül Isten nagy szent teremtoi és megváltói terveiben.

Mi ennek az objektivitásnak leghatékonyabb eszköze? Az ilyen-fajta egyének és életük megfigyelése, főleg pedig ilyenirányú *elmélkedések*. Itt ugyanis elsősorban világos értelmi eligazodás kell. Pedig épp a teljes ráeszmélés a szubjektivizmusra a legnehezebb.

b) *Végezzek nagylelkű megajánlásokat!*

Természetesen úgy, hogy egészen kész vagyok helyt is állni bennük.

Eleinte — ha félénk vagyok — kisebb dolgokban. Aztán nagyobb dolgokban is. A kegyelem is ad majd világosságot, miben tegyem. Lényeges a *nagylelkűség*. Vagyis hogy szaporán és lendülettel vállalkozzam, ne kicsinyeskedjem, ne méricskéljek és számolgassak aggodalmasan, mint a zsugori...

A nagylelkűség gyakorlatai aztán majd fellendítenek egyszer abszolút nagylelkűségre, teljes megajánlásra, valódi életáldozatra.

Lelkigyakorlatok, rekollekciók idején nem nehéz ilyen megajánlásokat csinálni. Minthogy nem nehéz, irányítsuk mindjárt nehézségeink felé.

A nagylelkűség egészséges útja a komolyan vett lelki élet, kifejlesztője pedig az őszinte lélekfeltárás alapján való komoly lelki vezetés. Megérlelője a keresztről, természetesen az elfogadott keresztről.

c) *Nyissak rá az Eucharisztia lényegére!*

Az a lényeg csupa áldozat! Életáldozat. Úgy, amint a keresztfán történt, de itt nem fizikailag végrehajtva, hanem csak ugyanazzal az abszolút áldozatos akarati magatartással készen állva újra meghalni

is, ha az Atya akaratával megegyezne. — Vagyis az Eucharisztia lelke: abszolút áldozatoság.

Ehhez tárgyilag legközelebb vagyunk a szentmisében. Lelkülemnek azonban föl kell készülnie arra a magatartásra, mely ott az oltárnál legbelsőbben tud kapcsolódni a Főpap áldozatos lelkületébe. Ez a fölkészülés legalkalmasabban a tabernákulumi Jézus bizalmas látogatásakor történik, amikor a templom csendes s a csendben meghallom Jézus leghalkabb hangját is és lelke legmélyebb rezdülését is. Ilyenkor tegyem lelkemet és életemet teljes készséggel a Főpap kezébe és kérdezzem meg tőle napról-napra szeretettel és bátran: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” (Ap. Csel. 9, 6.) „Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád!” (I Kir. k. 3, 9.) Ez a bizalmas együttlét mindinkább belevonja, belesímitja a pap lelkét Jézus áldozatos lelkületébe. Ott aztán hamar világos lesz, megdönthetetlen igazság megélése lesz, hogy a valódi papi érték és Isten tervei számára való alkalmasság kezdődik és végződik a Főpap áldozatával eggyévált papi életáldozat készségénél, bátorságánál, helytállásánál.

2. A teljes életáldozat nagy gátlása.

Elképesztően nagy gátlás áll a valósulás útjában. Ez a gátlás a félelem. A legtöbb emberben szinte legyőzhetetlennek látszó félelem.

a) Először is félelem a haláltól.

Tehát olyasmitől, ami föltétlen bekövetkezik, ha még úgy fél is tőle valaki.

Igaz, ez a nagy félelem az életösztön megnyilvánulása. Vagyis természetes valami. Ezt az ösztönt azonban észnek és akaratnak kell hatalmába vennie s erkölcsileg és kegyelmileg kell megszentelnie. Ez az Isten szent akarata.

A halál ugyanis az összülők és az emberiség nem olyan büntetése, amelyet Isten úgy szabott ki, hogy csak büntessen vele, hanem olyan büntetés, melyet ha *teremtményi teljes megadással* fogadunk el Isten kezéből, életnek lesz elsőrangú forrása: életünk egyensúlyának, magasabb erkölcsi értékének, Krisztusba kapcsolt erősebb kegyelmiségének, s ha pap és lelkek pásztora valaki, a vele kapcsolatos lelkek számára is bőven áramló isteni élet biztosítéka lesz.

Krisztus halála a megváltás legfőbb ténye. Pedig az ő halála is az összülők halálbüntetésében való részesedés. De a paradicsomi ember által kihívott büntetést Isten végtelen szeretete Krisztus halálában átváltotta az örök élet és minden szentség és boldogság forrásává. A halál Krisztus után nem pusztulás többé, hanem élet s egyben minden élet-elégtelenségünkért (bűnök, hibák, fejlődéshiány) elégtétel. *Csak el kell fogadnunk egész készséggel és Krisztus halálával egyesítenünk!* Minél nagylelkűbb, minél lendületesebb ez az elfogadás, annál egyszerűbb földi és örök élet alapja lesz bennünk és másokban is a krisztusi testvériség folytán.

Mily világosan látták ezt az őskeresztények. Szerintük igazi élet-szentség és valódi Krisztus-követés *csak a vértanúság volt*. S tele volt szívük-lelkük a vértanúság szent vágyával. Úgy gondolták, hogy csak a vértanúságban lesznek egészen méltók Krisztushoz.

Aztán az üldözések szüntével elsorvadt ez a lelkiélet, ez a tudomány, ez az élet. Ma is sorvadt ez a lelkiélet. Papok is képesek rémüldözni a vértanúságtól. Sőt a gondolattól is, hogy vérük hullásával olyan jót tehetnének népünknek, amilyent életükkel soha nem tettek és nem is tehetnek.

De nem csak a vértanúságtól ijedezünk. Egy országotjáró paptól hallottam, hogy a haláltól a papok félnek legjobban. Mégha valóban így van is, meg lehet érteni, hiszen olyan sok halált láttak... De milyen kár, ha ennek a félelemnek legyőzése és a maradéktalan önmegadás nem sikerül. Milyen kár! Mit veszít az ilyen lélek! — Idejében kell kezdeni, hogy sikerüljön. Vezessük be az Egyháznak ezzel az imájával: „Domine Deus, jam nunc quodcumque mortis genus, prout tibi placuerit, cum omnibus suis angoribus, poenis, ac doloribus de manu tua aequo et libenti animo suscipio.”

b) A másik nagy gátlás a teljes életáldozat útjában: *a lemondás és szenvedés félelme*.

Az bizonyos, hogy a halálban le kell mondanunk mindenről és hogy több kevesebb szenvedés is kijut, legalább a halálos ágyon, de lehet, hogy előbb is. Ezekre nagylelkűen, hőiesen megadni magát egy embernek, még papnak is: nem gyakori jelenség.

Pedig itt is olyasmiről van szó, ami ellen hiába tusakodik az ember, hiába fél miatta. Az okos ember hamar átlátja, hogy legjobb, ha egészen megadja magát. Akkor legalább nem izgul s az izgalom sem emészti életét.

De Isten végtelen jósága folytán ebből a kénytelenségből kincseket lehet kiemelni. Az élet lemondásai és szenvedései ugyanis csodálatos kapcsolatban vannak a halállal. Nemcsak annyiban, hogy sokszor a halál előjelei a betegségek, hanem annyiban, hogy Krisztus halálát szintén a lemondás és szenvedések előzték meg, vezették be és állták körül. E miatt a szenvedések a megváltás és élet társeszközei és testvérforrásai lettek. Együtt így hangzik ez: Krisztus keserves kínszenvedése és kereszthalála által váltotta meg a világot.

Elfogadni lélekben teljes akaratilag megajánlással az élet talán úgy is kikerülhetetlen lemondásait és bajait: ez készít elő a halálban helytálló hősiességre és ez teszi valóban teljessé életáldozatunkat, — de egyben ez adja meg életünk egyensúlyát és lelkünk békéjét is, ez emel föl az esélyeken folyton hullámzó hangulatnak és termékenyíti meg a kegyelem világában egyik napunkat a másik után.

c) E kettős félelmi gátláson, amit a halál és előzményei: az élet keresztfői váltanak ki a lélekből, leginkább átsegít két dolog.

Az első *egy kis gondolkodás*: végeredményben arról van szó, hogy vergődve, rugdalózva, jajgatva, nyöszörögve, ne adj Isten, szitkozódva, vagyis mindent együttvéve: szerencsétlenül viselem-e életem terheit; vagy pedig megfordítva: ösztöneimet lefékezve, panasztalanul, férfias erővel magamra nyugodtságot erőltetve, aztán magamat Isten kezébe megadva, lélekben is nyugodtan, megbékélten, Krisztus keresztfőjének árnyékában, a kegyelmek árában s az örök boldogság

biztos reményével lelkem mélyén viselem életem terheit. — A tiszta értelem világánál nem kétséges, melyiket kell választanom.

Másik, ami átsegít a félelmi gátláson: *a fontolgatás nélküli elfogadás*. Olyan *bekötött szemmel való igenlés*. A legritkább eset lesz életünkben, hogy tévedünk, amikor az életkörülményeinkben adódó keresztekkel szemben fontolgatás nélkül igent mondunk lelkünk mélyén, így pl.: Elfogadom a keresztet. Legyen meg, Uram, a te akaratod. Jézus, segíts!

Ez a legnagyobb életbölcseiség és a legnagyobb életerő is. Természetesen Krisztus keresztjének bölcsesége és ereje.

3. A teljes áldozati szellem érvényesítése a mindennapi életben.

A napi élet kisebb-nagyobb terheivel, keresztjeivel edzője is, meg értékesítője is a teljes életáldozat szellemének. A napi élet kicsi áldozatai is mélyen nyilalhatnak belénk. Annál inkább az élet és hivatás nagy követelése.

Ha a vázolt fejlődési alapon áll halált megvető életbátorságunk és áldozati fölkészültségünk, akkor a körülményektől ránk rótt áldozatok elfogadása sikerül, hiszen magatartásunk lélektanilag is, kegyelmileg is szilárdan gyökerezik.

Inkább tehát bizonyos éberségre és ügyességre van szükség, hogy hirtelen esetekben meg ne tántorodjunk, hanem azonnal megragad hassuk önzésünk tiltakozó és visszavágásra ingerlő megmozdulásait.

Ilyen éberségi és ügyességi szempontok:

Mindjárt reggel vállaltam a napnak bármilyen terhét tudatosan, komolyan, s amikor megjön valamely kereszt, mondjam magamnak, hogy ezt már vállaltam, tehát ne tiltakozzam. Nehezebb helyzetekben segíthet az elv: in maiore continetur minus. Ugyanis már előbb megadtam magam bármilyen halálra is. Hát ez esetben igazán nem közeleg még valami rettenetes halál, — csak épp egy kis kellemetlenség, amelyhez részemről semmi egyéb nem kell, csak egy kis türelem, egy kis teremtményi öntudat, talán csak épp egy kis önismeret, hogy bizony én is elég terhe lehetek másnak és mégis mindenben tehermentes akarok lenni mástól!

Az életáldozati szellem értékének, erejének és gátlástalan életlendületének *érvényesítése* a pap, főleg a lelkipásztor életében körülbelül ezekben történik:

Az ilyen pap készségesen és rugalmasan *vállalkozik* akármilyen feladatra, félelmi gátlásai meg vannak törve. Új diszpozíciókkal, főpásztori rendelkezésekkel könnyen hangolódik össze. A körülmények, lelkipásztori kellemetlenségek hullámai lelkén megtörnek.

Képes magára venni a gondjaira bízott lelkek bűneit, Istennél való adósságait és vezekel, engesztel ezekért. Isten haragjának villámhárítója is lesz.

Hajlandó a több magyar élet és új magyar jövő alapjává lenni, úgy épülve be az alapokba, amint Isten akarja.

S mindezek koronájaként hordja lelkén és sugározza az Istenben megelégedett ember békéjét, derűjét.

*

Tudjuk jól, hogy ez a valódi lelkipásztori szellem. S ha megértettük ennek belső mivoltát, azt is tudjuk, hogy ez a szellem lényegesen akaratumkon múlik. Ma természetesen a papi közszellem még nem sodor e felé, de a történelmi alakulások vashengerei egyengetik az áldozatos papi élet útjait. S eljön ennek az új papságnak ideje. Mert ez az új papság és semmi más. Vagyis a legrégebb fajta. — Ezek tudnak majd bátran szemébe nézni a harcterek legvitézbbjeinek is, mert halállal, bajokkal, kellemetlenségekkel és nyárspolgári étellel legalább is úgy leszámoltak, mint azok.

Ezek a papok s ezek a világiak az új Magyarország reménysége.

Hunya Dániel S. J.

Omnibus omnia fieri.

Egyik fiatal, nagyon tevékeny katolikus főpásztor szájából halottam a következő súlyos ítéletet: Egyik papomat lehetetlenné tettem, mert azt mondotta: a pap maradjon az oltárnál. Mit jelent ez? Mindenesetre nem azt, hogy a pap sokáig imádkozzék az oltárnál, igyekezzék az oltárt rendben tartani stb. Ennek az a jelentése, ami miatt az Ordinárius az illetőt súlyosan elmarasztalta: a pap tevékenysége csak az oltárra szorítkozzék! Nem ismerem az illető urat, de gondolom, hogy vagy a mult század liberális, kártyás-pipás világából rekedt itt vagy környezete tette azzá.

Ez megtörtént, a mult csak példa legyen most. Jelszavunk: omnibus omnia fieri! Erre is az örök Főpap tanított bennünket, Aki nemcsak bűnöket bocsátott meg, nemcsak ördögöt űzött, hanem figyelembe vette az ember másik részét is: a testet. Ezért gyógyította a testi betegséget: megnyitja a vakonszületett ember szemét, meggyógyítja a vér-folyásos asszonyt, az inaszakadtat, halottakat támaszt fel, kenyeret szaporít stb.

Lélek és test, e kettőből áll az ember. Az Udvözítő mindkettőt szem előtt tartja. Ez benne van az Ő örök tervében. Ezért mondja: „Azért jöttem, hogy életük legyen és bővebben legyen.” Itt pedig az Úr nemcsak a mennyei életre gondolt, hanem a földre is! Tudjuk, hogy az ember mennyei, általában túlvilági életét feltétlenül a földi élet előzi meg, ha mindjárt pár pillanatra is. Ezért volt az Udvözítő a földi életre is tekintettel. Itt mutatott rá ismét a pap ama fontos feladatára: omnibus omnia fieri, tehát necsak curator animarum, hanem sacer-dos legyen. Törődjék a reá bízott hívek lelki és testi ügyeivel egyaránt. Ha valaki csak a lelket gondolja, a testre nem ügyel, a test, mint az elromlott motor, képtelen lesz a lélek tevékenységét kifejtetni, ha pedig csak a testet ápoljuk, ráfekszik a lélekre és elnyomja azt.

Vegyük először az ember-compositum nemesebbik részét, a lelket. Omnibus omnia! Ha a pap hivatását hivatalnak tekinti csupán, akkor a lélegzcondozás is hivatalos órákon belül fog történni, melynek eredménye az lesz, hogy egyetlen akta sem fut be, tehát nincs mit elintézni. Ha ellenben a pap igazi sacer-dos, akkor úgy tesz, mint a jó pásztor, aki állandóan juhái között van, hogy figyelje minden lép-tüket s minden alkalmat megragadjon egy-egy lélek megmentésére. A mentés azonban mindig valami veszélyt is hordoz magában. Ahol nincs veszély, ott nem kell menteni. Ezért előzzük meg a lelki veszélyt lélekbiztosítással. Maga a Mester ajánlja: kilenc elsőpénteki szent-gyónás és szentáldozás! Mily drága kincsünk ez nekünk! Hogy miért adta az Úr, tudjuk. Figyeljük meg az eredményt! A magam részéről rövid idő alatt sokat tapasztaltam! Súlyos arcrákos betegem volt, aki éveken keresztül szakadatlanul tartotta a szent kilencedet. Nagyon sokszor otthon gyóntattam, pedig néha délfelé jutottam el hozzá. Mi lett az eredmény? Egyik reggel sürgősen hívtak hozzá. Szent útra-valóval elláttam és eljöttem. Talán 50—100 méterre lehettem a ház-tól, amikor meghalt. Aztán többet is megfigyeltem, de egyik sem halt meg szentségek nélkül.

A szent kilenced propagálásában ne ismerjünk határt s ne riad-junk vissza az áldozattól. Sokszor panaszkodunk, hogy kevesen vég-zik, de miért?... Tavaszi, nyári, őszi munkaidő van! Az emberek nem érnek rá eljönni, mert szorít a munka. Nekünk pedig fáj, hogy híveink saját érdekükben nem hoznak áldozatot, sajnálják azt a két-három órát. Most jön az omnibus omnia! Felkelek reggel 3 órakor, kiállok a templom elé, hogy messziről lássanak (mert nyári időben fél négykor világos van). Imádkozom, hogy hálóm üresen ne marad-jon és várok... Tapasztalatból mondhatom, hogy két-három év alatt közepes nagyságú plébánián az elsőpénteki áldozók száma 40-ről 186-ra ugrott. Az is megtörtént, hogy egy volt szociáldemokrata mun-kás reggel 3 óra után néhány perccel már zörgetett, hogy gyóntassam meg, mert munkahelye a harmadik faluban van és korán munkába kell állnia. Idejében munkába állhatott s vele együtt dolgozott a Mester. Még filiáról is jöttek, de korán, mert tudták, hogy nem kell sokáig várni. Reggel hat órára már 50—60 ember gyónt és áldozott, de betegeknel is voltam... kerékpáron. (Principálisom figyelmezte-tett, hogy ilyenekhez ne szoktassam a híveket.) Omnibus omnia! Mily hálások lesznek ezek a lelkek! S ha talán nyomorúságomban az Úr, mint haszontalan szolgát el akarna dobni magától, ezek imádkozni fognak értem s a kárhozat helyett purgatóriumot kapok. Már ezért is érdemes foglalkozni velük! Propaganda kell, nemcsak a templom-ban, hanem úton-útfélen, de nem imádság nélkül! Ora et labora!

Ugyanez kell a húsvéti szentgyónásokhoz is! Propaganda, imád-ság! Tartsunk kilencedet a lanyha katolikusokért, hogy kötelező gyónásukat elvégezzék. Ezt is megpróbáltam. Este kilenc órakor tar-tottam, hívek is jöttek. Három évi adminisztrátorságom alatt az idén volt a legtöbb húsvéti gyónóm. Csak az a néhány ember maradt el, akiknél esetleg obduratio cordist sejtek, vagy valami miatt nem abszolválhatók.

Micsoda nagy, szinte félelmetes hatalom kezünkben a szentmise. És mily kevesen élünk e hatalommal. Napi félóra s az Isten maga garantálja az eredményt. Sokat panaszkodunk, hogy „nem hoznak misére”, nincs intenciónk! Ó, micsoda sivár, kiégett lelkek vagyunk! Csak akkor „esik jól” a misézés, ha stipendium is van mellette, hogy úgy mondjam: összekötjük a kellemest a hasznossal? ... Hány napot töltünk el mise nélkül, mert nincs stipendiumunk! Néha egy-egy pro populo mise is elcsúszik! Ha nincs stipendiumos intenciónk, jelentkezik az „omnibus omnia” jelszó. Altruisták vagyunk, a közösségért vagyunk s nem megfordítva. A köznek pedig mindig van kénivalója: győzelem, béke, jó termés, eső, napsugár, nem is említve a veszélybe jutott lelkeket. Aztán a saját lelki világunknak szentmise által való építése! Csupán egoista szempontból is érdemes miséznünk, mert rengeteg kegyelem és igen nagy lelki öröm származik belőle.

Omnibus omnia fieri! Jön a testünk világa. Mutassuk meg itt is, hogy követjük az Urat! A szociális kérdést mellőzöm, mert ebben annyira benne vagyunk, hogy sokszor már túlzásba esünk. Az ingyenes szociális támogatásokkal, juttatásokkal inkább ártunk, mint használunk. Egyenesen demoralizáló hatása van, nem sokára panem et circenses lesz belőle. Az omnibus omnia azt diktálja nekünk, hogy itt is segítsünk. Hassunk oda, hogy ingyenes juttatásban csak betegek és tehetetlenek részesüljenek, másoktól morális ellenértéket kapjunk. A magyar ember nem szereti a kegyelemkenyeret. Do, ut des elve helyesen alkalmazva erkölcsi értéket jelenthet. Fontos, hogy ne ingyen kapják, hanem valami munka ellenében, amely nemesít.

A pap ne csak a szalonnal rendelkező családokkal tartson fenn kapcsolatot. Kapcsolódjék be a reá bízottak életkörébe! Segítsen nekik. Az ő életük nagyrészt a mezőn, a műhelyben zajlik, s ügyesbajos adminisztrációs dolgaikhoz nem értenek. Ha omnibus omnia vagyunk, segítségükre sietünk, hogy ne fussanak mindjárt olyan helyre, ahol egy-két sor írásért 4—5 pengőt kérnek tőlük, vagy ügyeik megbolygatásáért magas napidíjakat számítanak fel.

Jelszavunk tehát (Omnibus omnia fieri) ne legyen latinos kultúrát csillogtató üres frázis, hanem eleven valóság! Ezzel elérhetjük azt, hogy a múlt század liberalizmusa által szétzüllesztett társadalmunkat újra összeszedhetjük, lelkükből az idegen, profit-hajhászó s a magyar ember lelki világával, gondolkodásmódjával és természetével ellenkező rabbinisztikus és hozzá hasonló eszmék által kiirtott vagy erősen megfertőzött teisztikus világnézetet megtisztíthatjuk vagy visszaültethetjük. Ma már az államhatalom — Istennek hála — mindent igyekszik valláserkölcsi alapokra fektetni. Ez a munka teljesen a miénk! S ha az omnibus omnia jelszóval tesszük kezünket az eke szarvára, a reánk bízottak teljes bizalmát megnyerjük. Miénk lesz a lelkük, az életük s olyan társadalmat nevelhetünk, amely az Úr Krisztus Anyaszentegyházának dicsősége, hazánk fennmaradásának és virágzásának biztosítéka lesz, utána pedig híveinkkel együtt elnyerjük a jó és hűséges szolga jutalmát.

Álmosd, 1942 július 14.

Timaffy Endre
magyar gör. kat. adminisztrátor

A katolikus pap hivatása a másvallásúak felé.

Jelen sorok írója nagy lelki örömmel és élvezettel olvasta P. Németh József S. J. apostoli szellemből fakadó szép fejtegetéseit erről a tárgyról. (L. Papi Lelkiség 2. száma 82—90. old.) Legyen szabad még egy kissé időzni e tárgynál és közreadni néhány megfigyelést, amelyek a tapasztalatból szűrődtek le, részint ha egyes konvertákat oktattunk, részint ha *többtagú* csoportnak tartunk előadást.

Hogy papi kötelességünk a másvallásúak megtérítésére törekedni, az magától értetődik. Ezt a tudós szerző a Szentírás számos idézetével bizonyítja és végül ott van az Úr Jézus általános parancsa. Persze a „másvallásúak” sokféle árnyalatra oszlanak és mindegyik más-más kezelést igényel.

1. A zsidóknál beváltak a Budapesten pár év előtt tartott előadások, amelyeket még boldogult P. Bangha kezdeményezett. Voltak is megtérések szép számmal. Kár azonban, hogy az előadásokat nem tették állandókká. Budapest több pontján is kellene tartani (hiszen a fővárosban annyi zsidó van) és még több vidéki városban is. Az előadó legyen jártas a héber nyelvben és alaposan képzett az ószövetségben. Azonban vigyázni kell. A művelt zsidóság édes-keveset tud az ószövetségről. És ha tud, tudása inkább csak történeti. A keresztény apostol mutasson rá az ószövetség *vallási* tartalmára; állítsa világosan a hallgatóság elé az Úr Jézus személyét. Bizonyítsa be, hogy milyen pontosan beteljesedtek a Messiásról szóló jövendölések. Mennyire büszke lehet a zsidó nép, hogy ő adhatta a világnak a Megváltót. Szóval az előadó úgy és olyan cézzal dolgozzék, mint Szent Pál és Szent Máté. Maradjon csak apostol és ne akarja fitogtatni saját biblikus tudományát. Mert ellenkező esetben az előadások belevesznek a bibliai régiségtan, nyelvészet, földrajz stb. útvesztőjébe. Letérünk mellékvágányra és nincs *lelki* hatásuk. A jószándékú, érdeklődő zsidók nagy szemeket meresztenek, mikor a keresztény előadó lassan felhúzza a függönyt: kifejti nekik az ószövetség *lelki* tartalmát; az isteni kinyilatkoztatás fokozatos gyarapodását, a kegyelem működését. Őszintén be is vallják: „Erről sohasem hallottunk a hittanórákon.” Új világ tárul fel előttük.

Kár, hogy még a budapesti előadások is megszűntek, nemhogy kiterjesztették volna. Most különben a zsidóság olyan elkeseredett és bosszús, hogy talán nehezen jönnének el. De azért az apostolkodást egy percre sem szabad abbahagyni. A hangulat is lecsendesedik egyszer. Arra az időre már most elő kell készülni. Elszórtan most is akadnak megtérők a zsidók közül.

2. A keresztényekkel egészen másképen állunk. Vigyázzunk azonban, hogy először tisztán lássunk: mit is akarunk és hogyan akarjuk? A cél, hogy az egész világ „megismerje az egy igaz Istent és akit küldött, Jézus Krisztust”. Más szóval: azt akarjuk, hogy mindenki, mindenegyes ember tagja legyen Krisztus Egyházának, az igaz Egyháznak. Márpedig Krisztus igaz Egyháza nemcsak *egy*, hanem *egyetlen* is (Una et unica). Ezt azért kell mindig szem előtt tarta-

nunk, mert ma vannak — sajnos — kisebb-nagyobb embercsoportok, amelyek elváltak Krisztus igaz Egyházától és magukat tartják annak. Pedig az elszakadással voltaképpen már megszűntek „Egyház”-nak lenni. Mikor felmondták az engedelmességet Szent Péter utódjának, az Úr Jézus világos parancsát szegték meg: „... te köszál vagy és erre a köszálra épitem Anyaszentegyházamat és a pokol kapui sem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyország kulcsait.” — Az Úr Jézus mindig egyszóamban szól Egyházáról és egyedül Szent Péternek tesz ilyen ígéretet. Tehát az elszakadás ténye már maga is *eretnység*, ha nem is szóval, tanítással, hanem tettel. Az elszakadt hívőcsoportokban aztán hamarosan még más eretnek tanok is elterjedtek. Minderre klasszikus példa az anglikánizmus. Ez megtartotta a hagyományos egyházszervezetet, vagyis a püspöki kormányzatot. Az ő birtokában vannak a katolikus korban épült székesegyházak, plébániatemplomok, paplakok, iskolák, kollégiumok stb. Hazája sziget lévén, már ez a körülmény is összetartja külsőleg. Ezért szereti hánytorgatni „ősi” eredetét és mindenáron apostoli alapításnak akar látszani, amely egyenrangú a „latin” és a „keleti” egyházzal. Még a múlt század 60-as éveiben történt, hogy az anglikánizmus jobboldali szárnya (amely később kinevezte önmagát „anglo-katolikus”-nak) kereste a közeledést Róma felé. A katolikusok közt is akadtak olyanok, akik ezt a „három-ág-theóriát” (branchtheory) elfogadták; legalább mint ideiglenes ugródeszékát további tárgyalásokhoz. A római Szent Officiumnak kellett közbelépnie: 1864 szeptember 16-án körlevelet intézett az angol katolikus püspökökhöz „De uni(c)itate Ecclesiae”. Ebben részletesen kifejti a katolikus tant. Nincs más igaz Egyház, mint az, amely Péteren nyugszik. (L. Denzinger 1685—1687.)

Azért idéztük ezt, mert az anglikán példát azóta más elszakadt csoportok is követték az európai kontinensen. Mi tehát óvakodjunk attól a téves módszertől, amelyet a Szent Officium elítélt. Eretnőségbe esnénk magunk és téves nézetükben megerősítenénk olyanokat, akiket éppen ki akarunk emelni a tévedésből; növelnők már úgyis elég nagy fogalomzavarukat. Ez pedig még inkább eltávolítaná őket az *igaz Egyháztól*.

Mindig eszünkben tartva ezt az óvatossági szabályt, vizsgáljuk most a közelünkben található nemkatolikus csoportokat. Abban teljesen igaza van P. Németh Józsefnek, hogy apostoli kötelességünk mindezeket a tévedőket visszavezetni az *igaz Egyházba*. De vigyázzunk, hogy ez ne történjék hamis praemissák alapján.

A) Itt vannak először a görögkeletiek. Számuk a *trianoni* Magyarországon elenyészően csekély volt. Azok is elszórva laktak. Most hogy több országrész felszabadult, ismét tekintélyes számmal vannak magyar impérium alatt. A tulajdonképeni *hellének* alig esnek latba. Budapesten és még egy-két helyen vannak, de mindenütt csak pár család. Néhol már teljesen felszívódtak, másutt meg kihaltak. Annál számosabbak a *szerbek*, *románok*, valamint Beregben és Máramarosban a cseh uralom alatt szakadárként lett *ruthének*. Ezekben nagyon él az a felfogás, hogy egyházuk valóságos egyház, mert — minden valószínűség szerint — birtokában van az apostoli successiónak, püspökei, papjai érvényesen fel vannak szentelve. Csakhogy

éppen a papságban harapództak el nagyon az eretnek tanok. A szakadás oly régen tart, hogy teológusai már századok óta keresik az érveket, amelyekkel igazolhassák a szakadást. És természetes, hogy elmentek tanulni másokhoz, akik szintén nemkatolikusok. Így lassanként protestánsokká lettek lélekben. Az egyszerű hívek ortodoxabbak. A liturgiához ragaszkodnak; ez pedig még a régi időkben készült, valóban ortodox.

A legnagyobb baj azonban, hogy az országban lakó görögkeletiek mind szorosan körülhatárolt és egymástól is elzárkózó *nemzeti egyházakban* tömörülnek. Mint a lepkebáb, úgy be vannak gubózva ezekben az egyházakban. Velünk magyar katolikusokkal nem állnak szóba, nemzetiségi, politikai okokból kerülik az eszmecserét vallási kérdésekről. Legfeljebb egy-egy tér meg és szívódik fel: vegyesházasság esetén.

Az isteni kegyelem mindenható és bármikor tehet csodát. De emberileg szólva még nem látjuk, mikor és hogyan kerülhet sor nálunk a görögkeletiek megtérésére. Épp azért a jelen sorok írója nem is mer javaslatot tenni, hogyan kellene megkezdeni az apostoli munkát a görögkeletiek között.

B) Megint másképp kell elbírálnunk a protestánsokat. Itt is azonban először megfigyelni a helyzetet és megtenni a szükséges megkülönböztetéseket.

A protestáns lelkészek általában távol állnak tőlünk lelkileg. Hiszen az ő céljuk éppen az, hogy híveiket megtartsák a „protestálás”-ban, az igaz Egyházon kívül. Ezért tanulnak évekig. Ezért raktározzák el eszükben mindazokat az érveket, amelyeket fel lehet sorolni a katolikus Anyaszentegyház és annak tanai ellen. Vezérek a tagadásban. Éppen ennek folytán nincs is tekintélyük híveik előtt. A hívek maguk választják lelkészüket. Először meghallgatják a pályázók prédikációit, azután azt hívják meg, akié a legjobban tetszett. Világos, hogy az így megválasztott lelkész később is csak azt meri mondani, amiről tudja, hogy hívei szívesen hallják. A keresztény tanok közül igen sok elsikkadt a kezükön. Nem merik hirdetni, mert attól félnek, hogy a katolikus vallásba torkollanak bele, ha ezeket hirdetik és következetesen végiggondolják. Még az Úr Jézus személye is háttérbe szorult. Az ő szentségei közül többet elvetettek. Tehát elapadtak azok a kegyelmek, amelyeket ezek a szentségek közvetítenek. A tanítást és az istentiszteletet így, rossz kertészek módjára mintegy visszanyesték az őszövecség mintájára: olvasás a Szentírásból, prédikáció, ének. Ennyi a zsinagógákban is történik. A keresztény templomban jóval többnek kell történnie az Úr Jézus tanítása és rendelkezései alapján. Az összes szentségeket ott szolgáltatják ki (az utolsó kenet kivételével); ott mutatják be a szentmiseáldozatot. A protestáns templomban legfeljebb keresztelnek; különben csak tanítanak és énekelnek. Ennyit az iskolában is meg lehet tenni. A protestáns templom végeredményben csak tanterem.

Mármost a *protestáns hívek* két csoportra oszthatók. a) A műveltebbek (az „intelligencia”) általában nem érdeklődnek vallási kérdések iránt. Ha társalgásban felvetődik valami vallási téma a fehér asztalnál vagy az ozsonnakor, szinte ijedten fordítják másra a beszé-

det. Kitérnek a vita, sőt az eszmecsere elől. Jóformán csak egyfajta „érvük” van: a múlt idők néhány kiváló protestáns embere vagy írója, költője: Bocskai, Bethlen Gábor, Kossuth Lajos; vagy pedig Petőfi, Jókai és Arany János. Még itt is betartják a két „történelmi” protestáns egyház arányát: 2/3-a református, 1/3-a evangélikus.

Ezenkívül protestáns intelligenciánk lelkébe mélyen befurakodott a lepergett 150 év számos téves filozófiai, politikai és gazdasági jel-szava. Ragaszkodnak az egyházukhoz mint szervezethez. De a gondolkodásukban mennyi a liberális, racionalista, materialista, utilitárius, szkeptikus elv és eszme! Pár év előtt egy württembergi protestáns teológus vetődött el egy magyarországi református teológiára. Néhány heti otlét után panaszkodott egy katolikus ismerősének, hogy alig hall Krisztusról — a protestáns teológián!

Az egyszerűbb nép lelki világa más: ott még hisznek legalább a Szentírásban. Elfogadják, hogy az Isten szava; sugalmazott voltában nem kételkednek. Persze itt is megvan annak az eredménye, hogy a prédikátorok maguk nem hisznek. A homiletika mindig az ószövetség eszmekörében mozog: a pátriárkák és próféták, Ábrahám, Izsák és Jákob, Izaiás (vagy ahogy ők mondják „Ézsaiás”), Jeremiás, Dániel nevei sokkal sűrűbben hangzanak el a protestáns szószékeken, mint az Úr Jézusé vagy az apostoloké. A katolikus tanítást félve kerülik és így akaratlanul az ószövetség dogmatikájába süllyednek vissza.

Ha mármost mi a protestánsokat fel akarjuk világosítani, először is tudnunk kell, melyik csoporthoz tartozik a hallgatóságunk. Ezért célszerű őket plakátok útján meghívni az előadásokra. Ott pedig szólítsuk fel őket, hogy adjanak be kérdéseket írásban, — persze névtelenül — hogy melyik katolikus tanításról akarnak bővebb felvilágosítást. Ha ezt nem tesszük, nem tudhatjuk, miről kell előadást tartanunk és esetleg nagy készültséggel és fáradtsággal bizonyítunk olyasvalamit, amit a hallgatóság már úgyis hisz. Nyitott ajtót döngetni pedig kárbaveszett fáradtság.

A kérdésekre adott felelet és általában az egész oktató előadás legyen egyszerű, világos. Kerüljünk minden retorikát, minden hatás-vadászó szöveget. Semmi körmondat, semmi bombaszt. És semmi polémia. Ne tévedőket, hanem tudatlanokat képzeljünk magunk elé. Nem cáfolni, hanem csupán tanítani kell. Kerüljük még a „protestáns” szót is. Inkább szólítsuk őket „nem katolikusok”-nak. A világért se foglaljunk szavakba semmiféle eretnek tant vagy elvet (hogy azt azután megcáfoljuk), hanem egyszerűen adjuk elő az igaz tant. Bizonyítsuk a Szentírásból. Célszerű, ha erre a célra a protestáns bibliafordítást használjuk. Meg is mondhatjuk nekik, hogy ezt azért tesszük, mert a magunk igazát ebből a szövegből is le tudjuk vezetni. (Megjegyzendő, hogy a protestáns bibliafordítás olyan szolgálai rágaszkodik az eredeti szöveghez, hogy könnyen használható a katolikus hitigazságok bizonyítására.)

Az írott kérdésekre adott felelet módszere bevált. A protestantizmus hirdeti a szabad vizsgálódás, az egyéni inspiratio elvét. Minden egyes protestáns ember maga csinálja meg magának a vallását, a hitrendszerét. Ha meg akarjuk nyerni, egyénileg kell kezelni, az ő egyéni tévedéseit megcáfolni; őt *egyéni*leg tanítani, meggyőzni. A

hallgatóságban lesz esetleg más is, akinek ugyanaz a nehézsége van. Ha tehát az előbbi meggyőztük, az utóbbit is meghódítottuk. Akad talán még egy harmadik is, akit vonz az előbbieket példája. Ahogy az előadások sorban peregnék és mindig egyéni tévedések cáfolata folyik, lassanként megdőln minden hamis állítás. Az érdeklődő egyénekből könnyen lesz 3—4—5—6 tagú csoport. Sőt idővel esetleg még tömeg is. Ez elvégre matematikai kérdés. A csoport is, a tömeg is egyedeiből áll. Ha megvan minden *egyed*, megvan az egész tömeg. Az épület alulról felfelé épül; egyik téglát rá kell rakni a másikra. Alapos és lassú módszer, de biztos eredményt érünk el. Míg ha egyszerre akarunk nagy csoport embert megnyerni az igaz Egyháznak, kénytelenek lennénk nagy általánosságban beszélni. Az ilyen beszéd pedig magasan lebeg a hallgatóság fölött. Egyiknek a lelkét sem fogja meg, végelemzésben tehát egyetlen konvertitát sem eredményezne.

Az apostolok is így prédikáltak, amint azt az Apostolok Cselekedeteinek több fejezetében láthatjuk. Minden alkalommal egy hitigazságot állítottak világosan, határozottan a hallgatóság elé. Nem akartak *tömeges* megtérést. És éppen a konkrét, mindennapi élethez való alkalmazkodással érték el *tömeges* megtéréseket. A kegyelem is segít.

Megjegyzendő még, hogy az egész, a protestánsok megnyerését célzó előadássorozatnak igen nyugodt, higgadt hangnemben kell lefolynia. Hazai protestánsaink ettől félnek a legjobban. Mellőzendő minden személyeskedés, minden polémia. Megesik, — e sorok írója saját tapasztalásból beszél — hogy a névtelen kérdések perselyébe személyeskedő, sőt sértő tartalmú kérdéseket dobznak. Ezeket is fel kell olvasni a szószéken, mint minden kérdést és azután nyugodtan felelni rájuk, de csak tárgyilag. A sértő szándékot nem kell észrevenni és a kérdésnek ilyen részére nem is kell válaszolni, nehogy az előadás mellékvágányra fusson.

Ajánlatos, hogy a felvilágosító előadásokat *templomban* tartsuk. Itt ugyanis nem beszélhet más, csak az előadó pap a szószéken. (Teremben esetleg vita keletkeznék az előadó és a hallgatóság valamelyik tagja között.) Valamelyes vezérfonalat kell előírni és a templom kapujában árultatni, hogy minden hallgató mindjárt meg is szerezhesse. Felszólítandók, hogy hozzák magukkal a vezérfonalat és maguk is olvassák, mikor az előadó felolvas belőle. Ezzel a módszerrel az igazság egyszerre hatol a lelkükbe szemükön és fülükön keresztül. Az *írott* kérdésnek még az is a haszna, hogy gondolkodásra szorítja őket. Először maguknak kell tisztán látniok, hogy miről és mit akarnak kérdezni. Ha pedig valami kifogásuk van a katolikus tan ellen, milyen ez a kifogás és mivel indokolják. Ez a rendszeres gondolkodás máris megcáfol egy-egy tévedést. A protestantizmus mindig hadilábon volt a logikával. Félremagyarázott, elcsavart általános elvekkel, üres és nagyhangú szólamokkal, sőt néha egyenes ferdítéssel és valótlanossággal dolgozott. Ezekkel az eszközökkel tántorított el sokakat az Anyaszentegyházról. Ma is ezzel tart távol sokakat. Mihelyt megjelenik az igazság a maga egyszerű és igénytelen, de hóféhér köntösében, elnémulnak a megszóló és rágalmazó nyelvek.

A tapasztalat igazolja, hogy a hallgatók szívesen megveszik az előadáshoz használt vezérfonalat. (Ezzel legalább egy kis katolikus irodalom kerül a kezükbe.) Sőt az előadó ajánlhat nekik hosszabb és alaposabb szakmunkákat is, ha egyes részletkérdésekbe mélyebben bele akarnak hatolni. Az ilyen nagyobb munkákat is megvásárolja egyik-másik érdeklődő.

Érdekesek a kérdések, amelyeket írásban beadnak. A szebb írású — tehát tanultabb vagy legalább vagyonosabb — hallgatók kérdései többnyire történelmi tárgyúak. Látszik rajtuk, hogy vagy a liberális világnézet vagy a hírlapi szölamok és szokványos fordítások talaján nőttek. Amennyire ezeknek a kérdéseknek a szövegéből következtethetünk a kérdező lelkiületére: a kényelmes, önelégült, közönyös ember neheztel, hogy a nehéz idők felriasztják nyugalma-ból. Ha tetszik, ha nem, foglalkoznia kell olyan kérdésekkel, amelyek elől régebben kitért és most is szívesen kitérne, ha lehetne, de nem lehet.

Vannak azonban olyan kérdések, amelyeket ákom-bákom betűkkel írnak. Bizonytalan kézzel, néha kissé zagyva fogalmazással odavetett sorok. Egyszerű, keresetlen mondatok, nagy jártasság a Szentírásban, sok idézet belőle. És különös: Ezek a kérdések mélyebb *teológiai* érdeklődést és nagyobb tudást mutatnak, mint amazok. A megigazulás, a predestináció, a jócselekedetek, a keresztség, a szenttéavatás stb. Látható, hogy részben kálvinista, részben baptista talajon nőttek. (Mellesleg meg kell jegyeznünk, hogy az apró protestáns szekták terjedése annak jele, hogy a lelkek forronganak.) A hagyományos protestantizmus — a két ú. n. „történelmi protestáns egyház” — nem elégíti ki híveit. Ezért botorkálnak egyik szektából a másikba. Megnyugvást egyikben sem találnak, mert nincs közöttük lényeges különbség. Mindegyik azt vallja, hogy a Szentírás a hit egyedüli forrása és mindegyik az egyéni magyarázatra támaszkodik. Ha az ember megfigyeli a kisebb szekták tagjait és beszédbe ereszkedik velük, hamar észreveszi, hogy a Szentírást rendesen valami határozott és támadó céllal forgatják. Érveket keresnek valaki vagy valami ellen. „A hatalmasok”, „a papok”, „a gazdagok”, stb., stb. Az Úr büntető ítéletei, a próféták korholó szavai, esetleg a világ végéről szóló jóvendölések: ezek a szektáriusok vesszőparipái. Megesik, hogy a Szentírás önkényes magyarázata alapján tagadnak minden tekintélyt, államot, hadsereget, bíróságot, csendőrséget, adófizetést, népszámlálást. Beletorkollanak a teljes anarchizmusba és felforgatásba. A „történelmi protestáns” egyházak tehetetlenek velük szemben. Maguk is a szabad vizsgálódást vallják és ezért logikai és teológiai érvekkel nem tudják megcáfolni a rajongókat. Szorultságukban azután a köz-igazgatáshoz, csendőrséghez, bírósághoz fordulnak, hogy azok védjék meg őket a szektások ellen. Ez meg is történik, de tisztán világi törvények és pozitív jogszabályok alapján. Protestáns teológiai okoskodással nem lehet elérni az óhajtott célt. Intő példa nekünk katolikusoknak. A lelkek keresik az igazságot. Szomjúhozzák az igaz vallást, amelynek mi birtokában vagyunk. Ha szépen nyugodtan, egyszerű, keresetlen szavakkal hirdetjük nekik, örömmel fognak kapni rajta és visszatérnek az igaz Egyházba, amelyből őseik is inkább szerencsétlen

körülmények folytán sodródtak el és nem is annyira saját hibájukból. Ismételjük azonban: ennek a tanításnak nyugodtnak, minden polémiától mentesnek kell lennie. Az álpróféták még a Szentírást is arra használják, hogy romboljanak, veszekedést, civakodást szítsanak, esetleg az állami rendet is felforgassák. Nekünk meg arra kell használnunk, hogy az Úr Jézus békéjét hirdessük, amelyet a világ nem adhat. Óhozzá kell vezetnünk a lelkeket.

Igen alkalmas segédeszköz a „Grand Catéchisme en images” francia kiadvány, amely a budapesti Manréza folyosóin lóg. 67 képből álló sorozat, felöleli az egész katekizmust: a hitről, a parancsokról, a szentségekről. Minden táblán egy nagyobb kép, rendszeren az Újszövetségből, 4—5 kisebb mellékkép az Ó- és Újszövetségből. Így világosan kitűnik az Ó- és Újszövetség összefüggése, az egyes szentségeknél azok szerzése, ószövetségi előképe stb. A protestánsokra, akik mindig a Szentíráshoz hivatkoznak, különösen erősen hat ez a bizonyítás.

Célszerű a tanításhoz mindjárt egy kis ájtatosságot is hozzáfűzni, valamelyik litániát vagy 1—2 tized olvasót elvégezni, hozzákapcsolva még pár imádságot. Persze ezeket is mind megmagyarázva. A téves vallások követőit az is jellemzi, hogy nem imádkoznak. A Szentírás alapján is csak veszekedni akarnak. Szinte új világ tárul fel előttük, ha bevezetjük őket az Anyaszentegyház imádságos életébe. A kifejezőmód, a jámbor kenetesség, a szelíd és magasztos hangulat vonzza őket. Erről eddig sejtelmük sem volt. A kegyelem ezen az úton férközik hozzá a lelkükhöz.

Végül még nagy türelem kell. Képzeljünk magunk elé jóindulatú, de még tudatlan gyermekeket. És úgy beszéljünk, mintha azokhoz szólnánk a legnagyobb szeretettel. Jelszavunk legyen az Úr Jézus intelme: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű!”

Dr. Vécsey József Aurél.

Engeszteljünk! Vezekeljünk!

A történelmi fejlődésnek roppant jelentőségű szakaszába értünk: amikor az öreg világ az új világ vajúdásában vonaglik.

Isten a legkülönbözőbb jelekkel adja tudtunkra nekünk magyaroknak, hogy végtelen jósággal örködik fölöttünk és akar belenyúlni sorsunk alakulásába. Nagy csapásoktól, sőt talán végpusztulástól akar megmenteni. De mint mindig a világtörténelem folyamán, Isten megváltó nagy segítségének most is föltétele: agite poenitentiam! Bűnt, gonoszságot, istentelenséget el kell takarítani az útból. Ez a föltétel a létezés föltétele. Ez a föltétel a megváltás és boldogulás föltétele. „Si poenitentiam non egeritis, omnes peribitis”, mondta az Úr Jézus Krisztus. (Lk. 13, 5.)

A zsidók nem vették komolyan ezt a felszólítást és — kökövön nem maradt. Krisztus maga volt kénytelen könnyezve kimondani e sorsot, melyet könnyedén elkerülhettek volna.

Nemcsak az irgalmazásnak föltétele a bűnbánat és vezeklés, hanem Isten nagy kegyelmeinek bevezetője is. „Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa.” Így hirdette Keresztelő Szent János. (Mt. 3, 2.) Jézus ugyanezekkel a szavakkal kezdte tanítását. (Mt. 4, 17.) — A zsidók nem vették komolyan e tanítást s a megváltás kegyelmei elvonultak fölöttük a pogányok felé.

Főtisztelendő Testvérek! Pontosan abban az időben élünk, amikor még épphogy nem késő a penitencia népünk és országunk számára. Sürgetik is nagyon Isten kegyelmi indításai. Éspedig kettős irányban: a) általános bűnbánati és vezeklési szellem kell az egész országban; b) kellenek nagylelkű vezeklők, akik mindenestül áldozák magukat másokért, vagyis akiknek hivatásuk lett a vezeklés. Jók erre megtért bűnösök is. De legértékesebbek a tiszta lelkek, az Istennek egészen kedves, ártatlan lelkek.

Természetes, hogy nagyarányú engesztelés elindítására a papság hivatott. Tegyük meg a magunkét! Szentbeszédekben hirdessük meg ezt a legfontosabb teendőt! A ma történelmének legfontosabb vallási teendőjét. S aztán magyarázzuk a népnek. Értékesebb lelkeket kérjünk föl külön is erre. Nem kell sok beszéd, csak mély meggyőződés ez igazság hirdetéséhez. Majd hat az. A mai nélkülözési körülményeket igen jól be lehet foglalni a vezeklésbe. Engesztelő templomi ájtatosságokkal lehetne ébren tartani ezt a szellemet. Főleg, míg tart a háború.

Teljes súllyal akkor esnék latba Isten előtt ez az engesztelő, vezeklő buzgólkodás, ha a papság járna elől buzgóságban. Higgyük, hogy ez esetben Isten rendkívüli kegyelmei áradnának ránk papokra és országunkra.

Még nem késő a vezeklés. De sietnünk kell!

Úristen, segélj!

H. D.

Önművelés.

Orvosainkat hat éven át képzik. Azontúl az orvosi szaklapokban s a balatonfüredi orvoshéten szüntelenül pallérozzák, hogy minél avatottabban gondozhassák a nemzet egészségét.

A *tanítórendet* évnegyedes pedagógiai találkozókra és szünidei tanfolyamokon tájékoztatják a tudomány újabb eredményeiről és a mesterségbeli új fogásokról.

A *honvéd-tisztikar* egyetlen lépést sem tesz előre, ha gyakorlaton vagy szükkörű hadijátékon meg nem bizonyítja magasabbra hivatottságát.

A *legnagyobb értékek gondozója, az egyházi rend se topoghat egy helyben.*

Nem élhet évekig, évtizedekig abból a vázlatos hittudományi anyagból, amelyet egyszer hallott s idő multával csak foszlányosan őrzött meg, mint egy avatag zászlót.

Körülöttünk s néha rajtunk eldübörög az élet.

A ma embere többfelét tud, mint a századforduló fia, több a kérdése, más az érdeklődése.

Európa divatos eszméinek magva gyakran keresztény, — régebbi mint az élő nagyhatalmak s ott a gyökerük a jeruzsálemi első egyházköztségben. De az eszmék kísérő zenéje nem keresztény s kikiáltói Krisztus Egyházának tudatos ellenségei. A faj, a közösségi szolgálat, a szociális igazság, az anyagelosztás kérdéseiben tisztábban kell látnunk, mint a mult századok papjának, hogy világító szövetségnek lehessünk a jóhiszemű közönség előtt.

Világnézeti szemlélet dolgában sincs megmerevedés a keresztény kultúrközösség területén. Új-Guinea fejedelmek talán ma is ott tartanak a világról és emberről vallott felfogásukban, mint palaeolithos elődeik. De amerre a kereszténység jár, szakadatlanul zsong a lelkekben a megtermékenyítő kérdés: Quid est veritas? Hieronymus († 420) több iránt érdeklődött s többet tudott, mint Tertullianus († 220 után), Augustinus († 430) mélyebben látott a világba, mint Origenes († 254). Radulphus Ardens, a Speculum universale XII. századbeli francia szerzője sokkal többet tudott, mint a VII. század polyhistora, Isidorus Hispalensis († 636). Prohászka Ottokár († 1927) szélesebb látókörű volt, mint a maga korában megcsodált Thomassin († 1695) s Pastor († 1928) másképp fogott az egyháztörténetíráshoz, mint Baronius († 1607).

Ha Aristoteles ismerte volna az elektronok világát, másképp írta volna meg a *Tà Φυσικά*-t és senki se vonhatja kétségbe, hogy Bólyai János († 1860) alaposabban megfogta a mértant, mint Pythagoras (Kr. e. VI. század).

Mióta a kereszténység megcsókolta a világot, több a szociális igazság s mélyebb a tudományos érdeklődés. A kereszténység tartósan olyan magasságokba szólítja az emberi szellemet, amilyeneket Hellas vagy India nem ismert s olyan feszültségben tartja azt az igazság s a tévedés pólusai között, hogy minden tudomány csak nyerhet ebből az intellektuális habitusból.

Szó sincs arról, hogy a modern embert csak a mulatók érdekelnék. Ha valaki számbavenné a lokálok közönségét, érdeklődéssel állapíthatná meg, hogy a nagyvárosok lakosainak aránylag igen kis százaléka — akár porlái százaléknak is nevezhetnők — koptatja a mulatók küszöbét. A legtöbb városlakónak se módja, se kedve nincs az éjtszakai életre.

Ezzel szemben növekvő iramban fogynak a könyvek; nemcsak a regények, hanem a tudományos tárgyú könyvek is. Egy könyvszakember állapította meg az össze-vissza szabdalt kis trianoni országban, hogy nagyobb a komoly könyvek kelendősége, mint az ép Magyarországon volt.

A könyv pedig probléma-gerjesztő és probléma-megfejtő. Szerzőjének lelki habitusától függ, hogy merre vezeti olvasóját.

Gaál István pl. hosszú sor palaeontológiai kérdést vet a gondolkodó magyar közönség elé s a Természettudományi Társaság jubileumi könyvsorozata ezernyi fizikai és természetrajzi problémát indít el a magyar glóbuson; problémákat, melyek gyakran szorosan súrolják a kereszténység világnézeti alapjait s a szent könyv szavahihetőségét.

Ki ad rájuk választ? Ki szól szabatosan hozzájuk?

Egy elefántcsont toronyba zárt clerus, mely a maga és világnézetének ügyét egyházjogilag biztosítottak véli?

Vagy a másik, apostoli nemzedék, mely mindenre felfigyel, mindent mérlegel, minden szellemi sikernek örvend s minden tévedést helyeshít.

Számos jellegzetes példája van az előbbi önhitt, csökönyös, érzéketlen és cenzúrázó kasztnak. De Gárdonyi azt javallja, hogy ne ássuk fel a betemetett sírokat.

A korral együtt haladó, friss, megértő és megértető csoport előljárói Szent Pál, Origenes és Szent Ágoston, a mi szűkebb világunkban pedig Prohászka Ottokár.

Lépést tartottak és megszólaltak. Nem a korlátolt ember elfogultságával s a kistehetségű untató laposságával, hanem mindig congenialisan s a szónak művészi erejével. Mindegyik modern volt, mindegyik vívódott, mindegyik ember volt. Írásuk minden élő nemzedék örök útítársa; a kasztbelieké pedig csak regisztrált könyvtár-töltelék.

Aki az apostoli gárdához kíván csatlakozni, annak tanulnia kell; nem lírai kobzot pengetnie, hanem tanulnia.

Elsősorban *teológiát*, azt a tudományt, mely a kinyilatkoztatás világánál szól Istenről és műveiről. A budapesti egyetemnek egy nagynevű, volt mennyiségtudósa hajlott korában dogmatikával kez-

dett foglalkozni. A számok világánál jobban érdekelték már Isten mysteriumai s az emberi szellem vállalkozása, hogy térden állva a nagy Isten közelébe juthasson.

Istennek műve a nagy természet. Wodetzky és Kulin többet tudnak a csillagokról, mint Szent Péter tudott. Lépést kell tartanunk a geológiával és csillagászzal, hogy Szent Péter örvendő hitével nézhessünk a mélységekbe és magasságokba.

Istennek kegyelmes műve a Szentírás. Minden figyelmet megérdemel, hisz a Lélek szól belőle s másfél évezred nem közönséges írói gazdagították lapjait. Minden biblikus feladatok elseje a magyar genius számára, hogy a Szentírás tudományos commentariusát teljessé tegye. Addig is olvasni, morzsolgatni, átgondolni kell az Írást. Lehetetlen, hogy a prófétai vagy költői könyvek szapora forгатója üres vagy unalmas szónok maradjon.

Istennek műve Krisztusnak Egyháza. Ennek a misztikus testnek van egy belső, elérhetetlen életfolyamata, de van szemünk előtt játszódó, kútfőkkel és megfigyeléssel kitapasztalható élettörténete is. Minden plébánosnak meg kellene írnia egyházközsége történetét. Nekibuzdulva élvezné, milyen patinás, milyen régi a magyar egyház, Krisztus magyar testvéreinek közössége. Jó, hogy nemsokára gyűjteményes munkában előttünk lesz az összefoglaló magyar egyház-történelem.

Olvasni kell a misztikus test hitének régi, nagy tanúit: Justinust, Irenaeust, Athenagorast, Origenest és Augustinust. Nem csupán az Enchiridion patristicum szemelvényeit, hanem a Confessiones vagy a C. Celsum egész szövegét. Mindenki tanúságot tehet utána, hogy „óriások agyvelejével táplálkozott”. Majd jó egy lelkes gárda, mely az óriásokat magyarul szólaltatja meg . . .

Az önművelés legsikeresebb formája az elmélyedő, személyes tanulmány. Az az előnye, hogy tetszésünk szerint érthetünk szót a könyv szerzőjével.

Gyümölcsöző módja, ha élőszót válthatunk a szellem óriásaival. Rengeteg beszélgetés emléke fakult már el, de aki Billotval, Mercierrel, Lhandeal vagy Prohászkaival tölthetett egy kis időt, mindenkor varázsuk alatt marad.

A papi coronák ma kialakult módja nem teológiát-mélyítő. Rendesen morális vagy egyházzogi casuistica kerül terítékre, melyre már holnap rácăfolhat az élet.

Kolozsvárt az a gyakorlat alakult ki, hogy havonként egyszer teológiai előadás hallgatására gyűl egybe a clerus. Megfelelő formában ez volna az orvosi továbbképzés párja.

Egy bizonyos: „Simplex theologus purus haereticus est — az együgyű teológus kész eretnek”, ahogy a középkor mondta. S az nem jó, ha a tévedésekkel bombázott nyájnak együgyű teológusok a pásztorai.

Dr. Szentiványi Róbert.

Szentírásos papi lelkiség

Egyik havi papi rekollekciónkon hangzott el a kemény beszédnek hangzó megállapítás, hogy egyéni papi életünkben keresnünk kell a Szentíráshoz, a Szentírás lelkéhez vezető utat, melyet igazában és valójában nem tudunk megtalálni teológiai tanulmányaink folyamán.

A Szentíráshoz vezető út nem lehet a

1. szigorúan dogmatikus út, pl. az inspiratio negativa és positiva boncolgatása;

2. nem lehet a rabbinikus betűszemlélet útja, mely pl. azt számolja össze, hogy aleph betű az Ószövetségben 42,312-szer fordul elő;

3. nem lehet az exegetikus út, mely szövegromlások javítási lehetőségeit latolgatja;

4. de nem lehet a hermeneutikus út sem, mely a sokféle sensusból a helyeset igyekszik felkutatni.

Ezek a negatív utak. Nekünk papoknak pozitív utakat kell a Szentírás lelkének megfogásához keresnünk, nehogy papi életünk végén a szentágostoni szemrehányás álljon ránk: Pulchritudo tam nova et tam antiqua „sero te cognovi”. A papi élet útkeresése a Szentírás-féle pozitív út és lelki út. Lelket csak lélekkel lehet megközelíteni, ez áll a Szentírás és papi élet viszonyában is. A Szentírást, annak szellemét és lelkét csak elmélyülő lélekkel lehet megközelítenünk. Csakis lélekkel, melyről írva vagyon, hogy éltet, és pedig nem a puszta tudomány betűjével.

Lehetőségekre mutatunk rá, utakat kísérelünk megjelölni, melyeken közeledhetünk a Szentírás lelkéhez, szelleméhez.

1. Hozzuk vonatkozásba a Szentírást Istennel. Hasonlítsuk össze keletkezését a Szentlélek alászállásával az apostolokra, fogjuk fel úgy a Szentírás olvasását, mint a Szentlélekisten pünkösdi lehelletét. Szabadjon nekünk papoknak arra gondolnunk, hogy a Szentírás magunknál tartásával, már merőben csak könyvtárunk polcán való elhelyezésével is a Szentlélekistennek kegyelmi körzetében élünk. Ez a kegyelmi körzet pedig kegyelmi közelséggé, a Szentlélekisten kegyelmi szférájába való belépéssé magasztosulhat a Szentírás kézbevételeivel. Így mintegy a Szentlélekisten kegyelmi lehelletével töltekezhetünk és azt kisugározthatjuk akár a Szentírás egyéni, papi, akár lelkipásztori, tehát a hívek nagy egyeteme lelkiüdvének szolgálása és munkálásában. Az egyéni olvasásnál talán inkább tudunk arra gondolni, hogy a Szentlélek a szent szerzón kívül, ki isteni ihletettséggel írt, leszáll és megvilágosító és segítő kegyelmi körébe vonja azt a lelket is, aki pl. szentmise alatt, szentbeszéd előtt, szentség vagy szentelmény kiszolgáltatásakor, az iskolai hitéletre neveléskor Szentírást olvas, „Lucerna pedibus meis verbum tuum!” (Ps. 118.) Lelkipásztori, papi üdvösségmunkálásunk és üdvösségszolgálatunk mennyit nemesedik tartalomban és gyarapodik kegyelemben, ha előbb a Szentlélekisten pünkösdi lehelletének saját lelkünkbe gyűjtése által világosság, melegség, fény, kegyelem, magasságból eredő erő gyullad ki szívünkben. „Lucerna cordibus nostris Verbum tuum Domine!”

2. Fogjuk fel a Szentírást úgy, mint a mennyei Atya levelét. Pregnáns, szemléltető kifejezés ez, mely jól összefoglalja a Szentírás

eredetét, üdvtörténeti tartalmát, amit XIII. Leó Providentissimus Deus enciklikája szépen kifejez: „Sacras Scripturas esse litteras humano generi longe a patria peregrinanti a Patre Celesti datas.”

595 júniusában írta Szent Gergely pápa Mauritius császár orvosához, Theodorushoz: „Ha nagyságod távol lenne az udvartól és a földi császártól levelet kapna, nem lenne nyugta, szemeire nem jönne álom, míg meg nem tudná, mit írt önnek a császár. Az egek Ura, az ég és föld Királya nagyságodnak személyes, örök üdvét szolgáló levelet küldött és mégsem szakít magának időt, hogy azt buzgósággal olvassa. Vegyen azért fáradtságot magának és szakítson időt, hogy Teremtője levelének szavait naponta fontolgassa.”

Miért ne tennénk mi papok is így?

Minél gyermekiesebb, de ugyanakkor minél konkrétebb ez a beleélés abba a tudatba, hogy a Szentírás Isten levele számunkra, annál könnyebb lesz a Szentírást vonatkozásba hozni Istennel és hozzá az utat megadni, szellemét megfogni.

A kevéssel előbb idézett pápai körlevél szerint a Szentírás a mennyei Atya levele az égi hazától távol vándorló emberiség számára. A gondolatok viharzásában, a legszélsőségesebb eszmeáramlatok forrongásában, világnézetek kavargásában az emberiség lelkében ott van a vágy a tanulás, és törekvés a tanítás után. A teremtő Isten gondviselő jósága a világ fenntartásán és kormányzásán túl atyai közelségbe is akar jutni a tőle távol járó emberiséggel, ezért szánta számára üzenetnek, levélnek a Szentírást. A gondjainkra bízott lelkéhez, a tanító és tanulás után sóvárgó szívekhez a mennyei Atya levele csak úgy jut el, ha előbb mi magunk felfogjuk a Szentírást égi Atyánk levelének és adjuk mint illet híveinknek tovább.

3. Egy további út a Szentírás lelkéhez férközésre: figyeljünk föl a könyv szentségére. Ez a fogalom is hagyományosan katolikus. A „Providentissimus Deus” enciklika kijelentése szerint a Szentírás: „Oracula et eloquia divina.”¹ Szent Ágoston párhuzama is ezt fejezi ki ima és Szentírás-olvasás között: „Cum oramus, ipsi cum Deo loquimur, cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur.”² Az újabb nagy teológusok közül R. Guardini emeli ki különösképen a Szentírás szentségére való felfigyelés szükségességét.³ Idézi a régi mondást: „Sancta sancte.” Szerinte úgy mélyülünk el legjobban a Szentírás ismerete és szeretetében, ha előbb egyéni felfogásunk és meggyőződésünk lesz a Szentírás „szent”-ségére való felfigyelés. Szent a legfőbb szerző az „Auctor principalis et proprius”, a Szentlélek, szentek az írók, „auctores secundarii et instrumentales”. „Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines”⁴, szent a tartalom: az isteni kinyilatkoztatás; szentnek tartja az Írást az Anyaszentegyház,⁵ mely a Szentírást őrzi és magyarázza. Így valóban szentnek kell lennie annak a papi felfogásnak és papi értékelésnek is, amivel mi a Szentírást nézzük, kezeljük és használjuk, annál is inkább, mert az elsoroltakon kívül

¹ Clem. Rom. 1 Cor. 45. Polycarp.: Ad. Phil. 7. Irenaeus: Adversus haer. 2, 28.

² Sermo de temp. 112. P. L. 39, 2324.

³ Die Schildgenossen, 24–57.

⁴ 2 Petr. 1, 25.

⁵ Vatic. Decr. de Fide, Cap. 2: „Eos libros Ecclesia pro sacris . . . habet.”

valóban szent még e könyvek egyeteme és összessége, maga a Szentírás is: „Scripturae sanctae”⁶, „sacrae litterae”⁷, „Sacra Biblia”⁸.

4. Hozzuk vonatkozásba a Szentírást az Úr Jézussal. Az Úr Jézus az Atya örök Igéje: „Logos tou Theou aionios”, a Szentírás pedig az Isten időben keletkezett kinyilatkoztatott igéje. Hogyan hozhatjuk vonatkozásba a Szentírást az Úr Jézussal? A Szentírás, különösen az Újszövetség olvasása és forgatása egy-egy vonást, egy-egy színárnyalatot ad hozzá az Úr Jézus csodálatosan gazdag, isteni és emberi személyiségének képéhez. Ezt a képet, örök Főpapunk csodálatosan gazdagvonású, örök isteni és emberi szépségeket magábanfoglaló képét megmintázni és ki is dolgozni, papi életünk komoly feladata, értékes foglalat és felemelő tartalma. Ezt a munkát a Szentíráson keresztül végezhetjük el. Szent Jeromos az Úr Jézus ismeretét a Szentírás ismeretéhez köti: „Qui nescit Scripturas, nescit ipsum Christum, nec eius virtutem.”⁹ A Szentírás ismerete, a hozzá közeledés a legegyszerűbb út, mely Jézus ismeretéhez és szeretetéhez vezet. Ugyancsak Szent Jeromos írja Szent Paulához: „Mi lenne az élet a Szentírás ismerete nélkül, mellyel magát Krisztust s a hívek életét ismerjük meg.”¹⁰ Az Úr Jézusra mint középpontra vonatkozik mind az Ó-, mind az Újszövetség mindenegyes lapja. Ezért egészen természetes, hogy Szent Jeromos mindent, amit a Szentírás magában foglal, ájtatos szemlélődéssel, elmélkedő megfontolással az Úr Jézusra vonatkoztat. Ő maga mondja: „Ha az evangéliumokat olvasom és látom bennük a bizonyosságot a törvény mellett, a bizonyosságot a próféták mellett, én egyedül Krisztust nézem és azt, hogy a törvény és a próféták hogyan szólnak Krisztusról.”¹¹ Szent Jeromost, ki mindenben a jámbor elmélyedés áhítatával kereste Krisztust, valóban a Szentírás emelte a Jézus-szeretés és ismerés magaslataira, ahogyan ő maga mondja: „Értékes gyöngy a Megváltó élete, szenvedése és feltámadásának ismerete és szeretete.”¹²

Természetesen, ez a christologikus vagy jobban mondva christocentrikus beállítása a Szentírásnak lehetséges az Ószövetséggel kapcsolatosan is. Szent Pál szerint a törvény, az Ószövetség nevelő volt Krisztusra. „Paedagogus in Christum.” Különösképen helytálló ez a beállítás az ószövetségi messiási jóvendölésekkel kapcsolatban is. Az Úr Jézus maga is ilyen értelemben buzdította tanítványait: „Vizsgáljátok az Írásokat, azokban örök élet van számotokra!”¹³

A Szentírás ilyen beállítása, nevezetesen az Ószövetségé, nemcsak lehetséges, hanem sokszor helyénvaló és értékes is. Maga az Úr Jézus és apostolai is gyakran említik, az Úr Jézus megváltói ténykedésében, az apostolok működésük közben a Szentírást.¹⁴

5. Értékeljük a Szentírást úgy, ahogy azt maga az Úr Jézus

⁶ Rom. 1, 12.

⁷ 2 Tim. 3, 15.

⁸ Orig.: Epist. ad Africanum 22.

⁹ S. Hieron.: Praef. in Isaiam proph.

¹⁰ S. Hieron.: Epist. 30. Cap. 1.

¹¹ Tract. in Marc. 9, 1. squn.

¹² S. Hieron.: In Matth. 13, 45.

¹³ Ján. 5, 39—40.

¹⁴ Mt. 5, 21. 27. 31; 22, 43. Lk. 4, 21. Ján. 5, 39—40. Ap. csel. 1, 20; 7, 40. Róm. 1, 17. Róm. 3, 10.

értékelt és megbecsülte. Ez is út és mód a Szentírás lelke megközelítésére. XV. Benedek pápa írja a Spiritus Paraclitus enciklikájában: „Szent Jeromos a Szentírás lángoló szeretetét nem tanulta máshol, mint az Udvözítő iskolájában.” Részletesen magyarázza a Szentatya az Úr Jézus gondolkodását a Szentírásról, hogyan idézte, hogyan vitázott róla a farizeusokkal, hogyan tanította a népet az Írások vizsgálata és olvasására, hogyan nevelte tanítványait az Írások megértésére és szeretetére.¹⁵ Faulhaber egyik művében¹⁶ végigmegy Jézus életén és több mozzanatot említ, melyek mind Jézus Szentírás-szeretéről szólnak. Így ír: „A zsoltárkönyv volt a Felkent Messiásnak imakönyve földi életében. A zsoltárok legnagyobb vallástörténeti értéküket az Emmánuel, az Isten-velünk életében kapták. Ha a földet szentnek nevezzük, melyet lábai érintettek, akkor csodálatosan szentségeseknek és szenteknek kell mondanunk a zsoltárokat és az Írás azon szavait is, melyeket az Úr ajkaira vett.” Azután végigmegy Jézus életén és kimutatja azokat a helyeket, melyekben az Úr Jézus maga is idéz az Ószövetségből, nevezetesen a zsoltárokból.

Nagy szót és súlyos ígét szól hozzánk az Anyaszentegyház, midőn bennünket papokat Istent dicsérő imára hív „in nomine illius divinae intentionis, qua Ipse in terris laudes Deo persolvit”. Ebben a felhívásban utat mutat számunkra, hogy a Szentírást, nevezetesen és főképen a papi zsoltózsa szentírásos részeit Jézus szemével nézzük, Jézus felfogásával olvassuk.

(Folytatjuk.)

Dr. Berkes László.

¹⁵ Mt. 12, 3—39. Lk. 17, 26—29. 32.

¹⁶ Die Vesperpsalmen 30.

A francia papság egység-mozgalmai.

A történelmi idők folyamán a francia papság mindenkor kedvelte az egység-mozgalmakat. A XVII. század nagy katolikus megújódása is Szent Vince, Bérulle és a Sz. Sulpice nevéhez fűződik: mindannyian a papi egység gondolatával nyerték meg a papságot koruk új lelkeségének: a lazaristák, a szulpiciánusok, az Oratoire papjai együttélő és közös ideál után sóvárgó világi papok voltak. És ennek a papi egységnek a szelleme mindannyiszor feltámadt, amikor a francia katolikus papság nagy válságokon és lelki megrázkódtatásokon ment át. A kornak megfelelően mindenkor új és új alakot vett fel, új problémákat dobott a papság köztudatába.

Most, amikor a Papi Lelkeség olvasói előtt az utolsó 20 év francia papi egység-mozgalmait akarjuk ismertetni, vissza kell nyúlnunk a fájdalmas 1905. évig, a szekularizációig. Ez az év határkő a francia papság történetében: vele zárult le a liberalizmus kora. Értelmi síkon X. Pius pápa kemény pörölycsapásai alatt a felfújtt agyaglábú óriás, a modernizmus összetört. Lelki síkon a nemzeti zsinat felszámolta a janzenizmus és a liberalizmus utolsó csökevényeit is. Anyagi síkon az Egyház hirtelenül elszegényedett, ami maga után vonta az egyház-szervezési síkon a tömegek részleges aposztáziáját.

És ezekben a tragikus pillanatokban a francia papság legjobbjai megmozdultak. Érezték, hogy egy nagy papi összefogás, egy francia papi egység érdekében tenniük kell valamit. Több kísérlet történt, aminek az ismertetése itt hosszadalmas volna. Úgyszólván mindezeket a kísérleteket a csodátváró, politizáló öreg papi generáció, majd a világháború elsöpörte.

A világháború azonban a problémákat megsokszorozította. A papság 20%-a vagy a fronton esett el vagy munkaképtelenné vált. Északfranciaország 11 vármegyéjében az egyházi épületek 80—90%-a elpusztult. A paphiány kétségbeejtővé vált. A háború megviselte a papság lelkeségét is: sok francia pap az elítélt Action Française híve volt, nem érezte a francia nép jövője iránti felelősségtudatot.

Ekkor sokan a jobbak közül látták, hogy így maga a papság ássa meg a francia nép sírját, nem állítja meg a dekadencia lejtőjére került nemzetet. A papi egységnek a gondolata előtérbe került. Nem nagy és jól reklámozott méltóságok, sem más hivatott vezetők, hanem az alsóbbrendű papság — ha szabad egyáltalán ezt a kifejezést használnom — termelte ki magából azokat a szürke kis, de az Egyházzal és népükkel szemben felelősségüket mélységesen átérző embereket, akik a papi egység-mozgalmak lelkeivé váltak.

Értelmi síkon a papi egységet Mercier bíboros jóbarátja és volt gimnáziumi társa, a „Petit curé”, egy névtelen, egyszerű, de szent-

életű falusi plébános indította el. Nem volt nagy szellem, sem tehetség. De a jó Isten látnokká tette. Mindvégig a homályban maradt, hisz a nevét sem tudjuk biztosan. De bíboros barátja nem egy nagy tettét indította el. Mercier bíboros az ő kérésére hozta össze a francia világ főbb helyein a francia papság szellemi arisztokráciáját, hogy megtárgyalják bölcseleti és teológiai szempontokból a kor nagy problémáit. Ha szervezetként nem is volt meg ez az egység, mégis a lelkekben megvoltak a közös tudományos és a közösség lényeges érdekeit érintő problémák. Itt a szellemi egység és ennek vitális célszerűsége volt az, ami erőfeszítésekre készítetett. Új folyóiratok láttak napvilágot, amelyek maguk köré csoportosították a francia értelmiség színe-javát. A szemináriumi előjárók vagy egy-egy tudományág művelői évenként összejöttek, hogy megvitassák a kor és a nemzet problémáit, új munkatervet dolgozzanak ki, tapasztalataikat kicseréljék. Ha a mostani háború nem zúdul Franciaországra, úgy bizonyosan ez a papi munkaközösség ma már egy központi szervvel rendelkezik.

Az egységre való törekvés mélyebb és nagyobb eredményeket mutatott fel a *lelki síkon*. Ezt két tényező mozdította elő: a hirtelesen elterjedt trappista kolostorok rendkívüli hatása és az ezzel járó, „misztikus élet utáni vágyódás” (Huysmans). Elsősorban is a régi papi társulatok virágoztak fel és kezdtek el új életet. Majd újak keletkeztek: külsőleg talán laza szervezettséggel, de belsőleg annál hangsúlyozottabb lelkiséggel és összetartással. Közös tulajdonságaikat a következőkben lehetne összefoglalni:

a) Bizonyos exkluzivitás. Nem a tagok nagy számára, hanem lelki minőségére törekedtek. Tagjaikat meghívásokkal növelték és az így meghívottakat néha három évig tartó várakozási időnek is alávetették. Ezért az idősebb papság, kevés kivétellel, küzdött ellenük.

b) Az evangéliumi tanácsok minél tökéletesebb betartása és ennek rendszeres ellenőrzése. Pl. az egyik ilyen papi társaság megkövetelte tagjaitól, hogy havonként számoljanak el a kiadásairól monitorjuknak.

c) A két-három évi 14—28 napos lelkigyakorlat, évi 8 napos közös lelkigyakorlat és rendszeres összejövetelek. Évenként többszöri visszavonulás néhány napra 1—1 trappista kolostorba. Legalább havi írásbeli lelki beszámoló.

d) A Jézus szentséges Szíve iránti engesztelés kultusza.

e) Alkalmi alapításúak és közülük sokról az egyházi főhatóságoknak tudomásuk sem volt. Ezért a hivatalos körökben általában nem nagyon támogatták ezeket az egység-mozgalmakat.

Ezeket a papi társulatokat valahogyan össze akarta fogni az 1939-ben alapított Jézus Szíve papi imaszövetség. Sajnos csak néhány hétig működhetett vagyis inkább előkészületeket tett a működésére: a háború elnyomta.

Egyházszervezési síkon mutatták fel a papi egység-mozgalmak a legtöbb eredményt. A világháború tönkre tette az északfranciaországi egyházmegyéket. Egész esperesi kerületek maradtak templom és plébánia nélkül. Compère kanonoké a főérdem a Vie commune megindításáért: ezzel a mozgalommal új életet varázsolt a romok

közé. Egy központi fekvésű helyen építtetett egy tágasabb plébániát, ahol a főpásztor beleegyezésével és segítségével maga köré gyűjtötte a környék plébánosait. Az így közös életet élő papok pontos napirend szerint élnek és kiki a rendelkezésére álló közlekedési eszközzel kiszáll a plébániájára, majd munkája végeztével hazatér.

Ez a közösen élő papság pasztorációs téren rendkívüli eredményeket mutatott fel, nem is számítva azt a nagy lelki hasznot, amit egy ilyen közös élet eredményezett. A francia püspöki kar igen gyorsan felismerte a mozgalomban rejlő értékeket és mindenütt, ahol a körülmények lehetővé tették, ha kellett, néha erőszakkal is, megvalósították az esperes vezetése alatt élő kerületi papság közös életét. Így az a mozgalom gyorsan terjedt és egy országos központi szervet állított fel, amelyiknek az a célja, hogy tanulmányozza a papi közös élettel kapcsolatos kérdéseket, a gondolatot terjessze és a kezdőknek segítséget nyújtson. A propaganda egyik hathatós eszköze volt a hittudományi főiskolák magasabb ciklusbeli növendékeinek a püspök engedélyével történő meghívása egy-egy központi plébániára. E sorok írója is így töltött két hetet az egyik Párizs-melléki központi plébánián, amelyik egy egész esperesi kerület papságát magába zárta. Itt a növendékeket bevezették a pasztoráció gyakorlati kérdéseibe és megkedveltették velük a közös életet. Verdier bíboros úgy tekintett erre a mozgalomra, mint a francia papság átmentőjére egy jobb időre. Remélhetjük, hogy előrelátásában nem csalódott.

Ami az *anyagi sikot* illeti, itt a francia összpapság néhány gyógyházon és nyugdíjas penzió mellett másfél millió forinttal rendelkezett. És ez érthető is. A francia papságnak nem volt érzéke az anyagiak iránt. Számára a pénzkérdés nem okozott nehézséget. „Pénzünk soha sincs, de azért mégis mindenre jut néhány centimes” — mondotta egyszer nekem az említett központi plébánia esperese. A másik okot az egyházmegyék közötti nagy anyagi különbségekben találhatjuk: az egyik egyházmegyében a káplán egy hónapra többet kapott, mint a szomszéd egyházmegyében az esperes egész évre. (Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a káplán rengeteget kapott, hanem azt, hogy az esperes kapott nagyon keveset.)

Az egyetemes szervezettséggel szemben az egyházmegyei papság anyagi megszervezettsége azt mondhatnók, hogy tökéletesebb volt. A központi egyházmegyei papi pénztár, ahová mindenkinek lelkiismeretbeli kötelessége volt a megtakarított pénzét évenként beküldeni, — Franciaországban a papság, ha önmagáról volt szó, nem ismerte a kulcs szerinti kivetéseket — tartotta el a nyugdíjasokat és segítette a betegeket. Így túlságosan senki sem nélkülözött, mert egy áldozatos egységes papi szellem gondoskodott mindenkiről. A francia pap legközelebbi hozzátartozójának az oltártestvérét tekintette.

Mindezeknek a különböző mozgalmaknak az eredete a lelki mozgalmakban van. Ezek adják majd meg a francia papság egységmozgalmainak azt a közös alapot, amin felépülhet az egységes nagy francia papi egység egy közös szent cél, a papság megszentelése érdekében.

Dr. Dénes Nándor.

Az Unio Apostolica története, szervezete és lelkisége.

A papi egységi törekvéseknek legelterjedtebb, az Egyház által leginkább megerősített s legrégibb szervezete az *Unio Apostolica sacerdotum saecularium Sacratissimi Cordis Jesu*.

Mind története, mind szervezete és kegyelmisége méltó arra, hogy papi szempontok szerint külön foglalkozunk vele.

Első rész: Történeti áttekintés.

I. Az alapító és műve.

Az Unio Apostolica-t Holzhauser Bertalan alapította. 1613-ban született Laugna-ban, kis faluban Augsburg közelében, mint szegény cipész családnak negyedik gyermeke. Kimondhatatlan nélkülözések után sikerült elvégeznie gimnáziumi és teológiai tanulmányait Neuburgban, hol a jezsuiták fogadták be a szegény vándor diákot. Már ekkor föltűntek kiváló képességei: szinte misztikusan mély imádságos lelkülete, erős akarata és nagy szervezési készsége. Egyetemi tanulmányait a jezsuiták ingolstadti egyetemén végzi s itt nyeri el pappászenteltetését is 26 éves korában, 1639-ben.

Fölszentelése után erősen foglalkoztatja a Jézustársaságával kapcsolatban a szerzetbelépés gondolata. Gyóntatóatyja azonban, a jezsuita P. Liprand a leghatározottabban ellenszegült ilyen irányú törekvésének, mivel fölismerte benne a világi papsághoz való küldetését s véleménye szerint e hivatást a legjobban csakis mint világi pap töltheti majd be. Holzhauser engedelmeskedett s mint lelkipásztorkodó pap 1640-ben létrehozta az első papi otthont Tittmoningban, Bajorországban. Mint kétéves áldozópap plébánossá, sőt esperessé lesz Leukentalban, Tirolban. Újabb helyén 13 évig működött, 1642-től 1655-ig. Első alkotása itt is a papi közösségi élet megteremtése volt, amit esperesi kerületének papjai között szervezett meg.

Mindazok, kik beléptek egyesületébe, kötelezték magukat, hogy komoly áldozatokkal hozzájárulnak a papi utánpótlás biztosításához, ami akkor, főleg a 30 éves háborút követő szomorú időkben súlyos egyházi feladattá vált. Minden egyesületi paptestvér, amennyiben plébániával vagy más önálló beosztással rendelkezett, kötelezte magát arra, hogy legalább egy papnak készülő diákot befogad házába. Jó példával maga Holzhauser járt elől, ki valóságos küsszemináriumot rendezett be plébániáján. Nála mindenkinek alkalmazkodnia kellett a közös napirendhez. Ez biztosította a ház közösségi szellemét és kegyelmiségét. Jókor reggel megszólalt a csengetyű, mely papokat, szolgákat, tanulókat egyaránt fölszólított a napi munka elkezdésére. Naponta háromszor gyűltek össze közös áhitatgyakorlatra. Étkezés közben fölolvastak egy-egy részt valamilyen lelki könyvből. Étkezés után közös felüdülésben vettek részt. Mindennap $\frac{1}{2}$ órás szentírásolvasást tartottak. Este elvégezték a szentolvasót. Hetenkint exhortationban is részesültek s gyakorolták az irgalmasság cselekedeteit.

Erősen fejlődött Holzhauser alapítása. 1643-ban már újabb két

papi közösséget sikerült létesítenie, sőt Salzburgban, püspöki óhajra a küsszeminárium vezetése is az ő kezébe került.

Rövidesen elkezdődött azonban az erőpróbák időszaka is. 1643-ban súlyos gyász érte Holzhauser intézményeit: meghalt a salzburgi püspök, Holzhauser nagy pártfogója. A támadások azonnal elkezdődtek s éppen az egyháziak soraiból, az Egyház érdekeire való hivatkozással. Tíz esztendeig tartott ez a kemény próba. Ezen idő alatt Holzhauser hősies lelkülete a legfényesebben bontakozott ki. Fordulópontot jelentett e nehéz időkben X. Ince pápa föllépése, ki 1647-ben dicséretben és áldásában részesítette az egyesületet.

A tagok, Holzhauserrel az élükön mindenütt ideális lelkipásztori munkát folytattak, a trienti zsinat szellemében tevékenykedtek s főképen a gyakori szentgyónás és áldozás terjesztése terén tudtak fölmutatni komoly eredményeket.

13 esztendeje működött már Holzhauser Tirolban s ebből 10 a legsúlyosabb küzdelmekben telt el. Utött végül a szabadulás órája.

Föltűnő, hogy a salzburgi püspök után éppen egy művelt világi volt az, aki teljesen átértette Holzhauser papi terveinek horderejét. Dr. Lossy, ingolstadti egyetemi tanár teljesen azonosította magát Holzhauser törekvéseivel, sőt egész mivoltát e célkitűzés megvalósításának szentelte, amennyiben papokat megszégyenítő nagylelkűséggel bocsátotta egész vagyonát Holzhauser rendelkezésére. Házát küsszemináriummá alakíttatta át, a növendékek anyagi támogatását jelentős részben ő fedezte. Sőt, széleskörű papi ismeretségei révén az eichstätti egyházmegye papságát is megnyerte a Holzhauser-féle közös élet számára.

Nemsokára egyházi részről is magas pártfogóra talált Holzhauser a mainzi hercegekben, János Fülöpben, aki egyszersmind a würzburgi püspökséget is kormányozta. Ez a salzburgi érsekségben tett egyik látogatása alkalmával megismerte Holzhauser Tittmoning-i alapítását. A hercegek nagy hatást tett az új papi törekvés, Isten ujját látta meg benne s a würzburgi nagyszeminárium vezetését Holzhauser papjaira bízta. Nemsokára meghívta magát Holzhausert a mainzi egyházmegyébe. Holzhauser 1655-ben enged a hívásnak s 42 éves korában egyházmegyét cserél. Most Bingenben nyer plébánosi és esperesi megbízatást.

A bingeni plébánia és templom rövidesen a rajnavidéki papság gyújtópontjává vált. A közös papi életnek a lelkipásztori munkára is nagy kihatásai voltak, úgyhogy Bingen rövidesen a korszerű lelkipásztorkodás példáját adta. Egyesületi élet, családlátogatás, egyházközségi sajtó, környékbeli népmissziók, iskolaügy fölkarolása jellemezték Holzhauser munkáját. Benne a trienti zsinat szelleme működött.

Holzhauser életét kimeríthetetlen tevékenység jellemzi. Teljesen fölfogta a trienti zsinat nagy gondolatait. Fájt neki a katolikus élet elesettsége, népek kegyelmi pusztulása. Nem egyszer éjt nappallá téve imádkozott az Egyház ügyeiért. Apostoli buzgósága sokszor még éjtszakai pihenésében is föllángolt benne. „Bárcsak bejárhatnám az egész földet!” — kiáltott föl nem egyszer álmában.

1658 május 20-án hunyt el, úniós papjaitól körülvéve a bingeni plébánián.

Az alapító halálakor az egyesület már hat német püspökségben virágzott. Rövidesen befogadtatásra talált még további 5—6 püspökségben is. Külföldön elsősorban hazánkban, Szicíliában és Franciaországban talált követőkre Holzhauser nagy gondolata. A papi egység mozgalma különösen fölvirágzott Lengyelországban s a lengyel világi papságra rendkívül üdvös hatást gyakorolt.

II. A visszaesés korszaka.

Holzhauser halála után Gründel György kerül az egyesület élére 1658-tól 1666-ig. 1770-ben Mainzban meghal a tizedik általános igazgató, dr. Unold János Kristóf. Elkezdődik a forradalmak korszaka s az általános zavarokban a legtöbb egyházmegyében megszűnik a papság közös élete. Pedig ekkor már kb. 1600 pap csatlakozott Holzhauser gondolatához. Az egyesületi papok vezettek konviktusokat, szemináriumokat, de mégis legfőbb munkaterük a plébániai pasztoráció volt. Ebben különbözött Holzhauser intézménye a Franciaországban épp ekkor létesülő hasonló papi egységi intézményektől. Bérulle bíboros Oratoriuma, Olier János sulpiciánus közössége a tudományok művelését, papnevelést és a külföldi missziók munkálását tűzték ki célul. Olier papjainak mindössze egy plébániájuk volt, a St. Sulpice. Holzhauser papi közösségei ezzel szemben a lelkipásztorkodó papság fölemelésén fáradoztak. Papi egységének alapsejtje mindig a plébániai papság volt.

III. Újabb kezdeményezések.

A forradalmi zavarok elcsitultával Holzhauser gondolatai ismét gyujtani kezdtek. Franciaországban Dupanloup, hazánkban Simor primás, Németországban Ketteler az Unio Apostolica úttörői.

Főképen Ketteler fáradozott sokat a papi közösségi élet fölélesztése érdekében. Már káplán korában létrehozott kis vita communist káplántársaival. Mint mainzi püspök „Freiheit, Autorität und Kirche” című munkájában erősen terjeszti a papi egység gondolatát. „Csakis szent püspökök, szent papok, szent szerzetesek és szent világiak győzték le a világot, építették az Isten országát — írja. Át kell törnünk magunkat a hétköznapiok kényelmes életformáin és a szent, magasztos életformákba kell beleilleszkednünk, ha el akarjuk érni, hogy az Isten országa terjedjen és a felekezetek újra egyesüljenek. Meggyőződéseim szerint legtökéletesebben ez akkor fog megtörténni, ha ismét elterjed a világi papság közös élete.”

1867-ben körlevelében fölszólítja papságát, hogy bugó imáival járuljon hozzá a nagy cél közeli megvalósulásához. A papi egység gondolatát a vatikáni zsinaton is fejtegeti, Ketteler azonban nem érte el célját. Mégis hivatást töltött be, mivel írásaival és szavaival ismét ráirányította a Világegyház papságának figyelmét a papi egység nagy gondolatára. S a XIX. század 2. felében egymásután jelennek meg a Holzhauserről és alkotásáról tárgyaló munkák. S ha az egységes irányítás hiányzik is, Németország csaknem minden részében

létesülnek kisebb-nagyobb papi egyesületek, melyek egy-egy vidék, egyházmegye keretén belül élesztették föl Holzhauser nagy eszméjét. A XIX. század az Unio Apostolica történetében az eszme csöndes beérésének korszaka volt.

Franciaországban ebben az időben az egyszerű világi pap: Lebeurier Viktor Emmánuel foglalkozik Holzhauser egyesületének fölélesztésével. 1855-ben történt pappászentelése után ismerkedik meg Holzhauser gondolatával. Szorgalmasan olvassa a papi egységről írt német munkákat és nagy hatással van reá a holzhauseri papi eszmény. Az isteni Gondviselés neki szánta azt a szerepet, hogy Holzhauser művét közkinccsé tegye az egész Világegyházban. Nagy szervező erő párosult benne kiváló bölcseséggel és lankadatlan tetterekészséggel. Ő volt az, aki Holzhauser tervezetét korára tudta alkalmazni úgy, hogy a lényeg érintetlenül megmaradt.

Ketteler a papi egység alfáját és omegáját az együttlakásban látta. Ezért bármennyire is átizzította szívét az eszme iránti lelkesedés, gyakorlatilag nem ért el eredményt. Lebeurier ellenben a vita communisban nem látott mást, mint egyet a papi egység eszközei közül. Ő Holzhauser előírásainak inkább a szellemét hangsúlyozta, mint a betűjét s azt tartotta, hogy az életközösséget meg kell előznie mint alapnak, a gondolkodásmódban és a cselekvésben való közösségnek. Sőt szerinte maga Holzhauser is éppen ebben látta a papi közösség lényegét és nem a vita communisban. Ezzel az új beállítással Lebeuriernek sikerült a papi egység áldásait kiterjesztenie a lekipásztorkodó papság széles rétegeire. Ez volt Lebeurier nagy vívmánya az Unio Apostolica történetében: Holzhauser elgondolásához teljesen hű maradt, de az unio localis helyébe behelyettesítette az unio moralist.

IV. Jogi kifejlődés.

Lebeurier jogilag is meg akarta alapozni szervezetét, ezért 1862-ben összehívta az Unióhoz csatlakozó papok első általános gyűlését. A gyűlést 8 napos lelkigyakorlat előzte meg. Hét egyházmegye küldötte ki képviselőit. A gyűlés elején közölték az egybegyűltekkel IX. Pius pápa üzenetét: „Az alkotás kiváló, csak bátran küzdjetek tovább! Áldásomat küldöm Jézus Szíve papjainak.” Erre egyhangúlag elhatározták, hogy a „Jézus Szíve papjai” nevet veszik föl. A gyűlésen tisztázták az egyesület elviségét és szervezeti fölépítését, valamint megválasztották az első tisztikarát. A titkos választás során Lebeuriert egyhangúlag általános főnökké választották. Szabálykönyvül Holzhauser előírásait fogadták el, amihez még 18 pontot fűztek.

1877-ben Lebeurier fölmentését kérte minden egyházmegyei szolgálat alól, hogy egészen a nagy ügynek szentelhesse magát. Kérése teljesült és az Unio Apostolica történetében nemvárt föllendülés következett be. Lebeurier osztatlan munkájára nagy szükség volt, mivel a papi mozgalmat az ellenfelek támadása csaknem elsöpréssel fenyegette. Élete végén fölmerült benne is a jezsuita hivatás gondolata. A lelki indítatást komolyan vette. 30 napos lelkigyakorlatot végzett, melynek során döntő fénnel belátta, hogy Isten munkatérét a világi papság sorában jelölte ki. Elhatározta, hogy minden egyéb elfoglaltságot félretéve magát egészen az Unio Apostolica-nak

szenteli. Párizsba költözik, hogy központi helyről annál könnyebben végezhesse az irányítás munkáját.

Lebeurier 30 napos lelkigyakorlatát azzal az elhatározással fejezte be, hogy újabb általános gyűlést hív össze, melynek feladata a Holzhauser-féle szabályoknak az új körülményekre való alkalmazása lesz.

1878—79. években egy buzgó úniós plébánosnak vendégszeretétét élvezte. Ezt az időt teljesen az imának és az elmélkedésnek szentelte. Megvilágosításait kis munkában foglalta össze, melyet a következő cím alatt adott ki: „A közösségi élet és a papi egyesülések, mint korunk papsága megszentelésének és tevékenységének hatalmas eszköze.”

Célja érdekében két közbenső eredményt kellett elérnie: egyik a szabályok korszerűsítése, másik pedig a Szentszék jóváhagyásának elnyerése. Lebeurier elhatározta, hogy addig dolgozik, mígsak mindkettőt teljesen el nem éri. Az általános gyűlés feladatául azt tűzte ki, hogy egyengesse az utat mindkét célkitűzés felé.

V. Jézus Szíve kegyelmi kapcsolatai.

Az Unio Apostolica második nagygyűlésének helye eredetileg a Sept Fons-i trappista kolostor lett volna, az utolsó pillanatban azonban ez a terv lehetetlenné vált. Ekkor esett Lebeurier választása a Paray le Monial-i jezsuita rendházra. (Paray le Monial Alacoque Szent Margit zárdájának helye.) Az Unio Apostolica így az isteni Gondviselés útmutatását látta abban, hogy 2. alapító nagygyűlését épp a Szent Szívnek Paray le Monial-i szentélye fogadta be.

1879 szeptemberében zajlott le az Unio Apostolica 2. általános gyűlése. A gyűlés lelki vezetését az akkori toulousi házfőnök és az Imaapostolság nagy szervezője, P. Ramière látta el. Izzott a vágytól, hogy a Szent Szív tiszteletére valami nagyot művelhessen. Eddig már megszervezte és az egész világon elterjesztette az Imaapostolságot, a Jézus Szíve Hirnököt, a vatikáni zsinat alkalmából azon buzgólkodott, hogy a Szent Szív ünnepét az egyetemes Egyház ünnepévé emeljék föl. Az 1870—73. években Valsban nagy templomot létesített a Szent Szív tiszteletére. Az isteni Gondviselés most az alkotás újabb területére világított rá: kiválasztotta arra, hogy élete végén († 1884) kiemelkedő szerepet töltsön be a Jézus Szíve papi közösségnek, az Unio Apostolica-nak kiépítésében.

A Paray le Monial-i általános gyűlést is 8 napos lelkigyakorlat vezette be. Ezután a jelenlevők mindennap 3 tárgyalásban dolgozták föl és vitatták meg az úniós szabálykönyvet. A lelki részt P. Ramière adta. Beszélt a pap Jézus Szíve-tiszteletéről, a papi egyesülés mivoltáról és előnyeiről, az Unio Apostolica nevééről, szelleméről, szabályairól. A résztvevők napjukat sok imával szőtték át, főképen a kegyoltár előtt, hol az isteni Üdvözítő föltárta Szívét Alacoque Margitnak.

A Szent Szív áldása világos módon kísérte a megbeszéléseket. Mindannyian egyetértettek abban, hogy az ég áldásának hatékony biztosítója volna, ha a Szentatya kánonilag is erigálná az egyesülést. Megbízták ezért Lebeuriert, hogy dolgozzon ki új szabálytervezetet P. Ramièrenek könyve alapján, mit ő meg is tett és az „Unio Apos-

tolica, valamint az előző általános gyűlés határozatai és előírásai" címen tett közzé. Ezt a tervezetet azután szétküldték az Unio Apostolica minden vezető személyiségének véleményezésre s a beérkezett megjegyzések figyelembe vételével átdolgozott szabályzatot akartak fölterjeszteni Rómába jóváhagyás végett.

Mindez meg is történt s az Unio Apostolica-nak új korszaka kezdődött el. Túlnőtt egyházmegyék és országok keretein és az Egyház közkinségévé vált.

A Paray le Monial-i határozatok között szerepelt a döntés: az Unio Apostolica tagjai különösképen ápolják a Boldogságos Szűz tiszteletét. Ekkor lett az Unio jelmondatává: „Omnia Sacratissimo Cordi Jesu per Mariam Immaculatam.”

VI. Pápai megerősítés.

Már Holzhauser szerette volna elnyerni a pápai megerősítést műve számára. Súlyos elfoglaltságai miatt azonban nem sikerült személyesen utaznia Rómába, hanem egyik munkatársával küldte el a benyújtandó iratokat 1647-ben. X. Ince pápa nagy jóakarattal fogadta és hallgatta meg a kiküldött jelentését s az egyesület szabálykönyvét átadta felülvizsgálat végett az egyik kongregációnak. A válasz kedvező volt: „Res huius Instituti pia et sancta, et juxta antiquos Ecclesiae canones est, quae confirmatione non indiget, cum profiteatur hoc ipsum, quod primae Christianitatis clerus fecit. Eant igitur in pace et cum omni benedictione deducant in praxim.” Ez volt Holzhauser művének első nyilvános egyházi jóváhagyása. Ezt követte 33 év múlva a szentéletű XI. Incétől nyert megerősítés, 1680 június 7-én, számos német püspök kérésére. Ugyanezen pápa még két ízben erősítette meg és dicsérte meg külön bullában Holzhauser papi közösségét. Ezenfölül XI. Ince még több brevét is bocsátott ki, melyekben a papi társulatnak búcsúkat és kiváltságokat engedélyezett. Személyesen buzdította főként a bajor, osztrák és magyar püspököket az Unio Apostolica támogatására. Sőt saját maga honosította meg a papi tömörülést Olaszországban.

Lebeurier komolyan vette a Paray le Monial-ban megtartott általános gyűlés megbízását a pápai jóváhagyás elnyerésére vonatkozólag. A gyűlés után röviddel el is utazott Rómába, 1880-ban. XIII. Leó nagy érdeklődést mutatott az Unio Apostolica célkitűzései iránt s alaposan meg akarta ismerni a részleteket is. Az audiencia végén az egész művet személyesen is megdicsérte és ezt írásba is foglaltatta. Most, midőn az ellenség meg akarja törni az Egyház egységét és a papságot el szeretné szakítani Rómától, az isteni Gondviselés munkáját kell látni abban a törekvésben, mely éppen a papság egyesítésére törekszik — írja a pápa. (1880 május 31.) Azután felsorolja az intézmény nagy értékeit: bölcs és egységes életszabályt ad, a havi beszámolók folytán a tagok lelki életük minden gyakorlatát alávetik az előljáró ítéletének, a közös találkozók értékes megbeszéléseket tesznek lehetővé s a papság szellemi és lelki egységét hatékonyan mozdítja elő; a papság erőit összefogja és biztosítja a püspök számára. A közösségi lelkületből a lekipásztori munka is sokat nyer, mivel kialakul az egységes papi családias szellem, mely folytán a

tagok szívesen nyújtanak egymásnak segítséget. A pápa ezért a legmelegebb hangon ajánlja ezt a tömörülést, ajánlja minden pap számára a belépést: beállnak így az isteni Gondviselés munkájába, mely épp a papságot akarja egyesíteni az ellenféllel szemben, az ég nagy áldásait fogják elnyerni, de elnyerik magának a pápának és saját püspökeiknek is a dicséretét.

VII. Az *Unio Apostolica* pápája.

X. Piust, a plébánosok pápáját joggal lehet Holzhauser és Lebeurier mellett az *Unio Apostolica* alapítójának tekinteni. Benne valósággal megtestesült az *Unio Apostolica* papi ideálja, de jogilag is sokat köszön neki, amennyiben 1903 december 28-án kelt brevéjében ő adta meg számára a végleges belső fölépítettséget.

X. Pius már akkor ismerte az *Unio Apostolica*-t, midőn ez az első gyökérszálaait eresztette az olasz talajba. 1878-ban ugyanis Olaszországban létesült egy papi közösség, mely az *Unio Apostolica*-tól független volt ugyan, de hozzá hasonló célokért küzdött. Vezetője, Martini József, velencei pátriárka már épp megerősítésért akart a Szentszékhez folyamodni, midőn kezébe került P. Ramièrenek egy írása, melyben a Paray le Monialban tartott úniós gyűlést ismertette. Ez volt, amit ő tulajdonképpen keresett. Azonnal érintkezésbe lépett Lebeurier-vel, ki éppen akkor utazott Rómába XIII. Leóhoz megerősítésért. Visszatartában Lebeurier meglátogatta Martinit, megmutatta neki a pápától nyert brevét s Martini elhatározta, hogy egyesületét bevezeti az *Unio Apostolica*-ba. Az első olasz úniós papok között szerepelt az akkori trevisoi vikárius generális és teológiai tanár: Sarto József, ki 1881-től volt az *Unio* tagja. Sarto hű maradt az Unióhoz mantuai püspöksége, sőt velencei pátriárkasága alatt is, de nem fogyatkozott meg az iránta való nagyrabecsülésben akkor sem, midőn X. Pius néven Szent Péter örökébe került. Megválasztása világszerte örömnépe volt az úniós paptestvéreknek. Már 1903-ban Rómába hívatta Lebeuriert és saját szolgálatára rendelte prelátusi minőségben. Az első audiencián a Szentatya kijelentette, hogy ezentúl is úniós pap akar maradni, éspedig az *Unio Apostolica* első papja lenni. Az Uniót nagyra becsüli, főképen azért, mivel szent papokat ad az Egyháznak. Ezt pedig azáltal éri el, hogy a papságot ráneveli az igazi lelki életre. Lehetetlen, hogy ne legyen igazán buzgó pap az, aki napról-napra megvalósítja életében az *Unio Apostolica* előírásait.

1903 december 28-án adta ki X. Pius pápa az *Unio Apostolica*-nak szánt brevét. „Egykor mi magunk is tagja voltunk az *Unio Apostolica*-nak s megtapasztaltuk annak hasznosságát és előnyeit. Ez az intézmény biztosítja a papságban az egységet és összekapcsolja a különben olyannyira szétszakadt testvéreket a szeretet kötelékével. Az *Unio Apostolica* lelki eszközei magukkal hozzák azt, hogy a tagok között csodás egység és kölcsönös épülés áll fenn, ami hatékonyan őrzi meg a hivatás szellemét. Jól tudjuk, hogy mily hasznos és üdvös ez az intézmény, főképen a jelen nehéz időkben s hasonlóképen tudatában vagyunk annak is, hogy tagjai a papság színe-javát alkotják. Ezért magunkat valljuk ezen intézmény főpártfogójának. Ezzel

akarjuk érzületünket a fentnevezett Unio Apostolica-val szemben mindenki számára kinyilvánítani s egyszersmind atyai szeretetünknek jelét adni. Továbbá azt is akarjuk, hogy az Unio Apostolica tagjait értékes kegyelmi segítségek erősítsék meg hűségükben, s a rendkívüli búcsú-kedvezményekkel a többieket ösztönözni akarjuk, hogy az életszentségnek és a hatásos apostoli működésnek ezen intézményébe belépjenek."

VIII. Egységes szabályzat.

X. Piusnak volt még egy vágya az Unio Apostolica-val kapcsolatban: az egységesítés. Az Unio különféle egyházmegyékben ugyanis erősen a helyi viszonyoknak megfelelően fejlődött ki. X. Pius azt kívánta, hogy az Unio szabályait egyszerűsítsék: ne foglaljon magában ez mást, mint a lényeges világi papi aszkézist s ezt az új szabályzatot írják elő kötelezően a Világegyház minden papi csoportosulása számára, mely vállalja a közösséget az Unio Apostolica-val. Elve volt, hogy az Unio Apostolica ne kis kápolna legyen, mely csak kevés kiválasztottnak biztosít befogadást, hanem hatalmas bazilika, mely tárt kapukkal várja az Egyháznak minden buzgó papját. Ehhez a végső rendezéshez az utolsó lökést a pápának 50 éves papszentelési évfordulója alkalmából, 1908 augusztus 4-én kiadott körlevelé, az „Exhortatio ad clerum catholicum” adta meg. E körlevelében a pápa megrajzolja a katolikus pap lelki alkatát, és pedig teljesen az Unio Apostolica szellemében. Tárgyalja a világi papi lelki élet legfőbb gyakorlatait, és pedig teljesen az Unio Apostolica-ban eddig kialakult gyakorlat nyomán. Majd összehívta az Unio különféle nemzetiségű vezetőit s felszólította őket, hogy közös munkával készítsék el az Unio Apostolica új, egységes szabályzatát. Ez meg is történt s az „Exhortatio ad clerum catholicum” alapján az új úniós ellenőrző lap a következő pontokat tartalmazta: 1. Matutinum és Laudes a szentmise előtt. 2. Elmélkedés. 3. 1/2 órás teológiai stúdium. 4. Rózsafüzér. 5. Lelki olvasás. 6. Egyesületi följajánló ima. 7. Szentséglátogatás. 8. Kiadások, bevételek jegyzése. 9. Lelkiismeretvizsgálat. 10. Az ellenőrző lap kitöltése. Heti vagy legalább kétheti szentgyónás, havi lelki számvétel, évi lelkigyakorlat.

Ezen alakjában végül is 1909 február 23-án X. Pius pápa megerősítette az Unio Apostolica-t.

A papi lelkiségnek ezen alapvető fölépítése került be az új Codexbe is, amint ez a 124—144. kánonokból kitűnik.

IX. Unio Apostolica és az új egyházi törvénykönyv.

X. Pius utóda hasonló jóindulattal viseltetett az Unio Apostolica iránt. A Codex megjelenésével kapcsolatban XV. Benedek az Unio Apostolica-ra nézve is kibocsátott egy brevét 1921 április 17-én, melyben az Unio Apostolica szervezetét összhangba hozta a Codex előírásaival. Az Unio Apostolica ezentúl az uniones primariae közé tartozik s székhelye Párizsban lesz a Montmartre-i nagy Jézus Szíve-szentély Szent Dénes-kápolnájában. Ehhez kell csatlakozniok az egyházmegyei úniós közösségeknek, ha részesülni akarnak az

engedélyezett búcsúknak. Ezenkívül a pápa a búcsúknak és privilégiumoknak újabb sorával halmozta el az egyesületet. A brévében egyébként X. Piushoz hasonlóan igen melegen nyilatkozik az Unióról: „az Unio Apostolica szervezetével eléri azt, hogy a testvéri szeretet kötelékével összefűzi a földkerekség minden részén szétszóródott paptestvéreket. Az isteni Gondviselés jele, hogy rövid 60 év alatt az Unio elterjedt a föld minden részén: nemcsak Európában, hanem Észak- és Dél-Amerikában, Ausztráliában, Cochinchinában, Keletindianában és egyéb, egészen távoli országokban s mindenütt nemcsak fönnáll, hanem virágzik is és a papi buzgóság és életszentség csodás gyümölcseit termi meg.”

X. Az Unio Apostolica a Világegyházban.

Belgiumban az Unio Apostolica-t két szentéletű pap, a namuri plébános, Beauloye kanonok és a jezsuita P. Petit terjesztették el. Munkájukat együttes erővel végezték s a belga papság igen nagy számban csatlakozott az Unióhoz.

Hasonló gyorsasággal folyt a szervezkedés Angliában, Skóciában, Írországból és Spanyolországban is.

A német Unio Apostolica szervezkedésének újabb megindulása aránylag, a külföldhöz képest, elég későn, 1908-ban következett csak be. Itt az ügyet Jüttner Miksa vette a kezébe. Az első német papi gyűlést 1908-ban, Breslauban tartották meg. A gyűlés jegyzőkönyvét fölterjesztették X. Pius pápa elé, Kopp bíboros érsek kezéin keresztül. A pápa áldását adta a szervezkedésre, mely ekkor kezdett igazi lendületet venni Németországban és a környező területeken. Különösen Ketteler volt egyházmegyéjében, a mainzi püspökség területén virágzott fel az únios élet.

A magyar papok Németországból vették át az Unio Apostolica-t.

1910 körül Fiedler István püspök, akkor még mint temesvári szeminárium spirituális kezdte terjeszteni az egyesületet. Később első egyházmegyei igazgatója vitéz Kiss Gyula szegedi kishemérikumi spirituális lett. A világháború után több egyházmegyei csoport alakult meg. Valamennyi a németországi szervezethez csatlakozott. 1940-ben Jüttner Miksa általános asszisztens dr. Petró József egri prépost-kanonokot, az egri csoport egyházmegyei igazgatóját bízta meg a magyarországi nemzeti asszisztens szerepével.

A magyarországi tagok eddig két közös gyűlést tartottak a Manrézában, lelkigyakorlattal kapcsolatban: 1941 augusztus 8-án és 1942 augusztus 5-én.

Eddig a következő egyházmegyeikben van az Unio Apostolica csoportja és egyházmegyei igazgatója: Eger: Dr. Petró József prépost-kanonok, egri plébános. Erdély: Veress Ernő pápai kamarás, teológiai tanár, spirituális. Kolozsvár, Magyar-u. 38. Esztergom: Hanzlik János esperes-plébános. Tornóc, Nyitra m. Kassa: Zeleny Menyhért pápai kamarás, hittanár. Kassa, Fő-utca. 93. Szatmár: Szegedi Jenő szentszéki tanácsos, plébános. Felsőkereszt, via Munkács. Szeged: Vitéz Kiss Gyula pápai káplán, hittanár. Szeged, Tanítóképző intézet. Szombathely: Dr. Géfin Gyula pápai kamarás, szeminárium

rektor. Szombathely. Vác: Dr. Félegyházy József teológiai tanár. Vác, Szeminárium. Szervezés alatt áll a pécsi csoport Várkonyi János püspöki tanácsos, lelki igazgató vezetésével.

Napjainkban az Unio Apostolica 24 ország 258 egyházmegyéjében működik, kb. 20 ezer taggal.

Az Unio Apostolica kiállotta a próbát.

Kiállotta az idők próbáját: három évszázad távlatából állíthatjuk ezt.

Kiállotta az egyházi felülvizsgálás próbáját: négy pápának bullái, brevái, legmelegebb hangú ajánlásai bizonyítják ezt.

Kiállotta az élet próbáját: bizonyítja ezt maga Róma, midőn ajánlásaiban mindig egyre hivatkozik: az Unio Apostolica tagjai a papság színe-javából kerülnek ki. Az Unio Apostolica okos aszkézisével, lényegét erőteljesen hangsúlyozó lelkeségével, erőteljes kegyelmi eszközeivel megszentelte a katolikus klérust.

Valóban olyan szervezetről van itt szó, melyet a történelem, az élet és az egyházi tekintély a legnagyobb erővel ajánlanak. Nem lehet ez jelentéktelen dolog! *Digitus Dei est hic!* Az Unio Apostolica az isteni Gondviselés műve, a klasszikus papi tömörülés, nagy kegyelmeknek és kiváltságoknak a tárháza, Krisztus Főpap nagy ajándéka papsága számára.

Perényi József S. J.

A lelkivezetés.*

Elvi szempontok.

A lelkivezetés kérdése is, mint minden, ami a megszentelődés hétköznapi eszközeit felülmúlja, élénk vita tárgyát alkotja. Ezen volta-képen méltán csodálkozhatunk. Hiszen napjainkban szinte mint szükséglet jelentkezik, hogy sorsunkat „vezérekre” bizzuk, akikben felfokozott felelősségérzetet tételezünk fel, magunkat pedig kötelezve érezzük, hogy nekik feltétlenül engedelmeskedjünk, szinte gondolat nélkül szótfogadjunk.

Abban minden katolikus egyetért, hogy az Egyház papja ebben a misztikus testben vezető szerepre hivatott. Ezt gyakorolja is, amikor tanít, prédikál, katekizál, gyóntat, jegyesoktatást végez stb. Ez ellen nincs és nem is lehet senkinek kifogása. Ámde mikor ez a vezetés specializálódik, az egyes egyedek sajátosságához alkalmazkodik és a legkisebb részletkérdésekhez is leereszkedik, akkor igen sok kritikusra talál, nagyon különböző elbírálásban részesül.

Egyeseknek szomorú tapasztalataik vannak ebben a dologban, másoknak pedig éppen elvi nehézségeik. Mielőtt ezekkel a nehézségekkel szembenéznénk, előbb mi is szögezzünk le elveket, amelyek jobbára már cáfolatai is lesznek a gyakrabban hangoztatott kifogásoknak.

A speciális lelkivezetés először is nem valami *titokzatos* tan, valami okkultizmus, amellyel a rendes keresztény élet mellett egy másik, magasabb, titkos lelki kasztot fejlesztünk ki. Nem emelünk vele a Világegyházban még kicsi magánszentélyeket sem. A speciális lelki-vezetés a *magasabbra törtető* kereszténységnek organikus tovább-építése, amilyen például a szerzetesi intézmény is.

A tévedések e tekintetben és a helytelen felfogás a lelkivezetést illetőleg éppen úgy megbosszulja magát, mint mikor valaki nem fogva fel teljesen a parancsok értelmét vagy nem véve azokat elég komolyan, a rosszul megépített és gyengén megalapozott falakra emeletet akar építeni. Misztikát akar élni aszkétika nélkül.

A speciális lelkivezetésnek csak eszköznek kell lennie, amely a kegyelem lassú, nyugodt fejlődését biztosítja és előmozdítja. Mindenki belátja, hogy mily rendkívül értékes eszköz ez, főleg olyankor, amikor gazdagabb kegyelmi alapoknak, letéteménynek, aminőket Isten a szerzetesi és főleg papi életre hivatottaknak ad, gondozásáról, fejlesztéséről van szó.

* V. ö. P. Albert Schulte S. V. D.: Seelsorge am Seelsorger. 1937. Tyrolia-Verlag. Innsbruck. 142—179. II.

Minden lelkivezetésnek, főleg amely az imént említett feladatok megoldását tűzi ki célul, a következő alapelvek szerint kell igazodnia.

Minden lélek eredetiség.

Az egészséges lelkivezetés feltételezi kétségkívül azt a meggyőződést, hogy minden ember igazi *eredetiség*, Istennek különálló, egyszer megalkotott remekműve. Nem tucatáru, nem gyári munka, amelyet ennyi meg ennyi példányban gyártanak valami séma, minta után, azt változatlanul, gépszerűen másolva. A nagy mesterek ugyan csináltak nagy művük előtt tanulmányokat, de sohasem kopíroztak. Szellemükben annyi az új eszme, hogy nem érnek rá kopírozni. Az igazi művésznak az élet mindig oly rövid, hogy nem tud mindent elmondani, ami lelkében él. Azért mindig újat alkot és a másolást tanítványaira hagyja.

Igy van Isten is, a legnagyobb művész, a művészek művésze. Lelkében annyi kép él mint lehetőség, hogy sohasem teremt két egyformát, hanem mindig újat meg újat s azt csak egyszer alkotja meg az egész örökkévalóságban.

Nekünk is tehát az emberben Istennek egy-egy megtestesült gondolatát kell látnunk, amely csak egy kiadást ér s Isten munkáiban soha többé vissza nem tér. Akkor kezdjük megsejteni az Írás mély értelmét: „Örök szeretettel szeretlek téged.” (Jer. 31, 3.) Isten örök szeretete gondolta ki az embert, minden embert külön-külön és létesítette. Minden féltékenységet a másokra kiöl ez a gondolat. Neked nem ennek vagy annak kell lenned, hanem magaddá kell lenned, vagyis a magad nemében egyetlen eredeti Isten művének.

Ez az értelme és végcélja éppen azért minden vezetői és nevelő gondnak. Ki kell az illető emberben alakítani és kifejezésre, kifejlődésre kell juttatni Istennek egyik gondolatát.

De még csak tipikus esetek sincsenek a szó szoros, tulajdonképeni értelmében. Miért is sematikus, gyárias kezelésről szó sem lehet. Mert sohasem szabad a tulajdonképeni célt szem elől tévesztetni, azt a célt, amelyet a Teremtő tűzött ki, hogy t. i. az Ő isteni eszméjét juttassa a földi lét szűk határán belül kifejezésre. Hogy mi ez az isteni eszme, ezt felfedezni sokkal fontosabb, mint annak a miliőnek ismerete, amelyből az illető lélek származik.

A lélek a Szentháromság műterme.

A kegyelemben lévő lélek hozzá még a teljes Szentháromságnak titkos szentélye, ahogy ezt maga a Szentlélek elárulja nekünk, mikor azt olvassuk: „Ha valaki szeret engem, az én beszédeimet megtartja, és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzá megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.” (Jn. 14, 23.)

Sohase képzeljük, gondoljuk Istent merev bálványképnek. Az ő fényes, tüzes élete belemarkol, formál, alakítja az embert mint senki és semmi más. Az első lelkivezető tehát maga a háromszemélyes Isten, és ami még ezenkívül lelkivezetésnek nevezhető, nem egyéb, mint szolgálat a lélek ügyében az isteni személy megbízásából és állandó felhatalmazásával.

Irányítás a természetfelettibe.

Továbbá minden lelkivezetésnél valójában nem másról van szó, mint arról, hogy a lelkeket a természetfelettibe irányítsuk, emeljük, belefejlésszük, belenöveljük. „És Ő maga megtett némelyeket apostoloknak, némelyeket prófétáknak, másokat meg evangélistáknak, másokat pedig pásztoroknak és tanítóknak, hogy alkalmassá tegye a szenteket (lelkivezetőket) a szolgálat munkájára Krisztus testének kiépítése végett, mígnem mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége... Járjunk (azért) az igazság útján, szeretetben s mindenképen növekedjünk Őhozzá, Krisztushoz...” (Ef. 4, 11—15.)

Világos tehát, hogy a lelkivezetésben Isten ügyéről, dolgáról van szó, a Szentlélek megbízásából az Ő hatáskörében...

Krisztus kegyelmével, az Ő képére formálja a Szentlélek a belsőből kiindulva az új embert..., „aki az Úr képére teremtetett igaznak és szentnek”. (Ef. 4, 24.)

A kegyelem állapotában lévő lélek titokteljes műterme a Szentléleknek.

A Mindenszentek litániája és a történelem igazolja, hogy a Szentlélek érti, hogyan kell mindenegyres emberi természetből Isten fiát kiformálni. Michelangelo mesterének udvarán otromba márványtömbre talált, amelyet úgy látszik, elfussoltak, félredobtak. Megpróbálta, hogy ebből faragja ki azt, amit magában elgondolt: Dávid szobrát, amelyet ma is elragadtatással bámul a világ a firenzei S. Marco-múzeumban.

A Szentlélek is érti a mégoly elvetett, megvetett emberből Istennek képét, sőt nagy szentet formálni.

A Szentlélek az első a lelkek vezetésében, irányításában. Minden Vele való közreműködés a tiszteletnek, alázatnak, önzetlenségnek jellegét kell hogy homlokán viselje. Ezzel áll vagy esik minden jog, képesítés és felhatalmazás a lelkivezetésre.

Ha most már figyelembe vesszük a lelkivezetésnek a Szentlélekkel való kapcsolatát és viszonyát, akkor annak módja és iránya is világosan áll már előttünk.

A lélek egyéni tevékenysége és önállósítása.

Nem lehet egyébről szó, mint a lelket öntudatára ébreszteni az ő személyes feladatának, hogy t. i. működjék közre a kegyelemmel a saját egyéniségének kialakításában, erre lelkesíteni, ennek megtartani, ha attól el találna térni, az istrángból ki találna rúgni. Vele a dolgot megtanácskozni, ha a kül- és beléletnek változó időjárása ezt szükségessé teszi.

A léleknek tehát állandó tudatába kell idézni, az ő legfőbb dolga az, hogy egyéniségét kifejezésre juttassa, a saját útját tisztán lássa, azt öntudatosan járja, mert különben valami stíluskeverék lesz belőle, ami a nagy utánzási hajlam folytán minden embert fenyeget. Amily természetes tehát, hogy a lelkivezetőnek ügyelnie kell vezetettjének utaira és az eszközökre, melyeket használ, éppen úgy magától érthető,

hogy sohasem szabad a saját elgondolását a vezetettre rátukmálnia s a lélekből a saját palimpszesztoszát csinálnia, a lelket „prokrusztosz-ágyba” kényszerítenie.

Sőt mi több, a pedagógia alapszabályát követve a lelkivezetőnek arra kell törekednie, hogy magát mindinkább feleslegessé tegye. Mert különben igen keveset hoz ki a lélekből, abból, aminek szunnyadó lehetőségei annak mélyén megvannak, rejtőzködnek. Ellenkező esetben a lélek csak állandó mesterséges táplálkozásból él és állandó mankóval vagy bottal jár, jóllehet éppen a lelkivezetőtől kellene megtanulnia, hogyan lehet és kell a beléje csimpaszkodó dolgoktól, személyektől magát függetleníttve Isten előtt kegyelemteljes önállóságban járni és megvalósítani az Úrnak főparancsát — „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből és teljes erődből.” (Mk. 12, 30.)

Kell, hogy a lélekben valami isteni radikalizmus ébredjen, fejlődjék. És hogy ezt kipattantsa, kell, hogy a lelki vezér olykor belemarkoljon a lélekbe, azt felrázza, *tenni kényszerítse*. Mintha csak Krisztussal így szólna hozzá: „Ne véltétek, hogy békét jöttem hozni a földre, nem jöttem békét hozni, hanem kardot.” (Mt. 10, 34.)

A lelki vezér mikor legyen diktátor?

Igy lehet s kell a lélek energiáját felébresztteni és ébrentartani. Ámde legyen a lelkivezető diktátor? Bizonyval nem rendszeresen, sem lépten-nyomon. Ez annyi volna, mint a Szentlelket és a léleknek tulajdon erőit kikapcsolni, a lelket önállótlaná, kényelmessé tenni és törpéket termelni. A diktátoros beavatkozás csak szükség esetére tartandó fenn, amikor t. i. a lelket homály vagy gyávaság gáncsolja el, terrorizálja, bénítja, amikor az álmodozásban a lélek elfekszik vagy az önakaratan megmerevedik, amikor irtózik Isten felhívására határozott igent mondani vagy mikor a lélek veszélyben van és biztosításáról van szó.

Ha a lelkivezető ilyenkor is puhán bánik, jár el, azt eredményezné, hogy a lélek nem indul erőteljes fejlődésnek s célját nem éri el, hogy t. i. önálló keresztény egyéniség váljék belőle.

Végcélja minden lelkivezetésnek s általában minden keresztény nevelésnek teljesen Istené lenni, aki egyedül támaszthat igényt s méltó is minden szeretetre. Igen, Istené lenni, de bátor önállósággal, belső szabadságban tisztán minden földitől. Istené lenni egész szívünk, egész lelkünk és minden erőnk elragadó, izzó szeretettűzében.

Hogy a lelkivezetés terén, ha valaki megfontolás nélkül, esetleg rendetlen hajlamokat követve választ lelki vezért, krízisek, sőt katasztrófák is előfordulhatnak, ez mitsem bizonyít. Éppen oly kevésbé bizonyít, mint ahogy a karikatúrák sem rontják le az eredeti képek értékét. Ez csak azt mutatja, hogy bizonyos szerkezeti hibák voltak a lelkivezető és vezetettje közt. Nem a legtisztább szándék vezette egyiket vagy másikat avagy mindkettőt. Itt is, mint minden erkölcsi törekvésben a nagy felelősséget kell hangsúlyoznunk.

Viszony a lelkivezető és vezetettje közt.

Ha a Szentlélek a tulajdonképeni lelkivezető, ám a gyónó és gyóntató közt bizonyos természetfeletti, tisztelettel teljes viszony fejlődik ki, amely külsőben is, de a belsőben még inkább elárulja magát.

Egyrészt nem szabad, hogy a gyónó a gyóntatóval szemben túlzott igényeket támasszon, magát a Szentlelket lássa, aki tévmentes minden véleményében és ítéletében. A gyóntató ember marad, de olyan ember, aki az egyházi rendben különös állapotbeli kegyelmeket kap a lelkek vezetésére. És ezek a kegyelmek annál inkább kamatoznak, minél szentebbül él a lelkivezető. Másrészt nem tartozik bagatell a lelkiatya elé. Kicsinyeskedéssel ne veszélyeztessük a nagyot, a szép munkát.

Az ilyen lelkivezetésben van valami a liturgiából, amely mint tudjuk, szintén lélekvezetés. A liturgia ugyanis arra törekszik, hogy a lelkeket a szubjektív ájtatoskodás fölé emelje s az örökbe, az objektívbe kapcsolja, az idők és nemzetek feletti Isten-szolgálatba vonja.

A túlságos feszültség a vezető és vezetett közt zavarólag hat. Viszont a nagy igénytelenség és őszinteség megóvnak a szekularizációtól. Igen fontos a természetfelettinak állandó hangsúlyozása. Aztán szoros titoktartás a lelki élményekről, a gyóntatószékben hallottakról minden harmadik személy előtt. Aztán az alázatos engedelmesség, bízva a Gondviselésben, amely ha valahol, ám a lelkivezetésben érvényesül, amikor a hitből táplálkozik. Mindez gyönyörűen megőrzi a lelkivezetés irányvonalát az elpuhult engedékenységtől és a tekintély folytonos hangsúlyozása közt. Igaz ugyan, hogy minden alávetettség bizonyos alászállás, elmehet egészen a személyiségek feloszlásáig, de ugyancsak jelenthet felemelkedést is. Tapasztaljuk ezt a szerzetben és a lelkivezetésben, és ily alakban teljesen Isten szent szándéka szerint van. Ilyenkor nem kihalt, hanem kiteljesedett lelki életet jelent s kiinduló bázisa a lelkivezetésnek.

Szubjektív elem.

A lelkivezetésbe, illetőleg lelkivezetettségbe aztán természet-szerűleg bizonyos szubjektív elem is elegyedik, amely az annyira hangsúlyozott objektivitást jótékonyan enyhíti. Ez a szubjektív elem egyik részről a mélységes hála s tisztelettel teljes távolságérzet, amellyel a vezetett vezetőjére feltekint, akiben őt az Eucharisztia után Isten leginkább megközelíti. Ennek a lelkivezető részéről megfelelő bizonyos keveréke a tisztaságos előkelőségnek és az anyai gondos-ságnak. Itt rá kell mutatnunk arra a nagy különbségre, amely a lelki-vezetés és a lelki barátság közt van. Egész kivételesen ez a kettő egybeeshet. De ha valamikor, akkor ily esetben fontos, hogy a természetfeletti alap biztosítva legyen. A Szentek élete bizonyos szent tartózkodással beszél Szalézi Szent Ferencnek és lelkivezetettjének, Chantal Szent Franciskának lelki barátságáról. Hogy a rosszakaratú emberek ezt a barátságot meggyanúsították és miatta magát az Egyházat, amely ezt elnézte, a dolog meg nem értésével vádolták, azt könnyű belátni. Hogy aszkétikus írók ezzel a lelki barátsággal mint

lehetőséggel állnak elő, nem csodáljuk. De példaként odaállítani mégis csak nagy fenntartással helyeselhető. Legtöbb esetben ugyanis hiányoznak az ily vezetésnek és egyben lelki barátságnak a feltételei, amelyek megvoltak a szenteknél.

Mindkét Szent ugyanis előbb megvizsgálta magát Isten előtt, vajjon ezt a szent viszonyt Isten akarja-e? Továbbá vajjon az élet-szentség útján való kölcsönös támogatás-e a kizárólagos cél? Vajjon kölcsönös szeretetük az Isten szeretetét szolgálja-e s ment-e minden érzéki vonzalomtól, ami által az ember voltaképpen a szeretetnek ürügye és külszíne alatt önmagát keresi? Csak miután Ferenc ezt a lelki élményt, amelyet Franciskával szemben tapasztalt, a lélekbúvár-nak éles szemével újból meg újból átvizsgálta, a szentgyónás után tették le az Úrfelmutatás szent pillanatában kölcsönösen ígéretüket Istennek kezébe és szent barátságuk alapjaképpen megújították mindketten szüzességi fogadalmukat.

A válasz.

Arra is el kell készülnünk, hogy egyszerscak a legáldásosabb lelkivezetés is befejezést nyer. Meghozza annak végét az egyiknek vagy másoknak más vidékre vagy pedig az örökkévalóságba költözése a halál óráján. És akkor beáll a fájdalmas egyedüllét, szent lelki árvaság avagy özvegység, mint ahogy ezt Chantal tapasztalta. Ez lesz ám az Istentől megszentelt viszonynak a próbaköve s a kifejtett lelkivezetői munkának igazi vizsgálója, fokmérője. Megáll-e a lélek most már támasz nélkül is, egyenesen az ég felé nyúlva? Isten akar ezentúl a léleknek egyedüli, totális ura lenni. Ettőlfogva már Ő, Isten, egyedül eszközli a jól megmunkált és előkészített növekedést. És a lelkivezető ezt önzetlenséggel állapítja meg a távolból: Ez is tehát a léleknek javára történt: „Őneki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem.” (Jn. 3, 30.)

A vezetőnek is kell vezető.

Még csak rámutatunk arra, hogy magának a vezetőnek is szükséges a vezetés. Ennek már a szemináriumi évek alatt kell, főleg a spirituálishoz való bizalmas kapcsolat által kifejlődnie.

A növendék rendszeren nála gyónik. Aztán eléje terjeszti lelki-gyakorlatos feljegyzéseit, amelyek a legintimebb dolgait szokták tartalmazni. Mindinkább feltárja lelkét, kikéri tanácsait, végül felkéri lelkivezetőjének és neki engedelmisséget ígér. Innen ered az a „konstans”, „állandó kitevő”, amely a szent papok életében a tökéletességre való törekvésben tapasztalható.

Sőt talán az a rendkívüli erő kifejtés is, amelyet egyes nagy papi alakok életében, működésében tapasztalunk, éppen ennek az alázatos maguk-alávetése áldásának tulajdonítható.

Válasszunk lelkivezetőt!

1. *Lelkivezetőt*, ha komolyan lelki életre adjuk magunkat, *kell választanunk*, még ha előre tudjuk is, hogy ez nem kevés türelem-

próbára fog alkalmat adni. Akinek sejtelve van arról, mi az a lelki élet, az e felett nem kételkedik.

Minden fontos, életbevágó ügyeinket szakemberekkel tárgyaljuk meg és azok tanácsa szerint járunk el. Egészségünket orvosra, jogügyeinket jogtanácsosra bízuk.

Azt hiszem, a lelkünk is ér annyit, mint az egészség és a földi vagyon. Hozzájárul még, hogy lelki ügyeinkben sokkal nagyobb és végzetesebb tévedéseknek vagyunk kitéve, mint egyéb ügyeinkben.

a) Nem mintha nem értenénk a lelki dolgokhoz. Ezt elvégre elsajátíthatjuk Morálisból, lelki könyvekből. De nem lehetünk bírák *a saját ügyeinkben*. Az önszeretet és a gonoszlélek biztosan lépre visznek. Hogy mily szellem hat reánk, a *jó* szellem, a *rossz*, vagy saját szellemünk sugalmaz-e, sok esetben *mi képtelenek* vagyunk eldönteni. (Mindhárom esetben úgy tűnik fel, mintha a mi gondolatunk volna.) Ha most mi vitorlánkat magunk kezeljük, ki vagyunk téve a veszélynek, hogy a célunktól messze-messze eltévedünk. *Szükség van olyanra, aki tőlünk független s épp ezért tisztán látó*. Beállhatnak *hosszas kísértett állapotok* vagy *hosszas lehangoltság*, szomorúság, mikor lelkünk teljes, hosszas éjbe merül. Állapotunkat elbírálni, benne kiigazodni képtelenek vagyunk.

Lelkivezető nélkül *a penitenciában* is biztosan többet vagy kevesebbet teszünk. Biztos baráti, atyai kéz nélkül el vagyunk veszve.

Hát ha még *magasabb* ima- és lelki életre érezzük magunkat hivatva, vonzatva! Mily égető szükségünk van *ellenőrre*, aki az ördög ügyes cselvetéseitől óvjon, aki angyal alakjában is kísért gyakran és a szenteket akárhányszor megcsalta.

Igaz ugyan, hogy ott a gyóntató. Ámde a gyóntató ilyen és akárhány más esetben a lelkivezetőt nem pótolhatja. Dönthet esetről-esetre, ámde lelki irányt nem adhat. Ehhez állandó lelki kezelés kell. A lelki élet ugyanis nem egyes esetek halmaza, hanem a *mód*, amellyel minden esetben eljárunk. Ezt a módot csak az mutathatja meg, aki bennünket kívülről, belülről ismer és aki bizonyos jogot is érez magában, hogy azt nekünk megmondja, előírja.

Viszont a gyónónak ez roppant könnyebbséget ad és nagy biztosságot. Nem kell mindig mindent újra kezdeni, nera kell kételkedni, hogy vezetőm jól értett-e meg, hisz ismer engem!

b) A lelkivezető szükségességét bizonyítja az Egyház praxisa is. A protestantizmus vetette a világba azt a hamis elvet, hogy kit-kit a Szentlélek directe vezet. Azért nyomja minden kézbe a Szentírást és a többi a Szentlélekre bizza. A katolikus elv, hogy Isten az embert ember által vezet célhoz. E katolikus elv szerint cselekedtek valóban mindenha, akik lelki életet akartak élni. Tucatszámra hozhatnák erre példákat, már az őskeresztény korból. Egyiptomban a puszták remetéi lelkivezetőt választanak. Jelesebb embereknek, császároknak, szenteknek stb. lelkivezetőit emlegeti a történelem. Például midőn Andronicus görög császár haldoklik, a lelkivezetőjét kéri. Papot hoznak neki, erre könnyekre fakad és azt mondja, ő nem papot, hanem a lelki vezetőjét kéri.

Szent Romualdot egy Marinus nevű pap vezeti, Damiani Szent Pétert egy Leo nevű szerzetes, akit a Szent barátjának, atyjának, tanítójának és urának nevez.

Az újabb idők praxisa nagyon is ismeretes.

Szent Antonin érsek oly híres lelkivezetője volt korának, hogy „a tanácsok atyjának” nevezték. Borromei Szent Károly egy jezsuita gyóntató vezetése alatt állott, akit annyira tisztelt, hogy bíboros érsek létére mégis még betett ajtaja előtt is kalapot emelt. P. Cepari három szentnek volt gyóntatója (Alajos, Berchmans, Pazzi Szent Magdolna). E példák azt is mutatják, hogy nem következés, hogy a lelkivezetőnek szentebbnek kell lennie, mint vezetettjének. Sőt Szent Teréz szerint azok, akiket Isten magas utakon, misztikus ösvényeken vezet, olyat választanak lelkivezetőnek, aki nagyon járatos a teológiában, ha nem is éppen oly buzgó s szent. Viszont azok, akiket Isten közönséges utakon vezet, inkább buzgó papot választanak vezetőnek, ha nem is oly nagy teológus.

Válasszunk!

Kényes kérdés! Mert nem minden gyóntató egyúttal alkalmas jó vezető is, és *nem mindenik való mindenkinek*.

Egy zseniális író három csoportba osztja a lelkivezetőket. Vanak *emberi, lelki és isteni* vezérek.

Emberiek azok, akik az emberi okosság elvei szerint igazodnak és vezetnek, nem állnak természetfeletti alapon.

A *lelkivezető* már természetfeletti alapon áll. Imaéletre, önmegtagadásra sarkall, de még ki van téve balfogásoknak, hibáknak, amelyeket azonban Isten nem enged lelki kárunkra fordulni. Honorálja a jó szándékot. Ez az átlag.

Az isteni vezérek, kiket mintha Isten mindig különös belső sugalmak által vezetne. (Vianney!) Érezzük, hogy Isten beszél belőle. Boldog aki ilyenre talál. De legtöbbször be kell érünk a „lelkivezetővel”.

Mínthogy a jó lelkivezető Isten legnagyobb ajándéka, imádkoznunk kell, hogy Isten nekünk ilyet küldjön és adjon világosságot annak megválasztásában. Milyen *jelekből* ismerhetjük fel azt, akit Isten nekünk szánt?

Mindenesetre csak olyant választhatunk, akinek tudásában, tiszta szándékában és erényes életében nincs okunk kételkedni. De minthogy ilyen — főleg nagyobb városban — hála Istennek elég akad, világi és szerzetes egyaránt, némi közelebbi jeleket is meg kell adnom. Ilyen jel, hogy Isten kit szánt nekünk:

a) *Az a bizalom*, melynek közelebbi okát alig tudjuk adni, amely arra ösztönöz, hogy lelkünket neki kitárjuk és egészen reá bízunk.

b) *Az a béke*, amely lelkünket mint tiszta és nyugodt folyam előnti, ha lelki ügyeinket vele tárgyaljuk és ő kétségeinket, nehézségeinket megoldja.

c) *Buzgalmunk*, vágyunk Istennek szolgálni ébren marad, fokozódik vezetése alatt.

d) Az a *ragaszkodás, nagyrabecsülés és engedelmesség*, amely minden emberi tekintettől ment és amely bennünket teljesen az ő lelki hatása alá helyez.

Tisztán kell továbbá látnunk a lelkivezető igazi

*feladatát.**

Nem feladata az, hogy mint fent említettük, minket a saját feje, képzelete szerint alkotott formába öntsön, kényszerítsen. A lelkivezetőnek nem a lelki gyermeke *előtt* kell járnia, hanem mögötte kell lennie. A lélek előtt az Isten jár. A lelki vezér pedig szemét Istenre irányítja. Merre vezet az Isten? Kezét, mint az anya még ingadozó gyermeke felett tartja. Ha jobbra hajlik vagy balra, kezével támogatja, ha lassan megy, nőgatja, ha siet — lassítja — hohó, ott, oly messze még nincs az Isten előtted!

Ha ezt megfigyeljük, sok dolgot megértünk.

A lelkivezető tehát megmondja, hogy jó úton vagy-e vagy nem, egyengeti az utat, de *nem csinálhat* neked olyan utat, amely neked vagy neki tetszenék. Ezt Isten csinálja. Nem adhat neked *hivatást*. Ezt Isten adja. Ő csak közreműködhetik annak öntudatra ébresztésében, kifejlődésében. *Nem vihet* téged előbbre. Ez a *kegyelem* és a *te dolgozol*. *Neked kell menned* előbbre. *Ha nem mégy előbbre*, ezért ne a lelkivezetőt okold.

A lelkivezető nem adhat neked mennyei vigaszokat, nem oszthatja el lelki szenvedéseidet, hanem megmondja, milyen magatartást tanúsíts alattuk, hogy *Isten, ha neki tetszik*, elvegye, és hogy mindenkép *javadra* váljék a dolog.

Végre a lelkivezető nem jós, nem orákulum, nem áll különös isteni sugalmak alatt, és ha ilyen akarná lenni, csak kompromittálná magát. Hanem igenis van *hit* által megvilágosított értelme, s mint minden állapotnak s hivatásnak, úgy bizonyosan elsősorban az ő hivatásának megvannak a maga különös kegyelmei, hogy azt Istennek tetsző módon tölthesse be.

Amint a házasság különös kegyelmeket kapnak a házasság szentségében, hogy gyermekeiket jól neveljék, s épp ezért, ha *e kegyelmekkel élnek*, a kegyelmeket magukban életszentség által ébrentartják, jobban tudnak nevelni, mint bármely tudós. Találunk parasztlányokat, cselédeket. Minő jó nevelés, ildomosság! Hát még lelki életük milyen szép! Jól vannak nevelve, az látszik. Ki nevelte őket? Ki? Édesanyjuk. — De hol tanulta ezt a nagy tudományt, a módszereket, melyekhez annyi művelt hölgy sem ért? Nem tud olvasni se s nem hallgatta Förster professzort? Isten kegyelme tanította, amelyet kapott a házasság szentségében!

Éppígy a lelkiatya a papszentelés, egyházi rend szentségében kap állapotkegyelmeket.

Főleg az utóbbi pont fejti meg, hogy miért van szükségünk
tűrelemre
lelkivezetőnkkel szemben is.

* V. ö.: Faber, Der Fortschritt der Seele.

Lelkivezetőnk két elemből áll, egy isteni és egy emberi elemből. Két oldala van, isteni és emberi. Előfordulhat, hogy egyik vagy másik elemet nem értjük meg benne vagy egyiket sem értjük.

Nézetei eltérnek a mi nézeteinktől. Mi úgy látjuk, hogy Isten most siet előttünk, most szaladnunk kell, imában, önmegtágadásban és apostolkodásban. Lelkiatyánk azt mondja: „Nem!” (quod non). Lassan a kereszttel. Főképp ez vagy az nem önnek való. Máskor meg, most már pihenni szeretnék. Ő meg azt mondja: Isten nem vár, elmegy — menj utána, semmi pihenés!

Olykor megváltoztatja nézeteit — nem értjük, nem vesszük észre, hogy a mi viszonyaink, lelki állapotunk is megváltozott.

Máskor ismét megtilt, parancsol, előír olyat, mihez semmi kedvünk. Sajnáljuk, hogy szoltunk is a dologról.

Ismét máskor nyilvánvalóan ki akarja próbálni türelmünket, nagylelkűségünket, alázatunkat, midőn nem vigasztal, midőn azt hisszük, nagyon reánk férne. Röviden végez és úgy látszik, nem tulajdonítja nekünk azt a fontosságot, amit mi magunknak; sőt úgy mutatja, mintha terhére volnánk és nem bánná, ha megszabadulna tőlünk.

Mindezekben természetfeletti motívumok vezethetik, és nekünk ilyen motívumból szépen türelmet kell gyakorolnunk.

Sokkal nehezebb azonban, ha lelkiatyánkban az, *ami emberi*, ad okot és alkalmat a türelemre. Ha nyilvánvalóan rajta is erőt vett az emberi nyomorúság, udvariatlan, türelmetlen, gyengédtelen és *feledékeny*. Nincs más hátra, mint *türelem*. Mindenesetre ez különösen nehéz a gyóntatószékben, hol a legkényesebb oldal, a bizalmi kérdés van érintve. Ilyenkor sem veszteni el a türelmünket még bizalmunkat, hősi dolog lehet, de nagy kegyelmek eszközlője.

Gondoljuk ilyenkor meg, hogy apánk, anyánk részéről is volt eset, hogy hasonlót tapasztaltunk, de bizalmunkat nem veszítettük.

Fogadjuk aztán mint penitenciát Istentől. Bezzeg az ő részéről sokszor sokkal keményebb bánásmódot érdemeltünk, fogadjuk most el a megaláztatást annak részéről, ki Őt a gyóntatószékben helyettesíti. Az ily bánásmód nagy hasznunkra lehet.

A liturgia mint lelkivezető.

Napjainkban mint valami hullám csapott át a katolikus hit- és lelki életen a liturgikus hullám vagy amint nevezni szokták: „*liturgikus mozgalom*”. Vannak ellenfelei s vannak barátai és ezek alkotják a többséget. És hogy ellenfél is akad, ez nagyrészt a *barátoknak* tulajdonítható, akik túlzással „per excessum” hibáznak. Ugyanis ezek a katolikus hitéletnek magasra növekedett, lombos, virágos fáját a katakombák nyúlánk törzsére szeretnék visszanyesni. Felejtik, hogy van-e dogmatörténet is. S mikor a dogmák mintegy csirájukból kifejlődtek, természetszerűleg új kifejezésformákat is hoztak magukkal. (Pl. Oltáriszentség kultusza.) Viszont a liturgikus mozgalom ellenzői is megengedhetnek annyit, hogy a tulajdonképeni hivatalos liturgiá-

nak az ú. n. népliturgiától való bölcs elkülönítése mindkettőnek javára válnék. Így pl. a szentmiseáldozat bemutatása csak nőne erejében, ha csakugyan mint a megváltás művének megújulása, folytatása állna előttünk, azt mint ilyet kísérnök résztvevő figyelemmel és minden megterheléstől, más, egyébként hasznos áhítatgyakorlatoktól, pl. rózsafüzér-imától mentesítenők.

Viszont ki tagadhatja, hogy a népliturgiának formái mennyire belemarkolnak a lélekbe, ha azok nagy szentek imaéletéből is merítenek s bizonyos ideiben az egyházi évnek (nagybőjt), bizonyos szent helyeken (búcsújáróhelyeken), bizonyos alkalmakkor, pl. búcsú vagy népünnepek alkalmával maguknak szinte utat törnek. A lelkipásztori okosság azt követeli, hogy régi, hagyományos gyakorlat által megszentelt szokásokkal legfeljebb csak akkor szakítsunk, ha már a lelkek annyira be vannak iskolázva és fel vannak nevelve, hogy már maguk, legalább is a nagyobb és értelmesebb részük megért bennünket és a dolgot, és a liturgiába önként kapcsolódva kijelenti: „Csodálatos dolgokat láttunk ma.” (Lk. 5, 26.)

Mindenki elismeri, hogy a liturgiából folynak elő azok a legtisztább örömpatakok, amelyekből már a mártír Egyház a húsvéti ujjongását merítette. Azt sem tagadja senki, hogy az ősegyház főképen a liturgia által iskolázta és nevelte az újonnan megtérteket. De nagyon túllőnek a célon azok a liturgikus fanatikusok, akik mint modern képrombolók csak gúnyolódni tudnak amaz ájtatossági formákon, amelyeket talán százados hagyomány szentelt meg s amelyekből tagadhatatlanul annyi jámborság, annyi erény, annyi szentség sugárzott.

Nem a túlzó liturgikus irányzat lesz átütő erejű a maga kizárólagosságával a hitélet fellendítésében. Nagyon jó, ha a nép a liturgiát érti, tanulja, a Szentírást olvassa, de ez egymagában sohasem elégíti ki. A misekönyv *mellett* helyet kér mindig a *rózsafüzér*, a Krisztus Követése, a magán-szentségimádás, a Jézus Szíve-kultusz. A mise utáni hálaadás kiküszöbölésével egyik ütőerét kötnök le a vallásos életnek. Az igazi bölcsesség az egészet látja s nem csupán a részleteket. Észreveszi és felfogja azt, ami a részleteket összefogja és megérti, hogy azok szépen kiegészítik egymást.

Az egyházi év mint lelkipavezető.

Az egyházi év mint a teljes Szentháromság életének visszatükröződése és az abban való részvétel s mint a húsvéti titoknak, a megváltás titkának állandó megjelenítése, a katolikus hitnek minden méltóságát és erejét magában foglalja.

Innen érthető, hogy az Anyaszentegyház legjobb ideiben gyermekeit azzal vonta keblére, hogy legnagyobb odaadással igyekezett őket az egyházi év átélésére nevelni, vezetni.

Ez nemcsak a hitujoncokkal történt így, akik húsvét éjtszakáján részesültek a szent keresztségben, bérnálásban és első szentáldozásban, szóval az isteni életben, hanem ezt tette a kiképzett hívekkel is.

Akkor még nem ismerte az Egyház a lelkipraktikákat vagy

ehhez hasonló intézményeket, amelyek a nagybőjtben a lelkeket a húsvétra felkészítik.

Ámde aki ma is a misekönyvet és zsolozsmás-könyvet értelmesen kezeli, az csakhamar észreveszi és tapasztalja, hogy az csaknem valóságos lelkigyakorlattal felér. Nagybőjtben ugyanis mindennap más miseforma van két olvasmánnyal, négy oratóiával. Mindez imára, elmélkedésre, lelkiismeretvizsgálatra ösztönöz. Felhív, hogy a húsvéti gyónással lelkünket megtisztítsuk, magunkba szálljunk, vezekeljünk, Krisztust a szenvedésben és a feltámadásban kövessük. Már ez igazolja, hogy az egyházi év lelkivezetést is ad.

Az egyházi év — mint mondtuk — visszatükrözése és megisméltódése a Szentháromság isteni életének, részvétel ebben az isteni életben. De nemcsak állandóan élénk adja a liturgia a Szentháromságot életében s működésében, hanem erő- és életforrást is nyit, hogy abban résztvegyünk. Nem hiába játszik az egyházi évben a Nap oly nagy szerepet (Sonntag, Karácsony, Húsvét ideje), de valóban „nap-év” is az, amelyben a Szentháromság mint isteni nap ragyogja be, melengeti, termékenyíti a lelkeket. Az egyházi év a maga mélységével és sajátosságával nagyon számba veszi az ember tulajdonságait.

Szent Ágoston mondja szent hitünkről, hogy az egyrészt oly sebélyes, hogy a bárány is átgázolhatja, de másrészt oly mélységes, hogy az elefánt is belefulladásra jutna.

Illik ez az egyházi évre, a liturgiájára is.

A legegyszerűbb lélek is élvezetet talál benne, de a lángész sem tudja kimeríteni.

Az egyházi év pompás változatosságáról meggyőződhetünk, ha a misekönyvet vagy breviáriumot kezünkbe vesszük. Minden napnak megvan a maga különös jellege, verete. Egy-egy nagy gondolat villan fel benne, hatalmas mintakép. Hozzá még mindennap különös kegyelmet kínál és ad annak, aki elfogadja. És ez a mélység és változatosság megmenti a lelket, hogy buzgalma a kellő tartalom híján elsekélyesedjék. Ez ugyanis könnyen beállhat akkor, ha az ember mindig és mindig ugyanazokat a gyakorlatokat végzi a nélkül, hogy már azok mélyéig hatolna és kellő kegyelmi kapcsolódásra jutna, belőlük kellő kegyelmeket merítene.

Mint a természetes esztendő, mindig és mindig újból felébreszti a legmélységesebb természeti erőket s azokat fejleszti, működteti és így a világot lépésről-lépésre természetes célja felé viszi, — gondoljunk csak a különböző évszakokra s az azokban kifejtett célratörtető hatalmas munkára — éppen így az egyházi év is kegyelmi erőit kifejtve és alkalmazva változatossággal vezeti, fejleszti, növeli, iskolázza a lelki életet a természetfeletti cél, az üdv és tökéletesség, szentség felé. Ezt bármily kitűnő emberi lelkivezető eszközölni nem tudná, de a jó lelkivezető kezében az egyházi év liturgiája kitűnő eszköz, ha abba a lelkeket úgyesen bekapcsolja.

Párhuzam a természetes és egyházi év közt.

De bontogassuk még ki és lássuk részletesebben az egyházi és természetes év közötti találó párhuzamot.

Mint a természetes évben a tél teremtmői nyugalmaiból erővel teljesen ébred a tavasz, azután teljes erejével bontakozik ki a nyár, amely átmegegy az őszt lassan elhalkuló akkordjába, éppen így az egyházi év fejlődésében is megvan ez a krescendó, amely aztán dekrescendóba halkul el. A zenit, a tetőpont a Húsvét. Az egész egyházi év ide emelkedik fel és innen száll szép fokozattal alá.

Ádvent.

Ádventben az Egyház hő vágyat ébreszt a születendő isteni gyermek, a kis istenkirály után: „Regem venturum Dominum venite adoremus!” „Az eljövendő királyt, jöjjetek, imádjuk!” A harmadik ádvent-vasárnap növeli, fokozza a vágyat, vagyis jobban kifejezésre juttatja annak növekedését, fokozódását: „Közel van már az Úr, jöjjetek, imádjuk!”

Szent Karácsony előnapján már különösen bejelenti érkezését. „Ma — tudjátok — hogy eljön az Úr és holnap meglátjátok az ő dicsőségét!”

A húsvét előkészítése.

Még hatalmasabb a dinamikája a liturgiának a húsvét előkészítésében.

Septuagesima vasárnapján elnémul az Alleluja, ez a csodálatos ujjongása a különben mindig örvendő, daloló Egyháznak. A naív középkorban ezt szimbolikusan el is temették. Elnémul a Glória. Szolgáit az Egyház bűnbánati, violaszínű ruhába öltözteti. Az evangéliumok és episztolák mind úgy vannak kiválogatva, hogy összeszedettségre, bűnbánatra ösztökéljenek. A hamvazás által mintegy kiábrándít az Egyház a földi, mulandó élet minden hiúságából. Az utolsó dolgokra figyelmeztet és már ezzel utal a megváltás szükségességére. Ráutal Krisztusra, aki az egyedül igazi élet. Aztán figyeljük meg a folytonos fokozódást, krescendót.

Az V-ik vasárnap már a keresztek is beborítják. Ezzel is csak arra vagyunk utalva, hogy keressük azt, aki elrejtelkedik és még inkább epedjünk utána. A Virágvasárnap még egy ünnepélyes hódolat a szív egész hevével a halálra szánt Jézus iránt. A „Nagy estén” Nagycsütörtökön szentáldozást ünnepel híveivel az Egyház, amely mintegy édesded pihenés Urunk keblén, a fájdalmas gyász előtt. Nagypénteken még a szentmise is elmarad, hogy a keresztre szegezzük mindkét szemünket s szemléljük a mindvégig való szeretetet s hallgassuk annak panaszszavát: „Én népem, te ellened mit vétettem?” Aztán megcsókoltatja Magdolnával a szent lábsebet, hogy abból új szeretetet merítsünk.

Igy készít bennünket elő Egyházunk az örvendő, jubiláló húsvétra, amely új életbe öltöztet, hogy a halál legyőzőjével egyesülten az élet újságában járjunk.

Krescendó, dekrescendó a szentmisében.

Ilyen krescendót és dekrescendót tapasztalunk és élünk át egyébként a mindennapi szentmisében is. A lépcsőimától kiindulva vezet az Egyház az átváltozás, úrfelmutatás fenséges titkáig, hogy azután lassan visszavezessen a hétköznapi élet munkájába, zajába, amelyet a belőlünk kisugárzó Krisztus jelenléte szentel meg reánk és másokra nézve.

Ünnepek, vigiliák.

És ha az egyházi év húsvét napjától kezdve mindig bizonyos napsugaras magasságban mozog, halad is, de ebből is mint hegycsúcsok emelkednek ki az egyes kiváló ünnepek, mint pünkösd, stb. Újabb és újabb felemelkedésre ösztökélik a már kissé fáradt lelket az ünnepeket megelőző Vigiliák.

Az egyházi év nem ismer a magas ünnepi hangulatból hirtelen hanyatlást, leesést, amint ezt a polgári ünnepleéseknél rendszeren tapasztalni lehet. Ezekből nem ritkán üresebb pénztárcával és terheltebb, rontott gyomorral, kedvetlen hangulatban válunk meg s bizonyos undorral látunk hozzá a hétköznapiaknak.

A nagyobb ünnepek hangulata még napokig visszhangzik egész októvájukon keresztül.

Ez a kedves hullámvás az egyházi évben a lélekben is bizonyos mozgalmat idéz fel, megóvja azt a lehangoltságtól, lélekölő egyhangúságtól, mindig elmélyedni készlet, bizonyos egészséges ritmusa a lelki életnek.

A Szentek mint lelkipvezetők.

Az egyházi évben továbbá maguk a Szentek, akik napról-napra ideálokként állnak elénk, lesznek egyben a mi lelki vezéreink is.

A Szentek által adott lelkipvezetés azonban több, mint csupa bátorítás. Maga a mód is ugyanis, amint az Egyház a Szenteket ünnepli, értékes lelkipvezetés. Mintegy tisztítja a Szentek tiszteletét. Érdekes megfigyelnünk, hogy az Egyház az oratiókban sohasem egyenesen a Szentekhez, hanem Istenhez fordul, persze hivatkozással a Szentekre. Bizonyos kivételes dolog, meglepetés számba ment, mikor a misevégi egyik imában egyenesen Szent Mihály arkangyalhoz fordul az imádkozó Egyház.

Ez figyelmeztetés akar lenni, hogy „idegen isteneid ne legyenek, egyedül a te Uradat, Istenedet imádd!” Egyedül Isten hatalmas, az angyalok „administratorii spiritus...” „szolgáló lelkek”. (Zsid. 1, 14.) A Szentek is „Istennek szolgálói”, csak tekintéllyel és kívánsággal járulnak mint közbenjárók a Magasságbeli trónja elé.

A Szentek ünneplése, ahogy ezt az Egyház beállítja, azt is mutatja és bizonyítja, hogy a Szenteket Krisztus szemszögéből érthetjük, Krisztus a szentségideál s minden más egyéb szentség csak az Ő szentségéből a teremtményre vetődött sugár. De többet mondunk. Minden szentséget Krisztus növel és érlel: Krisztus a nagy nevelő, a szent-

ség mestere kezdettől végig. Erre vonatkozólag is megvalósul: „Ime, én veletek vagyok a világ végéig.” De Ő nem olyan, mint a többi nevelő, aki csak felvilágosít, példát ad és buzdít. Krisztus ad *erőt* is. Hiszen Ő az egyetlen igazi élet, a „*vera vita*”. Nincs tehát önálló szentség. Minden szentség a Krisztus szentségében való részesedés. Röviden: Krisztus szentsége. Ha a Nap kialudnék, akkor a csillagok sem világoskodnának többé, ha természetes jóság itt-ott mutatkoznék is, de isteni, természetfeletti élet nem. Ezt bizonyítják maguk a Szentek is, akik mind csak Krisztus kíséretét alkotják és mind uniszónó zengik: „Jöjjetek imádni a legfőbb Királyt, aki koronája *minden Szenteknek!*”; „Venite adoremus Regem Regum, Quia ipse est corona sanctorum omnium!”

Utolsó nagy és szép gondolatot adják a lelkivezetésre a Szentek azáltal is, hogy minden nem, kor, életállapot, rang, idő stb. szerepel közöttük. Vannak köztük anyagiakban bővelkedők s koldusok. Vannak, akik menekültek a világból és vannak, akik beléje elegyedve annak formálásán dolgoztak. Vannak, akik sirtak s vannak mosolygók, de mindkét csoport szívének mélyét öröm tölti el. Egyik sem tudja az egész Krisztust adni. Valamennyi együtt adja Őt amúgy vázlatosan. Krisztus szentségének prizmája szétbontja a saját fényét szebbnél-szebb színes sugárra. Ez a tudat, ez az igazság megment az irigy sandítástól mások erényétére, szentségére. Isten azt akarja, hogy a beléd *fektetett* erény és szentség-lehetőségeknek kifejlesztésén dolgozzál és fáradj. *Ehhez* adja neked a megfelelő kegyelmet.

Mily nyugodtságot, állhatatosságot és bátorságot ad ez a gondolat a lelkivezetésben és a tökéletességre való törekvésben! A Mindenszentek ünnepe, Istennek ez az aratóünnepé minket is közelebről érdekel. A mi ünnepünk is. Mintegy anticipált, előlegezett ünnepe Krisztus misztikus testének, az egész titokkal teljes testnek, amelyhez Isten kegyelméből mi is tartozunk.

Igy mutatkozik be az egyházi év mint a lelkivezetés főiskolája. Elénk állítja s bemutatja Krisztus szentségét, szétbontva azt minden egyes ünnepen a különböző színekre, sugarakra. Lelkesít bennünket a Szentek példáival és valóra váltja a Jelenések könyvének ígét: „És megmutatá nekem az élet vizének folyóját, mely ragyogó volt, mint a kristály és az Istennek s a Báránynak királyi székéből eredt. Utcájának közepén és a folyónak mindkét partján az élet fája vala, mely tizenkét gyümölcsöt terem, minden egyes hónapban meghozván a maga gyümölcsét és a fa levelei a nemzetek gyógyulására szolgálnak. És semmi átok sem leszen többé, hanem Istennek és a Báránynak királyi széke leszen abban és az ő szolgálai szolgálnak neki. És látni fogják az Ő arcát és homlokukon lesz az Ő neve. És éjtszaka nem lesz többé és nem szorulnak szövétnek fényére, sem napfényre, mert az Úr, az Isten világosítja meg őket és uralkodni fognak örökkön-örökké.” (Jel. 22, 1—5.)

Müller Lajos S. J.

Szerzetesi lelki fejlődés.

A szerzetbelépést rendes körülmények között egy, a természetfölöttiből eredő választás előzte meg: a lélek természetfölötti okokból elhagyta a világot. Bárhol is állt addig, ezzel fellépett a természetfölötti életelviség síkjára. Most már egész törekvése és minden önnevelési munkája arra irányuljon, hogy ezen a síkon megmaradjon, abba belerögződjék és kifejlődjék. A hit fogódzóit ezután sohasem szabad elengednie, lelke minden megmozdulását, élete minden viszonylatát bele kell vonnia a természetfölöttiség atmoszférájába: *hitből kell élnie*. Tartsa ezt mint vezető gondolatot állandóan felszínen és tegyen meg mindent, hogy sikerüljön. Így lassan belelát az evangéliumi és a szeretettől sajátosan áthatott *Isten-gyermeke állapotába*, amely az egész lelki fejlődés koronája.

Addig azonban rendesen hosszú az út. A lelki munkához a kiindulópontot megadja a Mester örökérvényű princípiuma: Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből és szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Ez a szeretetnek háromirányú elrendeződését rejti magában: elrendeződést Isten, önmagunk és felebarátunk felé.

Az Isten felé való rendeződés főként az *ima és elmélkedés* útján történik. A szerzetesi léleknek elsősorban az *ima* gyermekének kell lennie. Az ima és elmélkedés kettős eredménye lesz a helyes Isten- és helyes önismeret. A többféle imamód közül kezdetben eredményes szokott lenni a kötött, vázlat alapján kidolgozott elmélkedés. Szent Ignác imamódjából általában mindenki nagy hasznot húz. Azután fokozatosan helyt engedhetünk az érzelmi imának, áthajlásul is a legmagasabb imához, a szemlélődéshez. Kezdetben sikeresen foglalkozik a lélek elmélkedéseiben önmagával, fejlődésének kérdéseivel, akadályaiival, hibáival, hajlamaival. Lassankint azonban meg kell tanulnia imáiban mind többet foglalkozni Istennel, létével, tulajdonságaival, működésével stb., mert helyes istenismeretre kell eljutnia. Tulajdonképpen helyes önismeretre is ezáltal jut, mert az istenismeret folytán alakul ki a helyes teremtményi öntudat is és jelenik meg az erények alapja: az *alázatosság*. Az Istennel, az abszolút Léttel, Teremtővel, az urak Urával szemben áll a maga esendő, véges, porszem mivoltában a halandó emberi lény. Mint ilyen, teljes teremtményi hódolatra és szolgálatra kötelezett. Itt tehát mint abszolút kötelesség indul el a teremtői Akaratnak megfelelő teremtményi *készség*. Mint embernek egyáltalán nincs egyebem, amit abszolút hódolatként Istennek adhatok, mint szabadakaratom. Ezt vetem alá a maga egészében Istennek és ezzel felelek meg akarásainak. És itt jutottam el az egész imaélet

céljához, a *szabadakarat készségéhez*. Ennek tökéletesítése és az élet számára hatékonyra tétele lesz az egész imaélet célja. Az elmélkedések tovább foglalkoznak Istennel, legmagasabb fokon Istennel: a *Szeretettel*. Itt aztán a készséget a lélek már nemcsak abszolút kötelességnek éli meg, hanem az az abszolút Szeretetre reagáló viszontszeretet szabad, tökéletes önátadása lesz.

A rendeződés Isten felé természetszerűleg meghozza a nagy *megajánlásokat* is. Most már a lélek kész a legteljesebb istenszolgálatra, bárminek felvállalására. Az áldozatok, a fogadalmak szinte életszükségletévé válnak, az akarat izzik az Isten akaratával való megegyezés vágyában. Ezeknek a megajánlásoknak a tisztaságára, teljességére, őszinteségére és hatékony voltára nagy gondot kell fordítani. Az ima így csap át az élet területeire. Imává válik minden, amit Isten akarataként teszünk, ami összekapcsol Vele. Az Isten örök elgondolásainak megfelelő kifejlődés pedig az *élet imája* lesz.

Sokan szeretik az egész lelki életet *szentmiseáldozatként* fel fogni. Ez esetben az imában átizzott akarat készséges és nagy megajánlásai megfelelnek a szentmise felajánlásának. Az eddigi lelki munka tekinthető a tisztulás útjának is, mindenesetre az értelem belehajlása a természetfölötti gondolkodásba.

De míg az imában, melyben a lélek Isten felé tárulva várja a szentséges Akarat rendelkezéseit, inkább az állapotyszerű, a *passzív készség* kristályosodik, a rendeződés második területe: az önmagunk felé való rendeződés az *aktív készség* világa. Az imában megláttam, mit kíván Isten, meg is ajánlottam magamat egészen és visszavonhatatlanul mindenre, most jön a valósítás, a cselekvés. A gyakorlatban ez annyi, mint a „Mindent, Istenem” után „Igen, Jézusom”-ot mondani.

A szerzetesi élet nem egyéb, mint *Krisztus-követés*. Jézus, a példakép pedig elsősorban *áldozat*, a szerzetesélet sem lehet más, mint a *teljes feláldozottság* élete. Áldozattá lenni Krisztussal: e felé kell hajolnia minden meginduló szerzeteséletnek. A feláldozás eszközlője: a fogadalmak és azok megvalósítása: a szabály. A nagy megajánlások az imában, a fogadalmak felvállalása mintegy ráhelyezett az áldozati oltárra, a konkrét kivitel, a szabály megtartása mintegy fölemészt, megsemmisít azon. — Tudnom kell, hogy az állandó önmegtagadás, a lemondás, a maradéktalan áldozatok, az önelvesztés és megsemmisülés rendezi bennem, természetes énemben a rendezendőket s ez úton főelv az „Agendo contra”. Fáradhatatlanul ellene kell tenni a gyarló természetnek a legbelsőbb mentsvárakig, imával és esdő könyörgésekkel, hogy Isten is jöjjön abban segítségünkre. Vegye el, amit rendetlenül szeretünk, adja meg, amitől oktanul félünk, adja az ellenkezőjét annak, amit akarata ellen akarunk. Így kell gyakorlattal kifejleszteni a lélekben az önzetlen, nagylelkű, hősies szeretetben élő *aktív* készséget. Az áldozat formái közül elsősorban az *engedelmesség* áldozatát hangsúlyozom, — Krisztus Egyháza iránt is külön gonddal. Azonban valósítani kell a többi fogadalmakat is. Ha Isten méltat rá, a legfelsőbb fokig is. Mert Isten kétségtelenül sokat kívánhat a lélektől szerzetesi fogadalmi kiteljesedése és lelki megtisz-

tulása érdekében. Kereszteket, próbákat bocsáthat rá, hogy engedel-
mességi fogadalma alapján benne az *én* minden formájában és érték-
tudatával a *senki* öntudatáig egyszerűsödjék, szegénységi fogadalma
alapján *kifosztódjék* minden lelki és testi, erkölcsi és szellemi és bármi
néven nevezendő javából; tisztasági fogadalma alapján a teljes boldog-
talanság, szárazság, a *lelki kielégületlenség* állapotába helyeződjék,
hogy abban éljen és haljon meg. És ha mindez bekövetkezik, nagyon
egyszerűen kell a dolgot felfogni. Ha jön a megvettetés, a sikertelen-
ség, a szürkesség, az üresség, az elfeledés, — a lelki elhagyatottság, szá-
razság és boldogtalanság — a betegség, kifosztottság, koldusszegény-
ség: nem történt több, mint áldozatra ajánlottságunkat elfogadta az
Úr. — A szerzetesnek kell tudni szenvedni, nem szabad abban eler-
nyednie, mert jaj neki, ha szenvedő embertípussá lett! A szenvedés
óráján nyugodtan és egyszerűen kell az életet tovább vinnie. A belá-
táson, a megnyugvácson át el kell jutnia a szenvedés keresztény
optimizmusáig, az *örömig* azon, hogy az Úr kitüntette és fölvehette
Fiának alakját... Nem is kér soha egyebet, hacsak Isten — tulajdon
dicsősége miatt — másképp nem akarja.

Áldozat Krisztussal! Alter Christus-sá lenni! Az élet miséjében az
átváltozás. — Egyben a megvilágosodás útja is, mely megadja a
cselekvés módját. — Az *akarat* behajlása a természetfölöttibe.

A harmadik területünk az *embertestvérek* felé való elrendező-
dés. Ha szeretetem nincs, semmi vagyok. A szeretet a lelki élet alap-
törvénye. A magunk és mások megszentelődésének eszközlője.
(Szeretet-tevékenységünket egészen különösen és kifejezetten ajánl-
hatjuk a lelkek megszentelésén dolgozó Egyházzért, papságért!) A
testvérszeretet az istenszeretetem próbája. — Igaz, a szerzetes a szere-
tetét csak *egynek*, Istennek adja, de minden embertestvére lelkéből,
mint kristálytartóból A sugárzik feléje, Akinék képre és hasonla-
tosságára teremtetett s azért szeretetét *mindenkinek* adja. Így fog a
kizárólagos istenszeretet és az általános testvérszeretet a szerzetesi
közösségben kiegyenlítődni. A harmónia hordozója a *szeretetteljes
gondolkodás*. Az egész szeretetéletben erre kell a legnagyobb gondot
fordítani, mert minden bűn a szeretet ellen először a gondolatvilág-
ban születik meg. A szeretetteljes gondolkodás és érzület ápolása
elsőrendű gondunk legyen. Belőle fakad, mint termékeny töből elő-
virágzó, dús pompájú rózsabokor a jó szó, a szeretetteljes cselekvés,
a szíves készség, a szeretet és jóság ezer szolgálata. Így lesz a szer-
zetesi közösség a *hitből* eredő, természetfölötti szeretetből való fel-
áldozódás utolérhetetlen alkalma...

Mindenkinek mindene lenni, mind több szeretetben... Onkiosz-
tás. Az élet miséjében az *áldozás*. A lelki képességek közül az *érzelem-
világ* belenemesülése a természetfölöttibe. Egyben beleirányulás az
élet céljába: az egyesülés útja. Ez a szeretet lesz a gyümölcse az
imában és áldozatban gyakorolt készségnek.

A szeretet hármasság elrendeződése alapján fejlődő lelki életben
előbb-utóbb — hacsak rendkívüli gátlások nem állanak be — meg-
jelenik a *lelki béke*, a *derű*, az *öröm*, amely ennek a lelkiségnek
egészen jellemző tudattartalma. Kinek is volna oka széles e földön
örömré, ha nem a rendezett szeretet világába beletalált szerzetesnek?

A természetfölöttiség síkján igazán nem kell sok az örömhöz, — egy gondolat elég pl. a személyes Istenre, akivel kapcsolatban van, a kegyelemre, istengyermekségre, a szentségekre, főként a keresztségre és Eucharisziára, a Gondviselésre, szerzetesi hivatásunkra... s végül, aminek előkészületül ez az egész út van: az áldozati élet végén váró *áldozati halál* beteljesítő szépségére. Ezek nyomán minden szenvedés, áldozat, keresztfölött megjelenik az *öröm*. Bárcsak lenne ez az őskeresztény léleknek a kereszténység felett való áradó, diadalmas öröme!

És mit mondjunk a *Szűzanyán* való örömről, a boldogságról, hogy van Édesanyánk, akinek igazán elhatározó szerepének kell lennie a szerzetes egész lelki fejlődésében? Igaz, hogy utunkon Jézus szentséges, istenemberi Szíve az örök minta, ámde hogy Jézust miképpen kell és lehet belemásolni a teremtményi életbe, ezt a Szűzanyán szemléljük. Helyesebben Ő, a páratlanul tökéletes teremtmény, az Isten-anya és égi Királynő leszáll hozzánk az édesanya alázataig, — mert van-e alázatosabb szolgálat az édesanya szereteténél? — és szemlél-teti önmagán... Ő a szeplőtelenül megtestesült Ima, Áldozat és Szeretet.

E lelki élet kezdetén nem szabad hiányozni egy nagy — esetleg Grignon-féle rabszolga-felajánlásnak, amely alakító tényezőjévé lesz e fejlődésnek. Ennek a felajánlásnak megtörténte, ha még nem volna meg, nagy gondot kell fordítani. A „Mindent, Istenem” és az „Igen, Jézusom” mellett állandó csengő elv: „Mindent Máriával, semmit nélküle!” A vele való közvetlen személyes kapcsolatból kell megtanulni *mindennek a mikéntjét* s ezáltal belevinni a vázolt lelkiségbe szembeötlő vonásokként az egyszerűséget, gyermekdedséget, közvetlenséget, őszinteséget... mint sajátosan tőle valókat. Örök eszményképe Ő a tökéletes isten- és emberszeretnek: Úgy szeretni Istent, mint a Szűz szerette gyermekében Istenét és úgy szeretni az embert, mint az Anya szerette Istenében Gyermekeit.

A Szűzanya vezetésével és módján állandóan gyakorolt hit és természetfölötti gondolkodás, az imaélet és az isteni Akarattal való megegyezés útján, lassanként tökéletességre viszi az *istengyermekség tudatát*, — az áldozatos Krisztus-követés megadja az *istengyermekség gyakorlatát*, a szeretetben való feláldozottság az istengyermekség *állapotát*.

A nevelés és önnnevelés minden munkája éppen arra való, hogy mindjobban kifejlésszük a lélekben ezt az istengyermekséget és ezzel mind közelebb vigyük Istenhez, a teljes Szentháromsághoz. Emberi létünk legvégső célja Isten boldogító színelátása. Már a kegyelem Isten természetébe és belső életébe kapcsol közvetlen kapcsolattal, de mint ilyet, a földön nem éljük meg. Egykor azonban minden képességünkkel résztveszünk a Szentháromság életében, — az értelem, akarat és érzelem teljesen bekapcsolódik az Atya, Fiú és Szentlélek legbelsőbb életének körébe. Isten boldogsága a mienk is lesz. — Addig a kegyelmi élet kibontakozásával közelítjük meg örök célunkat.

A *teremtményi készségen* át az egész élet teljes odaadásban, átfogóan, gyermeki jelleggel az Atyához, a Teremtőhöz tér vissza,

a szerzetesi *feláldozottságon* át hasonul eszményképéhez, a Fiúhoz, a Megváltóhoz és a *szeretettevékenységen* át egyesül a Megszentelő, a Szentlélek cselekvő erejével, átvéve annak akaratstílusát. Így adja végül a lélek meleg személyi viszonyban, mint fejlődése koronáját, egészen rendezett és szabadon kibontott *szeretetének* ajándékát a végtelen Istennek — csak azért, mert Ő erre a szeretetre, a szeretetnek teljes értékű áldozatban való kilobbanására abszolút méltó.

E. P.

A ciszterci lelkiesség.

A magyar ciszterci család idén ünnepli nyolcszázados fordulóját annak, hogy ezen a tragikus, de nekünk annyira édes tájon először énekelhette Istent dicsérő melódiáit, először faraghatta magyar kövekbe a gótika szellemét. 1142-t írtak akkor. A világ talán csak a hellén műveltség korában volt annyira egységes, mint ezekben az időkben. De akkor a pogány kultúra kovácsolta össze a szellemeket, most pedig a szent kereszt köré térdeltek a nemzetek. Ennek az egységnek *Cîteauxban* izzott a lelke és *Clairvauxban* dobogott a szíve. Ahol Európában ekkor a keresztet tisztelték, oda a ciszterci szerzetesek is elvitték a magukét. Így jöttek hozzánk is, fiatalon, az első évek töretlen heroizmusával, hiszen az alapítás óta (1098) ötven év sem múlt el fölöttük. *Szent Bernát* éppen az *Énekek Éneke* legtitkosabb igéivel ragadta ég felé a maga monostorának hétszáz szerzetesét. Ekkor lett tavasz nálunk is, kinyílt az első „liliom a völgyek ölén”.

Ma, nyolcszáz év távlatával, kérdezzük fel ezt a szellemet. Az első idők ciszterci szerzetese bizonyára nem adott számot magának, mit jelent a ciszterci lelkiesség. Belépett a monostorba, a testvérek közrefogták és vele együtt lendültek az istenközelég magaslataiba. Minden ezt a szellemet lehelte körülöttük, létük ciszterci, ciszterci-ségük egzisztenciális volt. Azóta sok idő telt el s bizony nagyon sokszor mostohán a ciszterci gondolattal szemben. Ma azonban ismét elemi erővel jelentkezik az igény, hogy az eszmék zűrzavarában kialudt lángot fölszítsuk magunkban s megújulva adjuk át annak az eljövendő világnak, mely ismét a monostorok imádságából és élet-áldozatából fog élni.

Minden szerzet Isten egy-egy üzenete a világnak. Megannyi újabb csipkebokor, mely lángolni kezd és Isten beszél belőle korokhoz, emberekhez. De abban a pillanatban, amikor a lét síkján megjelenik, Isten elgondolása történelemmé válik, a történelem pedig az ember műve is. Ezért csupán Isten megengedő akaratával azonosítható maradéktalanul. Azaz a történelem csak a maga egyetemes üdvtörténeti szempontjából jelent fejlődést. Részleteiben azonban visszafejlődést, eltorzulást is mutat. Amikor egy szerzet elveszti kapcsolatát ideáljaival, amikor már nem hevítik azok az eszmék, melyeket Isten teremtő terve írt elő számára, akkor megkezdődik az elhidegü-

lés, visszafejlődés, távolodás Istentől is. Ebből magyarázható, hogy az alapítók szellemétől való eltérés együtt jár az Istentől való elhidegüléssel is. Jogilag maradhat ugyanaz a szerzet, hiánytalanul őrizheti az első időkig visszamenő történelmi jogfolytonosságot, ha nem az ősök szelleme sugárzik belőle, akkor nem lesz képes tagjait az élet-szentségre vezérelni. Ilyenkor elmondhatjuk a Zsoltárossal: „*Abierunt in sicco flumina...*” Az első idők tiszta, mélyvízű folyamában mind több lesz a jogszokás, fölmentés, engedmény, mindig több megalkuvás rakódik le, rajtuk keresztül pedig mind gyérebben szivárog át a régi szellem. Nem metafora ez, hanem a történelmi lét velejárója. A lélek csak abban a testben tud élni, amelybe beleszületett. Szép lelkek ábrándozhatnak elvont szellemről, romantikus lírizmussal menekülhetnek elmúlt korokba álmokért, a valóságban azonban szellem sohasem jelenik meg külső formák nélkül, vagy mihelyt jelentkezik, azonnal eget kér magának, valósulni akar mindennapi életünkben, követeli a szellemnek megfelelő életfeltételeket. Így jönnek létre a reformok a szerzetesség történetében: *Vissza a forráshoz!*

Vissza Isten elgondolásához!

A ciszterci rend ilyen reformként született és ez magyarázza meg egész lelkiségét. Hozott új gondolatokat is: a laikus munkástehtvéreket szerzetesekké tette s ezzel segített áthidalni a társadalmi osztálykülönbségeket. Monostorait messze, magános helyekre építette, hogy teljes magányt tudjon biztosítani szerzetesei számára. Rendkívüli erővel nyomatékotta a szegénység eszméjét, amivel megszabja az újabb szerzetek irányvonalát hosszú időre. Különös tisztelője a Boldogságos Szűznek; ebben a tiszteletben fejleszti ki a katolikus lelkiség azóta is specifikus vonását. Azonban mindez együttvéve sem alkotja a ciszterci rend szellemét, nem ezek és hasonló részletgondolatok rajzolják meg életformáját, lelkületét. *Citeaux alapgondolata, szelleme, célkitűzése nem volt más, mint Szent Benedek szerzetesi eszményének visszaállítása a maga eredeti tisztaságában.* Rendi króniká-sunk röviden így foglalja ezt szavakba: „Mindent elvetettek, ami a Regula tisztaságával ellenkezett. Így aztán életük egész vonalán a Regula pontos irányítását követték, annak előírásaihoz igazodtak mind istentiszteleti, mind egyéb vonatkozásokban. Levétvén tehát a régi embert, örvendeztek, hogy az újat ölthették magukra.” (Exord. 15.) *Puritas Regulae!* Ez a jelszó, mely lépten-nyomon felcsendül első atyáink írásaiból. Ez el is döntötte a ciszterci lelkiség alapszerkezetét. Ezért amikor azt keressük, mit jelent cisztercinek lenni, először arra kell pontosan megfelelnünk, *mit jelentett Szent Benedek atyánk számára szerzetesnek lenni?*

Talán úgy közelítsük meg ezt a kérdést, hogy először a kizárás módszerével állapítsuk meg, hogy mi nem a szerzetes Szentatyánk elgondolásában. *Először is nem külső feladatok munkása.* Helytelen lenne, ha azt mondanók, hogy nem apostol, mert az imádság, engesztelés, kegyelmi közvetítés elsőrendű apostoli tevékenység. Az a fogalmazás sem helyes, hogy nem papi feladatokat teljesít, hiszen az áldozat és zsoltosma legszentebb tevékenysége minden papnak.

Márpedig a monasztikus szerzetes e leghiszenesebb szolgálatokat a közösség javáért végzi. A hangsúly azonban ott van, hogy ezt nem a hívekkel való közvetlen érintkezés módján teszi. Azt mondhatnánk: nem a *szakramentális*, hanem a *szakriifikális* rendben. *Azután a szerzetes nem a tudomány embere*. Bármekkora legyen is a benediktinus szellem kulturális jelentősége, bármennyire is elévülhetetlen érdemeket szereztek Szent Benedek fiai Nyugat lelkének nevelésében, magának Szent Benedeknek elgondolásában nincs lényeges szerepe a tudományok ápolásának. *Végül a szerzetes nem a liturgia embere* sem abban az értelemben, ahogy ma értjük ezt az elnevezést. Igaz, hogy a Regulában jelentékeny helyet foglalnak el a liturgikus előírások, az istentisztelet szerepe sokkal hangsúlyozottabb, szervezetesebb és központibb jelentőségű, mint a keleti atyák életében tapasztalható, de magát a szerzetesség lényegét nem adja. Amikor e három szempontot így élesen kiemeljük, nem akarjuk azt állítani, hogy ezek bármelyike is összeegyeztethetetlen lenne a benediktinus lelkiséggel. Itt csupán azt keressük, mit tartott Szent Benedek atyánk a szerzetesség lényeges alkotóelemének.

Ezekután fölvehetjük a kérdést: Mi akkor Szent Benedek számára a szerzetesi ideál? Röviden felelhetünk rá: *a tökéletes keresztény élet megvalósítása*. Ezért Regulájában nem is tűz ki különleges eszményeket, nem választ ki speciális eszközöket, nem épül jellegzetes dogmákra, hanem összegyűjti azokat a gyakorlatokat, melyek a legalkalmasabbak arra, hogy magának az evangéliumnak szellemét gyakorlati életté változtassák. „*Szent Benedek Regulája* — mondja Bossuet — *a kereszténység foglalata, az Evangélium egész tanításának bölcs és titokzatos összefoglalása*.” (Szent Benedek dicsőítése.) Leegyszerűsítve a kérdést, három feladatot emelhetünk ki, amelynek bölcs egyensúlyára építi föl szerzeteseinek életét. Ez a három: az *opus Dei* foglalja magában Isten szolgálatának nyilvános, közös gyakorlatait; az *opus manuum*, a fáradságos kézimunka bevezeti a szerzetest a penitencia szellemébe és folytonos gyakorlásába, végül a *lectio divina*, a mindennapos szellemi elmélyülés gondoskodik a lélek táplálásáról, elsősorban nem azért, hogy ismereteit gazdagítsa, hanem hogy előkészítse a lelket az egyesülésre s ilymódon feltétele az Isten szemléletének.

A történelem folyamán ismételten előfordult, hogy e három elem szerencsés összhangja sajnálatosan megbomlott s ilyenkor mindig elrajzolódott a szentbenedeki ideál. Érdekes megjegyezni, hogy mind a háromra találunk példát. *Cluny a liturgiát túlozta a másik két elem hátrányára*. (Természetesen itt nem értékbeni sorrendről van szó, mert ebben az értelemben a liturgia messze megelőzi a tevékenység minden más formáját.) Már *Aniáni Szent Benedek* reformjában találunk ezzel a felfogással, tőle származtatják ezt a mondást: „*propter chorum fundati sumus*”. Ezt még határozottabban *Cluny* tette programjává. Mivel a szerzetesek itt nagyobb részben a feudális nemesiség tagjaiból toborzódtak, e körökben pedig a kézimunkát a jobbágyság foglalatosságának tekintették, a tudományokat sem ápolták különösebben, ezért aztán az istentiszteletet terjesztették ki aránytalanul.

Idejük legnagyobb részét a kórusban töltötték. Később a *maurinus kongregáció a tudományos tevékenységet emelte ki*. A szövegkritikai munkát, a monostorok csendjében szívós kitartással végzett kulturális tevékenységet szinte jellegzetesen bencés munkává avatta. Az egész művelt világ tiszteletét vívta ki ezáltal, de nem fedte teljesen a szentbenedeki életeszmenyt. Végül a *trappista reform a bűnbánat szellemét állította központi helyre*, a liturgiából is szinte penitenciát csinált, a tudományos foglalkozást pedig teljesen száműzte a monostor falai közül. Rancé apát reformját fiai azóta fokozatosan közelebb hozták Szent Benedek szelleméhez.

A *citeauxi reform e törekvésekkel szemben — túlzás nélkül állíthatjuk — a három elem harmonikus egyensúlya által magát a szentbenedeki eszményt keltette újból életre*. Amikor az imádságot, munkát és szemlélődést megint összhangba hozta, szakított minden olyan törekvéssel, mely egyetlen kitűzött feladat teljesítésére akarta specializálni a monasztikus életet. Ha most már részletezni akarjuk a ciszterci szellemet, azt mondhatjuk, hogy e három gondolat köré kristályosítja Szent Benedek elgondolását: A ciszterci szerzetes Isten katonája, Krisztus tanítványa és a Szentlélek választottja.

I. A ciszterci szerzetes Isten katonája.

Azt mondtunk fentebb, hogy Szent Benedek atyánk a tökéletes keresztény életet akarta megvalósítani monostoraiban. Ez az élet pedig ősi biblikus nyelven katonáskodást jelent. „*Militia est vita hominis super terram.*” (Jób 7, 1.) Isten ősi ellensége a sátán és annak országa, e világ. Tehát szervezett ellenséggel áll szemben a keresztény lélek. Neki is zárt rendben, megfelelő fegyverekkel, biztos hadvezetéssel kell felvennie a harcot, ha győzni akar. Ez a szervezett hadirend, Isten hadserege, a szerzetesség. „*Sub uno Domino aequalem servitutis militiam bajulamus*” — mondja a Szentatya. (Reg. 2. fej.) Életünk a monostorban állandó harc, váll a váll mellett bajtársi közösségben. Itt sajátítjuk el a gonoszlélek elleni küzdelem minden fortélyát: „*monasterii probatione diuturna didicerunt contra diabolum multorum solatio iam docti pugnare, et bene instructi fraterna ex acie ad singularem pugnam.*” (U. o. 1. fej.) Ezt a hadvezetést az apát irányítja, szolgálati szabályzata pedig a Regula. (U. o.)

E katonás szemlélet még különösebb nyomatékot kap a XII. század lovagkorában. Rendünk első krónikája Krisztus új lovagjait látja a ciszterciekben, *Szent Bernát* is folyton katonáknak szólítja fiait: „Föl, föl, Krisztus katonája, rázd le a port magadról... Mert sok katonája van Krisztusnak, akik bátran léptek a harcba, kitartottak és győztek... Te miért aggódnál? Hiszen fegyvertársaid egy szívvel és egy lélekkel vesznek körül, angyalok állnak oldaladon, Krisztus a hadvezér, Ő jár elől és győzelemre serkenti övét: *Bizzatok, én legyőztem a világot!*” (92. levél.)

A monostor „Isten tábora”, ott a helye azoknak, akik győzni akarnak a harcban: „Mit keresel a városban, kényes lovag? Bajtársaid, akiket szökéssel elhagytál, harcolnak és győznek, dörömbölnek és

behatolnak, az eget hódítják meg és uralkodnak. Te meg ezenközben tornácodon üldögélsz, bíborba, bársonyba öltözködöl, sétálsz a tereken, járod az utcákat? Mindez a békés jólét fényűzése, de nem biztonság háború idején... A bíbor nem futamítja meg a gőgöt, nem veri vissza a gyönyört és kapzsiságot, nem oltja el az ellenség gyújtó lövedékeit... Hol vannak fegyvereid? Hol a hit pajzsa? Hol az üdvösség sisakja? Hol a türelem vértje? Miért rettegsz? Vedd fegyvereidet, szedd össze erőidet addig, amíg az ütközet tart. Velünk vannak az angyalok, álmélkodnak és támogatnak... kezünket maga az Úr oktatja fegyverforgatásra. Siessünk testvéreink segítségére, nehogy nélkülünk harcolván, nélkülünk is győzzenek." (2. levél.) Ez a katonás szellem különösen kettőben nyilvánul meg: folytonos istenkeresésben és állandó liturgikus ténykedésekben.

1. A *ciszterci élete állandó istenkeresés*. A hivatásos katonát leginkább a felsőbb akarattól való tökéletes függés jellemzi. Minden cselekedete szolgálat. Nem önmagáé. Ezzel a lelkiüettel kell a szerzetesnek is állandóan Isten akaratát kutatnia. Ennek a magatartásnak dogmatikai alapja Isten szuverén hatalma s a teremtetett lét gyökeres függése. A monasztikus élet nem akar más lenni, mint ennek az alapigazságnak állandó tudatos gyakorlása. *Pseudo-Dionysius* szerint maga a „monasztikus” elnevezés is ebből származik: a monos egységet jelent s azt fejezi ki, hogy a szerzetes egyedül Istent akarja szolgálni, ezért lemond a világ sokféleségéről, hogy egyesüljön azzal, aki Egy. (Hierarch. Eccl. 6, 3.) A monostor falai között lassan meg kell tanulnia, hogy csak *egy gondolata* lehet: Isten akarata, csak *egy foglalkozása* lehet: Isten akarata, csak *egy szerelme* lehet: Isten akarata.

Mi más ez, mint állandó, kitartó istenkeresés. A Regula különösen lelkére köti a noviciusok mesterének, győződjék meg róla, vajjon az ifjú szerzetes tényleg Istent keresi-e? *Si vere Deum quaerit?* (58. fej.) Magáról a Szentatyról is ezt jegyezte föl életrajzírója: „*Soli Deo placere desiderans.*” Ugyanezért kérdezte meg magát napról-napra ciszterci fia, Szent Bernát is: *Bernarde, ad quid venisti?* Meg is adja rá a feleletet: „A legnagyobb jó: Istent keresni. A magam részéről a lélek minden más java fölé helyezem ezt. Az adományok között az első, az előhaladásban pedig a végső. Egy erényt sem követ és egy sem teszi feleslegessé. Hogyan követhetné is bármelyik erényt az, amelyik valamennyit megelőzi? És melyik tenné feleslegessé azt, amely minden erénynek teljessége? Lehet-e valamilyen erényt is tulajdonítani annak, aki Istent nem keresi? Aki pedig Őt keresi, lehet-e határt szabni annak? *Keressétek, úgymond az ő arcát mindíg.*” (Én. Én. 84. besz.) A monasztikus szerzetes minden tettének rúgója ez. Ezért egész élete a *vallásosság* erényére épül, minden cselekedete tágabb értelemben kultusz, melynek az oltár a középpontja. Innét indul ki minden reggel, ide tér vissza napközben folytonosan és itt fejezi be napját minden este. Érthető tehát, ha a liturgia lesz számára „a szolgálat”.

2. *Liturgikus szolgálat*. A ciszterci szerzetes ma is naponkint legalább hatszor ölti magára díszegyenruháját, a fehér kukullát, hogy a harang vezényszavára megjelenjék legfőbb Ura előtt s testvéreinek

zárt rendjében, meghatározott szabályok szerint végezze el legszen-
tebb szolgálatát. Órákat tölt most is a kórusban zsoltározás közben.
Ezt, az *opus Dei*-t Szent Benedek atyánk is katonás szolgálatnak,
„*pensum servitutis nostrae*”-nak minősíti (49. és 50. fejj.) s valóban az
is. Mikor az este előmlik a földön, akkor kezdődik a szent őrszolgálat,
vigilia a világ fölött. Éjjel meg kora hajnalban kigyulladnak szerte-
szét, ahol monostorok magános tornya áll, Isten őrtüzei és megkez-
dődik a birkózás, tusakodás, küszködés Isten angyalával: *El nem
bocsátlak, míg csak meg nem áldasz!* S mire a hajnalcsillag csókja
felébreszti a szendergő világot, már mindenütt mint harmatcseppek
csillognak Isten kikönyörgött kegyelmei az emberek fölött.

Ó, milyen mérhetetlen szegénység, hogy a világ már nem ismeri
az imádság döntő fontosságát. A sátán napjainkban a tevékenység
varázslatával tartja hatalmában a világot. Sajnos, sokszor az egyháziak
is milyen helytelenül fogalmazzák meg az apostolság fogalmát. Ebben
az elképzelésben csak a külső tevékenységnek van helye. Amelyik
szerzet „kontemplatív”, arról azt mondják, hogy ott a szerzetesek
kizárólag saját lelkük üdvözítésével foglalkoznak. Milyen tévedés!
Milyen nominalista fölfogása az Egyháznak! A Corpus Christi mysti-
cum élő szervezet, amelyben minden tag a másikért van s az egyes
szervek vitális közösséget alkotnak. Itt „*senki sem él önmagának és
senki sem hal meg önmagának*”. Minden organizmusban kétféle szer-
veket különböztethetünk meg. Vannak külső szervek, ezek végzik a
létfenntartás és védekezés cselekedeteit. Azután vannak belső szervek,
ezek szerepe a kiválasztás és asszimilálás. Az apostolkodásnak is két
szára van: *imádság és tevékenység*. Mikor az Úr Jézus rámutatott a
sárguló vetésekre és felsóhajtott: „*Az aratás ugyan sok, de a munkás
kevés*”, rögtön hozzáfűzte: „*Kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön
munkásokat az ő aratásába.*” Jelezte ezzel, hogy kell a munkás és kell
az imádság. Sőt a munkásokat is csak az imádkozók szavára küldi.
Miközben Péter utódai odakint harcolnak vagy a börtönökben síny-
lődnek, azalatt az „*oratio sine intermissione*” érettük száll az égbe.

Ebből a szemszögből nézve az Egyházat, azt mondhatnám, hogy
a *belső szervekhez* tartoznak a karthauziak, kármeliták, ciszterciek,
bencések. Az apostolkodás itt az áldozat és liturgia szakrifikális rend-
jében folyik. A karthauziaknál és cisztercieknél ez kizárólagos. A
bencések mai, beuroní felfogása már a periféria felé halad, amikor
a liturgiát is bizonyos mértékben az apostolkodás eszközévé teszi.
A kármeliták pedig saját templomaikban lekipásztori munkát is
végeznek. A *külső szervek* közé sorolhatjuk a modern szerzeteket, ahol
nincs kórusimádság s a szerzetnek meghatározott másodlagos célja
van. A *kettő között* helyezkednek el a kolduló rendek, ahol a kórus-
imádság kapcsolódik a külső tevékenységgel. Természetesen nem
akar ez értékbeni sorrendet jelölni, illet az Egyház csak egyet ismer:
a hierarchiát. Csupán az élő szervezet helyes egyensúlyát akartam
megvilágítani.

E két különböző arculat egy célra törekszik. Innét van az egyet-
len „*militia christiana*” kettős felfogása, melyet klasszikusan szemléltet
a két határérték. Szent Benedek atyánk óta a monasztikus szerzetes

jelszava: „*Ut in omnibus glorificetur Deus!*” (Reg. 57. fej.) Hogy ezt a célt megvalósíthassa, elhagyja a világot, monostorba vonul és állandóan Isten felé küldi dicsőítő imádságait és életének áldozatát. Ugyanez a jelszó hangzik fel évszázadokkal később egy másik nagy katona ajkán: „*Omnia ad maiorem Dei gloriam!*” Ezért hagyják el Szent Ignác fiai a szerzetesházakat és mennek a világba, hogy Isten kegyelmeit közvetítsék a lelkekhez. A *ciszterci szerzetesnek* a monostoron belül nincs egyetlen meghatározott munkaterülete, hanem mindenben Istent dicsőíti. A *jezsuita szerzetesnek* sincs a világban egyetlen tevékenységi köre, hanem mindent vállal Isten dicsőségére. Hogy Ő legyen mindenben minden!

II. A ciszterci szerzetes Krisztus tanítványa.

A szerzetes célja, mint mondtuk az állandó istenkeresés. Már maga a szó is elárulja, hogy azért kell keresnünk, mert elvesztettük Őt. A jelen üdvrendben istentávolságban, „in regione dissimilitudinis” születünk. Újra meg kell lelnünk Istent és azt az utat, mely hozzá elvezet. Ezért jött el Krisztus, hogy számunkra Ő legyen az út, igazság és élet. Példája az út, tanítása az igazság, kegyelme pedig az élet. A tökéletes kereszténységnek tehát Krisztus iskolájává kell lennie. Ez Szent Benedek atyánk elgondolása a monostorról: „*Constituenda est ergo a nobis Dominici schola servitii.*” (Reg. Prol.) Itt az Úr Krisztus irányítása alatt az engedelmesség fegyverével jutunk vissza Ahhoz, akit engedelenségünkkel hagytunk el. (U. o.)

Citeauxnak is ez a programja. Szerzőink „schola Christi”-nek, „schola primitivae Ecclesiae”-nek nevezik monostorainkat, „In schola sumus. In qua duplici doctrina erudimus, quia aliud per seipsum ille unus et verus Magister docet, aliud per ministros.” *Krisztus* és az *apát* tekintélye azonosul a monasztikus lelkiességben. Krisztus a tankönyv és a tanítás ebben az iskolában, az apát pedig ennek a tanításnak élő közvetítése, kifejtése, szemléltetése. Ő Krisztus képét viseli a monostorban. (Reg. 2. fej.) Szent Benedek atyánk páratlan bölcsesége az egész szerzetesi nevelést erre a két pillérre építi: a *törvénykönyvre* és az *apát példájára*. Egyik oldalról nélkülözhetetlen az *objektív norma*, mely pontosan és határozottan körvonalazza a feladatokat, eszközöket és célokat. Ez azonban önmagában holt betű, elvont formalizmus. Ezért más oldalról meg kell testesülnie az apát személyében, ő adja hozzá a *személyiség szuggesztív erejét* és az *átélés karizmatikus vonzását*. Viszont törvénykönyv nélkül ez utóbbi sem lenne elegendő. A szerzetesnek éppen apátjától kell állandóan megtanulnia a legnehezebbet, az engedelmességet. Ezért kell az apátnak is állandóan engedelmeskednie a Regulának. Krisztustól a ciszterci szerzetesnek elsősorban az *engedelmességet*, *alázatosságot* és *szegénységet* kell megtanulnia. Éspedig az apát példájából. Lélektanilag tehát csak akkor lesz képes fiait ezekre a monachális erényekre nevelni, ha elsősorban maga éli át és tükrözi őket. A Regula nem győzi elégszer hangsúlyozni ezt a szempontot. A monostorban nincs „spirituális”, hanem az apát a „spiritualis pater”. (Reg. 49. fej.)

A barokk kor éppen ezen a ponton hozott végzetes törést a ciszterci lelkiségbe. Az „udvari világ” az apátból is főpapot, egyháznagyot, főurat csinált, kinek udvara és prelatúrája van. Főfeladatának most már nem a monostoron belül való nevelést és példaadást tartotta, hanem reprezentált és az anyagi ügyeket irányította. Pedig eredeti szabályaink ezt egyenesen meg is tiltották. (Nom. 271.) Azokban a monostorokban, ahol ez így volt, ott benediktinus és ciszterci szellemről beszélni sem lehetett.

Szent Bernát tovább folytatja ennek az iskolának leírását. Itt nem profán tudományokat adnak elő, nem bölcselkedni tanítják a növendékeket, hanem *Krisztust követni*: „Gaudeo vos esse de hac schola videlicet spiritus... ubi bonitatem et disciplinam et scientiam discatis... Numquid quia Platonis argutias, Aristotelis versutias intellexi, aut ut intelligerem laboravi? Absit, inquam, sed quia *testimonia tua exquisivi*.” (Pünk. 3. besz.) Ebben az iskolában nem könyvekből tanulnak, hanem Krisztus életéből, ezért külön ismeretelmélete is van: az *ismeret forrása itt az élet*. „Quem (Christum) si apprehendere cupis, citius illum in sequendo, quam legendo consequi potes. Quid quaeris verbum in Verbo, quod iam caro factum praesto est oculis? ... O si te unquam in schola pietatis sub magistro Jesu merear habere sodalem!” (106. lev.) Mi az, ami különösen megragadja a ciszterci lelket Krisztus életében? *Szegénység, engedelmesség, alázatosság*. Ez lesz tehát a három tantárgy, három disciplina, amelyet el kell sajátítani ebben az iskolában.

1. *Szegénység*. Már *Szent Benedek* atyánk hangsúlyozza, hogy a szerzetes még saját testének tulajdonával sem rendelkezik. (58. fej.) Ezt azonban inkább az engedelmességre vezeti vissza. A *fizikai szegénység specifikusan ciszterci vonás*. Őseink kimondottan azzal a céllal vonultak Citeauxba, hogy a Regula tisztaságát kemény szegénységben valósítsák meg: „Ecce huius saeculi divitiis spretis... novi milites Christi cum paupere Christo pauperes... ut... tenacius... observantiam Sanctae Regulae... ament... in arcta et angusta via, quam Regula demonstrat... desudent.” (Exord. Prol.) Ahová hatásuk elér, mindenütt ezt a szellemet árasztják. A szegénység szellemével akarják átítatni a lovagvilágot s így leszerelni a társadalmi különbségek feszültségét. *Szent Bernát* szerkeszti a templomosok szabályzatát. Ebben olvassuk a beöltöztetéskor feladott kérdést: „*És ha neked csupán kenyeret, vizet és durva öltözéket adunk meg temérdek fáradságot ígérünk, meg leszel-e elégedve?*” Ha a lovag arany- vagy ezüstszerzőmókat kapott ajándékba, be kellett azokat festenie, mert nem illik Krisztus lovagjaihoz a fényes fegyver. Ezt a szegénységet jelképezi a templomosok címere is: két lovag ül egy lovon.

Ezt a szegénységet Krisztus Urunktól kell megtanulnia a ciszterci szerzetesnek. Azért testesült meg Ő, hogy ennek értékére megtanítson. A mennyben ugyanis bőven volt gazdagság, dicsőség, de egy valami hiányzott: a szegénység. A földön viszont sok volt belőle, csakhogy az emberek nem ismerték értékét. Isten Fia éppen ezt kívánta meg, leszállt érte a földre. S azzal, hogy Ő megbecsülte, a mi számunkra is

a legdrágábbá tette. (Kar. vig. 1. besz.) Az Úr a Hegyibeszédben a többi erénynek csak ígérte a mennyországot, a szegénység már tulajdonában tartja. (Ádv. 4. besz.) Ezért építették őseink minden monostorukat a völgybe, hogy minél kevesebbet lássanak a földből, kilátás csak az ég felé legyen. Ezekből a völgyekből lelki magasságokba kellett törekedniök. Hasonlítaniok kellett a hegyre törekvő utashoz, aki elég okos arra, hogy nem vesz hátára semmi fölösleges batyut, hanem könnyű boldogsággal és boldog könnyűséggel szárnyal. (Különf. 22. besz.) *A ciszterci szegénységnek nem szabad csupán „in praeparatione animae” élnie, hanem valóságos, fizikai áldozatnak is kell lennie étkezésben, lakásban, ruházkodásban. Birtokolhatnak, de nem a maguk javára. Ők a nem kolduló szegények. E nélkül a vonás nélkül a ciszterci lelkiség csak délibáb, játék a szavakkal.*

2. Engedelmisség. Azt mondtuk, hogy a szerzetes élete állandó istenkeresés, az út Krisztus, aki az „utolsó betűig” teljesíteni akarta mennyei Atyja akarátát: *„Ingrediens mundum dicit: Ecce venio... In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam.”* (Zsid. 10, 5.) A szerzetes is ezzel a köszöntéssel az ajkán lépi át a monostor küszöbét: Ecce venio! Jövök, hogy teljesítem Isten akaratát! Ez a köszöntés csak lelkével együtt szállhat el ajkáról a halálban. Azt szoktuk mondani: ez a legnagyobb áldozat, mert míg a szegénység által csupán a külső javakról mondott le a lélek, itt a saját személyiségét is az áldozat oltárán égeti el. De éppen ebben a pillanatban nemcsak önmagát kapja vissza egészen, hanem azt, akit keresett: Istent, apátja személyében. Már nem kell aggódva keresgélnie, nem kell bizonytalanságban vergődnie: *„Obedientia quae majoribus praebetur, Deo exhibetur, ipse enim dixit: qui vos audit, me audit.”* (Reg. 5. fej.) Innét van, hogy a monasztikus szerzetes fogadalmában csak ezt az egyet említi kifejezetten, mert ebben a többi ügyis bennfoglaltatik.

Szent Benedek Reguláját követő rendekben ez az engedelmisség nem egyszerűen az előjárónak, parancsnoknak, fölöttesnek szól, hanem az atyának. Ezzel az apát egészen egyedülálló helyet foglal el, melyhez alig van egyéb hasonló: Krisztus helyettese, lelkiatya, édesatya saját monostorában. Amikor beiktatják stallumába, minden szerzetesfia elébe térdel s kezét kezébe téve egész sorsát reá bízza. Közötte és szerzetesei között ettől a naptól kezdve az atyaság és fiúság szála szövdnek. S mert ő atya, azért a többiek egymás között nem társak, bajtársak, kollégák, hanem valóságos testvérek. Mivel pedig az apát nem adja át helyét másnak három, hat vagy tizenkét év múlva, azért szerepe, élete sorssá válik az egész közösség számára, ahogy egy édesapa sorssá lesz a családban. Ime, ebben az életformában bencés és ciszterci szerzetes számára az engedelmisség nem a közös feladatok elvégzését célozza, hanem a közösség belső vitalitásából fakad, családot formáló tényező. Legmélyebb gyökere éppen ezért a szeretet.

A természetes családban közös vér csörgedezik valamennyi tagban s ezt az atyától örökölték. A természetfölötti családban valami megfoghatatlan közös szeretet kapcsol össze mindenkit s ez az apátból árad ki s teszi a ciszterci monostorokat *„paradisus claustralis”*-szá,

monostori paradicsommá. Csak irodalmi példaként idézzük a multból B. Elréd apátunk szavait, mert ahol a ciszterci szellem él, ott ma is, elrejtve bár a világ szemei elől, virágzik e földi paradicsom; aki tapasztalta, tudja: „Nudiustertius cum claustra monasterii circuirem, comendante fratrum amantissima corona, et quasi inter paradisiacas amoenitates singularum arborum folia, flores fructusque mirarer; nulum inveniens in illa multitudine, quem non diligere et a quo me diligere non confiderem, tanto gaudio perfusus sum, ut omnes mundi huius delicias superaret. Sentiebam quippe meum spiritum transfusum in omnibus, et in me omnium transmigrasse affectum, ut dicerem cum Propheta: *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum.*” (Lelki barátság, 3.)

Hogy gondolataink ne légüres térben mozogjanak, meg kell jegyeznünk, hogy a magyar ciszterciek életében talán ez a pont az, ahol a reform után is egyelőre áthidalhatatlan távolság választja el az eszményt a valóságtól. Ennek történelmi magyarázata van. A mult század első felében az eltörléstől való félelmében a zirci apátság gyors egymásutánban vállalta el a gimnáziumok vezetését. Mivel ekkor a szerzetesi szellem mélyponton volt, senkinek sem jutott eszébe, hogy ennek a hirtelen és nagyfokú átalakulásnak belső, szerkezeti problémái is vannak. Így jött létre egy, az egyháztörténelemben eddig ismeretlen képződmény: *apát és provinciális egyszemélyben*. Az apát ma is a közvetlen előjáró, ugyanakkor azonban fiai legnagyobb része állandóan távol él tőle. A külső házak előjárói a fegyelmet majd fönn fogják tartani, de az atya szerepét nem lesznek képesek pótolni. Egyelőre áthidalhatatlannak látszik ez a probléma, de az idő itt is meg fogja érlelni a megoldást.

3. *Alázatosság. Szent Benedek* atyánk az alázatosság tizenkét fokozatában rajzolja meg a monasztikus aszkézist. Ebben szorosan összefonódik az istenkeresés a szegénységgel és engedelmességgel: 1. Kerülni kell a bűnt. 2. Le kell mondani az önakaratról. 3. Alá kell vetnünk magunkat más ember akarátának. 4. Készséges lélekkel fogadjuk Isten tisztító működését életünkben. 5. Isten előtt őszintén megvalljuk hitványságunkat. 6. Ennek a meggyőződésnek következménye, hogy megelégszünk a legrosszabb és legértéktelebb dolgokkal. 7. A lélek ezen a fokozaton már boldogan tudja elmondani Isten színe előtt: „Bonum mihi, quia humiliasti me.” Ez a lelkület aztán fokozatosan kiárad a külső magatartásra is és szerény tartózkodásban (8), a szilencium szeretetében (9), a felületes jókedv és fecsegés kerülésében (10, 11) nyilvánul meg. Végül is az egész ember, járása-kelése sugározza magáról, hogy állandóan Isten szent felsége előtt bűnös vámosként érzi magát: Uram, nem vagyok méltó, hogy az égre emeljem szemeimet, én bűnös. (12).

Ennek a tanításnak legszebb kommentárját *Szent Bernát* atyánk írta *De gradibus humilitatis et superbiae* c. munkájában, ahol a ciszterci rendet „*schola humilitatis*”-nak nevezi. Egyben megrajzolja az alázatosság elvesztésének lelki képét is: 1. A lélek teljes kifelé fordulása, 2. lelki üresség, 3. esztelen vidámság, 4. önmagát fitogtató fecsegés, 5. különcködés: mindenben buzgó, ami rendkívüli, minden-

ben hanyag, ami közös. 6. A fennhéjázó lelkiület csak magának hisz, 7. az elkapatottság beleavatkozik mindenbe. 8. Vétkeink mentegése. 9. A képmutatás és 10. a lázadás szelleme. 11. Isten félelmének elvesztése: gyakori bűnök. 12. Isten hitének elvesztése: a bűn szokássá válik.

Az alázatosság iskolájában viszont az Úr Jézus példájából az önmagunkról való teljes lemondást kell megtanulnunk. Krisztust szinte lefordíthatatlan szóval „*Verbum abbreviatum*”-nak nevezi. Összezsugorodott, mikor *emberré* lett. Leszállott a hatalom hegyéről, mikor a testben megjelent. Leszállott a tudomány hegyéről, amikor egyszerű igékkel tanított. (Mennybem. 4. besz.) Mivel pedig az utasnak eledelre van szüksége, még jobban megalázta magát és *kenyérre* lett. Sőt mert az embert kevélysége állattá tette, a barmok *szénájává* lett. (Jézus névad. 3. besz.)

Az alázatosság állandó gyakorlása vezeti el a szerzetest az Isten szemléletére s a szeretetben való egyesülésre. Erre céloz homályosan Szent Benedek atyánk, amikor az alázatosságról adott tanítása végén megjegyzi: „*Ergo his omnibus humilitatis gradibus ascensis, monachus mox ad caritatem Dei pervenit illam quae perfecta foris mittit timorem.*” (7. fej.) Itt, ahol a Szentatya elhagyta tanítását vagy talán csak fel-függesztette, itt folytatták későbbi ciszterci fiai: „*Ordo noster abjectio est, humilitas est, voluntaria paupertas est, obedientia, pax, gaudium in Spiritu Sancto. Ordo noster est esse sub magistro, sub abbate, sub regula, sub disciplina. Ordo noster est studere silentio, exerceri jejuniis, vigiliis, orationibus, opere manuum; et super omnia excellentior viam tenere, quae est charitas, porro in his omnibus proficere de die in diem, et in ipsis perseverare usque ad ultimum diem!*” (142. lev.) Itt kezdődik Cîteaux speciális misztikája: a szeretet útján való egyesülés Istennel. Nem más ez sem, mint Szent Benedek atyánk főttebb idézett szavainak rendszeres kifejtése.

III. A ciszterci szerzetes a Szentlélek választottja.

Mi az istenkeresés célja? Isten meglelése. És hol találja meg a ciszterci szerzetes Istent? A szeretetben. Ez a szeretet pedig maga a Szentlélek. Annak titokzatos hívása hozta a monostorba, annak láthatatlan irányítása alatt áll belépésének első pillanatától fogva. Miként a teremtéskor „Isten lelke lebegett a vizek fölött”, úgy lebeg a szerzetes lelke fölött is, most esőt, majd meg vihart küld reája, állandóan alakítja, előkészíti az egyesülésre. Ezért a ciszterci monostor nemcsak Isten katonáinak vára, nemcsak Krisztus tanítványainak iskolája, hanem a Szentlélek szeretetének kohója is, ahol választottai készülnek elő a jegyességre.

Érdekes megfigyelni, hogyan alakul át ciszterci szerzők tollán a szentbenedeki „*schola Dominici servitii*” fokozatosan „*schola charitatis*”-szá. „*Haec est specialis charitatis schola*”, — írja Saint-Thierryi Vilmos, Szent Bernát „*schola Sancti Spiritus*”-nak nevezi rendünket. Ez az út „*Cisterciensis philosophiae tugurium*” Ádám apát szavai szerint. Illés apát ebben látja a „*totius philosophiae integritas*”-t, Bal-

duinus hangoztatja, hogy ez az út illik a mi szerzetünkhöz. Kíséreljük meg tehát *Szent Bernát* atyánk vezetésével megrajzolni a szeretet útját, mely négy fokozaton halad át. Az *önszeretet*, *testvéri szeretet* és *Krisztus érzelmes szeretete* egy-egy állomás az utolsó fokozat, a *tiszta lelki szeretet* előtt.

1. *Amor carnalis sui*. Az eredeti bűn következtében a szeretet útja innét indul ki, a rendetlen, mértéktelen önszeretetből. Az ember önmagát szereti önmagáért s ezzel Isten szörnyű karikatúrájává válik, mert csak Ő szeretheti önmagát önmagáért, aki maga a teremtetlen Szeretet. Ez az önszeretet a megtérés után sem tűnik el. csakhogy most a lélek Istent szereti önzően, mert ha szereti, jutalmat, ha nem szereti, büntetést kap. Mi tehát a teendő? Ismerd meg magad! — mondják szerzőink. Ekkor majd megismered végtelen nyomorúságodat, elesettségedet, eltorzultságodat. Ez a szokratizmus jellemző az egész ciszterci misztikus iskolára. Ennek az ismeretnek következménye a kemény aszkézis. Nem a test összetörése a cél, hanem a lélek uralmának biztosítása: „*Diligat anima corpus suum, sed multo magis suam ipsius animam servet.*” (Különf. 23. besz.)

2. *Amor socialis*. Saját nyomorúságunk felismerése nemcsak alázatosságra, hanem részvételre is nevel testvéreinkkel szemben. Hiszen a nyomorúságban is testvérek vagyunk, közös a sorsa valamennyiünknek. Ebből származik a *compassio*, az együttérzés, a segíteni akarás. Ez sugalmazza a szegények szeretetét. Ezért vállalja a szerzetes a szegénységet, hogy minden fölöslegét megoszthassa másokkal. Milyen csodálatos, maga az önszeretet így önzetlen szeretetté válik: „*Sic amor carnalis afficitur et socialis, cum in commune protrahitur.*” Mindenki egyformának születik, Isten is egyformán embernek teremt minden embert, csak a gőgös önakarát hozta az emberek közé az ellentétet és szegénységet. Ezért vállal a szerzetes engedelmességet, hogy így akarata összeolvadjon a többiek akaratával s létrejöjjön a „*voluntas communis*”.

3. *Amor carnalis Christi*. Testvéreink között ott találjuk Krisztust is. Mióta egy lett közölünk és testet vett magára, azóta a mi nyomorúságunk Isten nyomorúsága lett. Ime, az önismeret, miután az első fokon alázatossággá, a második fokon testvéri részvétté lett, most a harmadik fokon Krisztus iránti lángoló szeretetté válik. A ciszterci szerzetesnek éppen ezért szünet nélkül elmélkednie kell Krisztus életének titkairól, hogy szeretete mindig lángolóbb legyen. „*Venit in carnem et tam amabilem se exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, qua majorem nemo habet, ut animam suam daret pro nobis.*” Ebből a szeretetből született meg *Szent Bernát* és többi atyánk szebbnél-szebb elmélkedése Krisztus szent emberségéről, életének állomásairól s ezzel új iskolát teremtettek meg a lelkiség terén. Ők adták ajándékba ezt a kincset, amely nélkül ma már az elmélkedést alig tudjuk elképzelni. Különösen két titok gyullasztja föl atyáink szellemét. Az, ami leginkább szemlélteti az Úr Jézus emberi gyengeségét: a születés és a szent gyermekség misztériuma (*affectus congratulationis*) és a szenvedő Udvözítő (*affectus compassionis*). *Comptare igitur Christo, anima christiana!* — kiált föl *Szent Bernát*. A karácsonyi

és húsvéti ünnepkör e titkait az utolsó állomás követi: pünkösdi misztériuma. A Szentlélek eljövetele szívünkbe a jegyesség.

4. *Amor spiritualis*. Amikor az érzelmes szeretet és fontolgató elmélkedés elvégezte művét s a lelket a szenvedő Udvözítő képére alakította, akkor a Szentlélek kezd kilépni eddigi rejtekéből. Az Udvözítő, miként búcsúzó tanítványainak mondotta, úgy szól a lélekhez is: Jobb, ha én elmegyek, mert ha én el nem megyek, akkor nem jön el a vigasztaló Szentlélek. „Ego hanc arbitror praecipuum invisibili Deo fuisse causam, quod voluit in carne videri et cum hominibus homo conversari, ut carnalium videlicet, qui nisi *carnaliter* amare non poterant, cunctas primo *ad suae carnis salutarem amorem* affectiones traheret, atque ita gradatim *ad amorem* perduceret *spiritualem*.” (Én. 20. besz.)

Ha a szerzetes idáig elért a szeretet útján, akkor forró vággyal emeli föl a fejét és elsóhajtja: „Csókoljon meg az ő szájának csókjával.” Volt szolga és rettegett Ura arcától. Volt bérés és remélt jutalmat, volt tanítvány Krisztus iskolájában, ült gyermekként Atyja lábai előtt... mindez elmúlt, aki csókot kér epedve, az már jegyes. Az önakarat az önmegtagadásnak kemény kövei között megörlődött, a könnyek között megtisztult, most már nincs más vágya, mint mindenben Isten akarata. A szeretet egy-egy rövid föllobbanásában a lélek érzéke megnyílik s egyszerre érzi, tudja, hogy jelen van a Völegény. Isten mindent magáért szeret és mindenben önmagát szereti. A szeretet e föllángolásában a lélek is egyedül Istent szereti, önmagát és minden mást csak Istenért szereti. Ebben az pillanatban a két szeretet egybeolvó lett és bekövetkezik a „lélekegység állapota”. Ez a *tiszta szeretet*, mert nincs félelem már benne. „*Perfecta charitas foras mittit timorem*.” Itt a csúcson is találkozunk *Szent Benedek* és *Szent Bernát* tanítása.

Ez az alázatosság utolsó fokozata, a szerzetes lesüti szemeit, lehajtja fejét, kerül minden felesleges szót, betér lelkének belső cellájába s ott várja az Úr látogatásait. Ó igen, „jó csendességben várni Isten szabadításait!” Hogy odabent, lelkének zárt ajtaja mögött mi történik, senki sem tudja, csak maga a lélek: „*Secretum meum mihi, secretum meum mihi*.” (Iz. 24, 16.)

Osszefoglalásunk végére értünk. Joggal vetődhetik fel itt a kérdés: *milyen viszonyban áll ez az eszmény a valósággal?* Mert aki a magyar viszonyokkal tisztában van, az nagyon jól tudja, hogy a szerzetesi szellem a múlt század liberalizmusában súlyos hajótörést szenvedett. Rendünk magyarországi tagozatában ezenkívül nagy változást jelentett a külső munkakör, a tanítás vállalása is. Vajon ezek után lehet-e még ciszterci lelkiségről beszélni a föntebb vázolt értelemben?

Határozott igennel felelhetünk s eme feleletünket a közelmúlt évek gyakorlata támasztja alá. Az 1923-ban megkezdett reform, az 1938-ban végzett apostoli vizitáció, valamint az 1941-ben átmenetileg jóváhagyott Konstitúciók újra az eredeti eszmények irányába állították be a fejlődés vonalát, amikor leszögezték, hogy a tanítás, mely szerzetesházaink falai között folyik, nem jelent más módosítást életünkben, mint hogy a hajdani kézimunka helyét ma szellemi munka

foglalja el: „*loco operum manualium alia activitas exterior successit*”. Tehát rendünk ezzel sem vált „tanítórenddé”, szelleme, lelkisége sem azonos a többi tanítással foglalkozó rendekével, hanem *monachális* jellegű: „*Hinc sequitur, quod educatio juventutis, quae hodie monachis Cisterciensibus in Hungaria committitur, conciliari potest cum vita regulari Cisterciensi, quinimmo videtur, quod eo meliores erunt educatores catholici, quo magis erunt in vita sua religiosa fundati*.” (Decr. vis.)

Az elvi megoldás ezzel véglegessé vált s a végtelenül irgalmas isteni Akarat rendkívüli áldásaival mutatta ki szeretetét. Ám eszmény és valóság között még mindig felmérhetetlen a távolság, még sok probléma vár megoldásra. A hajdani kontemplatív életforma és a mai feladatok között mindig meglesz a feszültség. De kérdezhetjük, melyik életformában nem kíván rendkívüli erőfeszítéseket a tökéletességre való törekvés? Rendünk mindig szigorú rend volt. Hajdan ez a szigorúság az önsanyargatás rendkívüli keménységét jelentette, ma ez a szigorúság más, talán sokszor érzékenyebb területekre tolódott át. Aki azonban a monostor csendjében hosszú éveken át megtanulta a szeretet útját járni, akinek a szívében fészket rakott a „*compassio*”, az mindig kész lesz a belső csend édességét felcserélni a külső tevékenység áldozatosságával. Vagy ahogy őseink ezt kifejezték: mivel mindig Istent keresik, ezért készséggel váltogatják a „*veritas charitatis*”-t a „*charitas veritatis*”-szal. Ennek az életformának győzelme Isten kegyelmével a nevelés feladata lesz. S hogy a nyomainkba lépő ifjúság lelke rezonál erre az ideálra, annak szerény jeléül szabad talán felemlíteni azt a tényt, hogy idén, akárcsak Szent Bernát korában, harmincegy fiatal lélek kopogtatott monostorunk kapuján fölvételért. Reménységgel tekinthetünk tehát az újabb nyolcszáz esztendő elé... *Quae coepit in nobis Deus, perficiat!*

P. Halász Pius S. O. Cist.

II. Amikor az Istent üldözzük.

4. levél.

Igények támadnak a lélekben.

Főtisztelendő Atyám, megint Onhöz menekülök, mert nem tudom, mi van velem! Ha valaha nyugtalan voltam, hát most az vagyok. Mintha felkavarták volna az életemet. Rádöbbsentem saját hitványságomra, megútáltam tespedtségemet, voltak félelmetes és meleg találkozásaim a jó Istennel, hozzákezdtem a komoly lelki élethez, önmegtagadásokat végzek, érzem a felelősségemet és mégis valahogy semmi sem tetszik nekem! Még azt sem tudom, hogy hol kezdjem lelkiállapotom leírását. Mert én most folyton valamit keresek. Valaminek az égető hiányát érzem. Az Isten is elhagyni látszott. Már hetek múltak el és én hiába megyek le a kápolnába, ott nem fogad a jó Isten: nézek a tabernákulumra, de az nem nyílik ki, mint azelőtt

annyiszor. Nekitérdelek az imának a legjobb feltételekkel és csak gyöttrődöm... e miatt bánkódni szeretnék, de semmit sem érzek, csak motyog a szám valami fáradt mondókát. Sőt ha hibát követek el, még ez sem sújt le. Most látom, hogy végeredményben mennyire megnyugtattak és boldoggá is tettek azok a régi élmények, mégha a földre is tepertek, mert legalább megbántam úgy igazán a hibáimat. Most azonban semmi! Semmi! A legkisebb kegyelmi neszre is élénken felfigyelek s reménykedem, hogy megint oly meleg találkozás alakul ki belőle, mint amilyenben már volt részem. Olyan ez az állapot, mint mikor valaki a sötétben fél s feszülten figyel minden kis zajra: még a fában percegő szút is igen hangosnak találja. Megfigyeltem önmagamon, hogy a legkisebb jó gondolatot is mindjárt kinevezem nagy kegyelemnek s kapok utána, de nem találok meg benne azt a békét és főleg melegséget, amely az igazi kegyelmeket annyira jellemzi. Valami érdekes várakozás van bennem. Mintha a nagy kegyelmi csendben idegesen mondogatnám: na most... most fog valami történni. És nem történik semmi! Látom, hogy a jó Isten csak csalogatni kezdett engem, de én még igen-igen messzire vagyok a nagyobb kegyelmektől.

Olyan vagyok, mint aki tudja, hogy egy nagy kincsnek a birtokába juthat, legalábbis örököse annak, de még nem kaphatja meg. Egyszer egy keveset már látott belőle, megízlelte édességeit s most izgatottan várja, hogy még egyszer megnézhesse azokat a kincseket, sőt most titokban abban is reménykedik, hogy legközelebb többet is megláthat majd belőlük. Befejezetlen embernek érzem magamat s ez az állandó érzés igen jellemző. Szinte minden gondolatomat a jó Isten felé irányítom, a világgal szeretnék megtagadni minden kapcsolatot, és a jó Isten mégsem emel magához. Lógok két világ között: az egyik már kidobott magából, a másik még nem fogadott be. Világosan érzem, hogy ez az állapot nem lehet tartós és legkevésbé végleges. Itt megint vagy lecsúszom a régi szemét közé, vagy tovább lendülök a magasabb kegyelmek felé. Én az utóbbiért könyörgök nagyon sokat. Sokszor vegyül ezekbe a kérésekbe nem tiszta és önzetlen szándék is, de ilyenkor csak azt mondom a jó Istennek, hogy többet és különbet egyelőre nem tudok magamból kihozni.

Nincs kínzóbb a befejezetlenség érzeténél. S most ez gyötör egész nap. Megízleltem a többet s most nem tudom megfogni. Keresem, kutatok utána, de nem találok.

Gyökértelen ember vagyok. Most érzem ezt a legjobban. A természetfölötti élet húmuszába eresztett gyökerek elszáradni látszanak. Isten távol, a világ itt zakatol az ablak alatt s idebent a szobában csak magam tépelődöm. Amit a szemem reálisnak lát, az ablakom alatt hullámlázó vidám evilági élet, lelkemnek már nem kell; viszont amit a lelkem szeretne megragadni, azt meg a szemem nem látja, szívem nem érzi és az eszem sem fogja fel. Ami közel van, az nem kell, ami messzi van, az elérhetetlen. Mikor fogok én itt egyenesbe jönni!?

Amit eddig leírtam, Főtisztelendő Atyám, az az én jelenlegi lelki állapotomnak csak egyik részlete és inkább kezdete. Mert ezt a nyugtalan keresést és tépelődést időnként felváltja valami keserű indulat. Utólag ezek miatt elszégyenkezem, de viszont ezzel már nem

változtatok magán a tényen. Leírom ezt is hűségesen, kérve Főtisztelendő Atyámat, hogy ne botránkozzék meg rajtam.

Többször megtörtént, hogy ebbe a gyümölcstelen keresésbe már egészen belefáradtam. Hiába kiáltottam az Istenhez, nem jött válasz. Felajánlottam magamat áldozatul s az ég erre is bezárt maradt: senki sem válaszolt, hogy ezt elfogadja-e vagy egyáltalán van-e, aki elfogadná? Csend és csend.

Ekkor a dezoláció mélypontján hirtelen elkeseredés tört ki belőlem. Valami rettentő örülségnek tűnik fel előttem, hogy én itt imádkozom és kiáltozom egy egész életen át és soha-soha választ nem kapok. Ha jön is valami felbuzdulás a szívembe, sosem tudom biztosan, hogy honnan jött, hogy nem önámítás-e az egész. Csak beszélek, könyörgök, kérem az Istent s Ő hallgat. Ilyenkor úgy tűnik fel nekem, hogy engem megbolondít ez a hallgatás. Hát mit akar velem?! A levegőbe kiabálok segítségért?! Elviselhetetlennek látszik előttem ezekben a percekben, órákban ez a következetes hallgatás. Szeretnék szabadon fellázadni e miatt. Megalázva érzem magamat, hogy én itt kiabálok egy néma Istenhez. Valami belső mély ösztön hajt, űz az Isten felé s ugyanakkor egy másik lázadozik ez ellen, mert nem kapok választ.

Ilyenkor látom, hogy hit kell ide, óriási hit és még annál is nagyobb. Lemorzsolni így egy életet! Aztán hirtelen az villan fel, hogy mi lesz, ha a végén arra jövök rá, hogy ez a csend valódi és ez a hallgatás igazi? De a következő pillanatban már ijedten kapok észbe s szinte fuldokolva kapkodok az alázatos, megnyugvó hit után. Adj hitet, Istenem! De ez a felszínen vergődés csak pár pillanattig tart s én ismét alámerülök. Most még nehezebbnek látszik egész helyzetem és életem. Úgy tűnik fel, hogy a kereszténység tele van keserű ellentétekkel. Maga ez a hangos láрма itt e világon s az a néma csend odaát. Mentől jobban zajongunk itt, annál mélyebb a csend odaát. Csak egy kis megfogható bizonyosságom volna! De olyan kézzel megfogható.

A következő percben már ezt az egész vergődést egészen más-ként fogom fel. Valahogy úgy látom, hogy mi a jó Isten bolondjai vagyunk. Neki tetszik az, hogy nekünk szinte az eszünket kelljen megtagadni, ha Vele akarunk beszélni... Annyira végtelen Ő, hogy mi csak ily megalázottan tudunk feléje közeledni. S ekkor megalázom magam én is. Elismerem az Istent, elismerem önmagam nyomorát s csak azt kérem, hogy egy szóval, egyetlen szóval válaszoljon.

Most, hogy írás közben utólag ismét átélem ezeket a lelki hullámzásokat, egészen világos lesz előttem, hogy a jó Isten sikertelen üldözése váltotta ki belőlem az egészet. Megízleltem az Úr édességeit s most igények támadtak bennem, szeretnék egészen rátalálni az Istenre és mert nem sikerül, hát elkeseredem, elcsüggedek s ez a természetes emberi ösztön váltja ki belőlem azokat a lázadó gondolatokat. Ó, mily nyomorúságos is vagyok én! Látja, Főtisztelendő Atyám, így kell nekem erre rájönnöm! Hiszen tudhatnám, hogy ha a jó Isten olyannak tűnik is fel, mint aki semmit sem vesz észre a mi hangos lármánkból, valójában, a dolgok objektív rendjét nézve Ő jól hall mindent, nagyon is jól hall mindent! Tehát igazságtalanok va-

gyunk, amikor e miatt zúgolódunk. Annál is inkább, mert csak a saját vigasztalásunkat keressük.

Most világít be, hogy tulajdonképen én olyan vagyok, mint egy vásott kölyök a kastély ablaka előtt: ordibálok, hogy jöjjenek ki! És nem jönnek. Újra kiabálok, fenyegetődzöm, kövek után nyúlok, földhöz verem magamat, ököllel verem a falat. És nem jönnek ki! Már olyan gondolat is megfordul annak a vásott kölyöknek az agyában, hogy itt hagy mindent, itt hagyja ezt a kastélyt néma urával együtt, hiszen a messze idegenben csavargóknak jobb dolguk van, mert a jó Pásztor utánuk megy s Ő kiáltozik utánuk s a vállán hozza vissza őket. Ó, de ostoba gyerek! Honnan tudja, hogy a kastély gazdája nem leselkedik-e mosolyogva az ablak függönyei mögött? Mosolyog a hangos lárma miatt, mosolyog, hogy ez a kis gyerek kövek után mer nyúlni, hogy a földhöz veri magát, hogy ököllel üti a falakat, mert hisz végeredményben nem gonoszszágból teszi, hanem csak nagyon-nagyon szeretne bejutni... és ez tetszik is a kastély urának, tetszik, mert ő is szereti ezt a vásott kölyköt! Nézi rongyos ruháit s ki tudja, titokban talán már ki is adta a parancsot szolgálának, az ő szent angyalainak, hogy készítsenek számára új ruhát és mosdóvizet.

Ez az én történetem, Főtisztelendő Atyám! Be akarok jutni a jó Istenhez, nagyon be akarok jutni. De úgy látszik, még nincs itt az ideje. Tehát kitartok!

A jó Isten elbűjt, de én a keresésére indulok. A bizalmas, közvetlen beszélgetések emléke itt van a lelkemben. Most széttárom a karjaimat és segítségül hívom az Istent. Én hiszek, bízom benne!

Nagyon várom Főtisztelendő Atyám szíves válaszát. Szeretném tudni, hogy Ön hogyan ítéli meg viselkedésemet.

Válasz a 4. levélre.

Kedves Testvérem! Nagyon megértem egész lelki hangulatát. Ön most nagyon emberien viselkedik, nagyon természetesen és nem természetfölöttien.

Nagyon helyes, hogy Önben az első találkozások után olyan olthatatlan vágy támadt fel az Isten után. Ez nemcsak nagyon helyes, hanem nagyon természetes is, hiszen a jó Isten azokat az előbbi kegyelmeket épp ezért adta. Azonban, mert Önben még nincs megszilárdulva a természetfölötti felfogás, mert még nem elég alázatos, nem elég fegyelmezett, azért ebben az Isten utáni törtetésben is túlzásba megy. Talán nem jó kifejezést használtam, mert az Isten utáni vágyban sosem mehetünk túlzásba, de igaz marad, hogy Ön a módban, az eszközökben, a követelés egész hangjában és beállítottságában túloz. Ezt Ön is látja, aminek igen örülök, mert nyilván van érzéke a dolgokhoz. Sokat magyaráz Önnél az is, hogy az erősebb kilengések inkább csak a dezoláció következményei s még nincs eléggé megedzve, hogy az elhagyatottság idején is teljesen ura tudjon maradni önmagának. Erre azonban el kell jutnia!

Legyen róla meggyőződve, hogy a kastély ura nagyon is hallja minden szavát! Az pedig, hogy a parancsot kiadta-e már vagy sem,

nem tartozik se Onre, se énreám, senkire sem, hanem egyedül a jó Istenre. Lehet, hogy holnap behívja már Ont, lehet, hogy egy év múlva és lehet, hogy csak tíz év múlva. Magam részéről csak azt az egyet tudom, hogy előbb nagyon meg kell tisztulni, mielőtt abba a kastélyba beléphetnénk. És nem tudom, hogy On mennyire érzi, hogy már megtisztult volna?

Tehát mit tegyen? Elsősorban összes kötelességeit. Aztán csak üldözzé a jó Istent, szívesen veszi Ő ezt nagyon, de nyesegetse le ennek a nagy törtetésnek vadhajításait. Legyen türelemmel önmaga gyengeségével szemben; legyen türelemmel az időt illetőleg s mind-ebből merítsen alázatosságot. Ne becsülje túl saját erejét és előrehaladását, akkor meg fogja találni a helyes mértéket és módot az üldözésben is.

Különben legyen meggyőződve, hogy ennek az egész üldözésnek a magja: a nagy vágy a jó Isten után, külön kegyelem és igen nagy kegyelem.

N. T.

P. König Kelemen O. F. M.: *A keresztény Egyházak egysége.* A Gyöngyösi Ferencesek kiadása. 1942. 244 l. Ára 4.— P.

A sokszor elég szűk horizontú magyar vallásosságunknak feltétlenül szüksége van olyan egyetemes látású, világrészekben gondolkodó írásokra, mint P. König Kelemen könyve. Sok pozitív adaton és a közvetlen tapasztalás sugalmazó erején épül fel a kiváló szerző műve. A keleti únió mellett külön gonddal foglalkozik a nyugati, protestáns únió problémáival. Történeti visszapillantásból, a jelenben birkózó történelmi erők analiziséből, a minden oldalon jelentkező egységvágyból vonja le eléggé bizakodó következtetéseit. Nem esik viszont az apriorisztikus könyvek naívan derűs álmaiba sem, mert rádöbrent mindnyájunkat a pogányság félelmes előretörésére, amely minden különösebb erőfeszítés nélkül is a természetes szaporodás óriási förlényéből adódik.

Helyesen látja, hogy az Egység műve elsősorban kegyelmi tény. Éppen ezért nélkülözhetetlen előfeltétele az, hogy a keresztények belső, isteni életében egyre tudatosabban álljon ott mint imára és áldozatokra serkentő motívum az Úr szíve-vágya és utolsó parancsa: „hogymindnyájan egyek legyenek!” A kitűnő új „gyöngyösi ferences könyv”-nek ez az egyik nagy miszsiója: beállítani a magyar lelkeket is a Világegyház életének és a beláthatatlan isteni Terveknek sodrába. Reméljük, hogy gazdagon megtermékenyíti majd paptestvéreink igehirdetését is.

Hogy pont Szent Ferenc fia ír egy ilyen átfogó, jelentős művet a keresztény Egyházak egyesítéséről, annál örövendesebb, mert ez az egységi törekvés ősi ferences hagyomány. Bár csak megteremné a derék mű méltó gyümölcsét.

MAGYAR NÉPÜNK PAPJA.

Erdélyi képek.

Amikor az erdélyi papság lelki kincseit akarom szóvátenni, önkénytelenül is a nagykaszonni múmia jut eszembe. A templom oltára előtt kriptá van, ahol a mult jelesei nyugodtak. Ebből a kriptából emelték ki azt a megbarnult testet is, amelyről senki sem tudja, kié volt, csak a szóbeszéd mondja, hogy pap volt s úgy kb. 200 esztendővel ezelőtt temették. Jönnek a tudósok: „A földnek olyan vegyi tulajdonságai voltak, hogy épségben maradt a test”, — de a többi mellett mind elporladt. A nép csak egyet mond: „pap volt”. Ma fehér deszkakoporsóban van a sekrestyében s a gyerekek játszanak a névtelen pappal.

Sokkal könnyebb volna a többségében székely egyházmegye népéről s a székely nép lelki nagyságáról beszélnem. Az ezeréves kereszténység, a nép nagy hite, egetostromló ünneplése és könyörgése minket is elragad, az az élő hit és meleg vallásosság, melyet egy keresztény család ölen nyertünk, halálunkig elkísér. Nemcsak mi emeljük a népet, hanem a nép is nevel, emel, sőt szárnyára vesz. Hiszen ugyanaz a Szentlélek élte. A lelki gyermekek értéke a lelkiatyákra is fényt vet: „Omne bonum ex clero”.

Sem teljességre, sem túlságos magasztalásra nem töreksem, hanem tényeket sorakoztatok egymás mellé abból a félszázadból, melyet Majláth püspök alakja ragyogott be.

Majláth püspök a diákok püspöke volt fél Európában. Amikor perecet szórt közénk, amikor nekünk misézett, amikor az asztalról prédikált, amikor lelkünk sebeit gyógyította, amikor szigorú tanáraitakat engesztelte... — A szegények atyja volt: a koldusok mutogatták a tőle kapott ezüstforintot; hány diák neki köszönheti iskolázását; hány plébánia, templom, iskola hirdeti alapítását! Mindenét szétosztotta. Nagy szívében mindenkinek helye volt. — Az egész magyarság püspöke volt. Hiányzanak azok a fejezetek Biró Vencel dr. könyvéből, melyekben a nagy püspök közéleti, státuszgyűlési szereplését s a magyarság élén vívott küzdelmeit kellene tárgyalni. Ezt csak azok tudják igazán méltatni, akik itt éltek s közelébe juthattak. Velünk érzett, velünk szenvedett, minden csapás először az ő atyai szívét vérezte. Ezért volt nekünk könnyű a sok kereszt.

Lelkiség, lelki élet mindenkinek felett! Papok, tanárok, tanítók, diákok lelkigyakorlatát rendszeresítette s azokon lehetőleg mindig résztvett. Lelkének lángolása átcsapott papjaira, tanáraitra, a státuszatyákra és a sok bérma körúton, a csíksomlyói búcsúkon az egész népre. A világháború előtt itt olyan munka folyt, hogy ritkítja párját és... a megszállás ideje alatt is volt lelki erőnk.

Az erdélyi papság jellemzését néhány szóban összefoglalom:

1. „*Deus scientiarum Dominus.*” Felszabadulásunk után némelyek azon sajnálkoztak, hogy egyes papi könyvtárak szegényesek. Pedig az igazság más.

Nemcsak egyesek, hanem nagyon sokan jövedelmük 30—40 %-át fordították a román világban könyvtárak megalapozására. Minden es-peres-kerületben, a szórványokban is sok papnál találunk széleskörű olvasottságot és magas színvonalat. A hittanári karról nem is beszélve. A Szent István-Társulat és a Korda könyveit elzártságunkban is ismertük. Sőt van olyan egyházi irodalmunk is, mely elzártságunk alatt keletkezett és legjobbaink egészen ennek a hívő népnek és vezetőinek szánták. Az A. C. nálunk nem újság, hanem évszázadok gyakorlata.

2. *Orate fratres!* Beszélnek az elnyűtt breviáriumok, elmélkedő könyvek, olvasók és imakönyvek, egy-egy elejtett szó, a paptestvérek elismerése és az Unio Apostolica libellusai. Nem az egyenkinti nagy tételek, hanem a kitartás. Majláth püspök nem egyedül volt az ima embere.

Egyik elhunyt paptestvért kérdeztem 25 éves jubileumán: „Mégis mi volt, ami megtartott az egyenes úton?” Azt felelte: „Már kis-pap koromban minden este bementem a kápolnába és elbeszélgettem Jézussal. Ezt az egy szokásomat mai napig megtartottam. Egyéb különösre nem emlékszem.” Egy másik paptestvér minden ebéd után egy órát adorál s nyáron ott végzi breviáriumát. Egy boldogult plébánosról hallottam: oly áhítattal öltözött és vetkőzött szentmise alkalmával, hogy épülés volt nézni. Egy másik paptestvér oly alapos-sággal misézett, hogy amikor a szomszéd plébánost helyettesítette, azt kérdezte egyik atyafi: „Vajjon abból a könyvből mondotta-e, amiből a másik?”

3. *„Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus.”*

Az a barátság és közvetlenség, ami erdélyi papok között és a papság és hívek között van, kevés helyen található az országban. Híresek vonzó egyszerűségükről barát-zárdáink.

A Székelyföld kantonokra oszlik és minden körzetnek megvan-nak a maga szomszédi összejövetelei. Egymásrautaltság, kölcsönös gyónás, baráti szeretet, sőt félszázados barátság. A bukovinai papok, a gyimesi papok, a gyergyaiak, a felső felcsikiak, a csíksomlyói kör-zet, az alcsikiak, a felsőháromszékiek, az udvarhelyszékiek, nyárád-mentiek ősi szokás szerint összetartanak. Híres a szebeniek és bras-sóiak együttese.

Egy-egy ilyen körnek lelke rendesen egy szeretetet sugárzó szív, amilyen volt pl. Vorbuchner püspökünk brassói káplán és szebeni apátplébános korában. Mindenki megtalálta a figyelmet, szeretetet és fesztelen közvetlenséggel érvényesíthette minden talentumát. A sze-retet áthidalta az egyéniségek különbözőségét, feledtette a gondokat és munkába állított mindenkit a maga tehetsége szerint.

Nevezetes volt a brassói „káplán-plébánia”, Majláth püspök sze-mefénye. Meisel József apátplébánosnak távoznia kellett 1918-ban. (Az 1916-os román betörésről és internálásáról kiadott füzetében nem valami kellemes dolgokat írt.) Haláláig káplánok kormányozták a nagy

egyházközséget, olyan lendülettel, hogy az egész egyházmegyének példát mutattak. Mindenik teljes felelősséggel plébánosnak és káplánnak érezte magát, sőt a maga nevében írta alá a hivatalos felterjesztéseket is, míg a központ ezt nem kifogásolta. Azóta hol szálkásan, hol gyöngybetűkkel, hol macskakaparással csakis a plébános-helyettes neve szerepelt. Az egyik a belügyminiszter, a másik a külügyminiszter, a harmadik a pénzügyminiszter teendőit látta el és anynyit dolgoztak az iskolákban, egyesületekben, szórványokban és irodalmilag, amennyit csak tudtak. Egész napi loholásukban az vigasztalta őket, hogy úgylis jön az este, amikor együtt elbeszélgetnek és elszórakoznak. Így született a Brassói Kat. Tudósítóból az Erdélyi Tudósító; nem volt naptárunk, az első naptárt ők adták ki; elfogyott az Örökimádás, Szentórát adtak ki; nem volt kezünkön keresztút, egyszerre kettőt adtak ki; hiányzott egy jó imakönyv s kiadták a jelenleg ötödik kiadását élő Erdélyi Imádságoskönyvet. És olyan hitéletet teremtettek, hogy ma is azokon az alapokon nyugszik a brassói plébánia. Nem hiányzott sem a tudás, sem a buzgóság, sem a rátermettség, mégis az összetartó erő egy nagy szív volt.

Ilyen nagy szívek dobognak minden kerületben. Plébánosok, kiket káplánjaik nem akarnak elhagyni s 30 év után is évente felkeresnek; egy másik paptestvér, akinek akkora szíve volt, hogy az egész egyházmegye elfért volna benne; a szeretet hősei, akik üldözőiknek és ellenségeiknek nemcsak megbocsátottak, hanem életüket és vagyukat is megmentették.

4. „*Zelus domus tuae comedit me.*”

Ide tartoznak az aula papjai, akik nagy bölcseséggel és egyenességgel végzik a kormányzati ügyeket.

A nagy alapítók, akik Isten szent nevében bízva plébániát, egyesületet, nyomdát, folyóiratot alapítottak. Ha egyéb érdemük nem volna, az az egy elvitathatatlan, hogy ők voltak az elsők, akik ugart törtek.

A templom- és iskolaépítők akkor, amikor arról is nehéz volt gondoskodni, ami fennállt. Madéfalván az 1914-es mozgósításkor csak a csupasz falak állottak, a zetelaki templom 1918-ban fejeződött be, a felekit 1929-ben szentelték, az alfalvi templom — sok új tanterem létesítése után — új hajót kapott, a dánfalvi új templomban 1935-ben volt az első szentmise, Nagykaszonban 1942-ben szenteltek templomot. Érdemes elolvasni ezeknek a papoknak feljegyzéseit és csokorba kötni sok áldozatát: gyűlésezés, gyűjtés, éveken át talponállás, anyagi források után való kutatás, küzdelem a lehetetlenséggel, munkásokkal, vállalkozókkal, drágulással. — A karcfalvi iskolát átvette az állam. Az egyházközség a plébános telkén 1936-ban, egy év alatt emeletes palotát épített: alul üzlethelyiségekkel, fent tantermekkel és kultúrházzal. Hasonló eset történt Csíkszentimréen és máshol.

Megemlítem a lelkivezetőket és misszionáriusokat. Talán csak P. Mansvét az, akinek a missziózás a főmunkaköre, a többiek plébánosok, hittanárok, szerzeteselőjárók, lefoglalt emberek, akiknek helyettesről kell gondoskodniok, ha misszióba indulnak és a felhalmozott munka várja, ha 1—2—3 hét múlva hazatérnek. Mégis vállalják

égő vágyuk kielégítésére és tapasztalatok gyűjtésére. Mansvét atya 1941-ben ünnepelt 25 éves jubileumáig 400 missziót tartott, de az egyházmegyei missziós egylet is megállotta helyét, pedig állandó küzdelem volt osztályrészünk: pótolni kellett azok helyét, akik kiöregedtek, elbetegesedtek, pótolni azok helyét is, akiket a Főhatóság a legterhebb állomásokra osztott be, aztán maga a missziózás sem volt egészen veszélytelen, mert a hatóságok és a vidéki kiskirályok igen könnyen megzavarhattak. A legenyhébb eset az igazoltatás és kellemetlenkedés volt.

5. „*Beati pauperes spiritu*”, „*beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum.*”

Az erdélyi papság szegény, mert a hívek is szegények. Még az ősi plébániákon valami párbér- (kepe-) szolgáltatásban részesülnek, de a szórvány-papok a szűkös államsegélyen kívül alig kapnak valamit. A román uralom tönkre tette a püspökség, státus és egyházközségek vagyonállományát és minden községnek át kellett térnie az alapok kezeléséről a hívek önmegadóztatására és adományaira.

Az átmenet kb. 10 évig tartott. Püspök atyánk apostoli szegénysége, az államhatalom üldözése, gyermekeink és anyanyelvünk védelme lassan mindenkit annak tudatára ébresztett, hogy templomaink és iskoláink köré kell tömörülnünk s érettük meg kell hoznunk a kétszeres adózás áldozatát. Egyenkint kellett a híveket meggyőznünk, sokszor órákig hallgatni a szegény ember panaszát vagy az értetlenség és nemakarás ellenvetéseit. Aztán kezdtek fizetni; megköszöntük, kihirdettük: először 10 %-os, később 80—90 %-os volt az önkéntes adózófront. Birtuk ésszel és higgadtsággal, ahol kellett, egy kis szigorral is, de büntetésre sehol sem volt szükség. Úsztunk, mint a levél a vizen: „*nihil habentes et omnia possidentes*”. Plébániáink, templomaink kopottak voltak, sok felszerelés hiányzott, de iskoláinktól semmi áldozatot sem sajnáltunk. Személyes áldozatot sem. Van, aki mai értékben 40—60—100 ezer P-t áldozott s ma is annak koldusa. Ezek valódi erények, kipróbált erények, amiket nem kerestünk. Magyar világban talán elpuhultunk volna, de jött a megszállás s Isten akaratát teljesítettük. Az egyik névtelen papot temettük. A papságot a hívek vendégelték meg a temetés után, mert tudták papjuk szegénységét.

A barátok sorsa sem volt rózsás. Volt idő, amikor a népnek is jobban ment s a barátok is könnyebben éltek. De jött a gazdasági válság és néha úgy megszorultak, hogy egy egész zárdát is le lehetett volna foglalni egy pengőért. A kolozsvári Bonaventura-nyomda majdnem árverésre került, de a barátok találékonysága és hatéves kollektív bőjtje újra talpra állította. Templomaik szépek, rendi iskoláikat óriási áldozatokkal tartották fenn, de életük szegény. Ebben is Eszternek és Szárhegy nevezetes. Mégis annyi természetes közvetlenséget és örömet sehol sem lehet találni, mint a barát-zárdákban.

Munkánk bőven akadt. Ha ma összehasonlítjuk a 30 éves egyháztanácsi jegyzőkönyveket, irattárat, egyesületi életet a maival, rádöbbenünk arra, hogy ma egészen más az élet. Az Egyház külső díszétől és támaszaitól megfosztva, egyedül hívei hitéből él. Más a hitoktatásunk, más a prédikálásunk, más az egyházközségi élet és — má-

sok lettünk magunk is. A hitélet fokmérője a gyakori szentáldozás. Még nem megy úgy, ahogy kellene, de a nagy közös áldozások, a karácsony, húsvét és a csíksomlyói búcsú tömegeket vezetnek az Úr asztalához. Az az érzésünk, hogy a 22 éves kisebbségi élet tanulságainak és erényeinek segítségével még egy nagyobb zökkenőn is átvészélünk.

A kisebbségi front: az adófront, az iskolafront, a választási front, a csendőrség, ügyészség, törvényszék, tábla, kúria és haditörvényszék.

Püspökünk is keményeknek találta az első 20 évben, de annál jobban megszerette a második 20 alatt. A székely papnak jól áll bizonyos keménység. Egyik Marosszékről való bányász-pap valami ünnepségen vett részt, amikor háta mögött egy mozsárágyút sütöttek el; össze sem rezdült. Egy másik paptestvérünk kalákát hívott az Egyház fájának behordására. Maga is jópéldából szekérre ült s hiányozván a gyakorlata, eltörte a lábát. Egyetlen jajszót sem hallatott az operáció és kötözés alatt, úgyhogy illet a sebészfőorvos sem látott. (A szanatóriumban olvashatta egyik budapesti lapból 3—4 soros halálhírét.)

Ilyen töretlen férfiakkal lehetett vállalni a harcot. Románlakta vidéken, szászok között nem volt semmi nagy nyomás. Marosszéken, Udvarhelyszéken, Háromszéken felét sem szenvedték, mint a csíkiak. Miért? Egy nép és egy vallás és a legkeményebb fajta. Ha minket betörnek, a többi gyerekjáték. A román tanító, tanfelügyelő, csendőr és végrehajtó szabadon garázdálkodtak s ha valamibe beleköthettek, következett a törvényszék vagy hadbíróság. Voltak, akik minden héten törvényre jártak, voltak, akik egy vagyont költöttek, voltak, akiket évekig felfüggesztettek állásukból, fizetésüktől vagy elűldöztek, de megfélemlíteni és letörni nem tudtak. (Volt olyan is, hogy kat. iskolája érdekében a román államot perelni merészelte: sok áldozatot tett az igazság serpenyőjébe és ... sikerült.) Két nagy papot 25 éves jubileumukról Nagyszebenbe hurcoltak.

Van, akinek szinte életeleme a harc. Van, aki sóhajtozott: „Uram, szabadíts meg az órától!” Vannak, akiknek idegeire és szívére ment. Van, aki atyja legyilkolása után kiment, másokat háromhónapi fogság után áttettek, vannak ismét, akik az uralomváltozás után a kat. iskolaszervezés vértanúi: Csiki Péter káplán és Rés János hittanár, akiknek koporsóját zokogva állották körül a kat. tanítók a Szent Mihály-tempomban és a kórusról búcsúztatót énekeltek az udvarhelyszéki kántorok.

Nem mi fáradtunk bele, hanem az államhatalom. Már otthonosan éreztük magunkat az ügyészségen és törvényszéken s papi recollectiókat tartottunk, amíg sorra kerülünk.

Ezek voltunk s ezek maradunk.

Lajos Balázs
plébános, Mádéfalva

Van-e a mai magyar papnak nemzetmentő feladata?

I.

Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi.
Ps. 116.

Minden földi létező Istenben találja létokát. E létok pedig: hozzájárulni Isten dicsőségéhez, mely eget és földet betölt. A nemzetek, mint száz színű élet a föld hátán a nagy Laus Divinának eszközei, a változatos emberkoszorú a Terra bolygón. Országok, népek, határok: tudva, nem tudva, pozitíve vagy negatíve az Isten dicsőségét szolgálják. Pozitíve: ha teljesítik az Istentől adott hivatásukat, — negatíve: mint sötét háttér az isteni hivatásukat felismert népek kiemelésére.

A végtelen bölcs Isten a nemzetek nagy családjában minden egy-ségbe összekovácsolt embercsoportnak adott szerepet és hivatást. Minden nemzet Isten akaratának egy darabkáját van hivatva megvalósítani saját boldogulásával s mások boldogításával. Egy-egy kontinens kialakulása az isteni üdvözítő akarat csodás terve évszázadokba, népi sajátosságokba beágyazva. Együttvéve talán úgy szerepelnek Istennél, mint egy nagy misztikus test tagjai, ahol a külön szervek egészséges önműködése és összműködése adja az emberiség haladását s valósítja Isten akaratát az emberiséggel.

A népek hivatásuk valósításában volnának igazán boldogok, ennek fel nem ismerésében boldogtalanok. Örök vajúdás azonban a világi lét, mert Isten akarata, hogy a teljes harmónia csak a világítélet pompájában bontakozzék ki, amikor „a teremtet világ is felszabadul a romlottság szolgaságából az Isten fiai dicsőségének szabadságára. Tudjuk ugyanis, hogy minden teremtmény vajúdik és sóhajtozik mind-ig”. (Róm. 8, 21. 22.) Ezért nem csoda, hogy a világtörténelem nagy útjában a végharmónia felé vannak ütközések, katalizmusok, tépő válságok, talán Istentől is megengedett disszonanciák (természeti válságok, földrengések, krízisek), hogy az emberiség járja meg a via purgativát, ismerje el az üdvözítő keresztet. Az eredeti bűn óta üdvösség csak keresztes léttel lehetséges. Ebben a tisztulási folyamatban nemzetek pusztulnak és támadnak; létezésük célja: hivatás és erőteljes élet Isten akaratára szerint, megszűnésük oka: betöltött, vagy ki-élt hivatás.

A népek sorsában van hivatása a magyar népnek is, örök időktől fogalmazott és örök időkbe nyúló hivatása. Ennek felismerése, betöltése szabja meg a magyar nemzet létjogosultságát, de félreismerése, elhanyagolása okozza bukását. Mint minden nemzethivatás, így a magyar is adva van helyzetével, történelmi szerepével, faji jellegével és sajátosságaival. E hivatás célja befelé: pozitív gyarapító és építőmunka a nemzet fiainak boldogítására Isten akaratára szerint, kifelé: organikus együttműködés, segítés a szomszéd népek földi és örök boldogításában. Azzal, hogy valaki magyarnak született, már megkapta Isten nagy és változatos világában a specifikumot, hogy neki nem szabad elvont egyedként, nem is valami határozatlan világpol-

gárként életet élnie, hanem egy sajátos hivatással, jelleggel, vérséggel, vérmérséklettel megáldott embercsoport egyik közös boldogságra törekvő tagjaként kell célratörnie. A testvéri segítség annyira hangoztatott isteni parancsát igazán mintaszerűen egy nemzetnek mint testvéri egységnek kell megvalósítania, melyet valóban közös sors, érdek és hivatás kovácsol egybe.

Kétségtelen, hogy az a nép boldog, mely befogadta az Istent s létével vagy szavával is meghirdette az istenes életet. Nem túlzás ennek figyelembe vételével azt állítani, hogy egy nemzet sorsában milyen sorsdöntő és felelősséggel teljes a papság szerepe, hiszen a papság a földön Isten helyettese, szócsöve. A pap közvetítő Isten és az ember között. Izrael theokratikus államában klasszikusan dombozódik ez ki. Prófétaival, pappal közlekedik az Úr; a pap Isten áldásának és átkának közvetítője. Az Isten embere viszi a népeket kormányzó királynak az üzenetet — s a király a pap áldásával indul harcba. „Most tehát ti azt gondoljátok, — szól Abia a hitszegő Jero-boam ellen — hogy ellene tudtok állni az Úr királyságának, ... nálunk papokként Áron fiai szolgálnak az Úrnak ... kit ti elhagytatok. Éppen azért a mi seregünket az Isten vezérli s itt vannak az ő papjai, kik fújják a trombitát és a riadót ellenetek.” (II Kron. 13, 8—12.) A papokra épült istenkedveltség és biztonság szava ez! Van tehát szerepe, éspedig vezérszerepe a papnak egy nemzet hivatásának betöltésében s népének Istenhez vezetésében. A papság köti Istentől adott hivatásához a nemzetet. A lux mundi és sal terrae megjelölés a nemzet általános vezetésére is vonatkozik.

Sokkal átfogóbban és egységesebben látjuk meg a magyar pap feladatait, főként a magyarság mai életének irányításában, *ha előzőleg kissé boncolgatjuk a nemzeti hivatást*. A papnak ugyanis magyar tömegeket kell Istenhez vezetnie, s e magyar népnek meg vannak a sajátos adottságai és feladatai. Tulajdonképpen nem kell mást tennie, mint a magyar hivatást tudatosítania, élnie s ebben éltetnie a magyart.

Mi a magyar hivatás közelebbről nézve? (Tehát nem a végső laus divina látószögéből.)

Az isteni Gondviselés azt mutatja, hogy a magyarsággal még tervei vannak. Ha tervei nem lennének, úgy már régen sebeibe pusztult volna e sokat megélt ország. Háromszor állott a sír szélén, a tatár, a török és Trianon ásta azt neki; de háromszor állott a nemzet-lélek is pusztulásra ítélten: a régi pogányság kísérletezéseinél, a protestantizmus terjeszkedésénél s a liberalizmus metelyezésekor. Csodálatos szívóssága, regeneratív ifjú idegzete mindig kiheverte a vészt, s Anteusként újraébredt. A nemzeti lélek újraébredésekor mindig Istentől kiválasztott férfiak világoskodtak a nemzet előtt. Magyarország sorsa szinte kizárólagosan papos és máriás sors volt; amint-hogy szent a honalapítója, szent és vértanú Gellért püspöke, a pogányság kipusztulásának ára, buzgó főpap Pázmány, aki a reformáció sírjából húzza ki a magyart, s szent papi lélek Prohászka, a liberalizmus sátántiprója. A magyar történelem mozaikján keresztül kutatva meg kell állapítanunk, hogy a keresztény, erőteljes, nyugatosan művelt magyarság léte, új feltámadása és szentistváni jellegű friss meg-

erősödése Isten műve volt. A török és tatár pusztítások után az Egyház támogatása: Isten segítő keze volt. Akar tehát még valamit műveltetni e néppel, azért életben tartja és megerősíti. S a magyar tömegek ismerői hányszor lelkes örömmel állapítják meg, hogy ez a derék kis nép még nem kiélt nép, talán inkább fel nem fedezett őserő, terra incognita, melyen valamit nyűttek és rontottak ugyan Ézsau-kezek, elhanyagolva, önmagába süppedve, némi tespedésben élt, de egy-egy alkalmas vezértől vezetve sokszor virtust mutatott és minden nemzet csodálkozását hívta ki magának. Kell nekünk százmillió szláv és germán népek középebe beszorított maroknyi magyarságnak a szent öntudat és önérzet... De az egészséges öntudat és önérzet, mely Istentől kirendelt nemzeti hivatásunk lelkiismeretes betöltésében éli ki magát, mélyen Istenbe és magába süllyed, — egyedül vértetzi fel magát az Istentől adott erők kihasználásával, szentistváni és szent-magyarsági úton s megmutatja a szomszéd nagy népeknek, hogy erőtlének és kicsinyek útján is tud az Isten csodát művelni, sőt talán az erőtlennel és kicsinnel szegényíti meg Isten a nagyokat. De kis népnek ereje nem lehet fecsegő és hencegő szavakban, hanem szorgalmas önművelődésben és Istenre hagyatkozásban, ezért a magyar nép hivatási öntudatát kell, hogy mindig jellemezze a befeléfordult munka és Istenre tekintő bizalom.

Hogy milyen hivatást teljesített eddig a magyar nép Isten szándékai szerint, megmutatja a történelem. Az apostoli kereszt első szent királyunk kezében nemcsak a nemzet megtérítésére emelkedett fel, hanem részt kapott a szomszéd pogány népek Krisztushoz vezetésében is. A besenyők, rutének, kúnok, horvátok megtérítése magyar feladat volt. A magyar buzgóság hozza Krisztus felé a tatárokat, — az ázsiai őshazában maradt magyarok megtérítésére messzi földre induló Júlián barátnak és társainak példája ragyogó bizonyítéka az evangéliumos magyar lélek expanzív erejének. Tud evangéliumi kovász lenni s tudja a legkeményebb masszát is magyaros tűzzel áthatni. Istentől adott nemzeti feladatot tölt be Szent László király, Nagy Lajos király, aki eltökéli, hogy a balkáni népeket mind a katolikus vallásra téríti át. Bár ez nem sikerül neki, csak azt éri el, hogy a balkáni népek uruknak elismerik, vallásos törekvéseiért a pápa mégis az „Egyház zászlótartója” címmel tünteti ki. A melléktartományok nyelvén ekkor a katolikus és a magyar egyet jelent! — A pápa szavában akkor Isten megmutatta, hogy a *Világegyháznak előharcosa és zászlótartója* nevet is ki tudja érdemelni a magyar faj! Ki tudja, — talán az a hivatása e kis szilárd és szívós fajtának, hogy világeszmék és kavargó szennyos áramok forgatagában rendületlenül tartsa az Egyház zászlaját, s bár nem legrégibb népe, nem legnagyobb népe, de legbátrabb és legszívósabb élharcosa és zászlóvivője legyen az örök Egyháznak. Sokszor megmutatta e kis nép, hogy Istentől adott kultúrhivatását hőiesen be tudja tölteni, tud *vértanúja* is lenni hivatásának. Kelet és Nyugat ütközőpontjára ügyes, lovas, mozgékony, hős, kis népet állított a Gondviselés, mely lelkesedéssel és felülről származó erővel egész kontinens létbiztonságát tudja őrizni s ha kell megvédeni! A török háborúk történetének jellemzésére és a magyar

kultúr-feladat teljesítésére elég annyit mondanunk, amit II. Pius megállapított: Nyugat védőbástyája. Nyugat ezt kevésbé érti meg, de a világitélet színpompás kinyilatkozásáig nem is kell megértenie senkinek, hogy mit köszönhet a keresztény kultúra, az egész krisztusi életbiztonság egy kis vitéz előőrsnak, mely kihúzta a pusztító fenevad méregfogát. Hogy sokban elmaradtunk, „pusztaiak” és „balkániak” vagyunk vagy legalábbis neveztetünk, az önfeláldozás következménye, egy magasabb hivatás és feladat véres betöltése az embertestvériség szolgálatában, mások boldogságáért. A szentek életrajzából tudjuk, hogy Isten a legnagyobb kegyelmeket a legnagyobb szíveknek adja, — a kínlódásos és vértanúi hivatást is csak kevés választottnak szánja, azoknak, akikről tudja, hogy a halálíg hűek maradnak. Minden kínjuk és véráldozatuk ellenére is! — Nagy szívéért becsülte Isten a magyarságot is, mert képesítette rá, hogy tudjon másokért és magáért vállalt hivatásába beállni a vértanúk hősiségével. „Tényleg az Istennek nemcsak vértanúi, hanem vértanú népei is vannak, s ilyen vértanú nép a magyar.” (Prohászka.) Ebbe az Isten hívását csillogtató történeti mozaik-sorba beállíthatjuk Hitler egyik legutóbbi nagy beszédének sorait, aki tanúságot tett a *pozitív és építő magyar hivatásról*, mikor megvallotta, hogy az antikommintern mozgalom *kiindulópontja országunk volt*. Szinte programot adott e kis nép *egész Európának*, hogy hogyan kell megkezdeni a regenerációt, ha életképes új világba vágyunk? — Szegedi gondolat! Imádságos kezdettel! Máriás zászlókkal indulni az Isten ellenégei ellen, a földi és örök boldogság legádázabb sarlatánjai ellen! Visszahozni Istent érintő-közelbe. Vele majd visszatér a szilárdság és a jólét!

A feladat elhanyagolása mindig pusztulást hozott hazánkra. Teljes feledése pedig szinte a végpusztulás harangjait kongatta e nemzet felett! Ha Isten nem adott volna éleslátást nagyjainkba, akik az elhajlott kormánykerekét szinte erőszakkal ragadták kezükbe s rántották azt vissza, — talán már neve sem lenne a magyarnak. Az eltévelyedés mindig *idegen bálványok majmolása* volt, — az erősödés és új élet titka pedig a hagyományos ragaszkodás a szent magyarság eszményeihez: ősi hithez, vértanúi köteleességhez s a magyar alkotmányos függetlenséghez. A fa csak gyökerén éled és fejlődik tovább. A mi késői virágzásunk is csak szentistváni talajban, erős, szűzi, bővérű gyökérzetben tud fejlődni. Pro vagy kontra az egész magyar történelem tanúbizonysága ennek. Minden kis és nagy tény Vajk megkeresztelésétől a budapesti eucharisztikus kongresszusig, visszauntil a pátriárka Szent István bölcs intelméhez, melyet fiának, a szentnek féltő gonddal adott: „... Elsőben is parancsolom, hagyom, javallom neked, én szerelmes fiam, ha kíváncsi előtted a királyság koronájának tisztessége, légy a katolikus apostoli hitnek szorgalmatos megtartója... Ha pedig valamikor találatnának a te hatóságod alatt olyanok, akik a Szentháromság alkotmányát megbontarí, abból elvenni vagy valamit hozzátenni akarnának... ilyeneknek se táplálást, se oltalmat ne adj.” (Hóman-Szekfü: Magyar t.) Nemde szentpáli revelációs szavak ezek, üzenet egy szent ajkáról, a honalapító

Szent Paulusunk ajkáról minden idők magyarságának, mintha magyarául azt mondta volna, amit az Apostol a galatáknak: „De még ha mi vagy egy angyal az égből hirdetne is nektek más evangéliumot, mint azt, amit nektek hirdettünk, átkozott legyen!” Bár hallanák ezt a magyarságnak „angyalai”, akik elkezdték a „más evangélium” hirdetését, melynek semmi közös gyökere sincs az ősi magyar Jóhírral.

Minden kor bizonyos alakulást és hajlékonyságot kíván a nemzeti élettől. Hajlítani azonban csak fiatal vesszőt lehet, — az előre-gedett gally eltörik. Sok gyermekded és fiatalos vonás van a mi nemzetünkben, — már természete is kijelöli tehát lendületes, új európai életre. Azonban tudnia kell a hajlítás egyetlen, egészséges módját: ez az egyetlen mód: *szentistváni rugékonysággal közeledni az Istenhez!* Ez a hivatása! S ennek betöltése a feladata! Ez a feladat a háború utáni Európában naggyá teheti a magyart! S egyetlen mód a naggyá-levésre! E gondolatban lehet befelé életerős nemzet, *populus electus, gens sancta*, — kifelé pedig: apostol! Akkor is, amikor majd a mintaszerű anyagi gonddal berendezett új Európában harsogó propaganda fog lábra kelní és Krisztus helyett fehér kalácsot és özönjólétet ígér! Akkor is, ha lemészárolnák érte, — hivatása most sem lenne több, mint vértanúság a kereszt zászlaja mellett! — Nem tudjuk, mit rejt a nemzetjövő a mi örök katolikus szemüvegünk látószögéből? Sokan kényelmesek ütközéseket és vértanúi kilátásokat elhinni, — okos embernek azonban mindennel számolnia kell, legfőképpen pedig azzal, ami reális, tényekben megnyilvánuló, komoly bizonyosság, — azaz, az új messiások nem papokkal és szentségekkel igyekszenek lefektetni az új európai sors alapjait, — nyíltan vallják is — a küzdelem oltárért folyik! Pedig mindaz, aki nem gyűjt Krisztussal, szétszór!... Lovas, — tüzesvérű, mozgékony, szilaj, szívós magyar faj, — tudsz-e akkor is „zászlótartója” lenni a népek igazi boldogulásának, a vértanúi kereszténységnek, meg tudja-e rajtad, kicsiny, de *a népek közepébe állított* népén mutatni Isten az ő erejét?

A megváltozott háború utáni korban mi lesz e nemzet hivatása, ki tudja a Mindenhatón kívül megmondani? Testvérkarját kell-e ki-nyújtania a szakadár és elposványosodott Kelet felé, vagy istentelen északkeletre megvinnie a Jóhírt — vagy csak például mutatnia egy keresztény boldog nemzet életére, — nem tudjuk, — de Isten tűrte, tűri, halottaiból szüntelen új életre támogatja, és pedig mindig Jobbjának erejével: *Dextera Domini fecit virtutem*: szentistváni tüzekkel, az Egyház támogatásával vagy Istentől küldött Látókkal. Állnia és élnie kell a népek közös hasznára is: „mert határőr azon a mezsgyén, hol a szabadság néz farkasszemet a barbársággal, vívja (*harcát*) azért, mert hazája az a geológiai medence, hol az ázsiai zsarnokság nehéz felhői zivatarba tornyosulnak s ütközésük villámokat vált ki, vívja azért, mert e haza a kultúrának az a barázdája, ahol az önkény, mely Európát föl akarja szántani, ekéjét leereszti; vívja tehát azért... mert vértanúi nemzet”. (Prohászka ö. m. 10. k. 222. l.)

A magyar népnek tehát hivatása van, melynek betöltése Isten-

től vállaira rakott szent kötelesség. S éppen mert Isten adta a hivatást, — van szerepe a papnak! A pap Isten embere, minister Christi et dispensator mysteriorum Dei. Benne kell kikristályosodnia a hivatástudatnak. Azután ő lesz a világosság, mely életforrás mások számára, a lux mundi vagy a civitas supra montem posita krisztusi elgondolásban. Ahol istentelenség, kaosz, tévhit, politikai szélhámos-ság, egyéni ambíciók vagy nemzetieskedő nagyotmondások próbálják egy nemzet életét irányítani, *mennyire szükség van a katolikus papi igazság hirdetésre*, az örök erkölcsi alapok lefektetésére! Milyen öntudat kell, hogy áthassa a papot szent hivatala betöltésében! Ő tartja kezében az emberek boldogításának egyetlen kulcsát e földön és mindörökre. Minden más igazság csak látszat-igazság, mely egy emberöltő alatt csúfos kudarcba fullad, — Krisztus nemzetépítő és fenntartó igaza örök egyszeregye a történelemnek. Krisztussal megoldani a válságot: nem egyik módja az orvoslásnak, hanem *egyetlen módja!* Az igazi alap, melyből csak egy létezik, s ennek a neve: *Veritas!* Nem vallási veritas, — hanem egyedül-valóságos. Ezért látjuk szentéletű papok arcán a győzelmi öntudat szent ragyogását, talán éppen meggyalázásuk és megköpdösésük pillanatában legdiadalmasabban, — mintha kiáltanák: — *nekem van igazam, — ha én belehalok is, az eszme él és élni fog mindörökké! Amodo videbitis Filium hominis venire in nubibus coeli...* s akkor már minden áleszme elnémul, csak az Igazság harsog és dalol!

A pap szerepe tehát elsőrangú. Ő a földi közvetítő Isten és Isten népe között. A magyar papnak tehát kötelessége igazi szakképzett orvosként ismerni derék magyar népét s kezelni tudni, a vad-hajtásokat nyesegetni, gátló-okokat megszüntetni, a természetet befogadóképesse tenni Krisztus kegyelmei számára, a vessző és szőlőtő között vérkeringést teremteni s bőven ontani beléjük a krisztusi organikus életet. Meg kell mutatnia hithű hívein a földileg elérhető legnagyobb emberi boldogságot. Krisztus csak akkor vonz, ha nemcsak reménybeli boldogságot nyújt, hanem ésszel és kézzel tapasztalható földi jólétet és harmonikus életet is! Általában sokkal nagyobb jelentőséggel dolgoznának a papok népük lelkiületének irányításában, ha nem népük urainak, bíráinak, eltartottjainak tartanák magukat, hanem népük orvosainak és szolgálóinak. Hányszor tartunk paptestvéreinknek előadást népünk hibáiról — vagy hányszor panaszkodunk híveink makacsságáról, vétkes hajlamairól — de milyen kevésszer gondolkodunk és *imádkozva elmélkedünk a bajok és vétkek megszüntetésének módjairól*. Inkább a rideg kritika és elítélés, mint az *imádságos leleményesség* vezet bennünket a népi és faji bűnök irtogatásában! Innen van, hogy oly bántó nemzetbűnök orvoslása, mint az istenkáromlás, — szinte még jobb érzületű katolikus férfiak (Oláh György) ajkáról is lekicsinylést vagy gúnykacajt vált ki... *A megoldást mindenki másutt látja és tudja, valahol ködös távolságban az Istentől*, — mintha Isten valami cicomaság — szépség-kellék vagy abstract vérnélküli valóság lenne, — nem pedig a lét telje, akiben élünk, mozgunk és vagyunk, — az omnia in Eo, per Ipsum et cum Ipso et in Ipso szellemében! Úgy halad sokszor Szent István országá-

nak szekere, mintha bizony Istenen kívül is lenne célja! Úgy problémáznak parlamentekben, úgy irogatnak nemzetmentő folyóiratokban, mintha Istenről, embercélról, örökéleti rendeltetésről sohasem hallottak volna. Pedig Isten nélkül nincsen kitartó erő és nincsen nagyság, csak daganat. — *Nemde a papok hibája mindez, akik nem szoktatták rá népüket az apostoli gondolkodásra: — Ha Isten segít, — akkor cselekszünk... ha Isten velünk, ki ellenünk!* Ma Szent István országában odaérkeztünk, hogy szinte szégyen és nevetség lenne Istennel érvelni a parlamentben, közhelyeken, — ugyanakkor, amikor Hitler tudja majdnem minden nagyobb beszédét a Mindenhatóba helyezett reménységgel befejezni. Valamikép *bennünket magunkat vádol súlytalanságunk a nemzet előtt!* Kissé uras magyar-papos nemtörődomséggel jutottunk oda, hogy nagy tömegeink ellenére kevesebb súlyunk van, mint protestáns kisebbségünknek, — nem egyszer ölbetett kezekkel kell néznünk tőlünk idegen, sőt velünk ellenséges kisebbségek akcióit nemzetünk, sőt Egyházunk befolyásolásában. Elfelejtettük, hogy Nagy Konstantin a niceai zsinaton a legutolsó klerikus után, egy kis alacsony széken akart helyet foglalni, érezvén a papi karakter nagyságát, — s most legnagyobb főpapunk nyílt felszólalásai is csak pusztába kiáltó szó a magyar parlament és törvényhozás házai felé akár házassági törvényben, akár egyéb közerkölcsiséget sürgető dolgokban. Mária Terézia elemi oktatás elnémetesítése ellen tiltakozott a püspöki kar. A királynő mindent visszavont. — Ma egy nagyhangú demagógnak több szava van a parlamentben, mint egész egyházi befolyásunknak! A dolog nyitja: Isten nélküli közfelfogás, — *oka pedig az Isten embereinek elnémulása vagy szűk hangja*, akik pár évszázad óta kevésbé szívlelték meg az Apostol kiáltványát: *Vae mihi, si non evangelizavero! Ita, ut ardeam!*

Pedig az istenes eszme tüzes hirdetésére predesztinálja a papot egész hivatásos élete! Szinte természetes könnyedséggel mozoghat az ideális krisztusi csatatéren! Lebeghet! Lehet eszmék fanatikusa! Nem köti le a kenyérgond, hacsak maga nem csinál magának feleslegesen, — nem húzza le a család, hajsza... Tiszta élete pedig szinte szervezeten is *túlmunkákra ösztönzi*, — ha ehhez a kegyelem társul, nem lesz csoda, hogy minden közepes tehetségű, de mélyen becsületes papot is jellemez bizonyos emberfelettség, varázs, a lelkek hódításának titka! A magyar földön „tiszteletreméltó” szerepe és helyzeti előnye szinte kidobja a papot a *diadalmas hadvezérek útjára*, — futhat, „sicut gigas ad currendam viam”, kegyelembe belemerülhet, szabadon repülhet, semmit sem kockáztat, — sokakat csalogathat maga után az örök haza felé! „*Megtisztelő*” szerepünket bár ne használnánk ki úrhatnamságra, — coelebs voltunkat bár ne tartanánk jognak más anyagi és élvezeti javakban való sokszor mértéktelen túltekezésre vagy savanyú, aggregényes hervatagságra, — szárnyak azok, — csapongó, magaslati mágnesek ívelő repüléshez, tiszta lelkek vonzásához! Úgy gondolom, hogy egy nép megítélésénél Isten először a papokat ítéli meg.

Az eddig felsorolt érvek a priori és a posteriori bizonyítani igyekeztek a tényt, hogy van a magyar nemzetnek Istentől adott hivatása

s hogy e hivatás betöltésében elsőrangú szerep jut a magyar papnak. A következőkben a magyar pap közvetlen feladatairól szólunk, melyekkel ideiglenesen és örökre boldogíthatja népét, — majd pedig rámutatunk a módokra, hogy mikép tegye a pap magát alkalmassá súlyos feladata betöltéséhez.

Ha más népnek van mithikus multja, pogányos hagyománya, melyben a kereszténység felvétele előtt is tudott nagyot művelni vagy alkotni, — nekünk magyaroknak nincsen. Minden nagyságunk keresztény eredetű, minden egészséges lélekzetünk kegyelemmel terhes, minden veszély ellenére is szilárd létünk: Isten irgalma, az Egyház segítése, Mária oltalma. A vezér magyar pap háta mögött áll a szentséges magyar kezdet, Isten első útmutató vetése a Kárpátok öléen, Árpádnak 12 szent unokája; a magyar szent Korona, melyet II. Szilveszter pápa küld s Pacelli bíboros, a mostani XII. Piusz térdenállva köszönt. Ott áll mögötte a százalék-számban is katolikus hitre kötött országos nagy katolikus tömeg, keresztvízzel az ősi vértanúk egyházához kötelezve; ott áll a dicső katolikus mult nemzetfenntartó ereje, mely statisztikákban is mutatja az Egyház elhivatottságát *a magyar nemzet fönntartásában*. Igazság és biztonság kísérik útján, — csak fiatal szívvel, de ősi tűzzel vigye diadalra a katolikus papi eszményt: visszahódítani az egyént és nemzetet a szentistvános magyarság életének. Kell, hogy az egész hívó magyarság nagy tétel legyen a pap szívének. Terület, bőséges, kincses, áldott terület ez, ahol lehet aratni, száz kéve számra betakarítani a termést, mely egyedül Krisztust illeti! Magyar földön, szentek földjén más ne arasson, — *ne arathasson!*

(Folytatjuk.)

V. J.

„Julianus barát” és a papi jellem.

Tüzes hazafiságával s élő hitével mindnyájunk példaképe a középkori magyar szerzetes. Most azonban nem az élő Juliánról, hanem Kodolányi János regényalakjáról akarunk beszélni. A „Julianus barát” újabb regényirodalmunk egyik kimagasló alkotása s nemcsak a pap-ság, hanem a hívek sorában is igen sokan olvassák és gyakran teszik fel a kérdést: Vajjon Julianus barátnak a regényben rajzolt képe összeegyeztethető-e a katolikus szerzetes vagy általában a katolikus pap lelki képével?

Kodolányi János anyakönyv szerint katolikusnak született, de protestáns környezetben nőtt fel és csakhamar hivatalosan is átment annak a felekezetnek keretébe, amelyben lélekezett. Egész gondolkozásmódja, még inkább öntudata: kálvinista. A katolikus lelkiséget és vallásos életet csak *kívülről* ismeri. A nagy művész minden kicsinysegen felülemelkedő zsenialitásával igyekezett ezt a katolikus életet tanulmányozni és megrajzolni regényében. Minden protestáns előítéletnél erősebb volt a középkori témába merülő költő szépérzéke. Az ihlet durva anachronizmusoktól megkímélte.

Mégis föl kell tennünk a kérdést: lehetséges-e hű képet rajzolni a katolikus lélekről egy idegennek? A kérdés megvilágítására felvonultatunk egy rokonkérdést. Mit válaszolna maga Kodolányi arra a kérdésünkre, hogy egy Giono vagy Reynold vagy Papini meg tudná-e írni a *magyar nép* regényét? Vagy egyáltalán egy „urbánus” író a népiség tragédiáját? Magam részéről el tudom gondolni, hogy Jókai, aki sohasem járt Portugáliában, néprajzi, táji és történeti tanulmányok alapján egy hamisítatlan portugál regényt tudna írni. Elvontan gondolva ugyanis nem lehetetlen, hogy valaki beleélje magát egy idegen nép lelkületébe. Hisz végeredményben minden népiség rokon egymással és azonos emberi gyökerekből sarjad. A kultúrák differenciáltsága nem oly nagy, hogy egy emberélet át ne tudná hidalni. Minden népiség *természetes* síkon mozog s ezért természetes eszközökkel meg is közelíthető. — Egészen más a helyzet a krisztusi vallással. Az Una Sancta Apostolica isteni kinyilatkoztatáson épülő hit: lényegénél fogva természetfölötti. Természetes eszközökkel csak az közelíthető meg benne, ami *természetes* járuléka, vagyis *külső* keret. Aki ennél mélyebbre akar jutni, csak a természetfölötti eszközök segítségével juthat oda. Márpedig a természetfölötti eszközök használata egyet jelent a krisztusi élet tényleges megélésével. Tehát a keresztény élet lelkületébe csak az hatolhat, aki maga is valóságosan éli az Egyház természetfölötti szentségi-kegyelmi életét.

Ezen *elméleti* megállapítás után könnyebben eligazodunk a

modern regényirodalom útvesztőjében. A nagy katolikus regény megszületésének két előfeltételét keressük az íróban: az abszolút művészi képességet és igazi krisztusi lelkiséget.

Lássuk mármost a *gyakorlatban*: evangéliumi szemszögből milyen ítéletet kell mondanunk Julianus barát alakjáról. E helyen nem azt kutatjuk, hogy „katolikus regény”-e Kodolányi műve, hanem csupán azt, hogy főhősének rajza összeegyeztethető-e a katolikus papi lelki-séggel.

Az ifjúkori mozzanatoktól eltekintve két nagy fejlődési menetet különböztethetünk meg a regény-Julianus lelki képében. A kettő között áll válaszfalként a bolognai Szent István-templom különös látomása (373—374. és 579. lap).

Ez a *deus ex machina* egycsapásra megold minden nehézséget Julianus lelki életében s egyszerre megváltoztatja egész jellemét. A látomás nagyon bizonytalan, lehet csalódás, valódiságáról semmi bizonyíték nem marad a barát számára, csak az a tény, hogy a látott alakot már nem találja a templomban. Kimutatható, hogy a pusztá képbeli látás ily döntő hatású fokozása nem keresztény, hanem gnosztikus felfogás, hasonlóképp a lelki problémák eme rendkívüli s nem rendes kegyelmi úton történő megoldása szintén gnosztikus-protestáns gondolat. Nem akarunk azonban egy jelenetet kiragadni s belőle az egész művet megítélni. Tekintsünk el e „megtérési” történet furcsaságaitól s nézzük magát Julianust: először a megtérés előtt, azután a megtérés után.

1. Julianus kísértése.

A bolognai különös látomás előtt Julianus papi lelke úgy áll előttünk, mint egy tüzes hazafisággal, emberi együttérzéssel, sok rokonszenves vonással és becsületes törekvéssel telített lélek. A regényíró nem használta fel a lehetőséget, hogy valami léha, lusta vagy ellenszenves szerzetest rajzoljon elénk. Hiszen tudjuk, hogy ilyenek is vannak. Az író őszintén törekedett arra, hogy minél nemesebbre szabja Julianus alakját. Még azt sem róhatjuk fel, hogy túlságosan sok időt szán a nemesrajzú lélek érzéki kísértéseinek leírására. Tudjuk, hogy az olvasóközönség bizonyos rétegeit ez érdekli. (Beteg lelkek inycenc csemegéje „papi kísértésekről” olvasni!) A regény érdekességét ezek a leírások növelik. A legtisztább papi lélek is ki van téve a legerősebb kísértéseknek. A realista író az élet rajzába ezt is fölveheti. Csupán egyet kifogásolunk:

Ez a papi lélek nem papi módon küzd a kísértésekben.

Nem a krisztusi élet kegyelmi eszközeivel. Bőjt, önsanyargatás, nyilvános bűnvallomás és a többi nagyszerűen leírt férfias torna mind nemes, értékes segédeszközei lehetnek a keresztény aszkézisnek. Onmagukban azonban csak emberi hatást érhetnek, a gonosztól megszabadítani nem képesek. Ez a különbség egy pogány sztoikus vagy indiai aszkéta és Krisztus tanítványa között, hogy utóbbi nem emberi erőkre, sem természetes eszközökre, hanem elsősorban Krisztus szentségi segítségébe horgonyozza bizalmát. Krisztus a mindenkor Erősebb, kinek kegyelmével biztos a győzelem a legerősebb kísértés-

sel szemben. „Midőn az erős fegyveresen őrzi udvarát, békében van a tulajdona. De mikor nálánál erősebb jöven, legyőzi őt, minden fegyverzetét elveszi, melyben bízott és elosztja prédáját.” (Lk. 11, 21—22.)

Kodolányi „Julianus barátja” ezt az evangéliumi vagyis katolikus felfogást, mely épp a középkori Egyházban volt oly nagyon eleven, egyáltalán nem ismeri. Julianus papi életében nem középpont a szentmise, sőt nincs is jelentősége a legszentebb áldozatnak, az Oltáriszentségnek s a kegyelmi élet többi forrásainak. Márpedig egy katolikus pap, aki nem ismeri s nem éli a krisztusi életnek e természetfölötti valóságát: az csak *külsőleg* Krisztus tanítványa. Kodolányi nem tudott behatolni a krisztusi élet természetfölötti világába s azért csak *külső* képet rajzolhatott a katolikus papról. Evangéliumi mértékkel mérve regényhősét, el kell marasztalnunk s mint papi jellemet — csak sötét jelzőkkel illethetjük.

Ilyen szempontból igen jó lelkiismeretvizsgálat Kodolányi regényét elolvasni és számot vetni arról, hogy elég erős-e bennünk az a természetfölötti papi lelkiség, amely itt Julianus barátban hiányzik?

(Zárójelben említem meg, hogy e papi élet, amint azt Kodolányi és több mai regény ábrázolja, nem kis mértékben hibás abban, hogy ifjúságunkat elriasztja a legszebb hivatástól. Nem félelmet, hanem undort kelt bennük ez a kicsinyes küzdelem s inkább jelentkeznek repülőnek. Szükséges tehát, hogy szóval s még inkább példával megvilágítsuk előttük a katolikus papi lélek igazi hősiességét és természetfeletti nagyságát.)

2. Julianus szeretete.

Egészen másképp ítéljük meg a regény második részét. A váratlan megtérés után gyorsabb ütemben tolul minden körülmény az egy főcél: az ősmagyar haza felkutatása felé. Minden más eszme s érzés elhalványul Julianus lelkében. Mint a napfelkelte csodálatos perceiben, mikor az éjtszaka pislá fényei, a pirkadat megtévesztő színei sorra kialusznak és mindent beözönlenek a diadalmas sugarak. Művészi finomsággal írja le Kodolányi ezt a lélektani törvényszerűséget, amelyet így írhatnánk körül:

A magasbatörésnek, a nehézségek leküzdésének feltétele, hogy egy nemes indíték mindennél erősebb hévvel égjen bennünk s kérelhetetlen egyenességgel hajtson a cél felé.

E lélektani törvény a természetfölötti élet számára is megőrzi érvényét. A papi hivatástudat gyakorlati s konkrét kidomborodása a természetes alap, melyen szépülnek ki a krisztusi sacerdotium vonásai.

Sok apró epizódon át végül a Kubán partján találjuk Julianust. Megható az a nagy szeretet és önfeláldozás, amellyel a négy barát nincstelenül és mégis boldogan folytatja útját a kietlen pusztaságban. A megpróbáltatások növekednek s velük együtt növekszik a szeretet szívükben. Végül kénytelenek kettéválni. Julianus egy beteg testvérrel marad és kimondhatatlan szenvedések közt folytatja útját. Lelkének egész buzgósgával ápolja, biztatja, vállain hordozza az elgyengült testvért. A sok nélkülözés végül is elragadja mellőle egyetlen úti-

társát, Julianus barát egyedül találja meg a magyarok hazáját. Annyi szenvedés, kétségbeesés, fáradtság után frissen ujjong fel lelke s kürt-szóként belekiált a hegyek közé, a Magna Hungaria hegyei közé: — Hahóóó!

Tetszik ez a férfias kitartás és fellobbanás. Tetszik a derűnek ereje, mellyel fel tudja emelni csüggedő társainak kókadtt fejét:

— Verjétek ki szűvetekből a szomorúságot, ézös fráterek! Isten akaratát vígan kell fogadnunk s bétöltenünk. Bármit bocsájt es reánk (597).

Olyan vonások ezek, melyeket szentek életéből, nemes krisztusi lelkekből lesett el a szépség mestere, — az író. Aranykeretbe foglalják a legszebb emberi vonást, mely a könyv második felében szint ad Julianus alakjának, és ez a legszebb vonás: *a szeretet*.

El kell ismernünk, hogy itt elevenre tapintott Kodolányi. A katolikus pap legelső jellemvonása szükségképen a szeretet. Nemcsak a legfőbb törvény, hanem a krisztusi lelkület kifejezője s mint ilyen, mindenkor az Úr tanítványainak *ismertetőjegye*. (Jn. 13, 35.)

Mondhatjuk tehát, hogy a természetfölötti katolikus lelkeség kifelé is itt lép legerősebben előtérbe. A kegyelmi életből kisugárzó szeretet magán viseli a természetfölöttiség bélyegét. De épp ez a természetfölötti bélyeg hamisítható. Hány utánzata készült a keresztény felebaráti szeretetnek csak a legújabb időkben! Gondoljunk a szabadkőmíves „humanitásra” (köztük nem utolsósorban az állatvédő egyesületekre) vagy a szociáldemokrácia emberbaráti intézményeire. Kívülről *kopírozták* a krisztusi szeretetet. Sok nyomort enyhítettek, sokszor nagy jóakarattal indultak, de mindenegyes esetben előbb-utóbb ki-ütközött, hogy az igazi krisztusi szeretet éltető lelke nélkül sem önzetlen támogatás, sem a támogatottak erkölcsi felemelése nem lehetséges.

Nem hallgathatjuk el, hogy Kodolányi szereteteposzának megindító jelenetei (az esztergomi szerezcsen házában, Matricában, a rabszolgavásáron vagy a mollah szolgálatában) egy ilyen külső utánzat benyomását keltik. Legendákban olvasunk *hasonló* történeteket. Ezek itt ki vannak színezve. S ami ott mint rendkívüli jelenség kéri a szentek életéből, az itt Julianus barát állandó irányvonalává jelentősül. Ezért hatnak ezek a jelenetek erőltetett, mesterkélt külszínnek. Mintha itt is *csak kívülről* tudta volna megragadni a katolikus életet s hozzá még kívülről sem tökéletesen.

Apostolkodásunk számára megjegyezhetjük magunknak, hogy a kegyelmi élet erősugárzásai, még a krisztusi szeretet kisugárzásai is a kívülállóban nem érhetnek el százszázalékos eredményt. Tehát föl a fejjel! Az idegen elzárkózhat előle vagy csak külsejét nézi és közömbösen elmegy mellette. (Gondoljunk csak Krisztus Urunk kortársaira.) Mégis ez a sugár az, mely leginkább felmelegítheti a jóakarató szíveket, melynek első felvillanása gondolkozóba ejtheti a lelket, magához vonzza, mindig jobban hatókörébe emeli, míg végül megtalálja a belső kontaktust és kegyelmi életet tud közvetíteni, életre kelteni benne. Krisztus Urunk áldozatával és jóságos szeretetével vonta magához az embereket, hasonlóképp apostolai és papjai. A krisztusi lelki-

ségnek, a természetfölöttinek a *szeretet* a hullámhossza s szakadatlanul kell küldeni e hullámokat az emberek közé, hogy mindenkor mindenkinek alkalma legyen reákapcsolni élete rádióját.

Összefoglalóan csak ennyit: Julianus barát regényalakja nem egyeztethető össze a katolikus papi jellemmel. Hiányzik benne a lényeges: a benső természetfölötti lelkület. Sem kísértéseiben, sem szeretetében nem csendül fel a krisztusi erők diadalmas dallama. Ezért egyoldalú a küzdelem s félszeg a sugárzás: alap nélkül domborodik eléünk, mint egy üres álarc a színpadfalakon. Nem lehet tehát szebb feladat számunkra, mint hirdetni, hogy a papi lelkiség és krisztusi élet lényegét nem a külsőségben, hanem a benső és krisztusi erőkkel táplálkozó szeretetben kell keresni, gyakorolni, megvalósítani, míg nem mindnyájan úgy élünk, hogy már nem mi, hanem Krisztus él mibennünk.

Dr. Erőss Alfréd

A jellem napszámában.

Ez a cikk Künel, Die Arbeit am Charakter (1935. Schwerin in Meklb.) c. munkája alapján készült. Azoknak akar néhány gyakorlati jellemtanba vágó indítással szolgálni, akik nemcsak a maguk, hanem mások jellemének kialakításán is dolgoznak nehéz napszámában.

A természetfölötti élet megkívánja a jó természetes alapot. Ott bontakozik ki egész benső gazdagságában, ahol bizonyos természetes becsületességet és jellemességet talál. Jogosult tehát, ha a Papi Lelkiséghen a természetes jellemtan kérdését is előhozzuk.

Személy, felelősség, jellem.

A jellemtanban központi szerep jut a nagy alapténynek, hogy *az ember szuverén személy*. A személy legmélye az az istenkép, amelyet a Teremtő egy téren és időn kívül álló szellemi létdarabkán ki-rajzolt. Ami az emberben szellem, az nincs a látható világ szükség-szerű törvényeinek alávetve, hanem saját, külön neki szabott törvényekkel rendelkezik: szabad, önállóan kezdeményező, alkotó valóság. Mégis ugyanakkor a fizikai világba van mélyen beágyazva a test által; a fizikai világ kényszerének van kiszolgáltatva a testbörtönben. Itt kell megtalálnia kibontakozását, mint lepkének a földön csúszó, falánk hernyóban.

Az embernek ebből a különös helyzetéből következik, hogy egyetlen lépést sem tehet szabad szellemi természetének megfelelően a nélkül, hogy testén keresztül vissza ne hatnának reá a fizikai világban létrejött következmények. Cselekvően nyúl bele az élet menetébe mint kívülálló, de ugyanakkor szenved is a körülötte zajló életet mint az árral úszó. Tehát az emberi szabadság terhes szabadság: a következmények felelősségével elszakíthatatlanul meg van bilincselve. Ezért aztán minden embernek egyik alaptőrékvése, *szabadulni a felelősség terhétől*. Olyan akar lenni, mint az Isten és mindig menekülne attól, hogy egészen és egyszerűen ember legyen.

Két kitaposott útjuk van az embersors elől menekülőknél. Egyik az erősen öntudatos, magabízó emberé, aki cselekszik maga alkotta célja szerint, tekintet nélkül az erkölcsi törvényekre, mint aki senkinek számadással nem tartozik, tehát felelőtlenül. Tetteinek következményét viseljék azok, akiknek ő fölébe emelkedett. Tulajdonképpen ki akarja vonni magát a fizikai világba ágyazottság kemény ténye alól. Akarja az ember méltóságával járó szabadságot, de semmiképpen sem a megkötöttségeket. Mit hoz az ilyen magatartás? Azt, amit Nietzsche tragédiája mutat: a következmények utólérnek és elborítják a felelőtlent, mint kitörő vihar a szabadban kapott embert.

A másik úton azok menekülnek a felelősség elől, akik éppen szabadságuk használatáról és ezzel emberi méltóságukról mondanak le, hogy elkerüljék a következmények viselését. Olyanok, mintha nem is cselekvő személy, hanem az életfolyamatoknak alávetett tárgy volnának. Minden mondatban készek a szenvedő alany szerepére, mindenre készek rámondani, hogy „úgy van”, ellenállás nélkül belesimulnak mások kezébe engedelmes eszköz gyanánt.

Ezzel szemben az *értékes jellemek* azok, akik úgy tudják vállalni a személyes méltóság szabadságát, hogy mindig készek egyidejűleg a terhet is viselni. Tudatában vannak minden lépésük felelősségének és állják is ezt a felelősséget.

Főnséges szépségben jelenik itt meg a legtökéletesebb jellem, az Istenemberé. „Íme, az ember”, aki tiszta tudattal láncolta magát az embersorshoz: „homo factus est”. Hogy jóvátegye az első, felelőtlen ember felelőtlen lépését, engedi magára zúdulni ennek a lépésnek véres következményeit: „crucifixus etiam pro nobis”. Önzetlenül felelősséget vesz magára minden emberért, hogy mindenkit részesítsen felelőssége áldásában. Ő lett az élő, termékeny jellemek mintája, a bátor, a hős, az életigenlő új ember, akinek teljességéből mindannyian részesültünk. Vele szemben állnak a világ „Übermensch”-ei, akik nem merik az egész életet vállalni, tehát élettagadó, torz jellemek. Nyomukban pusztulás és kétségbeesés jár.

Az emberi jellem tehát a személyi méltóságon és annak vállalásán épül. *A jellem munkásainak első törvénye, hogy magukban és másokban megbecsüljék és elismerjék a szuverén személyt, hogy ebből a szempontból mindenkivel egyenlőrangú fél gyanánt bánjanak. A második, hogy vállalják a személyes felelősséget és az előle menekülőket is erre vezessék.*

Célirányos kibontakozás.

De az emberi személy nem készen jelenik meg a világon, hanem kibontakozás útján valósul meg mind teljesebben, ébred mind jobban önmagának és felelősségének tudatára. *A jellem is bontakozó.* Bontakozása mindig célok irányában halad. Lehetnek az embernek egyéni, egészen önalkotta céljai, amelyek nem illeszkednek be a tárgyi világrendbe; a felelősség alól kibújni akaró ember bálványoknak állítja őket. Annál jobban zavarják a teremtségszhangját, minél makacsabban ragaszkodik hozzájuk. Életellenesek. Az a sajátos tulajdonságuk van, hogy rabul ejtik és a maguk kicsinységéhez zsugo-

ritják az embert. Eredményük az önzés. A jellem olyan, mint az épülő híd. Ha az üres levegőbe, csak képzeletben állított támpont felé ível, sosem jut túl a kiinduláson, minden lehull róla. Így marad meg az önző mindig önmagánál, mindig haszontalanul és üresen... A célok pilléreit a valóság szilárd talajába kell állítani és a pillérek sorának a végső cél felé kell tovább vinni a fölöttük feszülő íveket. Így érjük el a túlsó partot.

Künkel hasonlatával a jellem olyan, mint egy célokból épülő piramis. Tetteink magukban talán értelmetlenek, de akár tudatosan, akár öntudatlanul mind arra rendeződnek el, hogy a legfelső célkövet tartsák. Nagyon sokat megismertünk egy jellemből, ha célpiramisának felső kövét ismerjük, mert ez mint vezető kép irányítja az állásfoglalások irányelveinek és így az egész jellemnek kialakulását. Ha tehát valaki önös célt hajszol, hibás, hamis jellemirányba téved, mert cselekedetei is önzőek lesznek és nem tárgyilagosaak. Komoly javulás csak úgy lehetséges az ilyen másokra nézve kártékony, önző embernél, ha valahogy túlad hamisnak bizonyult vezérlő célján és beáll a valóságos tárgyi világrend hasznos, Gondviseléstől akart céljainak szolgálatába. Annyira hinni kell mindenkinek a Gondviselésben, hogy nyugodtan rá merje bízni magát. Ha mi igazán és egészen jó célt tűzünk ki, az nem lehet ugyanakkor igazán rossz és káros másokra nézve. *Ezért a gazdag és élő jellem kibontakozásának legfőbb törvénye, hogy megtaláljuk a dolgok valódi szerepét a világrendben és így tárgyas, valós célok szolgálatába álljunk és hatáskörünkben az élet menetét így rendezzük, másokat is erre vezessünk.*

Kiút az önzésből.

Ezzel elérkeztünk az önnevelés, de meg mások nevelésének is azonos nagy feladatához, az önzés leküzdésének kérdéséhez. A világon olyan makacsul berendezkedett rossznak összes gyökérszáalai az önzés talajába kapaszkodnak és az önzésből táplálkoznak, tehát itt a fészkeben kell megtámadni és leküzdeni Bűn Öfelségét. De hogyan?

Segítségünkre jön egy önzésben rejlő törvény, az, hogy az önzés szükségképpen elkülönülésre vezet. Az önző ember nem tud másokkal tartós, őszinte, benső kapcsolatba lépni, tehát magára marad, elárvul. Az elárvutság fájó tudata az önzés első megingatója. Ezt a tudatot a szenvedés szokta felszínre hozni a lélekben. A Szenvedés az élet harapófogója, mellyel megragadja az Úr a haszontalan, önző, kovácsolatlan embert, hogy edzett, hasznos jellemmé kalapálja.

A kalapácsütések kipattantják a belátás első szikráját. Az önző rájön, hogy szoros összefüggés van önzése és benső szenvedései között. De ez a fölismerés még nem elég. Azt is meg kell találni, hogy hogyan okozza az önzés a szenvedést. Pl. valaki nem bírja elviselni mások bírálatát és egyáltalában becses személyét illetőleg halálos ítéletet lát minden emberi vélekedésben. Akik őt eleve tévedhetetlennek el nem fogadják, azok szinte elviselhetetlenek lesznek számára. Öntudatlanul is azt a hamis és elérhetetlen célt tűzte ki, hogy őt ne érje a földön semmiféle emberi bírálat. De érzékenysége mindig újabb és újabb szenvedéseknek lesz kitéve: bejut az élet harapófogójába.

Mellének szegeződik a választás: vagy elviseled az emberek megjegyzéseit és szabad lesz az utad vagy érzékenykedel tovább, de megrekedsz és elárvulsz, kitaszított helyzetbe kerülsz és lemaradsz az élet továbbhaladó menetéből, mint pl. X. és Y., akit nagyon jól ismeresz. Ilyen X és Y-okkal bőven szolgál kinek-kinek a környezete. Leggyakoribb jelenség, hogy valaki túl sokat emlegeti beszélgetés közben az „én” szócskát. Az illető először talán csak egy tapasztalatot mondott el az életéből. Csodálkozva hallgatták. Ismételt beszélgetésnél, mikor újra meg újra előjött tapasztalataival, már kis bosszankodást és ellenszenvet keltett, mert észrevették, hogy elismerést akar kiváltani. Az ellenhatás annál erősebb, minél átlátszóbb eszközökkel keresi valaki érvényesülését. Ha az az eszköze, hogy a jó sajtó apostolának csap fel, szónoklatára indítatva érezzük magunkat, hogy megvegyünk egy Népszavát. Ha az alkohol ellen „harcol”, megszomjazunk egy pohár borra. Senki sem akar a nevetségesség kínos helyzetébe jutni. Ha felismeri, hogy önzésével ezt vagy hasonlót ér el, „szeretne” leszokni az önzésről. Tehát az önzőnek előbb-utóbb választania kell: vagy lehetetlenné válik az emberek előtt vagy fölveszi a küzdelmet önzésével.

De a legtöbb ember itt megalkuvásokkal jut tovább. Belül megtartja dédelgetett önzését, kifelé pedig eltüntetni igyekszik, tehát képmutató lesz. Aki azonban komolyan veszi jelleme kérdését, annak elhatározó és megalkuvást nem ismerő lépésre kell magát elszánnia. Azokat, akik a mások jellemének alakítására hivatottak, sürgeti munkájuk sikerének kérdése is. Az emberekre tett hatásából mindenki leolvashatja, — ha elég őszinte hozzá — hogy működése porhintő komédiázás-e vagy komoly munka. Nem mások hízelgő ítélete a mértékadó, hanem egyedül az, hogy önzetlenebbé, tárgyilagosabbá tesszünk-e másokat vagy nem. A feltűnően kevés fogható eredmény szónokoknál, előadóknál onnan van, hogy túlságosan fontoskodók, önös érvényesülést keresnek és nem állnak Istentől kitűzött célok szolgálatába. A hallgatóság önző magatartását nem lehet más fajta önzéssel megváltoztatni. Így, akik a jellem napszámában dolgoznak, még kényszerítőbb szorítóba kerülnek: vagy akarnak komoly sikert az önzés feladásával vagy marad az önzésük, de rámeleg a siker és életük haszontalan pepecselésben telik el.

A szenvedés akaratlanul is segít megtenni a lépéseket a dolog neheze felé, ami nem más, mint kiszolgáltatni féltve őrzött érzékenységszűkületet és egyszerűen elvállalni mindazt, ami ellene irányul. Hogy biztosabb fogást találjunk önzésünkön, jó felkutatni életünkben, hogy mióta követjük a kérdéses önző magatartást és mióta fogadtuk el gyakorlatilag életelvünknek. A jövőben éppen ellenkezőleg azokat a helyzeteket kell magunkra vállalnunk, amelyektől leginkább húzódozunk. Ezzel aztán ki is hullanék az önzés méregfoga. De mivel mindig újra kinő bennünk, azért állandó készenlétet és mindennap megújuló küzdelmeket kíván egészen a halálig.

Három kísértés.

Legkomolyabb veszedelem éppen azzal fenyeget, hogy kedvünket veszítjük. A kedvét veszített ember azután a „ha” és „volna” ki-

bűjő-szócskák segítségével tőle független tényezőkre igyekszik áthárítani a felelősséget, amiért az ő jelleme ferde irányba fejlődött. „Ha nem kerültem volna mindjárt fölszentelésem után abba a rongyos kis faluba...” stb. Ez azonban már a csatából kiállott katonák beszéde. „Ha” az ilyennek „volna” bátorsága az élethez, keresné a „rongyos kis faluban” a gyümölcsöző munkának és jelleme kibontakozásának istenadta lehetőségeit.

Kedvvesztésre csábít a *mult kísértése* is. Valakinek komoly és súlyos ballépése, talán bűnös szokása úgy belegázolt a jellemébe, hogy letaposta a Teremtő érintetlen vetését és most is azt szenved. Belőlem már sosem lesz egészséges ember — vallja be titokban önmagának. A mult bántóan keserű íze szinte minden tettében visszatér és megbénítja lendületében. Itt egyetlen célravezető megoldásnak látszik a gyökeres kibékülés a multtal. Elfogadni a változtathatatlan adottságot, elfogadni mindenestül a fájdalmas tapasztalatokat és a kinnal örölt lisztet új kenyérbe kell sütni, a keservesen faragott követ új házba építeni. Ezt kívánja az Istenbe vetett bizalom is meg sebeink begyógyulása is. Helyénvaló az egyenes, őszinte megbánás, de semmi esetre sem a kinzó önmardosás.

Megállíthat önnevelésünkben az *elábrándozás szélmalomharca* is. Mi készek vagyunk „ezentúl” vállalni azt, ami érzékeny pontunknak irányul, de elfelejtjük, hogy a jövő mindig a jelenben válik valósággá. Sohasem ezentúl kell elvállalni a nehezét, hanem mindig „most” és kizárólag csak „most”.

Nevelés, lelki vezetés.

Eddig megállapítottuk, hogy a jellem kialakulása egyenes arányban van az önzésből való kibontakozással, az önzés leküzdése pedig a harci kedvvel. Az is világos, hogy minden önzéssel hamis, szubjektív célkitűzés jár, amiről a jellem érdekében is okvetlenül le kell tenni és a teremtés céljainak szolgálatába állni. Ez egyenlő a kikerült felelősségnek nagylelkű újravállalásával.

Most néhány rövid következtetést vonunk le a nevelés meg a lelkivezetés területére.

Mivel, amint láttuk, az az értékes jellem, aki megőrzi szabad szellemi voltának ősi mozgékonytűzét és ugyanakkor kész mindig a következmények felelősségével cselekedni, azért egyik legnagyobb nevelői balfogás, ha túlzott rendszabályokkal és merevséggel éppen a személyiség magasabb értékeit fojtjuk el a gyermekekben. Pedig éppen ezt szokták felhozni papi nevelők ellen. A hiba úgy áll elő, hogy hajlandók vagyunk a mintagyereket választani nevelési célul, mert az nem sok gondot ad. Csakhogy a mintagyerek éppen úgy félrefejlődött valaki, mint a rakoncátlan. Fél fölhasználni emberi kezdeményező képességét, mindig felsőbb intézkedést vár és nem tanulja meg az életben annyira fontos önálló elhatározást. Hozzászokik, hogy mások döntsenek helyette és az iskolából kikerülve csak keserves tapasztalatok árán tud valahogy közepesen érvényesülni. Tehát amilyen hiba elkényeztetni a rakoncátlant, épp olyan meghagyni a mintagyereket passzív nyugalomban. Egyrészt a rakoncátlanból ne akarjunk mintagyereket. Életkedvét ne fojtsuk belé túlsok megkötéssel. Kihágásaiért

mindig kapja meg és viselje a következményeket, de vezessük szépen a felelősség jótékony korlátainak értékelésére is. Másrészt a mintagyereket okvetlenül rá kell bírunk önálló, saját elhatározásából vállalt cselekvésre. Olyan helyzetbe kell vinni, hogy utasítás nélkül maga kényszerüljön dönteni eljárása felől. A nevelő feladata mindkét esetben az, hogy növendékeit a helyes személyi méltóság vállalására bírja.

A *lelkivezetésben* is alapföltétel, hogy egész eljárásunkban mindig kifejezésre juttassuk: én téged szuverén hatalomnak, egyenlőrangú tárgyalófélnek tartalak. A segítséggel nem lehet tolazkodni, hanem ki kell várni az alkalmas pillanatot. Ne is az legyen a célunk, hogy mindenáron mi segítsünk, hanem hogy „segítve legyen”. Így könnyebb lesz mindig tárgyilagosan a valóság szerint igazodnunk és elősegítjük, hogy az se alakoskodjék, aki vezetésünkre bízta magát. Látogatóknak sohase kelljen attól tartania, hogy megítéljük. Találjon mindig megértésre. Ha a kölcsönös őszinteség alapjára eljutottunk, jöhet az építés, amelynek azzal kell kezdődnie, hogy tiszta helyzetképet alkotunk. De az előttünk kialakuló diagnózisban egyetértésre kell jutni azzal is, aki segítségünket igénybe veszi, mert csakis a „belátás” után lehet tovább menni az értelmi és érzelmi nehézségek tisztázására tárgyilagos értékük szerint.

Ahogy a himlőt nem lehet bőrkenőccsel gyógyítani, úgy a jellemhibákat sem holmi külső kezeléssel. Mindig a hamis benső magatartás megváltoztatása hozhat csak komoly javulást. De a benső változást illetőleg senkit sem szabad kétségben hagyni, mintha az a lelkivezetőtől, bizonyos eszközök alkalmazásától vagy az illető erőlködéseitől függne, mint okozat az októl. A lelki változás és javulás mindig teremtő mélységekből indul és ott játszódik le, ahol Isten dolgozik kegyelmeivel.

Akár az önnevelés, akár mások nevelésének és a lelkivezetésnek nehéz kérdéseit bagozzuk, mindig ahhoz a titokhoz jutunk, amelyet az önálló emberi személy megmagyarázhatatlan mélysége rejt magában. Az ő legbensőbb állásfoglalásaé a döntő szó. A jellem dolgában minden attól függ, hogy az ember elég bátor-e földadata elé állni: vállalom, hogy egészen az leszek, aminek Isten akar. Ezt a döntést lehet halogatni, de kikerülni nem. Mert az életnek ugyan az a törvénye, hogy minden hamis célkitűzés előbb-utóbb széthull és megghiúsul, — Isten önző céljaink romjain az igazi cél felé akar vezetni — de senki se ámtsa önmagát, mintha célrajutása éppúgy nem függne tőle is, mintha nem kellene legalább egyszer életében felelős személyként viselkednie.

Váczy Jenő S. J.

Gondviselésszerű mozgalom.

A jó Isten a nehéz, szenvedéssel teli időben rendkívüli kegyelmeket osztogat, új eszméket fakaszt.

A legutóbbi időben a szent papok, — szent nép gondolatából nőtt ki egy gondviselésszerű mozgalom, a Papok Szombatja imaájtatosság.

A kegyelmi mű gondviselésszerűségének legszebb bizonyítéka hihetetlenül gyors terjedése, nagyarányú térhódítása. Egy év leforgása alatt eljutott a földkerekség minden részére. Tíz nyelven is megjelent az ájtatosság. Két év alatt már négy millió lélek végezte az ájtatosságot: imádkozott és áldozatot ajánlott fel a papokért, az Isten-ország építőiért.

Egyházi és világi részről a legmelegebb szeretettel fogadták. Papok és világiak egyaránt érezték szükségességét. XI. Pius pápa, hogy az Anyaszentegyházban meggyökeresedjék a mozgalom és hónapról-hónapra világítsa az Egyház liturgikus életében, Papok Szombatjára is engedélyezte a „D. N. J. Ch.-i Summi et Aeterni Sacerdotis” votívumát.

Hatvannál több német, magyar (gr. Zichy Gyula, Breyer István, Virág Ferenc, Rott Nándor), lengyel, szláv püspök üdvözölte örömmel. Több püspök, köztük nyolc német püspök hivatalosan is bevezette egyházmegyéjében, vagy ajánlotta körlevélben a híveknek. Németországban egymásután jelentek meg ez új, de örökké időszzerű imaapostolságot más-más szempontból tárgyaló füzetek: A betegek és Papok Szombatja; Papok Szombatja és Katolikus Akció; Papok Szombatja és az egyházi év; Jöjj, légy a Papok Szombatja Apostola. (Forrás: P. Kőnig Kelemen: Magyar Lelkivezető. Berlin, 1935.)

Valóban igaz a mindenholnan érkezett visszhang: „Évtizedek óta ez a legszebb gondolat”, „Szebb, mint egy újabb szerzetesrend alapítása”, „Új tavasz az Egyház és az egész világ számára”.

*

1940 őszén, szemináriumunkban hallottam először ez áldásos mozgalomról. Főnséges gondolata nagyon megfogta lelkemet. Először magam igyekeztem sokat imádkozni papi hivatásokért. Évközben több helyre is küldöttem imalapot a nélkül, hogy ismertem volna az imaájtatosság terjedésének eddigi eredményét s gondoltam volna a további terjesztés távlataira.

Az elmúlt nyáron, amikor több helyen is megfordultam ismerős kedves nővéreknél és azok Jézus Szíve-képpel, Scapuláré-éremmel stb. halmoztak el, felvetődött bennem a kérdés, mivel viszonyozhatnám, milyen szent tárgyat adhatnék nekik, amelyet hasonló szeretettel őriznének. — Papok Szombatja imalapot ajándékoztam.

Ezen apró, jelentéktelen események, továbbá az a szomorú tapasztalatom, hogy sok helyütt még nem ismerik ezt az általánosan használt imát, érlelték meg bennem azt az elhatározást, hogy Magyarország női zárdáiba elküldjem ez imalapot.

1941 november 11-én Szent Mártonnak, Egyházmegyének védőszentjének ünnepén 495 női zárdába küldöttem el nyomtatványt, min-

denhova 12 db.-ot Papok Szombatja imalappal, azzal a tiszteletteljes kéressel, hogy imádkozzák és terjesszék azt.

A kedves nővérektől érkezett sok szép levél és lelkivezetőm hozzájárulása arra biztatott, hogy ebben az iskolaévben kispapi kötelességeim teljesítése mellett terjesszem ezt az imaájtatosságot. Cikket irtam a „Magyar Katolikus Akció” decemberi, „Egyházi Lapok” januári, „Világposta” februári, „Szűz Mária Újvirágoskertje” májusi, egyházmegyénk A. C. Tudósítója júniusi számában.

Kispap társaimnak e szent ügygel kapcsolatban tanúsított szíves megértésével körlevelet küldtünk a magyarországi szemináriumokba, szerzetesházakba.

A kispap-testvérektől hozzánk intézett szeretetteljes levelek azt bizonyítják, hogy szavunk nem volt a pusztába kiáltó szava. „Valóságos harci riadó volt, — írják a szombathelyi ferencesek — amely felkelti a szunnyadó lelkeket, és megindulnak azon elhatározással, hogy egyek leszünk, összefogunk, készen egy célért, Krisztus diadaláért harcolunk.” „Ismertük a Papok Szombatja-mozgalmat, de szeretet-szító levelükre tette lendült akarásunk. Igérjük, hogy annak buzgó terjesztői leszünk.” (Szalézi teológusok.) Hasonlóképp írtak a kalocsai, váci, csornai, premontrei, esztergomi, ciszterci kispapok. Köszönik, hogy testvérvoltunk megerősítésének egy újabb módját mutattuk meg nekik. A kármelita kispapok írják: „Amíg ti kint a világban harcoltok Krisztusért, mi kármeliták készítjük számotokra a kifogyhatatlan muniációt az imádság kedves és csendes óráiban. Nekünk az Anyaszentegyházban, Krisztus misztikus testében a „szív” szerepe jutott, amely az imádság erejével tartja harcrakészen a többi tagokat. A mozgalomnak mindenkor lelkes hívei leszünk és igyekszünk megfelelni minden kelléknek, amelyet meleg soraitokban kifejtettetek.”

Dr. Erdős Mátyás, esztergomi spiritualis úr gyönyörű latin nyelvű imát írt papi hivatásért, papi lelkiségért és az aposztázia csökkenéséért. Még az ősszel elküldötte több szemináriumba. Nagyobb példányszámban kért a szegedi, győri, váci és szombathelyi szeminárium. Amiként Esztergomban és nálunk, minden bizonnyal az említett szemináriumokban is végzik a hó első szombatján vagy csütörtökén a „Főpapi” mise után.

Minden jel arra mutat és minden remény megvan arra, hogy a jövő papi nemzedék lelkesedéssel karolja fel és terjeszti e szent ügyet.

Dr. Székely László nagynevű papköltő gyönyörűsége szent éneket írt a Papok Szombatjára az „Ó, szép Jézus, ez újesztendőben” dallamára. Ma már az ország több helyén éneklik mély áhitattal. Meghatóan kedves Vass János, kaposvári kórházi lelkész írása: „Némely helyen este a kórtermekben közösen éneklik. Igazán megható!” A költemény kapható a Martineum Rt.-nál Szombathelyen.

A győri kármelita Atyáknak pedig a hívekkel közösen végzendő imájuk is van erre az alkalomra. „A hívek igen szeretik” — írja P. Marcell.

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök úr nagybőjti, papi hivatásról szóló körlevelében melegen ajánlotta híveinek ez ájtatosságot, úgyszintén a „Kalákába Tömörült Erdélyi Papok Munkaközösségé”-nek második számú körlevele is.

A Mária Kongregáció Országos Titkársága a maga részéről az eszme ébrentartásán állandó fáradozását ígéri.

Az Örökimádó Nővérek a zárdában, valamint a Kongregációkban és az Oltáregyesületben megalapozzák a Papok Szombatját.

Hasonlóképp tesz meg mindent az imaájtatosság terjesztésére a Manréza és a Péceli Női Lelkigyakorlatosház, úgyszintén P. Zsiros Ferenc S. J., dr. Sprenger Mária Mercedes és maga a Korda Rt.

Salvátor Nővérek, kik a Papok Szombatja imalap kiadói (Budapest, XIII. ker. Huba-u. 6.) Primiciára új, nagyobb formába nyomtatnak imalapot és azon van hely az újmisének, az újmise helyének stb. feltüntetésére. Így az imalap igen szép primíciái emlék marad.

*

Az Anyaszentegyházban ősidők óta szokásos kántorbőjti napok a papság megszentelődését szolgálják. Jó lelkek elszigetelten eddig is imádkoztak Jézus Szíve szerinti papokért. Az új imaapostolság a kegyelemteljes áhitatgyakorlatokat közkinccsé, minden buzgó lélek állandó gyakorlatává teszi. A Papok Szombatja jellegzetes kedvesége, hogy az első pénteket — amikor is legtöbben járulnak a Szentiségekhez — követő Mária napon, szombaton ajánlják fel összes imáikat, áldozataikat az Apostolok Királynéján át a magasztos szándéokra.

A szünidő alatt volt alkalmam tapasztalni, hogy papok és világiak mily szeretettel fogadják a Papok Szombatja lelkeket mentő gondolatát. Azokon a helyeken, ahol személyesen is megfordultam (Szany, Árpás, Pápa, Győrszabadhegy, Kúnsziget, Máriabesnyő, Gödöllő, Keszthely, Kaposvár stb.), a plébános urak mindenhol a legnagyobb jóindulattal ígérték meg a Papok Szombatjának megtartását.

Az ájtatosságnak Jézus Szíve ájtatosságához hasonlóan való elterjedését nálunk nagyban elősegíti az a boldog tudat, hogy „A Szív” ujság, miként eddig első-pénteken édes hazánkért, hasonlóképp tart októbertől kezdve első szombaton az Úr apostolaiért nagykilencedet.

A Papok Szombatja imaájtatosság bevezetése és megtartása (lásd: Egyházi Lapok 1942 januári számát) részint a hívek lelkében növeli az egyházas érzést, a katolikus öntudatot, másrészt a százezrek imája és áldozata elősegíti a papok azon szent kötelezettségét, hogy „beteljenek Istennek egész teljességével”. (Ef. 3, 12.)

Felsődiósi Gyula
szombathelyi teológus.

Kispapi fejlődés.

Ez iskolaév folyamán igyekszünk a Papi Lelkiség lapjain letárgyalni a kispapi fejlődés kérdéseit. Természetesen nem a nevelés, hanem a nevelődés, a fejlődés szempontjából nézve.

Jelenleg fejlődési *alapokról* van szó. Hármat említek, melyek legfontosabbaknak látszanak: a szemináriumi keret, a munka és a rekollukció.

I. SZEMINÁRIUMI KERET.

1. Isten nagy gondolata az értékek kerete.

A szerves élet közvetlen hordozója a protoplazma lágy anyaga. Amilyen fontos, annyira rá is szorul a keretre és védelemre. Összetartó forma kell neki. És ha kivesszük belőle, elpusztul. A mikroszkóp alá került protoplazma már holt anyag.

Új szerves életnek elindítói, a magvak csodálatos keretekben fejlődnek. Gondoljunk a búzaszemre, csonthéjas magvakra, állati és emberi csírasejtekre. Mennyi és milyen burok, keret veszi körül őket. És épp ezekben lesz a mag tökéletesen azzá, amivé lennie kell.

Maga a fejlődő szervezet teljes egészében pontosan kimért forma, keret határai között él. E határokat elhagyva természetrajzi monstrummá válik vagy pedig elpusztul. És minél fejlettebb egy organizmus, annál pontosabban és állandóbban határolt, keretezett. Gerinc, bőrfelület, testrészek, szervek, anyagszétosztás, anyagfölvéves stb. Épp ezért neve is organizmus, szervezet.

Világosan mutatják ezek Istennek nagy gondolatát a fejlődésről: a legmegfelelőbb fészket, keretet, alakot rendeli a fejlődő lény számára, s amennyiben abba teljesen beleilleszkedve zavartalanul fejlődik, elérheti végső tökéletességét.

2. E nagy gondolat érvényesül a lélek életében is.

Ott is van fészek, keret, csonthéj, kéreg stb., habár személyek szerint nagyon különbözők. Talán két személy sincs, kiknek belső és külső körülményeik, tényezőik teljesen azonosak volnának.

Fészek és keret a család, melyben valaki születik és nő; fészek és keret az iskola, amelyben valaki tanul; fészek és keret a hivatás, a foglalkozás által adott környezet.

Keret aztán szoros értelemben, de erkölcsi értelemben minden törvény, szabály, tekintélyi intézkedés, nevelői befolyás, kegyelmi indítás, külső és belső körülmény.

Rengeteg elemből tevődik össze a keret, a fészek, de e sokféleségben csodálatos egység érvényesül. Egység, amely Isten kezének fészek-építése, Isten ujjainak keret-fonása. Egység, amely nem más, mint Isten elgondolása és akarata.

Isten akarata: eleinte szürke szó. Majd mindig meghittebb lesz, ha elfogadjuk. Ez az akarat sínpár lesz, melyen feléje futunk. S minél jobban közeledünk, annál inkább látjuk, hogy az a sínpár Istennek két karja, amellyel magához von.

3. *A fejlődő papi értékek kerete* — Isten szándéka szerint — a legfontosabb keret, mert a papi értékek a legjelentősebb értékek. Ez a keret a szeminárium.

Becsüljük igen nagyra ezt az istenadta keretet! Végtelen bölcsesség műve az. Végtelen szeretet műve az. Végtelen gyöngédség műve az. Becsüljük nagyra az Alma Mater épületét is, személyeit is, de még inkább a benne levő hármasság életét: fegyelmi életet, tanulmányi életet, lelki életet. Higgyük, hogy egészen nekünk való, hogy a legalkalmasabb arra, hogy Istenhez emeljen, Jézus képére alakítson. Higgyük, hogy ez a mi legsajátosabb életkeretünk, amely papi kifejlődésünket biztosítja. Ápoljuk a biztos reményt is arra nézve, hogy a szemináriumi keret valóban megadja kifejlődésünket, ha mi egészen megadjuk magunkat neki. S végül szeressük ezt a keretet a jó Isten szeretetét és gyöngédségét viszonzni akaró hálás, gyermekded lelkekkel.

II. MUNKA.

A szemináriumban dolgozni kell. Lehet a dolgozást már természet szerint is szeretni. Egészséges emberek átlag szeretnek dolgozni. Bárcsak szemináriumban is csak ilyen dolgozni szerető kispapok lennének mindig.

Ebben akar segítségül jönni, amit alább a munkáról mondani akarok. Azért mondom, hogy értékeljük és megszeressük a munkát. Annál is inkább kell ezt mondani, mert a munkának ma világotrengető problémája van, melyhez a papnak kell orvosló kézzel hozzájárulnia.

1. *A munka világnézeti értékelése.*

A keresztény világnézetben megbecsülés jár neki. Isten akarata ugyanis a munka, aztán szervezetünk követelménye, fejlődésünk főtenyezője testileg-lelkileg egyaránt, érdemeink főforrása, kegyelmek szerzője, mennyország biztosítója. Ezek a munkának indítóokai a mellett, hogy munkájából él a legtöbb ember. Az indítóokok kapcsán nyitunk rá a munka evangéliumára. Ez a munka-evangélium az igazi életnek, az eleven, meleg, alakító, szentté tevő életnek evangéliuma.

A modern, keresztényellenes világnézetben imádás és gyűlölet jár neki. Imádás, mert övé minden hatalom és dicsőség, belőle van minden érték és érdem, mérővesszője létjognak, jólétnek, becsületnek... Vagyis bálványisten ő, amely körül félvilág táncol. De gyűlölet is jár neki, mint a legnagyobb igának, mely az élnivágyást, főleg pedig az élvezetvágyat gátolja, a szabadságot sorvasztja, az önállóságot rabolja. Gyűlölet jár neki mint a legsötétebb lelkű kényúrnak, aki zsarol, szipolyoz, vámpírmódra szívja ki a vért, megőröl és mint roncsot félresöpör az útból.

Röviden: ebben a világnézetben a munka önálló, független bálványisten. Ez a világnézet járja ma erőszakos hódító útját.

A két világnézet ádáz harcban áll. Az igaz világnézetnek, vagyis a kereszténynek győznie kell! Ezt a világnézetet a pap hirdeti. De ha csak hirdeti, elveszett vele együtt. Azt a hirdetést az igazi munkás élet megdönthetetlen bizonyítékával kell alátámasztani! Mert csak így hat.

2. A szemináriumi munka értéke.

Ez érték attól függ, milyen világnézettel állok neki, milyen lelket öntök ki rája.

a) A szemináriumi munka lehet *hiányos*. Hiányos akkor, ha lustasági fogásaim gyakorlótere, állandó meghasonlások, vereségek porondja, ha önvonzolás, ha lelketlen robot, gépzaklatolás... Így dolgozó munkások *csökevénytagok* a szemináriumban.

b) Lehet a szemináriumi munka *jó közepes*. Ilyen akkor, ha a léleknek öntudatos, céltudatos, komoly foglalkozása. Olyan léleké, melynek pontos érzéke van aziránt, mit követel a becsületesség, a szemináriumi eltartás stb. Az így dolgozó munkások *valódi munkás-tagok* a szemináriumban, akik a papi hivatás munkáinak jó igavonói lesznek.

c) Lehet a szemináriumi munka *nagyértékű*. Ilyen akkor, amikor emelkedett, többre hivatott léleknek lendületes munkája. Olyan léleké, melynek van életkedve és duzzadó energiája, melynél az irányadó szempont nem a kénytelenség, se nem a nyereség, nem is csak a becsületesség, hanem a rekord, léleké, mely olyan anyagból van faragva, mint a történelem nagy alakjai, akik félúton megállni nem tudnak, akik félmunkát végezni nem tudnak. Csak abban különbözik az igazi papi típus a történelem akármilyen másfajta nagy alakjaitól, hogy élettendülete nem egocentrikus, hanem krisztocentrikus.

Ezek a szeminárium igazán elhivatott munkásai, akikből munkásvezérek lehetnek. Lelkük az Isten felé tárva-nyitva áll. A fejlődésnek egészértékű alanyai.

III. HAVI REKOLLEKCIÓ.

Öntudatos szemináriumi életnek és munkának lényeges kelléke a havi rekollekció, amelyben számotvetek önmagammal, lemérem fejlődésemet.

Leközlöm itt azt a szöveget, amely papnövendékeim kezdő tájékoztatására szolgál.

Tudnivalók rekollekcióra.

1. Alapbeállítás:

Az igazi, jó rekollekció az egész időre vonatkozik, amely eltelt a múlt rekollekciótól. Könnyű módszerrel és mégis legalaposabban úgy készülhetünk rá, hogy hónap közben jegyezzetünk, nem hosszasan, de okosan. Okos alatt értem a gyakorlatit. Lehet naplót is írni vagy jegyzeteket úgy is, hogy az ember mindent lejegyez, ami eszébe jut, sőt esetleg meg is ereszti fantáziáját. Aki ilyeneket ír, az okos

ésszel gondolja meg, hogy miket olvasson fel ezekből, mert ezek nem képeznek egészen reális anyagot a megbeszélésre.

Az egészen reális kispapi magatartásnak legfőbb kérdése, hogy mint papnövendék, hogyan dolgozom? Legelső helyen pedig azt kell megemlíteni, hogy a múlt rekollekción kapott (ha kaptam) utasításokat hogyan valósítottam meg. Minthogy ez utóbbi elég fontos, azért ha nem bízom nagyon emlékezetemben, írjam fel a megbeszélés alkalmával.

Amikor eljön a rekollekció ideje (rendesen a hónap első pénteke körül), akkor kellő imádság után és kellő összeszedettség mellett elvégzem az egész előző időre vonatkozó átgondolásomat. Ezen átgondolásnak legfőbb anyaga az, amit hónap közben jegyezgettem. Most egységes látószögből röviden átgondolom és összefoglalom véleményemet az eltelt időről. E rövid összefoglalásnak főkérdései lesznek majd az alábbiak.

Jól teszem, ha élményeimet is rövid keresztmetszetben adom. De ezt is hónapközi feljegyzések alapján.

Ha így készülök a rekollekció végzésére, akkor ez az előkészítés nem lesz nagyon terhes, melytől félnem kellene. Csak akkor lesz kissé terhes, ha a megelőző időkben elhanyagoltam a feljegyzést.

Nagyon sok időt ne szánjak rá a rekollekció külön készítésére. Ha hónap közben pontosan jegyezgettem, akkor egy óra alatt szépen el kell készülnöm vele, feltéve hogy gondolkodásom elég friss. Ezt az egész rekollekciós munkát a hozzátartozó megbeszéléssel együtt termékenyítsem meg szorgalmas imával és tekintsem lelki fejlődésem elsőrangú személyi munkájának. Tapasztalat bizonyítja, hogy ha komolyan veszem öt éven át, igen értékes lelki fejlődésnek lesz forrása.

2. Kötelességeimre vonatkozó kérdések.

- a) Hogyan mennek a lelki dolgok?
Nincs-e valami különös nehézségem?
Elmélkedéseimet tudom-e jól végezni? Gyakorlatiak-e, vagyis hatnak-e napi életem kialakítására?
- b) Hogyan megy a tanulás?
Okosan tanulok? (Testi és tanulmányi szempontból.)
Időmmel jól gazdálkodom?
- c) Milyen a külső viselkedésem?
Hogyan tartok külső fegyelmet? Silentium? Rendeletek?
Klerikus társaimmal hogyan élek? Megértem-e őket, ösztöztartok-e velük?
Töreksem-e komolyan külső illemre beszédemben, magatartásomban és tetteimben?
- d) Gondo-zom-e okosan testemet? Torna, levegőzés, helyes táplálkozás stb. (A torna nagyon fontos!) Testedzés és lélekkultúra!

3. Élmények.

Mit nevezünk élménynek?

Minden jelentősebb lélektani megmozdulást, hozzáértve természetesen az okokat is, amelyek létrehozták.

Miért van jelentőségük ezeknek az élményeknek beszámolás szempontjából?

- a) Ezek mutatják leghamarább lelkem állapotát.
- b) Ezek után tesztek szert lassan igazi önismeretre.
- c) A gondos ellenőrzés és beszámolás fogja megmutatni a legjobb és legfontosabb teendőket.

Ha élményeim világában nem tudok jól tájékozódni, akkor soha sem lesz reális önismeretem és önnevelésem, vagyis hosszú lelki élet után is ott leszek, ahol elkezdtem, esetleg még annál is lejjebb.

A módszerre vonatkozólag, ahogy élményeimet feljegyezzem, legjobb kezdetben csak a tényt magában jelölni meg röviden. És lehetőleg annak közvetlen létrehozó okát. Ha van időm, írhatok ezekről kicsit hosszabban is naponként, nem célszerű azonban sok időt eltölteni vele. Az idő drága, a sok betűnek pedig nincs igazi jelentősége. Fontosabb röviden összefoglalni az élményeket.

Amikor az önismeretbe és az önnevelésbe kissé belejöttem, akkor következik be az élmények kezelésében egy új fontosabb lépés: megkeresni az élmények belső gyökerét és számotadni arról is, hogy hogyan viselkedtem az élménynél, esetleg ha megoldandó problémáról van szó, hogyan oldottam meg?

A keresztf.

Ne képzelődjem sokat, azonban legyenek elkészülve arra, hogy a jó Isten a fejlődésemet kellemetlen élményekkel is vezérli, amelyekben a legkellemetlenebb az, hogy be is kell számolni róluk és meg kell beszélni azokat. Értsem meg, hogy épp az ilyen áldozatok papi fejlődésünknek legfontosabb állomásai. Keresztben van az üdvösség! Ezekben a jelzett keresztekben nagy üdvösségem lesz.

4. Megbeszélés.

Miután magamban elkészültem lelkem rendbeszedésével, nagyon fontos lépés áll előttem: ezt az egészet maradéktalanul fel kell tárnom annak, akit Isten lelkem vezetésére rendelt, akinek erőt és kegyelmet adott, ad és fog adni, hogy engem biztosan vezessen a helyes úton és arról az útról se szenvedélyeim, se a gonoszlélek, se akárki emberfia le ne térítsen.

A lelkivezetőnél és a vele való menetelésben rengeteg kegyelem van letétbe helyezve, amelyeket olyan mértékben adagol ki nekem a jó Isten, amilyen nagylelkűséggel járom ezt az utat. Azért is ne engedjem meg magamnak soha a gyávaságot, a sunyi lapulást, a titkolódzást vele szemben. Hiszen ebből senkinek a kerek világon haszna nem lehet, kára azonban valakinek igen sok és ez a valaki én vagyok. Azok a balradöntések ugyanis, amelyek az ilyen belső titkolódzások és gyáva megalkuvások alkalmával történnek a szabadakarat legmélyén, idővel igazi súlyos holt tőkévé válnak lelkemben és fejlődésemet megbénítják, sőt egészen elsorvasztják. Nehéz ezt most teljesen átértetni, de fogadjam el egészen, mert akkor nem fogok beleesni. Mentsen is meg tőle a jó Isten!

Módozat. Hogy miként bonyolítom le a lelki megbeszélésemet, az teljesen tőlem függ. Csupán érvényesülni kell annak a nagyfontos-

ságú szempontnak, hogy célravezető legyen, vagyis hogy lelki fejlődésnek igazán használjon. Ha valaki ezzel a komoly szándékkal végzi megbeszélését, az akárhogyan végzi, jó dolgot művel és hogyha véletlenül nem volna célravezető, könnyű volna őt kioktatni.

Általános módszerünk a következő:

Lehetőleg biztos dolgokról beszéljünk és kötötteen, vagyis megállapodott, határozott fogalmazás szerint. Éppen azért mindenki írásból végzi megbeszélését. Ennek óriási előnye az, hogy biztos mederben halad megbeszélésünk és nem fecsérünk el sok időt elkalandozó elbeszélgetésekkel. Ebből már látjuk, hogy nem a sok beszéd a fontos, hanem a rövid, egyszerű és világos beszéd. Ne legyek azonban aggodalmas, hogy talán nem vagyok elég rövid a beszélgetésben. Egy órára bátran méretezhetem a beszélgetésemet, de úgy, hogy ebben az egy órai beszélgetésben legyen kellő helye a lelkivezető beszédnek is.

Minthogy a lelkivezető megjegyzéseit elég fontosnak kell tartanunk ahhoz, hogy megjegyezzük őket, azért — tekintve emlékezetünk gyengeségét — tanácsos azoknak feljegyzése ott helyben vagy legálábbis beszélgetés után. Az utólagos jegyzés kevés személynek sikerül. Természetesen az ilyen jegyzést úgy értjük, hogy az ember nem ír fel kevésbé jelentős dolgokat.

Ne lepjen meg az, hogy nem kapok sok megjegyzést vagy sok útbaigazítást, mert nem ez a fontos, hanem az, hogy ami utasítást kaptam, azt egészen pontosan megteszem-e és legyek megnyugodva, hogy a kapott utasítások, ha kevés számúak is, Isten kegyelmével elvezetnek a kifejlődéshez. (Különben az igazi nevelés sohasem dolgozik sok szóval, még kevésbé sok beszéddel.)

Tartsam nagyjelentőségűnek még a következő megjegyzést:

Óvakodjam attól a passzív magatartástól, amely egészen ráhagyatkozik a spirituálisra. Alapmagatartásom legyen aktív, melynek tartalma az, hogy én akarom egészen komolyan és határozottan lelki életemet rendben tartani és fejleszteni, nem pedig csak elvárom, hogy a lelkivezető rendben tartsa és fejlessze azt. Ugyanakkor azonban meg vagyok győződve arról, hogy ezt az én cselekvő szerepemet hozzá kell szabnom annak a tekintélynek az igazgatásához, melyet Isten rendelt fölém, hogy igazi pappá fejlődjem.

A lelkivezetőnek és a növendéknek tisztaszándékú, teljesen egybehangzó és maradéktalan munkájából fog kiáradni az az Istenáldás, amely a leglényegesebb a szemináriumi fejlődésben.

5. A kapott irányítások felhasználása.

Ha igazán reális és komoly lelki életet akarok élni, akkor nem lehet a lelki beszélgetésben kapott irányításokat ad acta tennem, hanem fel kell használnom.

Rendelkezmem kell tehát e felhasználásra vonatkozó biztos akarással! Ez az akarás különféleképpen érvényesülhet, úgy, amint egyéniségemnek jobban megfelel.

A gyakorlatból úgy látszik, hogy fontos a rekollekció utáni időben a kapott utasításokat gyakrabban — mondjuk hetenként — el-

olvasni. Ennek az elolvasásnak csak emlékeztető szerepe van, vagyis pusztá elolvasással még nem vittem komolyan előre azt a lelki ügyet, amelyre nézve történtek utasítások.

Befejezésül álljanak itt még ezek a szempontok:

Igen komoly áldozatokat fog követelni a rekollekciókban tanúsítandó 100%-os magatartás. De ne sajnáljam a befektetést, mert óriási eredményről van szó. Fő az, hogy ne okoskodjam sokat, hanem szaltómortálás lendülettel győzzem le magamban a nehézséget, akárhogy is borzad a természetem.

Vigasztaljon az a fenséges tudat, hogy csakis Jézusnak dolgozom. Azért álljon rekollekciós írásaim homlokán e három szó:

„Cordi Christi laborol!”

De nemcsak az az igazság, hogy én senki másnak nem dolgozom, hanem az is igazság, hogy a Neki végzett teljes értékű munkáért a kegyelemnek dúsgazdag áldását árasztja rám és megadja nekem azt a nagy kegyelmet, hogy szándéka szerint teljesen kibontakozzam.

Hunya Dániel S. J.

Jézus evangéliuma és a Szentatyák. Szemelvények Aquinói Szent Tamás Catena aurea című művéből. Első kötet: Vasár- és ünnepnapi rész. Közli: Dezső István. Szalézi Művek kiadása. Rákospalota. 1942. Ára: 7.50 P.

Gyakran halljuk a panaszt, hogy szentbeszédeink nem a kereszténység legerőteljesebb forrásaiból táplálkoznak. A szentatyákat már csaknem teljesen elhanyagoltuk. A Szentírást is háttérbe szorítják másod- és harmadrendű igazságok és problémák. Ezen a bajon akar segíteni a szerző, amikor „csaknem az egész keresztény ókor írógárdáját” sorakoztatja fel „tanúságot tenni az örök élet igéi és az örök igazság mellett”. (12. o.) Ezért sorra veszi a vasárnapok és ünnepek evangéliumi szakaszait és azoknak verseihez csatolja azokat a patrisztikai idézeteket, amelyeket Aquinói Szent Tamás Catena aureájából válogatott össze.

Nem várhatunk tehát egyöntetű magyarázatot egy-egy evangéliumi szakaszhoz, de az idézetekben sok jó ösztönző, elmélkedéseinket, prédikációinkat megtermékenyítő gondolatot kapunk. Itt-ott egyetlen idézet lehet elmélkedésünk anyaga, prédikációnk magva.

A magyarázatok egy része a vers „misztikus értelmét” fejti ki. Jó lett volna megemlíteni, hogy a „misztikus értelem” legtöbb esetben csak belémagyarázott értelem, amelyet a Szentlélek annál a versnél vagy szakasznál egyáltalában nem szándékolt kifejezni. Sőt néha ott is találunk belémagyarázott értelmet, ahol a szerző nem jelzi, hogy „misztikus értelemről” van szó. (Pl. 336. oldal első idézete Origenestől.)

Minthogy azonban az idézetek legnagyobb része önmagában is értékes és prédikációinkban kellő mértékkel a belémagyarázott értelmet is alkalmazhatjuk, csak ajánlani tudjuk a könyvet paptestvéreinknek.

A kispapegység felé.

A kispapegység legmélyebb alapja.

Materialista, csak a foghatót értékelő korunk számára alig van értéktelenebb és kevésbé érthető fogalom, mint a kegyelmi rend erejének, a kegyelmi áramkör izzó, eleven lüktetésének valósága és az abba való bekapcsolódás vágya, sőt ténye. Ma csak a testnek, a gépnek az erejét, a technikának furfangos vívmányait becsülik, mert csak ez segíti észrevehetőleg a ma emberét az élet ezeroldalú küzdelmének eredményes megvívásában. És ha őszinték akarunk lenni magunkkal szemben, bizony be kell vallanunk, hogy ez az evilági észjárás már ránk, a túlvilági valóságok apostolaira is kezd rátapadni. Az apostoli élet küzdelmeire gondolva bizony mi is nem egyszer inkább értékeljük a tudást, a természetes adottságokat, az ügyes fellépést, jó szónoki vagy írói képességet stb. és inkább ezekre építjük működésünk sikerét, inkább ezekre hagyatkozunk, ezekben bízunk az eredményt illetően, mint az isteni kegyelem láthatatlan, foghatatlan valóságában.

Pedig számunkra, kispapok számára nincsen életbevágóbb, többször hangsúlyozott és döntőbb kihatású igazság, mint a kegyelem szükségességének fontossága és az a rendíthetetlen meggyőződés, hogy *kispapi éveink alatt legelső kötelességünk minél közelebb jutni a kegyelem isteni Napjához, minél bőségesebben töltekezni az életet jelentő fénnel és meleggel, hogy így később annál hatékonyabban sugározhasuk szét, árasztáshassuk ki ezt az energiát, éspedig a nélkül, hogy mi ezáltal elsötétülnénk vagy kihűlnénk!*

Van továbbá a kegyelem háztartásának és gazdasági rendjének egy oly törvénye, mely nagyon is megfelel kollektivizmus jegyében álló korunk szellemének. Az *Isten végtelen bölcsesége ugyanis az emberiség üdvét a közösségen belül kívánja megvalósítani* és ezért alapított egy látható közösséget, a látható fővel, látható kegyelmi eszközökkel rendelkező Egyházat és ezért formálta azt kegyelmi közösséggé, saját misztikus testévé. *Ez a test Krisztusból mint főből meríti erejét, minden tagja vele van eleven kapcsolatban és így ez a személyes Krisztusba-kapcsolódás fűzi össze a tagokat egymás közt is test és vér szerinti testvériségnél szorosabb kötelékkel, lelki, kegyelmi, sőt isteni testvériségbe, lelki, kegyelmi, sőt isteni életközösségbe.*

Micsoda beláthatatlan horderejű kihatással lehetnek e tények társas, szociális beállításunk és magatartásunk kialakítására a mindennapi érintkezéstől kezdve örök és általános érvényű társadalomrendező elvek leszűréséig és megvalósításáig. És főleg micsoda lényegbevágó következtetéseket vonhatunk le ezekből a saját kegyelmi életünk berendezését illetően. *A hivatásunkhoz szükséges kegyelmekben ugyanis annál bőségesebben részesedhetünk, minél inkább átéljük e nagy kegyelmi közösségnek, a Corpus Christi Mysticumnak valóságát, nemcsak papíron lévő, hanem a lelkekben élő, megfoghatatlan, szent tényét és minél öntudatosabban, minél szorosabban kapcsolódunk bele ebbe a testbe mint annak eleven, szerves tagjai!* Mivel továbbá az Isten minden kegyelmet az egész közösség közre-

működése révén az egész közösség javára juttat el az egyesekhez, azért ebből a tényből születik meg a *mélységes felelősség köteleessége egymás lelki életét illetőleg*. A testben az egyes tagok nem különülhetnek el öncélúan egymástól, hanem az életközösség közös működésbe fűzi azokat. A misztikus test tagjaiban annál inkább kell sürgetni és ébresztgetni az összetartozás tudatát, mert e tagok önmagukban is teljes egyedek, sorsuk, üdvösségük végeredményben egyéni ügy, felelősségük is elsősorban egyéni felelősség és így fokozottan megvan a veszély, hogy az egyéni érdekre koncentrálódás miatt szem elől tévesztik a nagy közös érdeket. Pedig e közös érdek végeredményben egyéni érdek is, hisz amint az én bekapcsolódásom mások számára kegyelemduzzasztó tényezővé válik, úgy mások bekapcsolódása számomra is növeli a kegyelem kiáradását.

Számunkra tehát nem lehet közömbös testvéreink lelki állapota, nem mehetünk el a mellett nemtörődömséget kifejező káini vállvonogatással, hanem az egész test ügyét szinte a saját egyéni ügyünknek kell tartanunk éppen e szerves kapcsolat miatt, mely bennünket mint tagokat ugyanannak a testnek közösségébe fűz. Éppen ezért minél előbb tagja valaki a közösségnek, annál szorosabb a kapcsolat, annál mélyebb az egység a tagok közt és így annál intenzívebb a kegyelemközvetítés ereje is.

Talán nem tudjuk teljesen átérteni e legelvontabb teológiai igazságok minden vonatkozását, talán túlságosan elvontnak, túlságosan magasnak vagy mélynek találjuk azokat, de a lényeg: a *misztikus test valósága, az egymásbafűződés szükségessége és annak kegyelmi kihatása aligha szorul már több bizonyítékra*. Inkább a megvalósítás módja, e nagy egység kiépítésének mikéntje érdekel még közelebbről. Ennek alapvonalai már előző fejtegetésünkben adva is vannak. Látuk, hogy az egész test, az egész közösség éltetője és középpontja Jézus Krisztus, az ő szent Szíve, minden kegyelem tárháza, az élet és szentség forrása. Jézus szent Szívének bevonása éppen nem erőszakos csavarintás vagy „pia fraus”, hanem maga a szintiszta valóság, hisz Jézus Szíve a maga teljes jelentésében az egész Krisztust jelenti, istenemberi belseje, lelki világa felől nézve. Így tehát joggal mondhatjuk, hogy minél jobban összeforr a lélek a Szentséges Szívvel, minél inkább válik az ő szíve is Jézus Szíve szerintivé, annál szorosabb kapcsolatban van mint tag, az isteni Fővel és annál elevenebb tagja a kegyelmi közösségnek is. Tehát önmagunk teljes odaszentelése, konszekrálása Jézus szent Szívének: létesíti a tagok és a Fő lehető legszorosabb összekapcsolódását; de ugyancsak ez teremti meg a tagok között is a legmélyebb egységet és összetartozást, mert hisz a tagok egymásközi kapcsolata a fővel való összefűződés által jön létre és így minél szorosabb a tagok bekebelezése a főbe, annál mélyebb lesz az ő életközösségük egymás közt is.

A *kispapi* egység szükségességének gondolata egyre inkább kezd a megvalósulás felé haladni. Akármilyen konkrét formát öltön is ez a gondolat szervezeti szempontból, az mindenesetre elvitathatatlan, hogy ennek az egységnek mindenekelőtt kegyelmi síkon kell megvalósulnia. Ennek pedig első lépése önmagunk teljes följajánlása,

odaszentelése Jézus szentséges Szívének, valamint a Vele való személyes kapcsolat elmélyítése és az egymásközi kegyelmi összetartozás tudatának rögzítése a lelkekben, a lehetőségek szerint minél előbb kidolgozandó konkrét formában.

Jánosi Imre
papnövendék

Máriabesnyő.

— 1942 július 28 — augusztus 8. —

(Beszámoló a máriabesnyői első kispapi kongregációs táborról.)

Máriabesnyő, 1942 július utolsó napjai... Hatalmas sugárkévében, forrón tűz le a nap Gödöllő határára. Sárga búzakeresztek, zöld kukoricák, pirosmosolyú gyümölcsösök közt zakatol a vonat. Máriabesnyő. Kék, fekete reverendás kispapok, cserkészek szállnak le a két óránként érkező gőzösről. Hangos szó... ismerkedés... ölelkezés. Egyik barátunk — barnára sült, izmos cserkészfiú — leleményesen taligát kerít valahonnan s most szolgálatkészzen hozza a faluba vezető úton kövér csomagjainkat. Szétnézünk. Az út két oldalán idillikus falusi kép: zöldelő rét, bámuló kacsasereg fogad bennünket. Nem messze a domboldalon köszöntést kong a kegytemplom kisharangja. Itt vagyunk.

Az első benyomások... ismerkedés. Eleinte halkan, tapogatódzva, tömondatokban indul a beszélgetés. Nem csoda, hisz Szombathelytől Szatmárig, Kassától Szegedig 11 szeminárium és 2 szerzetesrend kispapsága — számszerint huszonnyolcan — találkozott most az ország minden tájáról.

Majd a Házfőnök atyának mutatkozunk be. Barátságosan kalauzol minket a kegyhelyen. Állunk a csodálatos fényben kivilágított kegytemplomban. Csodálkozva suhan végig tekintetünk a nemrég megújult szent falakon. A Házfőnök atya az eleven színű Márton-freskókat magyarázza. Aztán megelevenedik előttünk a kegyhely multja. S rábólintunk P. Bögözy szavára: „Tisztelendő Urak, itt századok folyamán sokan imádkoztak és sokan meghallgattak. Imádkozzanak, itt lehet imádkozni...”

Másnap a megnyitáskor főpásztori szó int minket ugyanerre: „Amint vannak kijátszott hegedűk, úgy vannak kiimádkozott helyek is... Szent hely ez...” A Vácról körünkbe érkezett kegyelmes Püspök atya maga esdi le számunkra a Szentlélek segítségét a kegyoltár előtt, majd előadása nyomán az élet perreg előttünk színes, eleven történetekben: a falu, a tanya, a család, az egylet, szervezkedés mozgalmas élete s a háttérben az irányító lelkipásztor küzdő alakja. Éreztük, a lelkipásztor nyitotta meg apostoli lelkét s tapasztalatokkal teli szívéből gazdagon szórta felénk munkás életének sok-sok kincsét. Az élet szavát hallottuk lelkéből kicsendülni...

... És megkezdődik a munka, tíz napsütéses nyári nap szép, komoly férfimunkája. Künn a szabadban, a kapucinus rendház erde-

jének tisztásain, az árnyas diófák alatt négyszögben helyezkedünk el apró székeken, ceruzával a kézben. Harsány vezényszó, napirend-hirdetés, napostisztaségek átadása, átvétele. S imával megindul a tábor napi munkája: kiképző előadások. P. Tornyos eleven előadásai nyomán élénk táru a Mária-kongregáció színes, mozgalmas élete. 15 nagy előadásban részletesen tárgyalja a kongregáció pedagógiáját, gyakorlati életét s — ahogyan az idő engedi — párhuzamban formai kiképzést (szónoklat, felolvasás) is ad. Tíz napra diákkongreganistákká válunk; szakosztályok alakulnak, szakosztály-vezetőket választunk, plakát-ujtságot szerkesztünk, gyűléseket tartunk, munkaprogrammokat dolgozunk ki, ... hogy ne csak elméletben, de közélről is lássuk ezt a négyszázéves pedagógiát. Kicsiben, rövid 10 nap alatt átéljük, megbeszéljük mindazt, amit a kongregáció egész év alatt művel. Egészen másképp fest így már legtöbbször a MK képe. Meglátjuk rajta az AC-s jegyet, meglátjuk benne az AC ifjúsági munkaszervét, az AC legkiválóbb segítőjét világi apostolok képzésében, nevelésében. — Meglátjuk: a Mária-kongregációnak nemcsak multja, de jövője is van!

Igy fordul a naptári idő lassan augusztusra... Halk egymásutánban, csöndes munkában peregnék a napok. Közben az AC jelenlegi helyzetéről is kapunk hű beszámolót, hivatalos tájékoztatót dr. Hell Imre AC országos titkár úr egy délelőtti előadásán... Dél-előttönként jegyzettel kezünkben a tábor munkahelyén, délután a környéken barangolunk, hegyet mászunk, Gödöllő nevezetességeit látogatjuk.

A suhanó idő így hozza el augusztus 4-ét, kispapegységünk emlékeztető vitanapját. Egy egyszerű külsejű, fekete ruhás Péter jön köznél, P. Perényi. Meghívásunkra jött, de a szeretet hozta köznél, megéreztük mindjárt. Bölcs irányítóként határozott vonalakat, alap-gondolatokat, kegyelmi megvilágosításokat ad a probléma tárgyalásához. Megkezdjük megbeszéléseinket. Mindegyikünk lelkében ott izzik a kérdés: előbbre jutunk-e? És Isten segítségével sikerült. A vita baráti hangulatban, komoly hozzászólásokkal halad előre. Kihangsúlyozza a kispapság kegyelmi és szellemi egységének szükségességét, ennek ápolására felveti a közös lap kérdését. Megalakul a kegyelmi lánc, a hónap egy-egy napján egymásután ajánljuk fel imáinkat, áldozatainkat a közösségért, az egységért. Késő délután egyórás szentségimádásban forrunk egygyl a szentségi Jézus előtt, tisztázzuk szándékainkat, ajánljuk fel terveinket. És este, a holdfényben, az elcsendesült kegytemplom kitártkarú feszülete alatt néhány összefoglaló gondolattal a lelkünkbe nézünk: jó munkát végeztünk. S abból a keresztnél alatti kézfogásból kiérezzük: egység problémánk alapot kapott, melyre építhetünk, — közelebb jutottunk egymáshoz.

Havas Boldogasszony napja... Melegfényű, felhőtlen nyári nap. Az ég is szeret bennünket. Kora délután van. A leventeotthon kis harmóniuma mellett komoly férfihangok csendülnek többszólamú énekekre. Utolsó simítások: Mária Édesanyánk... Magnificat... Kodály: Tantum ergo... A kegytemplomban 10 kispap hóféhér karokban égő gyertyával kezében fogadalmat tesz a Szűzanyának. Péter Tornyos a kongreganista hivatásról beszél... A templom lassan benépesül. Felcsendül az énekesek hangján a Magnificat. Fehérvirágos

oltár előtt 28 kispap diadalmas éneke, fogadalma tör az égbe. És imája: a magyar nép hivatott vezéreiert, a papokért, papnővendékekért. Szép volt. Éreztük: egy kedves emlékkal ismét gazdagabbak lettünk.

... És a tábor estéi? Fegyelmezett napirendbe, munkába tört kedélyünk, mókáink, dalaink ott az esti hangulatos tábortüzek mellett kitörhettek, fölszabadulhattak. Ami móka, szellemesség, humor csak dobogott a szívben, kóválygott a pihent agyakban, — ott a tábortűz közvetlen hangulatában mind napvilágra kíváncszott. Ruszin népdalok, eredeti, alkalomszülte mókás jelenetek, tiszaparti nóták, mucsai viccek, olasz dalok fiók dalművészek torkán mind-mind megszólaltak. Egyszerű házigazdáink úgy szívből mondhatták tábortüzeink közvetlen hatása alatt (no, nem nekünk, egyik vendégünknek súgták meg): — Sohasem gondoltuk, hogy ennyi kedély, ötletesség lakik a kispapokban, — hogy ilyenek a kispapok. Egész másnak képzeltük őket. (S hogy az igazságot teljesen bevalljuk, az esti ima utáni csönd, a reggeli pontos felkelés, elmélkedés előtti komolyság harmonikus egysege a napközi humorral, imponált nekik a maga egyszerű valóságában.)

Mikor utolsó este belenézünk a hamvadó tábortűz paraszába — utoljára — s visszaidézzük a szép napokat, önkénytelenül az oly sokszor énekelt új kongreganista indulóra csendül össze dalunk:

„Mária, Édesanyánk! Sereged dala zeng ma az égig.
Küzdeni harcba siet, lilium lobogója fehérlik.
Csupa dal, csupa tűz, csupa élet,
Égi vezérünk, győzni remélünk, mert Te velünk vagy
És mi Tevéled.”

Ezt dúdoljuk másnap útban az állomáshoz, míg eljön értünk a fekete vonat, mely szertevisz bennünket az ország 14 végvárára. Tíz nap munkáját, mosolyát, testvéri ölelkezését jelenti számunkra ez a kis dal; ez a dal hozza vissza számunkra később: 1942 nyarán Besnyőn kispapi egységben találkoztunk, imádkoztunk, tanultunk, daloltunk, jól éreztük magunkat.

A besnyői Szűzanyát, a kedves kapucinus atyákat sohasem felejtjük el. Nem végleg búcsúznak tőlük!

Kövesi István
kalocsai főegyh. IV. é. pn.

Ut omnes unum sint . . .

Nagyboldogasszony ünnepén a szegedi Szent Imre Kollégium homlokzatát ez a gondolat ragyogta be: „Ut omnes unum sint.”

Másfél hónappal ezelőtt az ország minden részéből összejött 73 kispap és fiatal pap, hogy eleget tegyen a haza kívánságának, résztvegyen a tábori lelkesítő tanfolyamon. Ma a magyarok Nagyasszonyának ünnepén nem külső erő hozott össze bennünket. A bensőnkben ébredő összetartozandósági gondolat készítetett arra, hogy itt

összejövünk és kétnapos komoly megbeszélést folytassunk. Összejöttünk 7 egyházmegye és 6 szerzet teológusai, hogy letárgyaljuk azt, hogyan maradhatnánk egységben azután is, miután az élet kit-kit visszahelyez őrhelyére.

A szegedi lelkészszázad az Anyaszentegyház különböző fegyvernemeit képviseli most. Céljuk a jövő haditerv előkészítése az élet küzdelmében. Azonban a máriakongregációs tábor résztvevői is eljöttek, hogy beszámoljanak az „egységnap” határozatairól. De üdvözölhetjük a pécsi honvédek kiküldöttét is.

Két napos megbeszélésünk levezetéséhez vitéz Füredy József alesperest, az V. hadtest vezetőlelkészét és P. Hunya Dániel S. J.-t, a „Papi lelkeség” szerkesztőjét, szemináriumi spirituálist kértük meg. A tárgysorozatot a kispapok állították össze. Alapul szolgált P. Perényi József S. J. szemináriumi prefektus előadássorozata a papi egységről, melyet előkészítőben tartott.

A Szentlélek segítségül hívása után az elnöklő alesperes úr magasztos szavakban fejti ki a papi és kispapi egység gondolatának nagyszerűségét és szükséges voltát. „Cantemus Domino canticum novum...” Úgy éreztük e pillanatban, hogy az elénk rajzolt nagy magyar és katolikus problémák megoldásáért mi is felelősek vagyunk.

Ezután az első félnap műsora a kispap-egység történetének, elért eredményeinek ismertetéséből és a máriabesnyői tábor határozatainak előterjesztéséből állott. Tóth János kalocsai és Szilléry László központista vázolta egy-egy előadásban, illetve felolvasásban a gondolat útját Esztergomtól Kalocsáig, Máriabesnyőtől Szegedig. A két és félórás műsort P. Hunya beirányzó és lelkesítő szavai zárták be.

Délután Raffai István kalocsai papnövendék felveti a kispap-egység alapkérdéseit. Egymást megismerni, megszeretni, a kapcsolatot szervezett erővel fenntartani. A vita megindult. Azonban a filozófus teológusok elméleti emberek is lévén felvetik a „quare” szócskát. Elméleti alapon bogozgatják egyesek, míg mások gyakorlati síkon a lelki alapokat vizsgálják. (Kegyelmi közösség, szellemi, akarat és munkaközösség, levelezés stb. részletkérdések stb.) A hosszúra nyújtott tárgyalásokat azzal az elhatározással hagytuk abba, hogy előzetes gondolkodás után másnap összegezni és rendezni kell a jelentősebb dolgokat. Ezért néhányan nagy buzgósággal késő éjtszakáig dolgoztak, hogy másnapra kerek egységbe foglalják az eddigi eredményeket.

16-án, vasárnap a táblára írva készen vár a megbeszélések további vonalát megjelölő vázlat. Magába foglalja a kispap-egység elméleti és gyakorlati vonatkozásait. Eszmei, szellemi, kegyelmi és mozgalmi síkon szólnak hozzá. Komoly munkával előkészített előadások hangzanak el, melyeket részleteiben megvitattunk. — Így beláttuk szükséges voltát, megtaláltuk a célravezető eszközöket a papi, illetve kispapi egység megvalósítására. Végül írásba foglalva határozatainkat mindannyian aláírtuk és ígéretet tettünk, hogy amennyiben rajtunk áll, előbbre visszük szent ügyünket. Elhatároztuk, hogy a besnyői és szegedi megbeszéléseket kinyomatjuk és eljuttatjuk a többi kispap-testvéreknek is.

Kellemes emlékként vittük haza e két napot. Sok szépség és bensőség ragadta meg lelkünket. Megéreztek, hogy egy Úrnak, Krisztusnak vagyunk a katonái. Jólesett, hogy komolyan vettek bennünket, komolyan vették a mi felfelé törekvésünket; nagyot akarásunkat. Ez sugárzott ki vitéz Füredy alesperes, P. Hunya S. J., valamint többi vendégeink szavából is. P. Napholcz S. J. jezsuita tartományfőnök, P. Borbély István S. J., Szenthelyi Molnár István tart. tábori lelkész, Lánc László tábori lelkész, Magyar Károly KALOT lelkész, Havass Géza püspöki titkár, majd délután Sopsich prépost-kanonok irodaigazgató kíséretében Glattfelder Gyula megyéspüspök úr tisztelt meg látogatásával bennünket. Dr. Papp Antal tart. tábori lelkész pedig táviratilag fejezte ki együttérzését: „A papi egységről tanácskozókkal együtt imádkozik és törekvésükre Jézus Szíve áldását kéri dr. Papp.” Glattfelder püspök úr megértő és atyai szeretetet sugárzó, biztató szavai zárták be tanácskozásunkat.

Elmúltak e szép napok, de a nagy elhatározás, melyet a Szent Szívnek fogadtunk, tovább él. Dolgozunk csendesesen hétköznapiassággal a szeretetközösség megvalósításán. Akarjuk, hogy amint ott a kápolnában az Oltáriszentség előtt együtt voltunk, főpap, pap és kispap, az életben is egymásra találjunk. Akarjuk, hogy a kegyelmi közösség mellett megtaláljuk a szellemi, akarati, érzelmi közösséget, hogy minden pap egy legyen Krisztusban.

Tóth János
kalocsai teológus

Igy látom.

A probléma az, hogy míg egyrészt hatalmas megoldandó feladatok előtt állunk, szinte megoldhatatlan feladatok előtt, ugyanakkor olyan kevés megértést tapasztalok, egyedülállóan érzem magam. Szinte közhely már, hogy új világ előtt állunk, aminek kialakításában vagy lesz szerepünk és akkor van remény a szebb kialakuláshoz vagy lemaradunk és akkor utána hiába erőlködünk már, mert megmutattuk inaszakadtságunkat. Az is kétségtelen, hogy erre a hatalmas munkára, új világ irányítására nem elég egy ember, hanem sokak apró építő, összefogó munkájára lenne szükség. Hiszen közösséget csak közösség tud reformálni, mert egy embernek kevés erre a dinamizmusa.

Ezt a kérdést pedig nem elég felszentelésünk után elővenni, hanem rágódni kell rajta s ami ennél sokkal fontosabb, alaposan kell rá felkészülni! Mert annyit tudunk majd megvalósítani, amennyire alaposan fel is készültünk e nagy munkára! Ebből az következik, hogy a papi egységen kívül szükség lenne bizonyos kispapi egységre is, kispapi egységes arcvonalra is. Hiába látják egyesek akármilyen élesen is, mi a teendő, mikor érzik, hogy egyedül vannak, nem akad munkatárs, aki biztatna már azzal is, hogy hasonló gondolatokkal foglalkozik.

Egyszóval úgy látom, a nagy feladatokra még nem értek meg

az eszközök. Nem akarok követ dobni másokra, hiszen örömmel tapasztaltam, hogy sokan vannak, akik felelősségük tudatában készülnek a krisztusi küldetésre. Ez évben több szeminárium kispapságával sikerült beszélgetnem, igen jól esett, hogy komoly terveik vannak. De az én nehézségem csak itt kezdődik: miért kell mindannyiunknak más irányban menni? Miért nem merünk számítani paptársainkra, amikor ma mindenütt halljuk unos-untalan az „egységben az erő”-t? Önálló tervek, nagy gondolatok, de minden egybeforrás nélkül! Miért akarnak egyesek néphagyományok felkutatásában látni végső megoldást, mások meg nyelvek tanulásában, a harmadik bizonyos áramlatok és babonák kiküszöbölésében? De ez még csak a kisebb baj! De mindezt külön? Egymástól függetlenül. Úgy látszik, hogy ha gondolkozunk is az egységről, az mind csak elmélet.

A másik csoport még ennyire sem jutott: annak még csak tervei sincsenek, nagyobb kaliberű problémái sem; „majd csak letanítom valahogy a katekizmust, a többit majd elvégzi a jó Isten!” És ha ilyen gondolkodás után majd nem kellenek katolikus papok, mert hiszen tehetetlenek, akkor majd siránkozunk, hogy a Sátán megint arat és felkelt az Egyház ellen, és nem vesszük észre, hogy mi csalogattuk ki és ügyetlenségünk, problémátlanságunk miatt nem lettünk. Mennyit segítene ezen egy kis tömörülés: tágulna a horizont és nagyobb erőt is éreznének magukban.

A harmadik résznek meg egyenesen ellenszenves minden papi egységről való beszéd és tett. Mert az Egyház úgyis egy! „Minek szervezni azokat, akik már be vannak szervezve a legtökéletesebb szervezetbe? Krisztus Urunk úgyis jól megszervezte az Egyházat!”

Ezek azok, akik nem értik meg a mai koráramlatokat, az örökké aggódalmasak és akadékoskodók, akik nem látják, hogy ma hatalmas dinamizmusra van szükségünk, erre pedig csak az összefogás segíthet.

Egy papot könnyű elhallgattatni! De tömör papi falankszot már aligha!

És erre a dinamizmusra nem elég a külsőleg megélt hierarchikus egység. Hiszen éppen arról van szó, hogy meglévő kegyelmi kincseinket felhasználjuk és végre megéljük a misztikus test kegyelmi és természetes erőit! Necsak teoretizáljunk, hogy egyek vagyunk, hanem egységesen is kell cselekednünk!

A másik híres akadékoskodás, hogy ne alakítsunk külön szervezetet, mert úgyis van már elég. Mintha a papi egység külön célokkal és eszközökkel dolgozó egyesület lenne. Semmi egyesületről nincs itt szó, hanem nagy kegyelmi és szellemi összefogásról! A szervezeti rész egészen minimális és csupán nélkülözhetetlen eszköz. Természetes, hogy bizonyos külső összefogás is kell. Ez azonban nem külön egyesület, hanem korkövetelmény, ami alól ki lehet ideig-óráig bújni, de néhány év múlva úgyis sodor majd és aki lemarad, az magára vessen. Akkor késő lesz majd „nem tudtam” és egyéb. mentegetéssel mosogatni hibánkat, mert az Isten szeme a vesékig is belát és nem elégszik majd meg álokoskodásainkkal.

Tisztelendő Testvérek, mikor egyrészt ilyen hatalmas feladatok várnak ránk, másrészt kevés az összefogás a magyar papságban,

önkéntelenül is felvetődik bennem és azt hiszem, másokban is, hogy már a kispapságban kellene készülni a későbbi nagy papi egységre!

Mert egységes kiállítás csak akkor lehet, ha egységes a készletünk. Ebből mint többől, minden erőltetés nélkül folyik majd az összmunka igénye, mert hasonló problémák és meleg szeretet tudják legjobban összehozni az embereket. Ehhez ismerni kell egymást, még a távollevő seminaristákat is. Mennyi szemponttal gazdagodnánk! . . . Ezt tartanám én az első lépésnek levelezéssel vagy ismerkedéssel, azután jöhetne még a közös munka és kegyelmi program!

Rózsa Sigmund
papnövé.

Egy kis önbírálat.

Miért beszélünk kispapegységről? Mert nincs meg. Sem a szemináriumok között, sem egy szemináriumon belül.

Mi a hiba? A közösségi érzés, a közösség iránti eszmei kötelek *reális megélésének* hiánya.

Kispapi közösségi érzésnek két alapja van:

1. Egyetlen *természetes* alapja a szó szoros értelmében vett bajtársiasság, váll váll melletti munkálkodás. Hiányzik az a tudat, hogy én éppen úgy felelős vagyok a Fülöp-szigeteken élő kispaptársaimért, amint felelős az őrszem a nyugvó tábor életéért. Ha ő elalszik, bajtársait fölkoncolja a rájuktörő ellenség. Ez a felelősségi vonatkozás pontosan így megvan mindenütt, csak éppen nem annyira fogható. Legnagyobb baj kispapi viszonylatban is: a fennálló, de őt érzékkel kevésbé észlelhető összefüggés csaknem teljesen sötétbe borul.

Ezen nem levelezéssel és megbeszéléssel kell segíteni, hanem a közösség iránt való kötelességeket reálisan meg kell tapasztalni olyan helyzetekben, ahol ez az őt érzékkel is jól felfogható, így azután a magasabbrendű kapcsolatokat is jobban megértjük. Erre a legalkalmasabb modern forma az önkéntes munkatábor (igazi értelmében, nem pedig mint a zsidók kényszermunkája). Itt pl. ha zuhogni kezd az eső, munkáját otthagynak nem rohanhat mindenki haza, hanem azt a néhány megrakott szekeret, amelyet a hat szekérlerakodónak kellene leraknia, az egész század segít lelapátolni, addig ugyanis senki sem megy haza, míg ezek is el nem készültek munkájukkal. — Egy ember piszkos köpenyéért az egész század becsületét sérti a szemlélő előljáró megróvása, amiért is vigyáznak, fölszedik a szemetet a másik után is, nehogy ezért az egész század bűnhődjék.

Bár így éreznők mi is a kispaptársaink reverendájához tapadt szennyet, mint a saját szégyenünket és így igyekeznénk ő utánuk is fölszedni a szemetet, vétkeikért vezekelni vagy legalább is valamivel jóvátenni . . . Hát nem több a reverenda becsülete, Krisztus becsülete a munkatábori köpeny becsületénél?

Bármennyire is kellemetlen ez a dolog, mindenkinek meg kellene

ragadnia az alkalmat katonáskodásra, a leventén való részvételre (túl a követelményeken), a cserkészetet nem is említve. A közösség iránti kötelességeimet, azok teljesítésétől kétszerkettő-szerűen függő jólétemet vagy pusztulásomat itt tanulhatom meg kézzelfoghatóan értékelni. Minden másnál többet jelentene a kispapegység számára egy a kispapok számára megszervezett munkatábor hathetes közösségi élete . . .

Ha kifogásom van, csak egyet tehetek: ott, ahol vagyok, én jobban csinálom. Hiszen kritikám alapja, hogy ehhez a jobban csináláshoz van érzékem, akkor tehát ez kötelességem is. Meddő kritika helyett, falból téglá kibontása helyett érvényesüljön a szürke jobban csinálás, a rossz téglá kicserélése. Volt fiatalember, aki még a megújhódott leventemozgalom előtt katonaviselt létere minden szabadidejében önként leventeirodai munkát vállalt, mert ennyire érezte ennek nemzeti jelentőségét. Neki volt igaza. Ő igazán láthatta a hibákat és mégis a nagyképű leszólás helyett inkább a csendes munkát vállalta! Ennyire meg lehet élni a hazához való tartozást! Hát éppen csak az eljegyzettekhez, minden idők legcsodálatosabb gárdájához való tartozás érzése sikkadna el?!

2. *Kegyelmies* alapja pedig Krisztus őszinte szeretete lehet. Amint ma, főleg a tekintélyi államokban milliókat mozgat áldozathozatalra a közösségért egy koreszme iránti szeretetük, úgy, sőt még inkább mozgathat az örök koreszme szerelme. Ezt magukban hordó kispapok fogják a kispapegységet megcsinálni. Lanyhák soha! S minthogy a kiürülő szemináriumok bizonyítják, hogy ma mindinkább Krisztus szerelmesei mennek papnak és a megélhetés kevésbé vonz erre a pályára, valószínű, hogy rövidesen felnő az a kispapság, amelynek zárt sorai Krisztusért lángoló szívekből vannak. — Bár sok szívet gyullasztana Isten iránti örök szerelemre a kegyelem . . .

A kispapegység pedig meglesz akkor is, ha a kézzelfoghatóan még nem érezhető végszükségben nem is nagyon erőlködünk: a Szentlélek Úristen nem sokat vár a jobbakban félénken meginduló mozgólódásra, a történelem mázsás eseményeivel csapdos meg mindnyájunkat. Így majd egyszerre megszűnik minden kellemetlenség, nehézség s majd egyszerre mindenki megért mindent . . . De addig is tegyük meg a magunkét!

*Májér Tibor Frigyes
papnöv.*

Beküldött könyvekből:

Szentiványi Róbert: *A Szentírástudomány Tankönyve*. 4. kiadás, Szeged. (Új Nemzedék lapvállalat.) 1942. 800 lap. Szerző kiadása. Ára 5 pengő.

Külföldi viszonylatban is ritka nagyműveltségű biblikusunk hosszú évek munkájának gyümölcsét tette újra közkinccsé A Szentírástudomány Tankönyvének 4. bővített kiadásában.

A könyv főrészeiben megegyezik az 1936-ban megjelent 3. kiadás két kötetének anyagával. De a szorgalmas szerző az utolsó években megjelent (1936—1940) külföldi irodalmat is beledolgozta az új kiadásba. Korszerű kézikönyvet kapunk tehát, amely nemcsak a szokásos introductio problémákat tárgyalja, hanem az ú. n. segédtudományokról is értékes összefoglalást ad. Külön kiemeljük a bibliai régiségtani részt (Szensátor, Jeruzsálemi templom, zsinagógák stb.) és főleg Izrael testi, technikai és szellemi kultúrájáról szóló fejezeteket, amelyekről magyar nyelven még nem jelent meg ilyen összefoglaló munka. A Szentírás megértéséhez és megértetéséhez elengedhetetlen fejezetekből csak néhányat említünk: Izrael vallása, Az ünnepek, Az istentisztelet módjai. Jogszolgáltatás, családjog, táplálkozás, ruházat, lakás stb. stb.

A könyv stílusa egyáltalában nem száraz tankönyvstílus. Azért azt hisszük, nemcsak haszonnal, hanem élvezettel is olvassák a könyvet mindazok, akik a Szentírást szeretik és annak a Szentlélektől szándékolt értelmét keresik. A könyv könnyebb használhatóságát 12 időrendi táblázat (ill. családfa) és részletes Név- és tárgymutató biztosítja.

Örömmel üdvözljük ezt az új kiadást, amelynek minden lapja a szerző igazi papi lelkiségéről tanúskodó munkaszeretetét és Írás-szeretetét bizonyítja. Apostoli önzetlenségét pedig a 800 oldalas könyv címlapjának két utolsó sorából olvassuk ki: „A szerző kiadása. A könyv ára 5 pengő.” (A harmadik kiadást antiquariumok 12—15 pengőért árulták.) Aki tájékozott a könyvek előállításának mai költségeiről, az tudja, hogy ez a könyv 5 pengőért — ajándék.

„Ti szomszédok, jöjjetek a vizekhez mindnyájan, s akiknek nincsen pénztek, siessetek, vegyetek . . .” (Izaiás 55, 1.)

„Miért fordítjátok a pénzt arra, ami nem kenyér és keresményeket arra, ami jól nem lakat? . . .” (Izaiás 55, 2.)

T A R T A L O M:

Mindíg előbbre. — Glattfelder Gyula (1)

Fejlődési alapok. — Páter Ernő (3)

A teljesebb élet felé. — Oslay Oswald (9)

Lelki élet:

Világi papok lelki fejlődése. — Hunya Dániel (18)

Fölkelés. — Szakács József (36)

Elmélkedés. — Szakács József (40)

„Nem tudok elmélkedni!” — Páter Ernő (51)

A papi lélek fejlesztése. — Timaffy Endre (55)

A lelki összeszedettség begyakorlása. — Dr. Farkas Lajos (56)

Jópásztori szellem:

„Jobb, hogy egy ember haljon meg a népért...” — Hunya Dániel (60)

Omnibus omnia fieri. — Timaffy Endre (67)

A katolikus pap hivatása a másvallásúak felé. — Dr. Vécsey József Aurél (70)

Engeszteljünk! Vezekeljünk! — H. D. (76)

Önképzés:

Önművelés. — Dr. Szentiványi Róbert (78)

Szentírásos papi lelkiség. — Dr. Berkes László (81)

Egység:

A francia papság egységmozgalmai. — Dr. Dénes Nándor (85)

Az Unio Apostolica története, szervezete és lelkisége. — Perényi József (88)

Liturgia:

A lelkivezetés. — Müller Lajos (98)

Szerzetespap:

- Szerzetesi lelki fejlődés. — E. P. (113)
A ciszterci lelkiesség. — Halász Pius (117)
Igények támadnak a lélekben. Levél. — N. T. (130)

Magyar népünk papja:

- Erdélyi képek. — Lajos Balázs (135)
Van-e a mai magyar papnak nemzetmentő feladata? — V. J. (140)

Vegyesek:

- „Julianus barát” és a papi jellem. — Dr. Erőss Alfréd (148)
A jellem napszámában. — Váczy Jenő (152)
Gondviselészerű mozgalom. — Felsődiósi Gyula (158)

Szeminárium:

- Kispapi fejlődés. — Hunya Dániel (161)

A kispapegység felé:

- Kispapegység elvi alapjai. — Jánosi Imre (168)
Máriabesnyő. — Kövesi István (170)
Ut omnes unum sint... — Tóth János (172)
Így látom. — Rózsa Sigmond (174)
Egy kis önbírálat. — Májer Tibor (176)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M.

Nova series anni 1942/43. tractabit de spirituali evolutione sacerdotis.

Primus in ista serie fasciculus praesens agit imprimis de *fundamentis evolutionis* sacerdotalis.

Introductionem scripsit Julius Glattfelder, archiepiscopus Colonicensis, de officio sacerdotum continuo se ipsos amplius excolendi. (1)

Articuli fundamentales:

Fundamenta evolutionis. (3)

Versus vitam plenioram. (9)

Vita spiritualis:

Evolutio spiritualis sacerdotum saecularium. (18)

Actus surgendi et oratio matutina. (36)

Meditatio. (40)

Non valeo meditari. (51)

De animo sacerdotali evolvendo. (55)

De ratione exercendi recollectionem animi. (56)

Spiritus boni pastoris:

„Expedi ut unus moriatur homo pro populo . . .” (Jn. 11, 50.) (60)

Omnibus omnia fieri. (67)

Vocatio sacerdotis catholici erga acatholicos. (70)

Agamus poenitentiam! (76)

Studium:

De cultura sacerdotali augenda. (78)

Spiritualitas sacerdotalis Sacris Scripturis fovenda. (81)

Unitas:

- De conatibus sacerdotum Gallicorum se adunandi. (85)
- Historia, organisatio et spiritualitas Unionis Apostolicae. (88)

Liturgia:

- Directio spiritualis. (98)

Sacerdos regularis:

- Evolutio spiritualis religiosa. (113)
- Spiritualitas cisterciensis. (117)
- Desideria exoriuntur in anima. Epistola. (130)

Sacerdos populi Hungarici:

- Ex vita Cleri Transsilvaniensis. (135)
- Habet-ne sacerdos Hungaricus munus salvandae gentis? (140)

Varia:

- „Julianus barát” et character sacerdotalis. (148)
- Opus diurnum characteris. (152)
- Actio providentialis. (158)

Seminarium:

- Evolutio levitarum. (161)
- Principia fundamentalia unionis seminaristarum. (168)
- Conventus levitarum in Máriabesnyő. (170)
- Ut omnes unum sint. (172)
- Sic mihi videtur. (174)
- Reflexio aliqua critica. (176)

A PAPI LELKISÉG

előző évfolyamának négy száma a kiadóhivatalban kapható 13.— P ár beküldése ellenében.

*

Ugyanazon a csekken (51,576) rendelhetők még:

a három érdi papi tábor előadásainak és megbeszéléseinek kiadványai. Éspedig:

Szent Rendiség, vagyis az *első* érdi papi tábor kiadványa. Ára 1.80 P.

Lelkipásztori Munka, vagyis a *második* érdi papi tábor kiadványa. Ára 2.40 P.

Lelkipásztori Főlkészültség, vagyis a *harmadik* érdi papi tábor kiadványa. Ára 2.20 P.

*

Beküldött kéziratokat csak kérésre küldünk vissza, ha a postadíj mellékelve van.

